

„Булгаргаз” ЕАД

**Наръчник със счетоводни
ПОЛИТИКИ**

Съдържание

1 Въведение	1
1.1 Представяне на Дружеството	1
1.2 Цел 1	
1.3 Приемане на счетоводните политики	2
1.4 Процедура по обновяване и одобрение на Наръчника със счетоводни политики	2
1.5 Нормативни актове	2
1.6 Съдържание и структура	3
1.7 Използвани съкращения	4
2 Общи счетоводни политики	6
2.1 Общи принципи	6
2.2 Софтуер	9
2.3. Инвентаризация	9
2.4 Сделки в чуждестранна валута	10
3 Имоти, машини и съоръжения	13
3.1 Определение и класификация	13
3.2 Признаване	14
3.3 Първоначална оценка	15
3.4 Последваща оценка	18
3.5 Амортизация	21
3.7 Информация за оповестяване	26
4 Нетекущи активи, класифицирани като активи, държани за продажба	28
4.1 Класификация	28
4.2 Оценяване	28
4.3 Информация за оповестяване	28
5 Нематериални активи	29
5.1 Определение и класификация	29
5.2 Признаване	29
5.3 Първоначална оценка	30
5.4 Последваща оценка	31
5.5 Инвентаризация, отписване, бракуване	33
5.6 Информация за оповестяване	34
6. Обезценка на активи	35
6.1 Обезценка на имоти, машини и съоръжения	35
6.2 Преглед за обезценка на нематериални активи	40
6.3 Информация за оповестяване	40
7 Дългосрочни инвестиции	41

7.1	Определение и класификация	41
7.2	Признаване и оценяване	42
7.3	Информация за оповестяване	43
8	Инвестиционни имоти	44
8.1	Определение и класификация	44
8.2	Признаване и оценяване	44
8.3	Информация за оповестяване	46
9	Материални запаси	48
9.1	Определение и класификация	48
9.2	Първоначално признаване	48
9.3	Последващо оценяване	51
9.4	Инвентаризация	52
9.5	Бракуване и продажба на залежали материални запаси	53
9.6	Информация за оповестяване	53
10	Финансови инструменти	54
10.1	Недеривативни финансови активи	54
10.2	Недеривативни финансови пасиви	86
11	Лизинг в сила до 31.12.2018 г.	91
11.1	Определение и класификация	91
11.2	Отчитане на финансов лизинг	93
11.3	Отчитане на оперативен лизинг	93
11.4	Информация за оповестяване	95
12	Лизинг в сила от 01.01.2019 г.	96
12.1	Определение и класификация	96
12.2	Отчитане на лизинг, когато дружеството е лизингополучател	97
12.3	Отчитане на лизинг, когато дружеството е лизингодател	101
12.4	Информация за оповестяване	104
13	Доходи на наети лица	106
13.1	Определение и класификация	106
13.2	Дефиниция и признаване	107
13.3	Информация за оповестяване	108
14	Провизии	110
14.1	Общи положения за провизии	110
14.2	Провизии за реструктуриране	113
14.3	Провизии за очаквани разходи за възстановяване на площадки и терени	115
14.4	Провизии за очаквани разходи за демонтаж и преместване на ИМС	116
14.5	Провизии за обременяващи договори	117
14.6	Други провизии	118
14.7	Информация за оповестяване	118

15 Безвъзмездни средства, предоставени от държавата	119
15.1 Определение и класификация	119
15.2 Признаване и първоначална оценка	119
15.2.3 Възстановяване	120
15.3 Информация за оповестяване	121
16. Други дарения	122
17 Собствен капитал	123
17.1 Определение и класификация	123
17.2 Основен капитал	123
17.3 Резерви	123
17.4 Финансов резултат	124
17.5 Информация за оповестяване	125
18 . Приходи	126
18.1 Определения, общи положения и класификация	126
18.2 Оценяване	129
18.3 Признаване	129
18.4 Активи, пасиви и вземания по договор	133
18.5 Разходи по договор	134
18.6 Информация за оповестяване	135
19 Разходи	138
19.1. Определение	138
19. 2. Признаване	138
19.3.Класификация	138
19.4. Отчитане на разходите по икономически елементи	140
19.5 Разходи за дейността	143
19.6.Разходи от последваща оценка на активи	145
19.7 Информация за оповестяване	145
20 Предплатени суми за разходи, платени и получени аванси	146
21.1 Финансови приходи	146
Финансовите разходи	147
Валутни курсови разлики	147
22. Отчитане на разходи по заеми	147
22.1.Определения	147
22.2 Информация за оповестяване	149
23 Данъци	150
23. 1 Определение и класификация	150
23.2 Текущи данъчни активи и пасиви	150
23.3 Отсрочени данъци	151
23.4 Компенсиране и ефективна данъчна ставка	154
23.5 Данък върху добавената стойност (ДДС)	154
23.6 Информация за оповестяване	154

24	Условни активи	157
25	Условни задължения	159
26	Доходи на акция	161
27	Преустановени дейности	163
28	Събития след края на отчетния период	164
29	Свързани лица	166
30	Управление на риска	168
31	Отчитане на промени в счетоводни политики	171
31.1.	Промени в счетоводните политики	171
31.2	Промени в счетоводните приблизителни оценки	173
31.3.	Грешки от предходен период	174
32	Междинно финансово отчитане	176
33	Разделно (регулаторно) счетоводство	178
33.1.	Активи	178
33.2.	Пасиви	179
33.3.	Разходи за основна дейност	179
33.4.	Административни разходи	179
33.5.	Приходи по дейности	179
34.	Годишни финансови отчети	180
34.1.	Общи положения	180
34.2.	Разграничение текущи/нетекущи активи и пасиви	181
34.3.	Подписване на финансовите отчети	182
	Годишен доклад за дейността	182
	Приемане на финансовите отчети	183
35	Справедлива стойност	185
А	Приложение: Приложими счетоводни стандарти	191
В	Приложение: Класификатор на ИМС и нематериални активи	195
С	Приложение: Система за счетоводно отчитане	196
С.1	.Имоти, машини и съоръжения	197
С.2	Нетекущи активи, класифицирани като активи, държани за продажба	203
С.3	Нематериални активи	206
С.4	Обезценка на активи	210
С.5	Дългосрочни инвестиции	213

С. 6	Инвестиционни имоти	215
С. 7	Материални запаси	217
С. 8	Финансови инструменти	220
С.9	Лизинг	231
С. 10	Доходи на наети лица	234
С. 11	Провизии	238
С. 12	Безвъзмездни средства, предоставени от държавата	240
С.13	Бизнес комбинации	242
С. 14	Собствен капитал	244
С. 15	Приходи	248
С. 16	Приходи за бъдещи периоди	251
С. 17	Разходи	253
С. 18	Предплатени суми за разходи, платени и получени аванси	256
С.19	Финансови приходи и разходи	262
С.20	Отчитане на разходи по заеми	265
С.21	Данъци	267
С. 22	Кореспондиращи балансови сметки	271
С.23	Условни активи и условни задължения	272
С. 24	Разделно (регулаторно) счетоводство	274
С. 25	Свързани лица	275

1 Въведение

1.1 Представяне на Дружеството

„Булгаргаз” ЕАД, гр. София (наричано по-нататък „Дружеството”, Булгаргаз) е еднолично акционерно дружество, регистрирано в съответствие с търговския закон. Дружеството е с предмет на дейност – обществена доставка на природен газ и свързаните с нея покупка и продажба, закупуване на природен газ с цел неговото съхранение в газово хранилище, маркетингови проучвания и анализи на пазара на природен газ в страната. Дружеството изпълнява функциите си по обществена доставка на природен газ на територията на Република България в изпълнение на издадената от ДКЕВР лицензия № Л-214-14/29.11.2006 г., за срок от 35 години. „Булгаргаз” ЕАД е 100% дъщерно дружество на „Български Енергиен Холдинг” ЕАД (БЕХ ЕАД). Дружеството е с капитал , 206 297 188 лева разделен в поименни непривилегирани акции с номинал 1 лв., даващи право на един глас за всяка акция. Дружеството е с едностепенна система на управление. Органи на управление на Дружеството са:

- Едноличния собственик на капитала, който решава въпросите от компетентността на Общото събрание;
- Съвет на директорите.

Съветът на директорите се състои от 3-ма души и се представлява от изпълнителен директор.

1.2 Цел

Счетоводните политики са конкретните принципи, изходни положения, конвенции, правила и практики, приети от Дружеството при изготвяне и представяне на финансовите отчети.

Ръководството на БЕХ ЕАД определя счетоводна политика, която се прилага в Дружеството за целите на изготвянето на консолидирани финансови отчети. Ръководството на Дружеството определя специфичните счетоводни политики, които се прилагат при изготвянето на индивидуалните финансови отчети на Дружеството. Специфичните счетоводни политики се изготвят в съответствие с общите счетоводни политики на дружествата от Групата на БЕХ.

Тази политика е разработена в съответствие с изискванията на Международните стандарти за финансова отчетност (МСФО).

Международни стандарти за финансово отчитане са Стандартите и Разясненията, приети от Съвета по международни стандарти, приети за прилагане от Европейската Комисия. Те включват:

- Международни стандарти за финансово отчитане;
- Международни счетоводни стандарти (МСС);
- Разяснения, дадени от Комитета за разяснения на международните стандарти за финансово отчитане (КРМСФО) или бившия Постоянен комитет за разяснения (ПКР).

Когато отделен стандарт или разяснение са конкретно приложими към дадена сделка, събитие или условие, счетоводната политика, прилагана към тази статия се определя чрез прилагане на съответния стандарт или разяснение.

Списък на Стандартите и Разясненията, приети от Съвета по международни стандарти, приети за прилагане от Европейската Комисия към 01.01.2018 г. е представен в Раздел А Приложение: Приложими счетоводни стандарти.

При липсата на стандарт или разяснение, конкретно приложими към дадена сделка, събитие или условие, ръководството на Дружеството следва да използва собствени преценки за разработване и/или прилагане на счетоводна политика, за да създаде сигурност, че финансовите отчети на Дружеството дават информация, която е:

- необходима на потребителите на финансовите отчети за взимане на икономически решения;
- надеждна – представя достоверно финансовото състояние, финансовите резултати и паричните потоци на Дружеството, отразява икономическата същност на сделките, другите събития и условия, а не само правната им форма;
- неутрална, безпристрастна и непредпазлива;
- пълна във всички съществени аспекти.

Дружеството избира и прилага своите счетоводни политики последователно за сходни сделки, събития или условия, освен ако даден стандарт или разяснение не изискват и/или разрешават класификация на статиите, спрямо които би било уместно прилагането на други, различни политики.

1.3 Приемане на счетоводните политики

Счетоводните политики на Дружеството се одобряват и изменят с решение на Съвета на директорите на „Булгаргаз“ ЕАД по предложение на главния счетоводител и/или финансовия директор.

Ако между датата на приемане на счетоводните политики и датата на влизане в сила възникнат промени в някои от приложимите счетоводни стандарти, счетоводната политиката се актуализира в съответствие с промените.

1.4 Процедура по обновяване и одобрение на Наръчника със счетоводни политики

Наръчникът със счетоводни политики се преразглежда на годишна база от главния счетоводител и финансовия директор на Дружеството.

Предложения за промени в наръчника се одобряват от Съвета на директорите на Дружеството и се представят за съгласуване и одобрение от БЕХ ЕАД.

1.5 Нормативни актове

Дейността по счетоводното отчитане на сделките и другите събития в Дружеството е съобразена и с разпоредбите на:

- Закона за счетоводството;
- Търговския закон;
- Закона за независимия финансов одит;
- Закона за корпоративното подоходно облагане;
- Закона за данъците върху доходите на физическите лица;
- Закона за данък добавена стойност;
- Закона за митниците;
- Закона за акцизите и данъчните складове;
- Кодекса за социално осигуряване;
- Кодекса на труда;
- Закона за енергетиката;
- Закон за публичното предлагане на ценни книжа
- НАРЕДБА № 2 от 17.09.2003 г. за проспектите при публично предлагане и допускане до търговия на регулиран пазар на ценни книжа и за разкриването на информация;
- Друго приложимо българско и европейско законодателство.

Вътрешни специфични актове:

- Устав на „Булгаргаз” ЕАД;
- Правила за реда, условията и процедурата за вземане на решения за предоставяне на разрешения, одобрения или съгласуване от Съвета на директорите на „Български Енергиен Холдинг” ЕАД, като упражняващ правото на Едноличен собственик на капитала и решаващ въпросите от компетентността на Общо събрание на дъщерните дружества;
- Финансова политика на БЕХ ЕАД и др.

1.6 Съдържание и структура

Счетоводните политики обхващат:

- Основни принципи, които включват общите счетоводни принципи и базата за изготвяне на финансовите отчети;
- Счетоводни политики, прилагани за основни групи активи, пасиви, приходи и разходи, систематизирани по следния начин:
 - Определение;
 - Класификация;
 - Признаване;
 - Първоначална оценка;

- Последваща оценка;
 - Други (преоценка, обезценка, отписване и др.);
 - Информация за оповестяване.
- Изисквания за други оповестявания във финансовите отчети;
 - Отчитане на промените в счетоводната политика, промени в счетоводните приблизителни оценки и грешки;
 - Представяне на финансови отчети;
 - Система за счетоводно отчитане.

1.7 Използвани съкращения

BGN	Български лев
БНБ	Българска народна банка
БЕХ	„Български Енергиен Холдинг“ ЕАД
Групата	„Български Енергиен Холдинг“ ЕАД и дъщерните му дружества
Дружества	Дружествата в Групата на “Български Енергиен Холдинг” ЕАД
ЕК	Европейска комисия
ЗДС	Закон за държавната собственост
ЗОП	Закон за обществените поръчки
ИМС	Имоти, машини и съоръжения
КРМСФО	Комитет за разяснения на международните стандарти за финансово отчитане
КТ	Кодекс на труда
КТД	Колективен трудов договор
МЗГ	Министерство на земеделието и горите
МОЛ	Материално-отговорно лице
МС	Министерски съвет

МСС	Международни счетоводни стандарти
МСФО	Международни стандарти за финансово отчитане
НА	Нематериални активи
НДА	Нетен доход на акция
ПГХ	Подземно газохранилище
ПКР	Постоянен комитет за разяснения
РВГОР	Ръководител, вземащ главните оперативни решения
СРПНМУ	Система за ранно предупреждение за неблагоприятни метеорологични условия
ЦУ	Централно управление

2 Общи счетоводни политики

2.1 Общи принципи

Дружеството прилага следните основни принципи:

Честно представяне и съответствие с МСФО

Честното представяне изисква вярно и достоверно представяне на ефектите от сделките, другите събития или условия в съответствие с определенията и критериите за признаване на активи, пасиви, приходи и разходи.

Дружеството изрично оповестява в пояснителните приложения към годишните си финансови отчети, че те са изготвени в съответствие с изискванията на Международните стандарти за финансово отчитане, приети за прилагане от ЕК.

Ако възникнат причини, Дружеството да се отклони от изискването на Стандарт или Разяснение, Дружеството е длъжно да оповести, че финансовият отчет представя честно финансовото състояние, финансовите резултати от дейността и паричните потоци на дружеството и че то е спазило приложимите МСФО, освен направеното отклонение от даденото изискване, за да се постигне честно представяне. Дружеството оповестява Стандарта или Разяснението, от които се е отклонило, причината и финансовото влияние на отклонението за всеки представен период върху всяка статия на финансовите отчети, което би било отчетено при спазване на изискването.

Действащо предприятие

Финансовите отчети на Дружеството се изготвят на база действащо предприятие, освен ако собственикът или управителният орган нямат намерение да ликвидира Дружеството или няма друга реалистична алтернатива, освен ликвидацията.

Текущо начисляване

Дружеството изготвя финансовите си отчети, с изключение на отчета за паричните потоци, на база на принципа на начисляването, като активи, пасиви, приходи и разходи се признават в момента, в който отговарят на дефинициите и критериите за признаването им като такива.

Последователност на представянето

Представянето и класификациите на статиите във финансовите отчети на Дружеството трябва да се запазят последователно всеки отчетен период, освен ако:

- е очевидно в резултат на настъпила значителна промяна в характера на дейността на Дружеството или при преглед на финансовите отчети се установи, че друго представяне или класификация ще бъдат по-подходящи;
- е наложена промяна в представянето от счетоводен стандарт или разяснение.

Същественост и обобщаване

Съществени (материални) са такива пропуски и неточно представяне на позиции във финансовите отчети, които биха могли, поотделно или заедно, да повлияят на икономическите решения на ползвателите, взети въз основа на финансовите отчети. Съществеността (материалността) зависи от размера или естеството на пропуската или грешката, преценени с отчитане на конкретни обстоятелства. Размерът или естеството на статията, или комбинацията от двете, може да бъде определящ фактор.

Финансовият отчет не съответства на МСФО, ако той съдържа материални грешки или нематериални грешки, които са направени с умисъл за постигане на определено представяне на финансовото състояние, финансовите резултати или парични потоци, както и нематериални грешки, които кумулативно са съществени за индивидуалния или консолидирания финансов отчет.

Преценката за същественост (материалност) се отнася както при избора и прилагането на счетоводната политика, така и при пропуски и грешки във финансовите отчети и оповестяванията на допълнителна информация в бележките към финансовите отчети.

Дружеството приема за съществени такива пропуски при прилагането на счетоводната политика или при представяне на позиции във финансовите отчети и бележките към тях, които като размер превишават 0.10% от общите активи на Дружеството.

За целите на изготвяне на консолидираните отчети нивото на същественост е 0.15% от общите активи в консолидирания отчет на БЕХ ЕАД.

Независимо от посочените по-горе размери на същественост, като съществени се приемат и несъществени пропуски и несъществени представяния в индивидуалните отчети, които кумулативно превишават тази сума или несъществени пропуски или несъществени представяния, които за целите на изготвяне на консолидирания финансов отчет са съществени за групата.

Информацията е съществена, независимо от размера на сумата ѝ, ако нейното неоповестяване би оказало влияние при вземането на управленски и други решения.

Всяка съществена група от сходни статии се представя отделно във финансовите отчети. Статии от несходен характер или функция се представят отделно, освен ако са несъществени.

Несъществените суми могат да се обединят със суми от подобен характер или функция, ако те не се нуждаят от отделно представяне.

Дружеството следва да представи поотделно всяка съществена група от сходни статии във финансовите си отчети. Статии от несходен характер следва да се представят поотделно, освен ако са несъществени.

Компенсиране

Активи и пасиви не се компенсират, освен когато такова компенсиране се изисква или е разрешено от счетоводен стандарт или разяснение.

Отчитането на активите нетно от корективи, например обезценка, не се счита за компенсиране. Печалбите и загубите, възникващи от подобни операции, например от печалби или загуби от операции с чуждестранна валута се отчитат нетно.

Сравнителна информация

Дружеството представя сравнителна информация за текущия и предходния период. Сравнителната информация по отношение на предходния период се оповестява по отношение на всички суми, отчетени във финансовите отчети, освен ако счетоводен стандарт или разяснение допуска или изисква друго. Сравнителната информация се включва в текстови и описателен вид, когато това е уместно и необходимо за по-доброто разбиране на финансовите отчети.

Допуска се рекласифициране на статии от сравнителната информация за предходния период с цел уеднаквяване с класификации на статиите за текущия период. Този факт се оповестява.

Дружеството, оповестяващо сравнителна информация, следва да представи информация за текущия и предходния отчетен период във финансовите отчети. Когато Дружеството прилага счетоводна политика със задна дата или извършва преизчисляване със задна дата на статии в своите финансови отчети или когато прекласифицира статии във финансовите си отчети, то представя отчети за финансовото състояние към:

- края на текущия период;
- края на предходния период (което отговаря на началото на настоящия период);
и
- началото на най-ранния сравним период.

За останалите отчети и свързаните с тях пояснителни приложения, Дружеството представя информация за текущия и предходния отчетен период.

Функционална валута и валута на представяне

Финансовият отчет се изготвя в български левове (BGN), която е функционалната валута на Дружеството.

Финансовата информация, съдържаща се в отчетите, се представя в хиляди лева.

Сумите по статиите на финансовия отчет, които са отрицателна величина, се посочват в скоби.

Други

При избора на счетоводни политики ръководството на Дружеството цели търсенето на баланс между:

- уместност и надеждност относно представянето на сделките и събитията;
- полза от предоставяне на конкретна информация и разход за нейното набиране и обобщаване; и

- качествени характеристики.

В Дружеството е разработена система на текущо и периодично счетоводно отчитане, в която са включени:

- Индивидуален сметкоплан;
- Годишни финансови отчети;
- Специфични правилници и методики.

Изисквания при съставяне на счетоводни документи

Дружеството осъществява счетоводно отчитане на основата на документална обосновааност на стопанските операции и факти, като спазва изискванията за съставяне на документите съгласно действащото законодателство.

Поправки и добавки в първичните счетоводни документи не се разрешават. Погрешно съставени първични счетоводни документи се анулират и се съставят нови.

Лицата съставили и подписали счетоводните документи и техническите информационни носители носят отговорност за достоверността на информацията в тях.

2.2 Софтуер

Дружеството използва програмния продукт “Ажур” за обработване на счетоводната информация и софтуер „Омекс 2000“ за обработване на информацията във връзка с възнагражденията на персонала.

2.3. Инвентаризация

Инвентаризация в Дружеството се извършва за всички активи и пасиви веднъж годишно към най-близката дата на съставяне на годишните финансови отчети.

Освен към тази дата инвентаризация се извършва:

- при смяна на отговорно лице;
- за парични средства в брой – към последния работен ден от всеки месец, при смяна на касиер, към последния работен ден преди и първия работен ден след отпуск на касиер;
- по решение на Изпълнителния директор на Дружеството;
- по искане на прокуратура, съд и сметна палата.

По решение на Съвета на директорите на Дружеството инвентаризация може да се извършва и по всяко друго време на годината.

Инвентаризацията се извършва от назначени в заповед от изпълнителния директор на Дружеството комисии в присъствието на материално отговорните лица или на техни представители, упълномощени с нотариално заверено пълномощно.

При започване на инвентаризация, материално отговорното лице попълва декларация, с която декларира, че първичните документи за всички трансакции са предадени в счетоводството и няма налични активи (ИМС, материални запаси и др.) без документи (ако има такива се описват).

По време на инвентаризацията:

- всички получени активи се заделят заедно с придружаващите ги документи;
- всички излизащи активи и придружаващите ги документи се описват отделно.

Инвентаризацията се документира с инвентаризационен опис и сравнителна ведомост, подписани от всички членове на инвентаризационната комисия и които съдържат най-малко:

- наименование, мярка и количество на активите или пасивите;
- фактическа и счетоводна наличност в натурално и стойностно изражение.

Резултатите от инвентаризацията се оформят в протоколи. Протоколите съдържат изрично представяне на намерените и оценени от инвентаризационната комисия негодни, морално остарели активи и предложение за начина на ликвидация. Липсите, за които нямат вина конкретни лица, както и фири, се отчитат като текущи разходи. Липсите, за които вина имат конкретни лица, се отчитат като вземане от тези лица. Излишъците се признават като други приходи, като се оценяват по нетна реализируема стойност – тя се определя като се използва информация от ценови листи, оферти, сключени сделки, мнения на експерти към датата на установяване на излишъците. Липси и излишъци могат да се компенсират само при наличие на причинно-следствена връзка и/или взаимозаменяемост.

Незавършеното производство се инвентаризира в края на отчетния период, като протоколите се утвърждават от Изпълнителния директор на Дружеството.

2.4 Сделки в чуждестранна валута

Изисквания на МСФО:

- *МСС 21 Ефекти от промените в обменните курсове*
- *КРМСФО 22 Сделки в чуждестранна валута и авансово възнаграждение*

2.4.1 Определение и класификация

1) *Определение*

Сделка в чуждестранна валута е всяка сделка, която е деноминирана или изисква разплащане във валута, различна от български лев.

Заклучителен курс — обменен спот курс към края на отчетния период

Курсова разлика — разликата, възникнала в резултат от преизчисляването на даден брой единици от една валута в друга валута при различни обменни курсове.

Обменен курс — съотношението, в което се обменят две валути.

Парични позиции — парични наличности, както и активи и пасиви, които предстои да бъдат получени или заплатени в определен или определен брой валутни единици.

2) Класификация

Сделки в чуждестранна валута в Дружеството възникват, когато то:

- купува или продава стоки или услуги, чиято цена е изразена в чуждестранна валута;
- получава или предоставя заеми, при които платимите или дължимите суми са изразени в чуждестранна валута;
- придобива или се освобождава от активи и поема пасиви, чиято стойност се изразява или е платима в чуждестранна валута.

2.4.2 Оценяване

Чуждестранната валута се деноминира в български лева като към датата на сделката се прилага официалния курс на Българска народна банка. Датата на сделката е датата, на която сделката добива право да бъде призната в съответствие с МСФО.

Закупената чуждестранна валута се оценява по курс на придобиване, а продадената – по курс на продажба.

Към всяка дата на отчета паричните позиции, изразени в чуждестранна валута, се преоценяват по официалния заключителен курс на Българска народна банка. Възникналите курсови разлики се отчитат като текущи финансови приходи и разходи.

Когато Дружеството предварително изплаща или получава възнаграждение в чуждестранна валута, Дружеството признава непаричен актив или непаричен пасив преди признаването на съответния актив, разход или приход. Съответният актив, разход или приход (или част от него) е сумата, призната съгласно съответните стандарти, което води до отписване на непаричния актив или непаричния пасив, произтичащ от авансовото възнаграждение.

Датата на сделката, служеща за определяне на обменния курс, използван при първоначалното признаване на съответния актив, разход или приход (или част от него), е датата, на която предприятието първоначално признава непаричния актив или непаричния пасив, произтичащ от плащането или получаването на авансово възнаграждение.

При многократни предварителни плащания (каквото обичайно е случаят със закупуването на природен газ от Дружеството) или авансови постъпления, Дружеството определя като дата на сделката датата за всяко плащане или получаване на авансово възнаграждение.

Непаричните позиции, които се оценяват по справедлива стойност във валута, се преизчисляват посредством обменните курсове към датата на оценка на справедливата стойност.

Дружеството избира да прилага правилата на КРМСФО 22 за всички непарични активи и непарични пасиви в обхвата на КРМСФО 22, които възникват на или след

01.01.2018 г., когато е началото на отчетния период в който Дружеството прилага КРМСФО 22 за първи път.

КРМСФО 22 уточнява, че датата на сделката с цел определяне на обменния курс, който да се използва при първоначалното признаване на свързан актив, разход или приход (или част от него) при отписване на непаричен актив или непарично задължение, произтичащи от плащането или получаването на авансово плащане, е датата, на която този непаричен актив или непаричен пасив първоначално е бил признат. Следователно свързаният с тях приход, разход или актив не се преоценява за промените в обменните курсове, възникващи между датата на първоначалното признаване на авансовото плащане и датата на признаване на сделката, за която се отнася това възнаграждение.

3) Функционална валута

Функционалната валута на Дружеството представлява валутата на основната икономическа среда, в която Дружеството извършва дейността си.

Функционалната валута на Дружеството е български лев.

4) Валута на представяне

Въпреки, че Дружеството измерва компоненти на финансовите си отчети в собствената си функционална валута, Дружеството може да вземе решение да представи своите финансови отчети във валута или валути различни от неговата функционална валута.

2.4.3 Информация за оповестяване

Във финансовите си отчети или пояснителните приложения към тях Дружеството оповестява:

- суми на курсовите разлики, включени в нетната печалба или загуба за периода освен по отношение на финансови инструменти отчитани по справедлива стойност през печалби и загуби;
- заключителен официален курс на Българска народна банка, прилаган за оценка към датата на отчета.

Оповестяват се значимите счетоводни политики.

Когато финансовите отчети са представени във валута, различна от функционалната валута на Дружеството, се оповестява функционалната валута и причината за различната валута на представяне.

Оповестява се всяка промяна на функционалната валута на отчитащото се дружество или на съществена чуждестранна дейност, заедно с причините за това.

3 Имоти, машини и съоръжения

Изисквания на МСФО:

- МСС 16 Имоти, машини и съоръжения

3.1 Определение и класификация

Определение

Имоти, машини и съоръжения (ИМС) са установими нефинансови ресурси, придобити и притежавани от Дружеството и отговарящи на следните условия:

- имат натурално-веществена форма;
- използват се за производството и доставката на стоки или услуги, за отдаване под наем на други лица или за административни цели;
- очаква се да бъдат използвани през повече от един отчетен период;

Класификация

Имотите, машините и съоръженията на Дружеството се класифицират в следните класове и подкласове:

Класификация	Класове
Класове ИМС	<ul style="list-style-type: none">• Земи/терени<ul style="list-style-type: none">- амортизируеми- неамортизируеми• Подобрения върху земите/терените• Сгради и конструкции<ul style="list-style-type: none">- масивни- немасивни• Машини, съоръжения и оборудване• Компютърни системи• Транспортни средства<ul style="list-style-type: none">- товарни превозни средства- леки автомобили- специални превозни средства• Обзавеждане и стопански инвентар• Резервни части, отчитани като ИМС• Други ИМС

Класификация	Класове
	<ul style="list-style-type: none">Активи в процес на изграждане
Подкласове ИМС	Дружеството изготвя детайлен класификатор на ИМС като Приложение към счетоводната политика.

3.2 Признаване

Всеки имот, машина и съоръжение се признава като такъв, ако отговаря на следните условия:

- отговаря на определението за ИМС;
- има стойност на придобиване над 500 (петстотин) лева;
- вероятно е дружеството да получи в бъдеще икономически ползи от собствеността и използването на актива или използването на актива е свързано с опазване на околната среда;
- цената на придобиване на актива може да бъде надеждно оценена.

Изключения при признаването на ИМС

Не се отчитат като имоти, машини и съоръжения онези активи, за които дружеството не е в състояние да контролира изцяло или частично икономическата изгода от тяхното използване.

Активи, които отговарят на определението за имот, машина и съоръжение, но са със стойности на придобиване под определения праг, се отчитат като текущи разходи. За проследяване на движението и наличността им те се отчитат задбалансово, в случаите на директно отчитане като текущ разход.

Специфични ИМС и счетоводната политика за тяхното признаване

Класификация	Счетоводна политика
Софтуер, признат като част от хардуера	Закупен софтуер, който е неразделна част от функционалността на свързаното оборудване, се капитализира като част от стойността на оборудването.
Съставни компоненти на един ИМС	Товага, когато недвижим имот, машина или съоръжение включват основни компоненти с различна продължителност на полезен срок на действие, те се отчитат като отделни имоти, машини и съоръжения.

Класификация	Счетоводна политика
Резервни части, отчитани като ИМС	<p>Основни резервни части, технологично (сервизно) оборудване, които се очаква да бъдат използвани повече от един период или могат да бъдат използвани само във връзка с определен ИМС се класифицират като ИМС.</p> <p>Индивидуално значими, идентифицируеми и обособими резервни части се отчитат като ИМС.</p> <p>Дружеството преценява кои резервни части трябва да се отчитат като ИМС и ги описва като подгрупи в детайлния класификатор на ИМС.</p> <p>Индивидуално несъществени части, такива като инструменти, матрици и други се отчитат като материални запаси.</p>
Активи в процес на изграждане	<p>Стойността на активите в процес на изграждане включва всички разходи, извършени за придобиване за целия период, когато са направени.</p> <p>Аванси, платени във връзка с придобиването на ИМС се представят във финансовите отчети като ИМС.</p>

3.3 Първоначална оценка

Оценка при признаване

Първоначалната оценка на всеки имот, машина или съоръжение зависи от начина на придобиването му.

№	Начин на придобиването:	Първоначална оценка по:
1	Актив, създаден/произведен в Дружеството	Себестойност
2	Актив, придобит чрез покупка или възлагане	Заплатената сума
3	Безвъзмездно придобит актив	Справедлива стойност към датата на придобиване
4	Актив, придобит чрез правителствено дарение	Справедлива стойност към датата на дарението
5	Актив, придобит при условията на разсрочено плащане	Еквивалента на паричната цена, а разликата до договорената сума за плащане се признава за лихвен разход

№	Начин на придобиването:	Първоначална оценка по:
6	Актив, придобит чрез замяна с друг ИМС	Справедливата стойност към датата на замяната, а ако тя не може да бъде надеждно оценена – по балансовата стойност на отдадения актив
7	При придобиване на ИМС чрез апортна вноска в капитала по реда на Търговския закон	Оценяват съгласно оценката, направена от вещите лица, назначени от съда и всички преки разходи, свързани с привеждане на тези активи в работно състояние

Компоненти на цената на придобиване

В цената на придобиване се включват:

№	Елементи на цената на придобиване	Описание
1	Покупната цена	Покупната цена, включително мита, невъзстановими данъци и нотариални и други такси, след приспадане на всякакви търговски отстъпки
2	Други разходи	Всякакви разходи, пряко отнасящи се до привеждането на актива до местоположението и в състоянието, необходими за експлоатацията по начина, предвиден от ръководството: <ul style="list-style-type: none"> • разходи за персонала, произтичащи пряко от създаването или придобиването на актива; • разходите за подготовка на обекта; • разходите по първоначална доставка и обработка; • разходите за инсталиране и монтаж; • разходите за изпитвания за правилно функциониране на актива, след приспадане на евентуални нетни приходи от продажби на произведени единици до момента на привеждането на актива до съответното местоположение и в желаното състояние;

№	Елементи на цената на придобиване	Описание
		<ul style="list-style-type: none">професионални хонорари на архитекти, адвокати, консултанти и други специалисти, такси за посредничество.
3	Разходи за демонтаж	Първоначалната приблизителна оценка на очакваните разходи за демонтаж, за преместване на актива и възстановяване на площадки и терени до степента, до която има поето задължение за подобно възстановяване.
4	Неустойки по договори за доставка	Когато при договори за придобиване на ИМС са получени неустойки от доставчика във връзка с неизпълнение на договорните условия, то неустойките се отнасят в намаление на цената на придобиване на активите.
5	Разходи за заеми	Разходите по заеми, които могат пряко да се отнесат към придобиването, строителството или производството на един отговарящ на условията актив, за който непременно се изисква значителен период от време, за да стане готов за предвижданата му употреба или продажба, се капитализират като част от стойността на този актив.
6	Хеджиране	Суми, рекласифицирани от друг всеобхватен доход, представляващи печалби или загуби от отговарящи на условията хеджинги на парични потоци за покупки в чужда валута на ИМС.

В цената на придобиване не се включват:

- разходите за откриване на нов обект;
- разходите за въвеждане на нова услуга, включително разходите за реклама или промоция;
- разходите за извършване на дейност на ново местоположение или с нова категория клиенти, включително разходите за обучение на персонала;
- административните и други общи разходи;
- разходите, извършени докато активът предстои да бъде въведен в употреба или се експлоатира на по-малко от половината от производствената му мощност;
- понесените първоначални оперативни загуби;

- разходите за преместване или реорганизация на част или цялата дейност на дружеството;
- вътрешните печалби при вътрешно изграден актив;
- необичайни количества бракувани материали, труд и други ресурси.

Приемането и въвеждането на ИМС в употреба се извършва от комисия, определена от Изпълнителния директор на Дружеството или упълномощени от него лица. В акта за приемане се определя първоначалният полезен живот на актива и предполагаемата сума на остатъчната стойност.

Признаването на разходи в балансовата стойност на актив от имоти, машини и съоръжения се преустановява, когато активът е на местоположението и в състоянието, необходими за неговата експлоатация по начина, предвиден от ръководството на Дружеството.

3.4 Последваща оценка

Оценка след първоначално признаване

Последващата оценка на ИМС след първоначално признаване се извършва според модела на цена на придобиване или модела на преоценката.

- Според модела на цена на придобиване оценката на даден актив е равна на неговата себестойност минус натрупаната амортизация и минус натрупаните загуби от обезценка;
- Според модела на преоценка, активът се отчита по преоценена стойност, която е справедливата стойност на актива към датата на преоценката, минус последвали натрупани амортизации и минус последвали натрупани загуби от обезценка.

Последващата оценка на ИМС след първоначално признаване се прилага по отношение на цял клас еднотипни активи, както следва:

№	Клас ИМС	Метод за последваща оценка
1	Земи	
	- амортизируеми	Модел на преоценка
	- неамортизируеми	Модел на преоценка
2	Подобрения върху земи и терени	Модел на преоценка
3	Сгради и конструкции	
	- масивни	Модел на преоценка
	- немасивни	Цена на придобиване

№	Клас ИМС	Метод за последваща оценка
4	Машини, съоръжения и оборудване	Модел на преоценка
5	Компютърни системи	Цена на придобиване
6	Транспортни средства	
	- товарни превозни средства	Модел на преоценка
	- леки автомобили	Цена на придобиване
	- специални превозни средства	Модел на преоценка
7	Обзавеждане и стопански инвентар	Цена на придобиване
8	Резервни части, отчитани като ИМС	Модел на преоценка
9	Други ИМС	Цена на придобиване

Методи на преоценка

Преоценките се извършват при спазване на следната периодичност на преоценката:

- когато справедливата стойност на активите търпи само незначителни промени, преоценката се прави на всеки три години;
- когато справедливата стойност на ИМС се променя съществено на по-кратки интервали от време, преоценката им се извършва на по-кратки интервали от време, така че балансовата стойност на актива да не се различава съществено от справедливата му стойност.

Честотата на последващите преоценки на ИМС при прилагане на модела на преоценка зависи от това дали балансовата стойност съществено се различава от справедливата стойност на даден преоценен актив към края на отчетния период.

В тази връзка, при извършване на годишната инвентаризация в края на отчетния период (края на финансовата година) Дружеството преглежда ИМС за индикации, че тяхната балансова стойност значително се различава от справедливата им стойност.

Като съществено отклонение се приема отклонение на балансовата стойност от справедливата стойност на актива към дата на изготвяне на финансовия отчет над 5%. Съществено е отклонението и ако то е под 5%, но разликата между балансовата стойност и справедливата стойност като кумулативна величина на ИМС е

съществена за целите на изготвяне на индивидуалния финансов отчет или консолидирания финансов отчет.

В случай че при ежегодния преглед на ИМС се установи, че в рамките на по-кратък период има съществено отклонение на справедливите стойности от балансовите, Дружеството информира БЕХ ЕАД за необходимостта от преоценка на по-кратък период от време.

Справедливите (възстановимите) стойности на земи и сгради се определят на базата на пазарни доказателства чрез оценка, която се извършва от лицензирани оценители.

Справедливите стойности на останалите активи са:

- за машини, съоръжения и оборудване с неспециализиран характер - пазарната цена, определена чрез оценка;
- за машини, съоръжения и оборудване със специализиран характер (специфични за бранша, за които липсват доказателства за пазарната им стойност, тъй като рядко са обект на покупко-продажба) – амортизирана възстановима стойност, определена от оценители.

Когато се преоценява ИМС, целият клас активи, към които преоценяваният актив принадлежи, се преоценява.

Клас ИМС представлява група активи със сходен характер и употреба в дейностите на предприятието. Активите във всеки клас ИМС се преоценяват едновременно, за да се избегне селективната преоценка на активи и отчитането на суми във финансовите отчети, които представляват смесица от цени на придобиване и преоценки към различни дати.

Когато се преоценява даден актив към датата на преоценката цялата натрупана до момента амортизация се третира по един от следните начини:

- Отписва се за сметка на отчетна стойност на актива, а балансовата стойност на актива се преизчислява спрямо преоценената стойност на актива; или
- Преизчислява се пропорционално на промяната в отчетната стойност на актива, така че балансовата стойност на актива след преоценката да е равна на преоценената му стойност.

Когато балансовата стойност на един актив се увеличава в резултат на преоценка, увеличението се признава в друг всеобхватен доход и се отчита в преоценъчен резерв в собствения капитал. Ако в предходни периоди е бил признаван разход от намаление в резултат на преоценка, се признава текущ приход до размера на отчетения в предходен период разход.

Когато балансовата стойност на един актив се намалява в резултат на преоценка, намалението се отчита в друг всеобхватен доход до размера съществуващия преоценъчен резерв, формиран за този актив. Със сумата, призната като намаление в друг всеобхватен доход се намалява сумата на преоценъчния резерв в собствения капитал. Ако няма формиран преоценъчен резерв, намалението се отчита в печалби и загуби.

Обезценките се третираат като при активите, последващо оценявани по модела на цена на придобиване.

Последващи разходи

Възникнали последващи разходи, за да се подмени част от актив от имотите, машините, съоръженията и оборудването се отчитат както следва:

- Разходите по текущото обслужване на активите – труд, консумативи, резервни части, се отчитат като текущи разходи през периода, през който са извършени. В случаите, когато не може да се обоснове увеличение на икономическата изгода над тази от първоначално оценената стандартна ефективност на собствени и наети активи, извършените разходи (ремонт, поддръжка и др.) се отчитат като текущи разходи за дейността.
- Разходите, които водят до очаквана повишена икономическа изгода над тази, която съществува към момента на извършването на разходите, се капитализират чрез прибавяне към балансовата стойност на актива или чрез завеждане на нов актив. Балансовата стойност на заменения компонент се отписва.

Класифицирането на разходите за ремонт и/или подобрения на ИМС се извършва от лицето/лицата, приемащи изпълнението на работата по извършването на работата и/или подобренията, което е основа за счетоводните записвания.

Обезценка

Основните принципи за обезценката на ИМС са представени в раздел *Обезценка на активи*.

3.5 Амортизация

Амортизацията е процес на намаляване стойността на имоти, машини и съоръжения вследствие на тяхното използване в производствената или административната дейност на Дружеството.

Амортизацията се начислява в печалби и загуби на база линейния метод въз основа на очаквания срок на полезен живот на имотите, машините, съоръженията и оборудването, които се отчитат отделно, освен ако не формира част от себестойността на друг актив.

Полезният живот на активите е определен както следва:

Машини, съоръжения и оборудване	От 2 до 25 години
Компютри, софтуер, мобилни телефони	От 2 до 10 години
Транспортни средства	От 2 до 9 години
Стопански инвентар	От 2 до 7 години

Амортизацията на придобити активи при условията на финансов лизинг се начислява за по-късия измежду срока на договора и техния полезен живот, освен в случаите когато е почти сигурно придобиването на собствеността върху тях до края на срока на договора.

За амортизацията на ИМС се изготвя счетоводен амортизационен план.

3.5.1 Неамортизируеми активи

В Дружеството не се амортизират:

- земите;
- терени;
- водоеми;
- произведения на изкуството;
- активи в процес на изграждане, независимо от начина, по който се осъществява изграждането – по стопански начин или чрез възлагане;
- активи в процес на ликвидация;
- активи, напълно амортизирани до остатъчната им стойност.

3.5.2 Амортизационни норми

Използваните амортизационни норми се основават на изчисления полезен живот. Амортизационните норми, приложими за всяка подгрупа ИМС са описани в *Приложение: Класификатор на ИМС и нематериални активи.*

Полезен живот на активите

Полезният живот на ИМС е предполагаемият период на използване, изразен в години. Полезният живот на новозакупените ИМС по видове дейности и производства и по групи ИМС се определя като се взимат предвид предполагаемото физическо натоварване, морално и технологично остаряване, евентуални ограничения върху ползването, мнения на експерти.

Полезният живот на всеки закупен ИМС се определя при въвеждането на ИМС в експлоатация.

Амортизируема сума

„Амортизируема сума“ е цената на придобиване на актива или друга стойност, заменяща я във финансовите отчети, намалена с остатъчната стойност. Ако остатъчната стойност е незначителна, тя не се взема предвид при определяне на амортизируемата стойност на актива. За незначителна се приема остатъчна стойност, която не надвишава 10% от брутната балансова (отчетна) стойност на актива.

В случай че остатъчната стойност не надхвърля 10% за даден актив, но сама по себе си тя или сумата от остатъчните стойности на група или клас ИМС надхвърля

нивата на същественост, както са определени от Дружеството в точка 2.1 от Наръчника със счетоводни политики, то Дружеството намалява амортизируемата сума на всеки отделен актив с неговата остатъчна стойност.

Остатъчната стойност и полезния живот на ИМС се преразглеждат при приключване на всяка финансова година и ако очакванията се различават от предишните приблизителни оценки, то те се отчитат като промяна в счетоводните приблизителни оценки, т.е. промяната засяга разходите за амортизация както за текущия период, така и за всеки период през останалия срок на полезен живот, без да се правят корекции в предходни периоди.

Остатъчна стойност

Остатъчната стойност е приблизително оценената сума, която би била получена понастоящем при освобождаването от един актив, след като се приспаднат приблизителните разходи по освобождаването от него, ако активът вече е остарял и в състоянието, в което се очаква да бъде в края на полезния му живот. При определяне на остатъчната стойност се спазва принципа на същественост.

Начало на амортизацията

Амортизацията на актива започва, когато той е налице за употреба, т.е. когато е на мястото и в състоянието, необходими за неговата експлоатация по начина, предвиден от ръководството. Датата на въвеждане в експлоатация следва да е документално обоснована в съответствие с приложимото законодателство.

Преустановяване на амортизацията

Амортизирането на актив се преустановява на по-ранната от датата, на която активът е класифициран като държан за продажба, и датата, на която активът е отписан.

Амортизацията се преустановява, когато активът е изцяло амортизиран.

Амортизацията не се преустановява, когато активът не се използва или бъде изваден от активна употреба.

Метод на амортизация

Дружеството прилага линеен метод на амортизация.

Линейната амортизация води до постоянно отчисление през целия полезен живот, ако остатъчната стойност на актива не се променя. Амортизационната норма се определя като процентно съотношение между амортизируемата стойност, изразена в левове, и полезния живот на актива, изразен в години. Методът се прилага последователно през всеки следващ период, освен ако не настъпи промяна в очаквания модел на реализиране на тези бъдещи икономически изгоди.

Промени в утвърдените методи за амортизация и в полезния живот на всеки актив се правят с решение на ръководството на Дружеството. При промяна в избрания метод за амортизация или в полезния живот/обем работа се определят нови

амортизации или амортизационни норми на база балансовата стойност и остатъчния полезен живот. Промените се извършват на база на заключението на назначена от ръководството комисия.

Периодичност на прегледа на метода на амортизация

Методът на амортизация, прилаган за актив, се преглежда най-малко при приключване на финансовата година и ако е настъпила значителна промяна в очаквания модел на реализиране на икономическите изгоди, свързани с тези активи, методът се променя, за да отрази променения модел. В годишния отчет се оповестява информация за ефекта от корекциите на амортизационните норми, заедно с причините за тях.

Периодичност на преценка на полезния живот на активите и остатъчната им стойност

Преразглеждането на полезния живот на активите и остатъчната им стойност се извършва поне към датата на съставяне на годишните финансови отчети. Ако очакванията се различават от предишната приблизителна преценка се отразява промяната, като се отчита проспективно т.е. при промяна в оценката на остатъчната стойност се коригира амортизируемата стойност на активите, при промяна на полезния живот на активите се променя амортизационната норма така, че да се разпредели балансовата стойност за срока на оставащия полезен живот на активите съобразно прилагания метод на амортизация.

3.6 Инвентаризация, отписване, бракуване

Инвентаризация

Имотите, машините и съоръженията на Дружеството се инвентаризират съгласно раздел *Общи счетоводни политики*.

Отписване

Балансовата стойност на имот, машина и съоръжение се отписва:

- при продажба;
- когато не се очакват никакви други икономически изгоди от използването на актива или при освобождаването му.

Ако Дружеството признава в балансовата стойност на актив от имоти, машини и съоръжения себестойността на подмяна на част от актива, тогава се отписва балансовата стойност на подменената част, независимо дали подменената част е била амортизирана отделно. Ако не е практично да се определи балансовата стойност на подменената част, може да се използва цената на придобиване на заменящата част като индикация каква е била цената на придобиване на подменената част към момента, когато е била придобита или построена.

Печалбата или загубата, възникваща при отписването на имот, машина или съоръжение, се определя като разликата между нетните постъпления от продажбата, ако има такива, и балансовата стойност на актива.

Печалбите или загубите, възникващи при отписването на имот, машина и съоръжение се включват в печалбата/загубата за периода, през който се отписва актива. Печалбите не се класифицират като приход.

Когато имот, машина и съоръжение бъде отписан, резервът от преоценки за него, включен в собствения капитал, се рекласифицира в натрупани печалби и загуби.

Продажби на имоти, машини и съоръжения в Дружеството се извършват съгласно *Правилата за реда, условията и процедурата за вземане на решение от БЕХ ЕАД.*

Бракуване

Когато един имот, машина или съоръжение стане негоден за използване поради физическо или морално изхабяване и от него повече не се очаква икономическа изгода, той подлежи на бракуване. Преценката за физическото и моралното изхабяване на всеки актив се прави към датата на изготвянето на годишните финансови отчети от специалисти.

За бракуването се издава заповед от изпълнителния директор на Дружеството, в която се определят членовете на комисията по бракуване.

Съставя се протокол за бракуване на активи, който съдържа най-малко следната информация: № и дата на протокола, имена на членовете на комисията; № и дата на заповедта за бракуване; наименование и инвентарен № на актива, местонахождение, дата на въвеждане в експлоатация, първоначална стойност, начислена амортизация, оценка на техническото състояние, причини за бракуване, наличие или липса на виновно поведение от страна на длъжностни лица; заключение на комисията, както и начина на ликвидирането на актива.

Въз основа на одобрения протокол се издава заповед за ликвидация на актива, като се изготвя сметка за резултатите от ликвидацията. В нея се попълват № и дата на заповед за ликвидация, № и дата на протокола за брак, местонахождение, инвентарен № и наименование на актива, дата на започване и дата на приключване на ликвидацията, стойност на ликвидирувания актив, № и наименование на постъпили материали, количество, стойност и местонахождение.

Разходи за ликвидация

Разходите за ликвидация на ИМС - труд, консумативи, услуги и други, се отчитат в печалби и загуби при приключване на ликвидацията, когато активът бъде отписан.

Ако при вземането на решението за ликвидация ръководството прецени, че съществува в значителна степен сигурност, че разходите по ликвидацията няма да могат да бъдат възстановени от очакваните приходи при приключването ѝ, то разходите по ликвидацията се отчитат като текущи.

Ако в процеса на ликвидация, ръководството достигне до заключението, че набраната стойност на разходите (вкл. и балансовата стойност на актива в процес

на ликвидация) няма да бъдат покрити от приходи от ликвидацията, то тогава на база преценка за очакваната загуба се отписва съответната стойност от натрупаните разходи по ликвидация и се отчита като разходи за обезценка на активи.

Компенсации от трети страни за имоти, машини и съоръжения

Компенсации от трети страни за имоти, машини и съоръжения, които са обезценени, загубени или отдадени се отчитат като приход през периода, през който станат изискуеми.

3.7 Информация за оповестяване

В пояснителните приложения към финансовите отчети на Дружеството се оповестява следната информация за всеки клас активи:

- База за оценка, използвана при определяне на първоначалната стойност;
- Използван метод на амортизация;
- Полезен живот или прилагани норми на амортизация;
- Брутна балансова стойност, натрупана амортизация и натрупана загуба от обезценка в началото и в края на периода;
- Равнение на балансовата стойност в началото и в края на периода, показващо увеличения чрез покупки или бизнес-комбинации; увеличения или намаления в резултат на последващи оценки; амортизация, други промени;
- Амортизацията, призната или в печалбата или загубата, или като част от цената на придобиване на други активи през периода;
- Натрупаната амортизация в края на този период;
- Ефективна дата, към която е извършвана преоценка;
- Дали в оценката е участвал независим оценител;
- Методи и значими предположения, използвани при оценяването на активите;
- Съществуване и размер на ограниченията върху правото на собственост;
- Балансова стойност на имоти, машини и съоръжения, предоставени като обезпечение по задължения;
- Сума на разходите, признати в стойността на ИМС в процеса на тяхното изграждане или придобиване;
- Сума на договорни ангажименти по придобиване на имоти, машини и съоръжения;
- Сумата на компенсацията от трети страни за активи от имоти, машини и съоръжения, които са обезценени, загубени или отдадени и които са включени в печалби и загуби, ако не е оповестена отделно в отчета за всеобхватния доход;
- Балансова стойност на временно неизползвани имоти, машини и съоръжения;

- Брутната балансова стойност на имоти, машини и съоръжения, които са напълно амортизирани, но са все още в употреба;
- Суми на загуби от обезценка, включени в печалби и загуби;
- Суми на обратно възстановени загуби от обезценка, включени в печалби и загуби;
- Суми на загуби от обезценка, отчетени в друг всеобхватен доход;
- Суми на възстановени загуби от обезценка, отчетени в друг всеобхватен доход;
- Основни видове активи, засегнати от загуби от обезценка;
- База за определяне на стойност в употреба;
- Основни събития или обстоятелства, довели до загуби от обезценка и обратно възстановяване на загуби от обезценка;
- Характера и ефекта от всяка промяна в приблизителните счетоводни оценки, която има ефект през текущия период или която се очаква да има ефект през следващите периоди (остатъчните стойности; приблизително изчислените разходи за демонтаж, преместване и възстановяване на ИМС; полезния живот; и методите на амортизация).

4 Нетекущи активи, класифицирани като активи, държани за продажба

Изисквания на МСФО:

- МСФО 5 Нетекущи активи, държани за продажба, и преустановени дейности

4.1 Класификация

Нетекущи активи или група за изваждане от употреба, от които Дружеството смята да се освободи чрез продажба, се класифицират като активи, държани за продажба. За такава продажба се взема решение от Съвета на директорите на Дружеството в съответствие с *Правилата на БЕХ ЕАД*.

Към датата на решението за продажба, активите трябва да са на разположение за непосредствена продажба в текущото си състояние без съществени изменения, активно да се търси купувач, очаква се продажбата да е много вероятна и продажбата може да се реализира на цена, близка до справедливата стойност на актива.

4.2 Оценяване

Активът (или групата за изваждане от употреба), класифициран като държан за продажба, се отчита по по-ниската от неговата балансова стойност и справедливата стойност, намалена с разходите за продажбата.

Към датата на решението за продажба тези активи се преоценяват по справедлива стойност, определена от лицензиран оценител и намалена с очакваните разходи по продажбата, и от този момент за тях се преустановява начисляването на амортизации. След това те се отчитат като текущи активи.

Когато се очаква продажбата да бъде реализирана след повече от една година, Дружеството оценява разходите за продажбата по тяхната настояща стойност. Изменението в настоящата стойност на разходите по продажбата се представя в печалбата или загубата като финансови разходи.

4.3 Информация за оповестяване

Във финансовите си отчети или пояснителните приложения към тях Дружеството оповестява:

- Описание на нетекущите активи, държани за продажба;
- Описание на фактите и обстоятелствата по продажба и очакван начин и период на извършване на продажбата;
- Печалбите или загубите в резултат на преоценяване по справедлива стойност на нетекущите активи, държани за продажба, както и статията в отчета за приходи, в която са включени.

5 Нематериални активи

Изисквания на МСФО:

- МСС 38 Нематериални активи

5.1 Определение и класификация

Определение

Нематериалните активи са разграничими непарични активи без физическа субстанция, които се използват за производството или доставката на материали, продукция и услуги или за административни цели. Активът е разграничим, когато:

- е отделим, т.е. може да бъде разделен или отделен от Дружеството и продаден, прехвърлен, отдаден под наем или разменен, отделно или заедно със съответен договор, актив или пасив; или
- възниква от договорни или други законови права, независимо от това, дали тези права са прехвърляеми, или отделими от Дружеството или от други права и задължения.

Класификация

Нематериални активи в Дружеството са:

Класификация	Класове
Класове Нематериални активи	<ul style="list-style-type: none">• Права върху интелектуална собственост – патенти, лицензи, фирмени и търговски права, авторски права• Права върху индустриална собственост – концесии, сервитут, разрешения• Лицензии за дейността• Програмни продукти - вътрешносъздаден или закупен софтуер• Продукти от развойна дейност• Други нематериални активи – вещни права, откупени права за строеж, проекти по програма за модернизация

5.2 Признаване

Нематериален актив се признава като такъв, ако отговаря на следните условия:

- отговаря на определението за нематериален актив;

- вероятно е Дружеството да получава бъдещите икономически изгоди от собствеността и ползването на актива повече от един отчетен период;
- съществува контрол от страна на Дружеството върху икономическите ползи от актива;
- стойността на актива може да бъде надеждно измерена.

Създадените нематериални активи (НА) в Дружеството за целите на вътрешни за дружеството потребители, в резултат на дейност по развитие, се признават за активи, от експертна комисия назначена от ръководството на Дружеството, според фазата на създаване на НА, ако са налице следните условия:

- наличие на техническа способност за завършване на актива;
- намерение за завършване на актива;
- способност за използване или продажба на актива, включително наличие на пазар или полезност при вътрешна за Дружеството употреба;
- способност за оценяване на разходите по време на развитие на актива.

Научноизследователска дейност

Разходи за научноизследователска дейност, направени за придобиване на ново научно или техническо знание, се признават в печалби и загуби когато възникнат. Разходите за изследователска и развойна дейност, извършени във връзка с външни поръчки, при наличие на сключени договори с клиенти, се признават за актив, който подлежи на продажба.

Непреките технологични производствени разходи се разпределят на база труд и заедно с преките разходи, формират себестойността на създадения актив. Вътрешно създадена репутация не се признава като актив.

Развойна дейност

Развойна дейност включва план или проект за производството на нови или съществено подобрени продукти и процеси. Разходи за развойна дейност се капитализират, само ако тези разходи могат да се измерят надеждно, продуктът или процесът са технически и търговски възможни, бъдещи икономически ползи са вероятни, и Дружеството възнамерява и има достатъчни ресурси да завърши развитието и да използва или продаде актива. Капитализираните разходи включват материали, труд, общопроизводствени разходи които са директно съотносими за подготовката на актива за неговата употреба, и капитализирани лихвени разходи. Други разходи за развойна дейност се признават в печалби и загуби когато възникват. Капитализираните разходи за развойна дейност се оценяват по цена на придобиване, намалена с натрупана амортизация и загуби от обезценки.

5.3 Първоначална оценка

Първоначалната оценка на нематериален актив зависи от начина на придобиването му:

№	Начин на придобиване:	Първоначална оценка по:
1	Чрез закупуване	Покупна цена заедно с мита, невъзстановими данъци и такси и всички преки разходи, необходими за привеждане на актива във вида за предвидената му употреба
2	Вътрешносъздаден актив	Себестойност, която включва всички пряко свързани разходи, необходими за създаването, производството и подготовката на актив, за да бъде приведен в състояние да функционира по начина, очакван от ръководството
3	Чрез правителствено дарение	<ul style="list-style-type: none">по справедлива стойност, определена от лицензиран оценител към датата на дарението <i>или</i> <ul style="list-style-type: none">по номинална стойност, заедно с всякакви разходи по подготвяне на актива за използване по предназначение
4	Безвъзмездно	Справедлива стойност, определена от лицензиран оценител към датата на дарението
5	Чрез замяна	Справедлива стойност, определена от лицензиран оценител към датата на замяната. Ако тази стойност не може да се оцени надеждно, оценката се прави по балансовата стойност на отдадения актив.

5.4 Последваща оценка

След първоначално признаване нематериалните активи се отчитат по модела на придобиване, т.е. по цена на придобиване, намалена с натрупаната амортизация и отчетените загуби от обезценка.

Формирането на цената на придобиване се извършва по начина, посочен в раздел *Имоти, машини и съоръжения*.

Обезценки

Принципите за обезценка на НА са представени в раздел „Обезценки на активи”.

Ежегодно Дружеството проверява за обезценка:

- нематериален актив с неопределен полезен живот или нематериален актив, все още неналичен за употреба, като сравнява неговата балансова сума с възстановимата му стойност;
- проверява репутацията, придобита в бизнес комбинация.

5.4.1 Амортизация

Полезен живот и остатъчна стойност

Дружеството оценява дали полезния живот на нематериален актив е ограничен или неограничен и, ако е ограничен, оценява продължителността на броя на производствените или сходни единици, съставляващи този полезен живот.

Амортизируемата сума на актив с ограничен полезен живот се определя след приспадането на неговата остатъчна стойност.

Остатъчна стойност, различна от нула, показва, че Дружеството очаква да се разпорежи с нематериалния актив преди края на неговия икономически живот

Остатъчната стойност на нематериален актив с ограничен полезен живот се счита за нула, освен ако:

- има поето задължение от трета страна за закупуване на актива в края на неговия полезен живот; или
- има активен пазар за този актив и:
 - остатъчната стойност може да бъде определена чрез препратка към този пазар; и
 - е вероятно, че този пазар ще съществува в края на полезния живот на актива.

За амортизацията на нематериалните активи се изготвя счетоводен амортизационен план със съдържание, идентично на посоченото в раздела за имоти, машини и съоръжения.

Начало и период на амортизацията

Дружеството прилага линеен метод за амортизация на нематериалните си активи.

Начисляването на амортизацията започва, когато активът е на разположение за ползване, т.е. когато той е на мястото и в състоянието, необходимо за да работи по начин, очакван от ръководството. Амортизацията се начислява в печалби и загуби на база линейния метод въз основа на очаквания срок на полезен живот на нематериалните активи, различни от репутация, тъй като това отразява очаквания начин на консумиране на бъдещите икономически ползи от актива.

Датата на въвеждане в експлоатация следва да е документално обоснована.

Сроковете на амортизация се определят по следния начин:

- програмни продукти – срок на ползването им (2 -10 години)
- лицензи – срок на действието им (35 години);
- продукти от развойна дейност – срок, определен от дружеството с протокол;
- авторски права – срок, определен в договора за ползване;
- други нематериални активи – реален срок на ползване.

Нематериални активи с неопределен или неограничен полезен живот не се амортизират. Към всяка балансова дата те се тестват за обезценка.

Методите на амортизация, полезния живот и остатъчните стойности на нематериалните активи се преразглеждат към всяка дата на изготвяне на финансов отчет.

Амортизационни норми

Използваните амортизационни норми се основават на изчисления полезен живот. Амортизационните норми, приложими за всяка група нематериални активи са описани в *Приложение: Класификатор на ИМС и нематериални активи*.

5.5 Инвентаризация, отписване, бракуване

Нематериалните активи на Дружеството се инвентаризират съгласно раздел *Общи счетоводни политики*.

Инвентаризацията се извършва от назначена от изпълнителния директор на дружеството комисия в присъствието на отговорното лице или негов представител, упълномощен с нотариално заверено пълномощно.

Инвентаризацията се документира с инвентаризационен опис и сравнителна ведомост, които съдържат най-малко:

- наименование, мярка и количество на нематериалните активи;
- фактическа и счетоводна наличност в натурално и стойностно изражение.

Резултатите от инвентаризацията се оформят в протоколи.

Нематериален актив се отписва при продажба, изваждането му от употреба или когато повече не се очакват икономически изгоди от него.

Печалбата или загубата от изваждане от употреба се определя като разлика между нетните постъпления и балансовата стойност на актива.

Печалбата или загубата, произтичащи от отписването на нематериален актив, се определят като разлика между нетните приходи от изваждането му от употреба, ако има такива, и балансовата стойност на актива. Тя се признава в печалбата или загубата, при изваждането на актива от употреба. Печалбите не се класифицират като приходи.

Когато нематериален актив стане негоден за използване поради морално изхабяване и от него повече не се очаква икономическа изгода, той подлежи на бракуване. Преценката за моралното изхабяване на всеки актив се прави към датата на изготвянето на годишните финансови отчети от специалисти.

За бракуването се издава заповед от изпълнителния директор на Дружеството, в която се определят членовете на комисията по бракуване. Съставя се протокол за бракуване на активи.

5.6 Информация за оповестяване

В отчета за финансовото състояние и пояснителните приложения към финансовите си отчети Дружеството оповестява следната информация:

- Полезен живот на нематериалните активи;
- Прилагани амортизационни норми и метод на амортизация;
- Отчетна стойност и начислена амортизация и загуба от обезценка в началото и края на периода;
- Позицията в отчета за всеобхватния доход, в която се включва амортизацията на нематериалните активи;
- Движение на нематериалните активи през периода;
- Обща сума на разходите за изследователска и развойна дейност;
- Наличия на ограничения върху използването на нематериалните активи;
- Балансова стойност на заложи и предоставени като обезпечение нематериални активи;
- Равнение на балансовата стойност в началото и в края на периода;
- Информация за обезценени нематериални активи;
- Характерът и сумата на промяната в счетоводна приблизителна оценка, която има съществен ефект в текущия период или се очаква да има съществен ефект в последващи периоди. Такива оповестявания могат да възникнат от промени в оценката на полезния живот на нематериален актив; метода на амортизация; или остатъчните стойности;
- За нематериален актив, оценен като имащ неограничен полезен живот, балансовата стойност на този актив и причините, аргументиращи оценката на неограничения полезен живот;
- Описанието, балансовата стойност и остатъчния амортизационен период на всякакъв индивидуален нематериален актив, който е съществен за финансовите отчети на Дружеството;
- За нематериални активи, придобити чрез правителствено дарение и признати първоначално по справедлива стойност: справедливата стойност, призната първоначално за тези активи; тяхната балансова стойност; и дали са оценени след признаване по модела на цената на придобиване или модела на преоценената стойност;
- Сумата на договорните поети задължения за придобиването на нематериални активи.

6. Обезценка на активи

Изисквания на МСФО:

- МСС 36 Обезценка на активи

В разделите “Обезценка на имоти, машини и съоръжения” и “Обезценка на нематериални активи” е използван терминът „актив“, но той се отнася в еднаква степен за отделни активи и за единици, генериращи входящи парични потоци или корпоративни активи, освен ако изрично не е упоменато друго.

6.1 Обезценка на имоти, машини и съоръжения

Необходимост от начисляване на загуби от обезценка възниква, когато балансовата стойност на актива надвишава неговата възстановима стойност.

Дружеството прилага процедури, за да се увери, че активите се отчитат по стойност, ненадвишаваща тяхната възстановима стойност. Възстановимата стойност е по-високата от справедливата стойност на актива, намалена с разходите за продажба, и стойността в употреба. Ако една от двете стойности надвишава балансовата стойност на актива, то не е необходимо да се определя другата.

В разделите “Обезценка на имоти, машини и съоръжения” и “Обезценка на нематериални дълготрайни активи” е използван терминът „актив“, но той се отнася в еднаква степен за отделни активи и за единици, генериращи входящи парични потоци или корпоративни активи, освен ако изрично не е упоменато друго.

6.1.1 Индикация за обезценка

Дружеството преценява дали съществуват индикации, че стойността на даден актив е обезценена към датата на съставяне на годишните финансови отчети или друга отчетна дата, ако такава е определена. За преценка се взимат предвид външни и вътрешни източници на информация като:

- Настъпило значително намаляване на пазарната стойност на актив през отчетния период в сравнение с очакваната в резултат на нормална употреба;
- Настъпили са или в близко бъдеще ще настъпят значителни промени с негативен ефект върху Дружеството, свързани с технологичната, пазарната, икономическата или правната среда, в която Дружеството оперира;
- Балансовата сума на нетните активи на отчитащото се предприятие е по-висока от неговата пазарна капитализация (броят акции по пазарната им стойност);
- Дивиденди от дъщерно предприятие, съвместно контролиран актив или асоциирано предприятие - за инвестиция в дъщерно предприятие, съвместно контролиран актив или асоциирано предприятие инвеститорът признава дивиденди от инвестицията и налице са доказателства, че:
 - балансовата сума на инвестицията в индивидуалните финансови отчети надвишава балансовите суми в консолидираните финансови отчети на нетните активи на предприятието, в което е инвестирано, включително свързаната репутация; или
 - дивидентите надвишават общата сума на всеобхватния доход на дъщерното предприятие, съвместно контролиран актив или асоциираното предприятие в периода, в който са обявени дивидентите.

- Има данни за морално изхабяване или физическо увреждане на актива;
- Настъпили значителни промени през отчетния период с обратен ефект върху Дружеството, в обема или начина на настоящото или бъдещото използване на актива като неизползване на актива, планове за реструктуриране или използване на дейността, за която се използва актива, продажба преди предварително определения срок, промяна на полезния живот;
- Данни от вътрешната отчетност показват, че икономическата изгода от използването на актива е или се очаква да бъде по-ниска от предварително определената, като данни за паричните потоци от придобиване, функциониране или поддръжка на актива, данни за оперативната печалба;
- Балансовата сума на нетните активи на Дружеството е по-висока от неговата пазарна капитализация;
- Пазарните лихвени проценти или другите пазарни нива на доходи от инвестиции са се увеличили и е вероятно да окажат влияние върху дисконтовия процент при определяне на стойността в употреба.

Дружеството може да установи и други индикации, че стойността на актива е обезценена.

6.1.2 Определяне на възстановима стойност

При наличие на признаци за обезценка се установява възстановимата стойност на всеки актив чрез определяне на по-високата от:

- справедливата му стойност, намалена с разходите по продажбата му; и
- стойността му в употреба.

На комисия се възлага да определи възможната възстановима стойност на всеки актив, в резултат на което се взема решение за определяне на загубата от обезценка на активите.

При изготвяне на доклада за състоянието на активите и определяне на необходимостта от обезценка се прилага принципа за същественост.

Когато съществуват индикации, че един актив може да е обезценен, се определя възстановимата стойност на отделния актив. Ако не е възможно да се изчисли възстановимата стойност на отделния актив, Дружеството определя възстановимата стойност на единица, генерираща входящи парични потоци, към която принадлежи активът.

Възстановимата стойност на отделен актив не може да бъде определена, ако:

- определената стойност в употреба на актива не е близка до справедливата му стойност, намалена с разходите по продажба (например когато бъдещите парични потоци от използването на актива не са в такъв размер, че да могат да бъдат пренебрегнати); и
- активът не генерира входящи парични потоци, които да са в значителна степен независими от постъпленията от други активи.

Единица, генерираща входящи парични потоци, е най-малката разграничима група активи, генерираща парични потоци от използване на активите, които са в

значителна степен независими от паричните потоци от други активи или групи от активи.

Когато възстановимата стойност в употреба на даден актив е по-ниска от балансовата му стойност, последната следва да бъде намалена до размера на възстановимата му стойност. Това намаление се отчита като загуба от обезценка.

Дружеството определя единиците, генериращи входящи парични потоци, в зависимост от спецификата на дейността.

6.1.3 Стойност в употреба

Стойността в употреба е сегашната стойност на прогнозираните бъдещи парични потоци, които се очаква да бъдат генерирани от актива или единица, генерираща парични потоци. Стойността в употреба се определя като:

- се определят бъдещите входящи и изходящи парични потоци, които могат да се получат от продължаващата употреба и окончателното освобождаване от актива (основаващи се на разумни и подкрепени прогнози, определени за актива в текущото му състояние);
- се избере подходяща норма на дисконтиране на бъдещи парични потоци.

Нормата на дисконтиране се определя преди данъчно облагане и отразява текущата пазарна оценка на:

- стойността на парите във времето; и
- специфичните за актива рискове, спрямо които не са коригирани оценките на бъдещите парични потоци.

Компоненти на приблизителната оценка за бъдещи парични потоци включва прогнози за:

- входящи парични потоци от продължаващото използване на актива;
- изходящи парични потоци при продължителна употреба на актива;
- нетни парични потоци, които се очаква да се получат по повод изваждане на актива от употреба в края на полезния му живот.

Бъдещите парични потоци се оценяват за актива в текущото му състояние.

Оценките на бъдещите парични потоци не включват потоци от финансова дейност и от платени и възстановени данъци.

При оценката на стойността в употреба, бъдещите парични потоци се дисконтират до сегашната им стойност, като се прилага дисконтов процент преди данъци, отразяващ текущите оценки за пазара, цената на парите във времето и специфичния за актива риск. За актив, който не генерира самостоятелно парични постъпления, възстановимата стойност се определя за групата активи, генерираща парични постъпления, към която той принадлежи.

При оценките се взема предвид стойността на парите във времето и специфичните рискове за актива, като за съществен се приема дисконтов фактор, определен от Ръководството на Дружеството.

При определяне на стойността в употреба Дружеството:

- базира прогнозите за паричните потоци на разумни и аргументирани предположения, които представляват най-добрата оценка на ръководството на предприятието за икономическите условия, които се очаква да съществуват през оставащия полезен живот на актива. По-голямо значение се отдава на данните от външни източници;
- базира прогнозните парични потоци на последните финансови планове/прогнози, одобрени от ръководството, но изключва всякакви прогнозни входящи или изходящи парични потоци, които се очаква да възникнат от реструктуриране или подобряване, или повишаване резултатите от експлоатацията на актива.
- оценките на ръководството за бъдещите парични потоци се основават на последните планове/прогнози за максимум пет години. Ръководството може да използва прогнози на паричните потоци, основани на финансовите планове/прогнози за период по-дълъг от пет години, ако е уверено, че тези прогнози са надеждни и може да покаже своята способност, въз основа на минал опит, да прогнозира точно парични потоци за такъв по-дълъг период.
- прогнозира паричните потоци за периоди, следващи периода, обхванат от последните планове/прогнози чрез екстраполация на прогнозите, основани на плановете/прогнозите, използвайки постоянен или намаляващ процент на растеж за няколко поредни години, освен ако не е оправдано използването на по-висок процент. Този процент на растеж не бива да надхвърля дългосрочния среден процент на растеж за продуктите, отраслите, държавата или държавите, в които предприятието функционира, или за пазара, на който се използва активът, освен ако не е оправдано използването на по-висок процент.

6.1.4 Справедлива стойност, намалена с разходите за продажба

Справедливата стойност, намалена с разходите по продажба, е сумата, която би могла да бъде получена при продажбата на даден актив или единица, генерираща парични потоци, в пряка сделка между информирани и желаещи осъществяването на сделката страни, след приспадане на разходите по продажбата.

Доказателства за определената от Дружеството справедлива стойност, намалена с разходите за продажба на отделен актив, биха били:

- Цената, определена в неотменимо споразумение за продажба, намалена с допълнителни разходи по продажбата, произтичащи пряко от тази сделка.
- При липса на неотменимо споразумение за продажба, но ако активът се търгува на активен пазар – пазарната цена на актива, намалена с разходите по продажбата (текущата цена “купува” или ако липсват данни за нея - цената на последната сключена сделка при условие, че не е имало значителна промяна в икономическите условия).
- При липса на неотменимо споразумение за продажба и липса на активен пазар – нетната продажна цена се определя въз основа на най-добрата налична информация към датата на съставяне на отчета.

Разходите по продажбата включват разходи за правни услуги, държавни и други подобни такси, разходи по освобождаване от актива, преки допълнителни разходи по привеждане на актива в състояние за продажба.

6.1.5 Признаване и оценяване на загуби от обезценка на активи

В случай че възстановимата стойност на даден актив е по-ниска от балансовата му сума, балансовата стойност на актива се намалява до размера на възстановимата му стойност. Това намаление се отчита в печалби и загуби като загуба от обезценка, освен ако активът се отчита по преоценена стойност. Загубата от обезценка на преоценен актив се признава срещу преоценъчния резерв за актива до размера, до който загубата от обезценка не надвишава сумата на преоценъчния резерв на същия актив. Загуби от обезценка признати за единица, генерираща парични потоци се разпределят така, че да намалят отчетните стойности на активите в единицата пропорционално.

След признаване на загуба от обезценка, амортизационната норма на актива се коригира за бъдещите периоди, така че новата балансова стойност да се разпредели систематично през остатъка на полезния живот на актива, след приспадане на остатъчната му стойност (ако такава съществува).

Към всяка дата на изготвяне на годишни финансови отчети Дружеството преценява дали съществуват индикации, че обезценка на актив, призната в предходни периоди, може вече да не съществува или да е намаляла. Чрез външни и вътрешни източници на информация се вземат под внимание следните признаци:

- значително повишаване на пазарната стойност на актива;
- настъпили значителни промени с положителен ефект върху Дружеството в технологичната, пазарната, икономическата и правната среда, в които те оперират;
- пазарните лихвени проценти или други пазарни норми на възвръщаемост на инвестициите са се понижали през периода и това понижение вероятно ще окаже влияние върху процента, използван за дисконтиране при изчисляване на стойността в употреба на актива, и ще повиши значително възстановимата стойност на актива
- настъпили значителни промени в степента или в начина на използването на актива;
- по-голямо полезно действие на актива в сравнение с очакваното.

Възстановяването на загуба от обезценка за актив, различен от репутация се извършва чрез увеличаване на балансовата стойност на актива до новата възстановима стойност (стойност в употреба).

Увеличената балансова стойност не може да надвишава балансовата стойност на актива такава, каквато би била след приспадане на амортизацията, ако в предходни отчетни периоди не е била признавана загуба от обезценка за съответния актив.

Обратно възстановената загуба от обезценка на преоценен актив се признава в друг всеобхватен доход и се отнася в увеличение на преоценъчния резерв, формиран за този актив. Но до степента, до която загубата от обезценка на преоценения актив е

била призната в печалби и загуби в предходен период, възстановяването на тази загуба от обезценка също се признава в печалби и загуби.

Когато през предходни периоди загубата от обезценка е била признавана за сметка на резерв от преоценки, то възстановяването на загуба от обезценка се признава като увеличение на този резерв.

След признаване на обратно възстановяване на загуба от обезценка амортизационната квота на актива се коригира така, че в бъдеще новата балансова стойност, минус евентуална остатъчна стойност да се разпредели систематично за срока на полезния живот на актива.

6.2 Преглед за обезценка на нематериални активи

Независимо дали има индикации за обезценка, ежегодно Дружеството проверява за обезценка:

- нематериален актив с неопределен полезен живот или нематериален актив, все още неналичен за употреба, като сравнява неговата балансова сума с възстановимата му стойност. Този тест за обезценка може да се извършва по всяко време през годишния период, при условие че всяка година се извършва по едно и също време.
- проверява репутацията, придобита в бизнес комбинация.

Способността на даден нематериален актив, да генерира достатъчно бъдещи икономически ползи, за да възстанови балансовата си стойност, обикновено е предмет на по-голяма несигурност преди активът да е наличен за употреба, отколкото след като той е наличен за употреба. Дружеството проверява за обезценка поне веднъж годишно балансовата сума на даден нематериален актив, който все още не е наличен за употреба.

При преценка за съществуването на индикации за обезценка на даден актив, Дружеството отчита същите фактори, както и при ИМС.

6.3 Информация за оповестяване

В пояснителните приложения към финансовите отчети на Дружеството се оповестява следната информация във връзка с обезценката на активи:

- загубите от обезценка и обратно възстановените загуби от обезценка, включени в отчета за доходите през периода и статиите в отчета, където са включени тези загуби;
- загубите от обезценка и обратно възстановените загуби от обезценка по преоценени активи, отчетени директно в капитала;
- основните видове активи, засегнати от загубата от обезценка;
- основните видове активи, засегнати от възстановяването на загуба от обезценка;
- основните събития и обстоятелства, довели до признаването на тези загуби от обезценка и възстановяване на загуби от обезценка.

7 Дългосрочни инвестиции

Изисквания на МСФО:

- МСС 27 Индивидуални финансови отчети
- МСС 28 Инвестиции в асоциирани предприятия и съвместни предприятия
- МСФО 11 Съвместни предприятия
- МСФО 12 Оповестяване на дялови участия в други предприятия

7.1 Определение и класификация

Определение

Дългосрочни инвестиции са инвестиции на Дружеството в капиталите на други дружества.

Класификация

Дългосрочните инвестиции на Дружеството са в:

- дъщерни предприятия – в тях Дружеството притежава контрол. Налице е контрол, когато компанията майка е изложена на, или има права върху, променливата възвръщаемост от своето участие в предприятието, в което е инвестирано, и има възможност да окаже въздействие върху тази възвръщаемост посредством своите правомощия върху предприятието, в което е инвестирано.;
- асоциирани предприятия – в тях Дружеството упражнява значително влияние, т.е. има право на участие във взимането на решения, свързани с финансовата и оперативната политика на предприятията, но няма контрол. Значително влияние се предполага, че съществува, когато Дружеството притежава между 20 и 50 % от правата на глас в друго дружество;
- Съвместна дейност е дейност, върху която две или повече страни притежават съвместен контрол.
- Съвместен контрол е предвидено в договор споделяне на контрол върху дадена дейност и съществува, само когато вземането на решения, свързани със съответните дейности, изисква единодушното съгласие на страните, които споделят контрола.
- Съвместно предприятие е съвместна дейност, при която страните, които притежават съвместен контрол върху дейността, имат права върху нетните активи на дейността.
- Контролиращият съдружник е страна по съвместно предприятие, която притежава съвместен контрол върху това съвместно предприятие.
- други инвестиции – в тези дружества, Дружеството притежава дялово участие в размер под 20% от капитала им. За инвестиции, които не са в съвместно контролирани предприятия виж *раздел „Финансови инструменти”*.

Методът на собствения капитал е метод на отчитане, според който инвестицията първоначално се признава по себестойност, а след това се преизчислява в съответствие с настъпилите след придобиването промени в дела на инвеститора в нетните активи на предприятието, в което е инвестирано. Печалбата или загубата на инвеститора включва неговия дял в печалбата или загубата на предприятието, в което е инвестирано, а другият всеобхватен доход на инвеститора включва неговия дял в другия всеобхватен доход на предприятието, в което е инвестирано.

„БЕХ“ ЕАД изготвя единен списък на дъщерни дружества, асоциирани и съвместни предприятия, както и на тези предприятия, в които има други инвестиции на всички Дружества от Групата „БЕХ“ ЕАД.

7.2 Признаване и оценяване

Признаване

Инвестициите се признават в отчета за финансовото състояние на Дружеството, когато то придобие акции или дялове в съответните предприятия и има намерение за дългосрочно участие.

Оценяване

Първоначално инвестициите се оценяват по цена на придобиване, която включва заплатената сума заедно с други разходи, пряко свързани с придобиването като борсови такси, консултантски хонорари и др.

В случай, че Дружеството предоставя заеми на дъщерни или асоциирани предприятия при по-ниски от пазарните лихвени нива, инвестициите в тези дружества следва да се увеличат с разликата между предоставените суми и настоящата стойност на дисконтираните бъдещи парични потоци при пазарния лихвен процент.

Последващо оценяване

В индивидуалния отчет за финансовото състояние на Дружеството инвестициите се оценяват по себестойностен метод. Последваща преоценка не се извършва.

Обезценка

Ако съществуват условия, при които инвестицията е намалила стойността си, Дружеството прилага МСС 36 „Обезценка на активи“.

Дружеството оценява към всяка отчетна дата дали съществуват индикации, че стойността на дадена инвестиция е обезценена. В случай на такива индикации, Дружеството прави формална оценка на възстановимата стойност на актива. В случай че няма налице индикации за потенциална обезценка на дадена инвестиция, Дружеството не извършва формална оценка на възстановимата стойност. Един актив е обезценен, когато балансовата му сума надвишава възстановимата му стойност.

Всяка възникнала загуба от обезценка се признава като намаление на стойността на инвестицията и се отразява като разход в печалби и загуби в отчета за доходи през периода, през който е възникнала.

7.3 Информация за оповестяване

В пояснителните приложения към годишните си финансови отчети Дружеството оповестява:

- Списък на значимите инвестиции в дъщерни, асоциирани и съвместни предприятия, включително име, държава, процентно участие в капитала и в правата на глас (ако се различават);
- Информация за значимите преценки и предположения, които е направило (и промени в тези преценки и предположения) при определяне дали са налице условията за контрол над друго предприятие и дали има съвместен контрол над съвместно предприятие или значително влияние над друго предприятие;
- В консолидирания финансов отчет се оповестява:
 - дяловото участие, което неконтролиращите дялови участия имат в дейността и паричните потоци на групата;
 - последствията от промяна на дяловото му участие в собствеността на дъщерно предприятие, която не води до загуба на контрол;
- Метод за признаване на инвестициите в дъщерни и асоциирани предприятия;
- Условни задължения, които Дружеството е поело във връзка с инвестициите, или дела си в задълженията на дружествата, в които е инвестирало;
- Метод за признаване на инвестициите в съвместни предприятия;
- Дата на отчета за финансовото състояние на дъщерно предприятие, ако е различна от 31 декември;
- Естество и степен на всякакви значителни ограничения върху способността на дъщерно предприятие да извършва трансфери на средства към майката под формата на дивиденди или връщане на заеми или аванси;
- Дали инвестицията в съвместното или асоциираното предприятие се оценява, като се използва методът на собствения капитал или по справедлива стойност. За асоциираните или съвместни предприятия, за които има публикувани ценови котировки, Дружеството оповестява справедливата им стойност;
- Обобщена финансова информация за асоциираните предприятия, включваща общата сума на активите, пасивите, приходите и печалбата или загубата.

8 Инвестиционни имоти

Изисквания на МСФО:

- *МСС 40 Инвестиционни имоти*

8.1 Определение и класификация

Определение

Инвестиционни имоти са имоти (земя или сграда или част от сграда, или и двете), които се държат по-скоро за дългосрочно получаване на приходи от наеми и/или за увеличаване стойността на капитала, или и за двете, отколкото за:

- използване при производството или доставката на стоки или услуги или за административни цели; или
- продажба в рамките на обичайната икономическа дейност.

Използван от собственика имот е имотът, държан (от собственика или от лизингополучателя по финансов лизинг) за използване при производството или доставката на стоки или услуги, или за административни цели.

Класификация

Инвестиционни имоти в Дружеството са земи, терени и сгради. Основното предназначение на тези имоти е за отдаване под наем.

Ако един имот се ползва едновременно от Дружеството и от други лица, то той се класифицира като инвестиционен само, ако незначителна част от него се използва от Дружеството.

Жилища, предназначени за отдаване под наем на персонала не се третират като инвестиционни имоти.

8.2 Признаване и оценяване

Всеки инвестиционен имот се признава като такъв, ако отговаря на следните условия:

- отговаря на определението за инвестиционен имот;
- вероятно е Дружеството да получава икономически изгоди, свързани с отдаването му под наем; и
- на стойността му може да се направи надеждна оценка.

Първоначална оценка

Инвестиционните имоти първоначално се признават по цена на придобиване. Тази цена зависи от начина на придобиването му:

№	Начин на придобиване:	Първоначална оценка по:
1	Чрез закупуване	Покупната цена заедно с всички други разходи, които съпътстват сделката
2	Чрез изграждане от Дружеството	Себестойност
3	Безвъзмездно придобит имот	Справедлива стойност, определена от професионален оценител към датата на сделката
4	Чрез апортна вноска	Стойност, приета от съда
5	Чрез правителствено дарение	Справедлива стойност, определена от професионален оценител към датата на дарението

Ако плащането на инвестиционен имот е отложено, неговата цена на придобиване е еквивалент на цената в брой. Разликата между тази сума и общата сума на плащанията се признава като разход за лихви през периода на кредита.

Разходите по сделката се включват в цената на придобиване.

В цената на придобиване на инвестиционен имот не се включват:

- разходи за пускане в експлоатация;
- първоначални оперативни загуби;
- необичайно големи количества труд, бракувани материали или други ресурси.

Тези разходи се отчитат като други текущи разходи.

Последващо оценяване

Дружеството прилага модела на справедливата стойност за последващо оценяване на инвестиционните си имоти.

Справедливата стойност е цената, по която имотът може да бъде разменен между информирани и желаещи страни в честна сделка помежду им. Тя отразява условията на пазара към датата на изготвяне на финансовите отчети.

Печалбата/загубата, възникваща от промяна в справедливата стойност на инвестиционния имот, се включва в нетната печалба или загуба за периода, в който възниква.

Прехвърляния

Прехвърляния на активи от и в групата на инвестиционните имоти се извършват само когато има промяна в използването им, доказана чрез:

- започване на ползване от страна на Дружеството – прехвърля се от инвестиционен имот в ползван от собственика имот;
- започване на разработване с цел продажба – за прехвърляне от инвестиционен имот в материални запаси;
- край на ползване от Дружеството и предоставяне под наем на други лица – прехвърля се от ползван от собственика имот в инвестиционен имот;
- започване на оперативен лизинг към друга страна за актив, представен като материален запас – прехвърля се от материални запаси в инвестиционен имот.

Когато употребата на инвестиционен имот се промени така, че той се рекласифицира в ИМС, неговата справедлива стойност към датата на рекласификацията става цена на придобиване за последващо отчитане.

Когато ползван от Дружеството имот става инвестиционен имот, отчитан по справедлива стойност, всяка разлика между балансовата сума на имота съгласно МСС 16 и неговата справедлива стойност към датата на промяната в използването се отчита както преоценката съгласно МСС 16.

Отписване

Балансовата стойност на инвестиционен имот се отписва при продажба, при встъпване във финансов лизинг или когато повече не се очакват икономически изгоди от ползването на имота.

Печалбите или загубите, възникнали от изваждането от употреба на инвестиционен имот, се определят като разлика между нетните постъпления от освобождаването и балансовата стойност на имота и се признават в отчета за всеобхватния доход (освен ако МСС 17 не изисква друго за продажба при обратен лизинг).

Инвентаризация

Инвестиционните имоти на Дружеството се инвентаризират съгласно раздел *Общи счетоводни политики*.

8.3 Информация за оповестяване

В пояснителните приложения към финансовите си отчети Дружеството, което прилага модела на справедливата стойност, оповестява:

- Критериите, по които е извършена класификацията на инвестиционните имоти, и разграничаването им от имоти, ползвани от дружеството;
- Използвани модели за последваща оценка;
- Сумите, включени в печалби и загуби като приходи от наеми, преки оперативни разходи, суми от продажби;
- Методи и значими предположения, използвани при определяне на справедливата стойност;
- Дали справедливата стойност е определена от независим оценител;

- Движение през периода и трансформиране от/в друг вид актив;
- Съществуване и суми на ограничения върху ползване;
- Договорни задължения за покупка, изграждане и ремонти;
- Нетни печалби и загуби от корекции на справедливата стойност
- В изключителните случаи описани в МСС 40.53, когато Дружеството не може достоверно да определи справедливата стойност на инвестиционния имот (когато сравнимите пазарни сделки са редки и няма алтернативни надеждни оценки на справедливата стойност), Дружеството оповестява:
 - описание на инвестиционния имот;
 - обяснение защо справедливата стойност не може да бъде достоверно определена;
 - ако е възможно, интервала на оценките, в който е силно вероятно да лежи справедливата стойност.

9. Материални запаси

Изисквания на МСФО:

- *МСС 2 Материални запаси*

9.1 Определение и класификация

Определение

Материалните запаси са активи, които са:

- държани за продажба в обичайния ход на стопанската дейност;
- намиращи се в процес на производство за такава продажба;
- под формата на материали и запаси, които се изразходват в производствения процес или при предоставянето на услуги;
- резервни части и други материали, използвани при ремонта на ИМС, с изключение на тези, отчитани като ИМС.

Класификация

В класификатора на материални запаси в Дружеството са включени:

- горива - бензин, дизелово гориво, трансформаторно масло, трансмисионни масла, моторни масла, смазочни материали;
- природен газ;
- резервни части;
- материали;
- продукция от спомагателна дейност;
- стоки;
- незавършено производство.

9.2 Първоначално признаване

Първоначалното признаване на материални запаси в Дружеството се извършва по по-ниската от нетната реализируема стойност и себестойност, която включва:

- разходи по закупуване;
- разходи за преработка;
- други разходи, направени във връзка с доставянето на материалните запаси до настоящото им местоположение и състояние – транспортни разходи, разходи за товаро-разтоварни работи, монтаж и др. суми, рекласифицирани от друг всеобхватен доход, представляващи печалби или загуби от отговарящи на условията хеджинги на парични потоци за покупки в чужда валута на материални запаси.

В себестойността на материалните запаси не се включват:

- складови разходи за съхранение;
- административни разходи;
- разходи за продажба.

Тези разходи се отчитат като текущи разходи в периода, през който са възникнали.

Газ в подземни газохранилища

Подземното газохранилище съдържа два вида природен газ – оперативен газ, собственост на Дружеството и буферен газ, собственост на оператора на газопреносната система (Булгартрансгаз ЕАД). Оперативният газ може да бъде използван, без това да има неблагоприятен ефект върху бъдещото използване на газохранилището. Неговото количество се определя чрез специализирана измервателна система наречена “Eclipse”, като в края на всеки месец двете дружества (Булгаргаз ЕАД и Булгартрансгаз ЕАД) подписват двустранни протоколи за количеството измерен оперативен газ наличен в газохранилището. Буферният газ е неразделна част от подземното хранилище и е от основно значение за неговото функциониране.

В себестойността на закупения газ се включват директните разходи за закупуването му – покупна цена, транспортни разходи, такса за услуги достъп/капацитет и пренос на природен газ през територията на Република България и услуги по транзитен пренос през територията на Република Румъния, невъзстановими данъци и такси и други преки разходи.

Левовата равностойност на покупната цена се изчислява, като се прилага официалният курс на БНБ за датата от акта, по който е издадена фактурата (за неплатеното задължение), а за платените аванси по същата фактура, се прилага официалният курс на БНБ с дата на всяко плащане.

Разходите за съхранение на природен газ в подземното хранилище се отчитат като текущ разход.

Отчитането на природния газ собственост на Дружеството се следи по следните параметри:

- Природен газ в транзитен газопровод на територията на Р. Румъния;
- Природен газ в газопреносната мрежа в Р. България;
- Природен газ в транзитна мрежа Югозападна България;
- Оперативно количество природен газ в ПГХ Чирен.

Нетната реализируема стойност е предполагаемата продажна цена в нормалния ход на стопанската дейност минус приблизително оценени разходи за завършване и тези, които са необходими за осъществяване на продажбата.

При определяне на нетната реализируема стойност към края на отчетния период се използват цените, които Комисия за енергийно и водно регулиране (КЕВР) е утвърдила за тримесечието на следващия отчетен период, като за природния газ, намиращ се в транзитен газопровод на територията на Р. Румъния, се има предвид утвърдената цена, без цената за такса пренос на територията на България.

В случай, че цената, определена от КЕВР за следващия тримесечен период е по-ниска, спрямо отчетната за текущия, се начислява обезценка.

В случай, че природният газ, вече е бил обезценен в предходен отчетен период, но в следващия се окаже, че условията довели до обезценка не са налице (цената, определена от КЕВР е по-висока, спрямо отчетната), то се възстановява вече начислена обезценка, но само до размера на балансовата стойност на природния газ преди обезценката и до количеството, което е било обезценено и е налично при текущата обезценка.

Сумата на обезценката се отчита в печалби или загуби за периода, в който е възникнала.

9.2.1 Разходи за закупуване

Разходите за закупуване включват:

- покупната цена, намалена с търговски отстъпки и работи;
- вносните мита и такси;
- невъзстановимите данъци и акцизи;
- разходите по доставката (превози, товарни и разтоварни разходи и други подобни);
- такси за посредническа дейност (комисионни);
- други разходи, които допринасят за привеждане на материалите и стоките в готов за тяхното използване вид.

9.2.2 Разходи за преработка

Разходите за преработката включват:

- Преки разходи – разходите, директно свързани с произвежданите продукти: основен материал, спомагателни материали, прекия труд и осигуровките на прекия труд;
- Непреки разходи – систематично начисляваните постоянни и променливи общопроизводствени разходи, които се правят в процеса на производство.

Разходите за преработка включват и общопроизводствените разходи, които се правят при преработването на материалите в готова продукция.

Общопроизводствените разходи се класифицират на:

- Постоянни – тези, които остават сравнително постоянни, независимо от обема на производството: наеми на помещения, абонаментна поддръжка на производствени сгради и оборудване, разходи за амортизация, разходите за заплати на повременния щатен персонал (технологичен, отчетнически и управленски цехов) и техните осигуровки за сметка на работодателя и др;

- Променливи – непреки производствени разходи, които се променят пряко или почти пряко в зависимост от обема на производството: непряк труд, горива, вода, ел.енергия, други материали, транспорт и други разходи.

Разпределянето на постоянните общопроизводствени разходи за всеки произвеждан продукт се извършва на базата на нормалния капацитет на производствените мощности, съгласно МСС 2.13.

Нормалният капацитет е очакваното средно производство за няколко периода или сезона при нормални условия, като се вземе предвид загубата на капацитет в резултат на планирана поддръжка. Реалното ниво на производство може да бъде използвано, ако то се приближава до нормалния капацитет.

Разпределението на постоянните общопроизводствени разходи се извършва, както следва:

- При нисък обем на производство и извън периода на манипулация, неразпределените общопроизводствени разходи се признават за разходи в периода, в който възникват;
- При висок обем на производство размерът на общите постоянни разходи, начисляван на единица продукция, се намалява така, че оценката на материалните запаси да не надвишава тяхната себестойност.

Променливите общопроизводствени разходи се разпределят за всяка произведена единица продукция на база на реалното използване на производствените мощности.

9.3 Последващо оценяване

Към всяка дата на отчета материалните запаси се оценяват по по-ниската от себестойността им и нетната реализируема стойност.

В края на отчетния период се прави оценка на нетната реализируема стойност във връзка с изискването за оценка на материалните запаси по по-ниската от двете стойности - себестойност и нетна реализируема стойност. Водещ е принципът за предпазливост и изискването материалните запаси да не са надценени в отчета за финансовото състояние.

Нетната реализируема стойност е равна на предполагаемата продажна цена, намалена с очакваните разходи по завършване и по продажба. Оценката на нетната реализируема стойност се базира на най-сигурните съществуващи данни, по време на съставянето на тази оценка, според обема на стоките запаси, който се очаква да бъде реализиран.

Основни признаци за необходимост от обезценка на материалните запаси са:

- промяна в продажни цени;
- морално остаряване;
- намаляване на потребителската стойност поради физически промени;
- ограничаване на потреблението;
- други.

По време на инвентаризация Дружеството може да идентифицира морално остарели и/или залежали материални запаси.

За доказване на обезценка се използват:

- държавно регулирана цена;
- информация от стокови борси;
- фактически сделки;
- оценки от професионален оценител;
- експертни оценки от минимум двама специалисти на дружество;
- последна доставна цена на бързообръщаеми материални запаси;
- цена на скрапа;
- ценоразписи, оферти на доставчици и други потребители.

Когато нетната реализируема стойност е по-ниска от балансовата стойност се извършва обезценка чрез намаляване на балансовата стойност. Разликата се отчита като текущ разход.

Когато в следващ период при нова оценка се установи, че условията, довели до обезценка на материални запаси вече не са налице, се извършва възстановяване на загуба от обезценка. Възстановяването се извършва чрез увеличение на балансовата стойност, но само до балансовата стойност на материалните запаси преди да е била отчетена загуба от преоценка. Възстановяването на загуба от обезценка се отчита като намаляване на сумата на признатите разходи за материали за периода, през който е възникнало възстановяването.

Материалните запаси, отнесени към друг актив, се признават за разход в продължение на полезния живот на актива.

Методи за изписване на себестойността

Разходите на материални запаси на Дружеството се определят чрез използването на следните формули:

- газ, в транзитен газопровод в Р. Румъния - по средно претеглена стойност;
- газ, в газопреносна мрежа на Р. България - по средно претеглена стойност;
- оперативно количество природен газ в ПГХ Чирен - по средно претеглена стойност;
- за всички останали материални запаси – по средно претеглена стойност.

Усредняването на стойността на материалните запаси се извършва при всяка доставка или ако това не е възможно, на месечна база.

9.4 Инвентаризация

Инвентаризация на материалните запаси в Дружеството се извършва съгласно раздел *Общи счетоводни политики*.

Освен това инвентаризация на материали се извършва и в случаите на природни бедствия и кражби.

Инвентаризация на стоките в обектите за хранене и търговия се извършва веднъж на 6 месеца.

9.5 Бракуване и продажба на залежали материални запаси

Ненужните материални запаси, морално остарели или физически повредени се продават чрез търг, на стокови борси или други купувачи, бракуват се чрез унищожаване или се продават като скрап.

В протокол за бракуване се описват материални запаси, които са морално остарели или физически повредени. Те съдържат информация за констатации на комисиите по бракуване за причините, довели до негодност, и се извършват предложения за продажба чрез търг, стокови борси или на други купувачи. Решения за продажби се взимат съгласно правилата и процедурите в Дружеството.

Ако не се осъществят продажби, се прави предложение за бракуване. Предложението се одобрява, съгласно правилата и процедурите в Дружеството. Бракуването се извършва чрез физическо унищожаване, предаване на вторични суровини и др.

Продукция и суровини от растителен и животински продукти се бракуват при изтичането на срока на годност и/или съгласно предписания на контролиращи и оторизирани държавни органи.

Отписването на бракувани материални запаси става чрез отчитане на текущи разходи в размер на балансовата стойност на активите.

9.6 Информация за оповестяване

В отчета за финансовото състояние и пояснителните приложения към финансовите си отчети Дружеството оповестява:

- Счетоводна политика, приета при оценката на материалните запаси, включително използваните методи за изписване на себестойността;
- Обща балансова стойност и суми по класификационни групи;
- Балансовата стойност на материалните запаси, отчитани по справедлива стойност, намалена с разходите за продажба;
- Сума на материалните запаси, призната като разходи през периода;
- Сумата на всяка обезценка на материалните запаси, която е призната като разход за периода;
- Сумата на всички обратно възстановени обезценки, които са признати като намаление на сумата на материалните запаси, признати като разход за периода;
- Условието или събитията, довели до обратно възстановяване на обезценки на материални запаси;
- Балансова стойност на предоставени като обезпечение по задължения материални запаси.

10. Финансови инструменти

Изисквания на МСФО:

- МСС 32 Финансови инструменти: представяне
- МСФО 9 Финансови инструменти
- МСФО 7 Финансови инструменти: оповестяване

10.1 Недеривативни финансови активи

10.1.1 Определение

Финансов актив е всеки актив, който представлява:

- парични средства и парични еквиваленти в т.ч. банкови овърдрафти, които са платими при поискване и формират неразделна част от управлението на паричните наличности на Дружеството, се включват като компонент на пари и парични еквиваленти за целите на изготвянето на отчета за паричните потоци
- договорно право за получаване на пари или друг актив от друго предприятие;
- договорно право за размяна на финансови инструменти с друго предприятие при потенциално благоприятни условия;
- инструмент на собствения капитал на друго предприятие;
- договор, който ще бъде или може да бъде уреден в инструменти на собствения капитал на друго предприятие и е:
 - недериватив, за който Дружеството е или може да бъде задължено да получи променлив брой инструменти на собствения капитал на друго предприятие; или
 - дериватив, който ще бъде или може да бъде уреден по начин, различен от размяна на фиксирана сума парични средства или друг финансов актив за фиксиран брой инструменти на собствения капитал на предприятието.

Очаквани кредитни загуби за 12 месеца

Частта от очакваните кредитни загуби за целия срок на актива, която представлява очакваните кредитни загуби, които произтичат от неизпълненията по финансов инструмент, които е възможно да настъпят в рамките на 12 месеца след отчетната дата.

Амортизирана стойност на финансов актив или финансов пасив

Стойността, по която са оценяват финансовите активи или финансовите пасиви при първоначалното им признаване, минус погашенията на главницата, плюс или минус натрупаната амортизация на разликата между тази първоначална стойност и стойността на падежа, изчислявана по метода на ефективната лихва, а за финансови активи — коригирана за всеки коректив за загуби.

Финансов актив с кредитна обезценка

Финансов актив е с кредитна обезценка, когато са настъпили едно или повече събития, оказващи неблагоприятно въздействие върху очакваните бъдещи парични потоци от този финансов актив. Като доказателство за кредитната обезценка на финансов актив могат да послужат наблюдавани данни за следните събития:

- а. значително финансово затруднение на длъжника/контрагента/заемополучателя/емитента;
- б. нарушаване на договор като неизпълнение или просрочие;
- в. по икономически или договорни причини, свързани с финансовото затруднение на длъжника/контрагента, се правят отстъпки, каквито той/те не биха получили при други обстоятелства;
- г. става вероятно, че контрагентът ще бъде обявен в несъстоятелност или ще подлежи на друго финансово оздравяване;
- д. изчезване на активен пазар за този финансов актив заради финансови затруднения; или
- е. закупуване или първоначално създаване на финансов актив с голям отбив, който отразява понесени кредитни загуби.

Възможно е да не се идентифицира единично, самостоятелно събитие, а влошаването на кредитния рейтинг на финансовия актив да е причинено по-скоро от комбинирания ефект на няколко събития.

Кредитна загуба

Разликата между всички договорни парични потоци, дължими на предприятието по договор, и всички парични потоци, които предприятието очаква да получи (т.е. целия паричен недостиг), дисконтирани с първоначалния ефективен лихвен процент (или коригирания за кредитни загуби ефективен лихвен процент за закупени или първоначално създадени финансови активи с кредитна обезценка). Предприятието оценява паричните потоци, като взема предвид всички договорни условия по финансовия инструмент (например опции за предсрочно погасяване, удължаване, кол-опции и други подобни опции) за очаквания срок на този финансов инструмент. Паричните потоци, които се вземат предвид включват парични потоци от продажбата на държани обезпечения, ако има учредени такива, или други кредитни подобрения, които са неразделна част от договорните условия. Допуска се, че очакваният срок на финансовия инструмент може да бъде оценен приблизително по надежден начин. В редките случаи обаче, когато не е възможно очакваният срок на финансовия инструмент да бъде оценен приблизително по надежден начин, предприятието използва оставащия договорен срок на финансовия инструмент.

Ефективен лихвен процент, коригиран за кредитни загуби

Процентът, който точно дисконтира приблизително оценените бъдещи парични плащания или постъпления за очаквания срок на финансовия инструмент до амортизираната стойност на финансовия актив, който е закупен или първоначално създаден финансов актив с кредитна обезценка. При изчисляване

на коригирания за кредитни загуби ефективен лихвен процент предприятието оценява приблизително очакваните парични потоци, като взема предвид всички договорни условия по финансовия актив (например опции за предсрочно погасяване, удължаване, кол-опции и други подобни опции), както и очакваните кредитни загуби. Изчисляването включва всички такси и други възнаграждения, платени или получени от контрагентите по договора, които са неразделна част от ефективния лихвен процент, разходите по сделката и всички други премии и отбиви. Предполага се, че паричните потоци и очакваният срок на групата от подобни финансови инструменти могат да се оценят приблизително по надежден начин. В редките случаи обаче, когато не е възможно паричните потоци или оставащият срок на финансовия инструмент (или групата от финансови инструменти) да се оценят приблизително по надежден начин, предприятието използва договорните парични потоци през пълния договорен срок на финансовия инструмент (или групата от финансови инструменти).

Отписване

Отписването на признат преди това финансов актив или финансов пасив от отчета за финансовото състояние на предприятието.

Очаквани кредитни загуби

Средно претеглената стойност на кредитните загуби, като за тегла служат съответните рискове от настъпване на неизпълнение.

Брутна балансова стойност на финансов актив

Амортизираната стойност на финансов актив, преди да бъде преизчислена с коректив за загуби.

Очаквани кредитни загуби за целия срок на инструмента

Очакваните кредитни загуби, които произтичат от всички възможни случаи на неизпълнение през очаквания срок на финансов инструмент.

Очакван срок на актива

Максималният срок, който трябва да се вземе предвид при оценяване на очакваните кредитни загуби. Това е максималният договорен период (включително опциите за удължаване), при който дружеството е изложено на кредитен риск, а не на по-дълъг период, дори ако този по-дълъг период е в съответствие с бизнес практиката.

В случаите когато финансовите инструменти включват и компонент на неусвоен ангажимент и Дружеството има договорна възможност да изисква погасяване и да отмени неусвоения ангажимент, тогава се счита, че Дружеството не ограничава експозицията/вземането към кредитни загуби към периода на договора. За тези финансови инструменти Дружеството измерва очакваните кредитни загуби за периода, през който то е изложено на кредитен риск и очакваните кредитни загуби няма да бъдат ограничени от действия за управление на кредитния риск, дори ако този период надхвърля максималния договорен период. Такива са например предоставени договори за финансова помощ, чийто размер е определен като максимален лимит на изложеност на Дружеството към заемополучателя (клиента).

Коректив за загуба

Това е корективът за очаквани кредитни загуби по финансови активи, лизингови вземания и активи по договори, натрупаната обезценка за финансови активи, и провизиите за очаквани кредитни загуби по кредитни ангажименти и договори за финансова гаранция.

Печалба и загуба от модификация

Сумата, произтичаща от коригиране на брутната балансова стойност на финансов актив с оглед отразяване на предоговорените или модифицираните договорни парични потоци. Предприятието преизчислява брутната балансова стойност на финансовия актив като настоящата стойност на приблизително оценените бъдещи парични плащания или постъпления за очаквания срок на предоговорения или модифицирания финансов актив, които са дисконтирани с първоначалния ефективен лихвен процент по финансовия актив (или първоначалния коригиран за кредитни загуби ефективен лихвен процент за закупени или първоначално създадени финансови активи с кредитна обезценка), или, когато е приложимо, с преразгледания ефективен лихвен процент. При приблизителното оценяване на очакваните парични потоци по финансов актив предприятието взема предвид всички договорни условия по финансовия инструмент (например опции за предсрочно погасяване, кол-опции и други подобни опции), но не взема предвид очакваните кредитни загуби, освен ако финансовият актив е закупен или първоначално създаден финансов актив с кредитна обезценка, в който случай предприятието взема предвид и първоначално очакваните кредитни загуби, които са били взети под внимание при изчисляване на първоначалния коригиран за кредитни загуби ефективен лихвен процент.

Просрочие

Финансов актив се счита за просрочен, когато контрагентът не е извършил плащане, станало изискуемо по договор.

Неизпълнение

Счита се, че е настъпило неизпълнение по отношение на определен контрагент/длъжник, когато са изпълнени следните две условия или поне едно от тях:

- а) дружество счита, че е малко вероятно контрагентът/длъжникът да изплати изцяло своите задължения, без да се предприемат действия от страна на Дружеството, като например реализиране на обезпечение;
- б) длъжникът е в просрочие от повече от 180 дни по съществена част от задължението си към дружество;
- в) обезценени финансови активи.

Финансовите активи в неизпълнение включват финансовите активи, за които има настъпило събитие за неизпълнение и тези, за които има определена обезценка. Общата сума на финансовите активи в неизпълнение се определя от сумата на просрочените вземания, необслужваните кредити, необслужваните дългови ценни книжа и необслужваните задбалансови позиции.

Поради това определението за финансови активи в неизпълнение се основава на критерия за "забава" и на критерия "вероятност за неплащане".

Вероятност от неизпълнение (Probability of default, PD)

PD е рискът, че определен длъжник няма да има възможност или не желае да изплати дълга си изцяло или навреме. Рискът от неизпълнение се получава чрез анализиране на възможността на длъжника да изплати дълга в съответствие с договорните условия. PD обикновено се свързва с финансови характеристики като недостатъчен паричен поток за обслужване на дълга, намаляващ обем на дейността в т.ч. спад на приходи или отрицателни оперативни маржове, висок ливъридж, намаляваща или маргинална ликвидност и невъзможност за успешно изпълнение на бизнес план. В допълнение към тези количествено измерими фактори, трябва да се вземе предвид и да се оцени желанието на кредитополучателя/контрагента да изплати задължението си.

Вероятност от неплащане

Възможността за неплащане на задължението включва следното:

- а. Дружеството преустановява начисляването на лихви по даден актив.
- б. Дружеството признава кредитна корекция на база на значително влошаване на кредитното качество на финансовия актив.
- в. Дружеството продава вземане със значителна загуба.
- г. Дружеството е съгласно вземането да бъде реструктурирано, като опрощава значителна част от задължението на контрагента включително лихвата или главницата, което не би опростило в нормални икономически условия.
- д. Дружеството е подало искане за обявяване в несъстоятелност или са предприети съдебни действия срещу контрагента поради непогасени негови задължения.
- е. Длъжникът се е опитал преднамерено да изпадне в несъстоятелност с цел – избягване или забавяне на плащания към дружество, предприятието майка или на дъщерното дружество.

Експозиция при неизпълнение (Exposure at default, EAD)

Към всеки период експозицията при неизпълнение е равна на балансовата стойност на финансовия актив (търговско вземане, главница, лихва). За коригиране на ангажименти по договори за финансова помощ към неусвоената част от лимита се прилага конверсионен коефициент, който варира в зависимост от клиента.

Загуба при неизпълнение (Loss given default, LGD)

Загуба при неизпълнение се определя като историческата загуба на дружеството, реализирана от определена категория вземания или на база допускания, от наблюдаеми аналитични източници с достатъчна степен на надеждност.

Загуба при настъпване на събитие на загуба (Loss given loss, LGL)

Максималната загуба, която дружеството очаква да реализира на база исторически данни по актив или категория активи, за които има настъпило съществено събитие на загуба.

Предоговорени споразумения

Предоговорените заеми/вземания представляват дългов инструмент, по отношение на който са били предприети мерки по реструктуриране. Мерките по реструктуриране се състоят в отстъпки за контрагента/длъжника, който се очаква или е изправен пред трудности при изпълнение на финансовите си задължения ("финансови затруднения"). Пример за подобни мерки представляват опрощаване на лихви, удължаване на срока на договора за изплащане на главница, прехвърляне на обслужван заем към друг дългов инструмент с по-късен падеж и др.

Редовни предоговорени споразумения

Предоговорено споразумение може да се счита за редовно ("в изпълнение") от датата на прилагане на мерките за реструктуриране, ако е изпълнено някое от следните условия:

- а. това реструктуриране не е довело до класифицирането на финансовия актив като нередовен ("в неизпълнение");
- б. финансовия актив не е бил в състояние на неизпълнение към датата на прилагане на мерките за реструктуриране.

Предоговорени споразумения в неизпълнение

Освен ако няма доказателства за обратното, активите, които отговарят на който и да е от следните критерии, следва да бъдат класифицирани като такива „в неизпълнение“:

- а. те са подкрепени от неадекватни планове за плащане (първоначални или последващи планове за плащане, според случая), които включват повторно неспазване на погасителния план, промени в погасителния план, за да се избегнат нарушения или гратисен период в плана за плащане, базиран върху очаквания, които не се подкрепят от макроикономически прогнози или от реалистични допускания за способността за изплащане или желанието на длъжника;
- б. включват договорни клаузи, които отлагат срока за редовните вноски за погасяване на сделката по такъв начин, че възпрепятстват оценката ѝ за подходяща класификация, като например, когато се предоставят гратисни периоди от повече от две години за погасяване на главницата;
- в. включват отписани суми, които надвишават натрупаните кредитни загуби за необслужвани финансови активи със сходен рисков профил.

Отстъпка (улеснение)

Отстъпката се отнася за едно от следните действия:

- а. промяна на условия на договора, които длъжникът счита, че е неспособен да спази поради финансовите си затруднения („проблемен дълг“), за да се

позволи достатъчна способност за обслужване на дълга, която не би била предоставена, ако длъжникът не е имал финансови затруднения;

- б. цялостно или частично рефинансиране на договор за заем или главница на вземане, което не би било предоставено, ако длъжникът няма финансови затруднения.

Отстъпката може да доведе до загуба за Дружеството. Доказателството за отстъпка включва:

- а. разлика в полза на длъжника между изменените и предходните условия на договора;
- б. случаи, при които изменен договор включва по-благоприятни условия от други длъжници с подобен рисков профил, които биха могли да получат от същото дружество.

Закупени или първоначално създадени финансови активи с кредитна обезценка

Закупен или първоначално създаден финансов актив, който е с кредитна обезценка при първоначалното признаване.

Дата на рекласификация

Първият ден на първия отчетен период след промяната в бизнес модела, която води до рекласифициране на финансови активи от предприятието.

Единствено плащания по главница и лихва (ЕПГЛ, SPPI)

Терминът „единствено плащания по главница и лихва“ изисква договорните условия на финансовия актив (като цяло) да доведат до парични потоци, които са единствено плащания на главници и лихви върху неизплатените главници, т.е. паричните потоци, съответстващи на основно споразумение на актива. Тази оценка се извършва на ниво инструмент по инструмент.

Лихвата се определя като компенсация за стойност на парите във времето и кредитния риск, въпреки че може да включва и компенсация за други рискове по отношение на финансовия актив като ликвидност, административни разходи и марж на печалбата. Финансови активи, които генерират парични потоци като компенсация за други рискове (капиталов риск или стоков риск), не отговарят на SPPI критерия.

10.1.2 Класификация

Финансови активи на Дружеството се разпределят в една от трите категории, описани по-долу на базата на двете условия: 1) бизнес модела за управление на финансовите активи на предприятието и 2) характеристиките на договорните парични потоци на финансовия актив.

Дружеството класифицира финансовите активи в следните категории, базирани на последващо оценяване:

- 1) по амортизирана стойност;
- 2) по справедлива стойност през друг всеобхватен доход;
- 3) по справедлива стойност през печалбата или загубата.

Даден финансов актив се оценява по амортизирана стойност, ако са изпълнени следните две условия:

- а. финансовият актив се държи в рамките на бизнес модел, чиято цел е активите да бъдат държани, за да се съберат договорните парични потоци; и
- б. съгласно договорните условия на финансовия актив на конкретни дати възникват парични потоци, които са единствено плащания по главница и лихва върху непогасената сума на главницата.

Даден финансов актив се оценява по справедлива стойност през друг всеобхватен доход, ако са изпълнени следните две условия:

- а. финансовият актив се държи в рамките на бизнес модел, чиято цел е както събиране на договорни парични потоци, така и продажби на финансови активи, и
- б. съгласно договорните условия на финансовия актив на конкретни дати възникват парични потоци, които са единствено плащания по главница и лихва върху непогасената сума на главницата.

1	Краткосрочни търговски вземания	Кредити и вземания	Дългови инструменти, оценявани по амортизирана стойност	Опростен подход
2	Търговски вземания с компонент на финансиране	Кредити и вземания	Дългови инструменти, оценявани по амортизирана стойност	Стандартизиран подход
3	Краткосрочни вземания от свързани лица	Кредити и вземания	Дългови инструменти, оценявани по амортизирана стойност	Опростен подход
4	Вземания от свързани лица с	Кредити и вземания	Дългови инструменти, оценявани по	Стандартизиран подход

	компонент на финансиране		амортизирана стойност	
5	Вземания по предоставени заеми	Кредити и вземания	Дългови инструменти, оценявани по амортизирана стойност	Стандартизиран подход
6	Парични средства и еквиваленти	Кредити и вземания	Дългови инструменти, оценявани по амортизирана стойност	Стандартизиран подход
7	Други финансови, съдебни и присъдени вземания	Кредити и вземания	Дългови инструменти, оценявани по амортизирана стойност	Опростен подход
8	Капиталови инструменти	Финансови активи на разположение за продажба	Капиталови инструменти, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	Извън обхвата на моделите за обезценка на МСФО 9

10.1.3 Първоначално признаване

Дружеството първоначално признава финансов актив в момента, в който стане страна по договорно споразумение, и го класифицира съгласно модела си за управление на финансови активи и характеристиките на договорените парични потоци. Оценката се извършва по следния начин:

Финансов актив	Оценка
Търговски вземания, които нямат съществен компонент на финансиране, определен в съответствие с МСФО 15	На датата на възникване по цената на сделката в съответствие с МСФО 15
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	По справедлива стойност
Дългови инструменти, оценявани по амортизирана стойност	По справедлива стойност плюс всички разходи, пряко свързани с придобиването или издаването на финансовия актив
Парични средства в левове	По справедлива стойност
Парични средства в чуждестранна валута	По справедлива стойност
Капиталови инструменти, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	По справедлива стойност плюс всички пряко свързани с придобиването или издаването на финансовия актив

10.1.4 Нетирание на финансови активи и пасиви

Финансови активи и пасиви се нетират и нетната стойност се представя в отчета за финансово състояние тогава и само тогава, когато Дружеството има правно основание да нетира сумите и има намерение или да урежда на нетна база или да реализира актива и да уреди пасива едновременно.

10.1.5 Последващо оценяване

Последващо финансовите активи на Дружеството се оценяват по следния начин:

Финансов актив	Последваща оценка
Дългови инструменти, оценявани по амортизирана стойност	По амортизирана стойност, равна на сумата, по която активът първоначално е бил признат, минус плащания по главницата, плюс/минус начислена амортизация по метода на ефективния лихвен процент, коригирана за всеки коректив за загуби.
Капиталови инструменти, оценявани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход	По справедлива стойност, като промените в нея се отнасят в резерв от преценка до момента на освобождаване, когато той се рекласифицира в печалби или загуби
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	По справедлива стойност, като промените в нея се отчитат като текущи финансови приходи или разходи
Парични средства	По амортизирана стойност с използване на стандартизиран подход

Оценките по справедлива стойност се правят като се използва йерархия на справедливите стойности със следните нива:

- Ниво 1 – пазарни цени (некоригирани) на активни пазари за идентични финансови активи;
- Ниво 2 – входяща информация, различна от пазарни цени, включени на ниво 1, която може да бъде наблюдавана по отношение на даден актив или пряко (като цена) или косвено (на база на цена);
- Ниво 3 – входяща информация, която не е базирана на наблюдаема пазарна информация.

Дружеството групира активите в тези нива според значимостта на входящата информация. Актив се класифицира на най-ниското ниво на значима входяща информация, използвана за определянето на справедливата му стойност.

10.1.6 Инвентаризация и отписване

Инвентаризация

Инвентаризация на финансовите активи в Дружеството се извършва съгласно раздел *Общи счетоводни политики*.

Отписване

Дружеството отписват финансов актив в следните случаи:

- 1) договорните права върху паричните потоци от актива са изтекли; или
- 2) дружеството прехвърля финансовия актив, а прехвърлянето отговаря на условията за отписване.

Дружеството може да отпише директно брутната балансова стойност на финансов актив, ако няма очаквания за неговото възстановяване в цялостен или частичен размер.

При отписване на актив от баланса не е възможно той да бъде признат отново, за разлика от провизиите за обезценка, които могат да се признаят отново чрез отчета за печалбата и загубата, когато оценката предполага възможност за възстановяване на сума от съответния актив. Ако бъдат събрани парични средства или други активи, те следва да се признаят за приход в отчета за печалба и загуба.

При отписване на финансов актив в неговата цялост разликата между:

- а. балансовата стойност (измерена към датата на отписване) и
- б. полученото възнаграждение (включително всеки нов актив, получен без новото поемане на нов пасив) се признават в печалбата или загубата.

Ако прехвърленият актив е част от по-голям финансов актив и прехвърлената част отговаря на условията за отписване в неговата цялост, предишната балансова сума на по-големия финансов актив се разпределя между частта, която продължава да бъде признавана, и частта, която е отписана, базата на относителните справедливи стойности на тези части към датата на прехвърлянето. За тази цел запазеният обслужващ актив се третира като част, която продължава да бъде признавана.

Разликата между:

- а. балансовата сума (измерена към датата на отписване), отнесена към отписаната част и
- б. полученото възнаграждение за частта, която е отписана (включително всеки нов актив, придобит минус поетия нов пасив) се признават в печалбата или загубата.

Преди да се оцени дали и до каква степен е необходимо даден актив да бъде отписан, Дружеството определя дали отписването трябва да се приложи към част от финансов актив (или част от група сходни финансови активи) или върху целия финансов актив (или група от подобни финансови активи), както следва:

а. Отписването се прилага за част от финансов актив (или част от група сходни финансови активи), само ако частта, която е определена за отписване, отговаря на едно от следните три условия.

1. Частта включва само конкретно идентифицирани парични потоци от финансов актив (или група от сходни финансови активи).

2. Частта включва само пропорционален дял от паричните потоци от финансов актив (или от група сходни финансови активи).

3. Частта включва само пропорционален дял от конкретно идентифицираните парични потоци от финансов актив (или от група сходни финансови активи).

б. Във всички останали случаи, отписването се прилага за целия финансов актив (или към цялата групата сходни финансови активи).

Критерии за отписване

МСФО 9 изисква, че при някои обстоятелства предоговарянето или изменението на договорните парични потоци на финансов актив може да доведе до отписване на съществуващия финансов актив и впоследствие до признаването на „нов“ финансов актив.

Дружеството счита, че следните качествени фактори са достатъчно значими, за да представляват значителна промяна на договорните условия, което води до отписване на финансовите активи. Дружеството е определило конкретни правила, за да прецени дали трябва да се извърши отписване. В този контекст следва да бъдат оценени критериите по-долу:

- 1) промяна на длъжника;
- 2) промяна на валутата;
- 3) обединение на експозиции (с изключение на финансови активи от един и същи вид);
- 4) частично отписване.

В случай, че е налице поне един от горепосочените критерии, то е необходимо Дружеството да извърши отписване.

1) Новация на договори (промяна на длъжника)

Промяната в условията на договора може да приеме форма на "новиране". В този контекст новацията означава, че страните по договора се споразумяват да променят този договор, така че първоначалната страна по договора да бъде заменена от друга (т.е. неизплатеният дълг се закупува от друг длъжник или има промяна в собствеността). В този контекст промените изключват случаи, които са само формални.

Дружеството счита, че при следните сценарии няма промяна на длъжника и те не водят до отписване:

- промяна на длъжника, който не е основният длъжник (ако по даден договор съществува повече от един длъжник);
- нов длъжник става страна по заема (съдлъжник);

- промяна на фирмата или правната форма на длъжника;
- новация между длъжник и поръчител, така че първоначалният длъжник да бъде заменен от поръчителя.

2) Промяна във валутата

Модификация, която води до валута на актива, която е различна от предходната валута на инструмента, и новата валута не е с фиксиран обменен курс спрямо предходната валута. Валутният риск е значителен при заеми в чуждестранна валута и промяната на валутата на актива представлява съществена модификация.

Случаи, при които промяната на валутата не представлява събитие за отписване:

- Опцията за промяна на валутата е заложена в договора при получаване на кредита или в договора, на основание на който е възникнал финансовия актив.
- Револвиращи кредитни експозиции, при които изплащането на парични средства може да се извършва в повече от една валута.

3) Обединение на експозиции

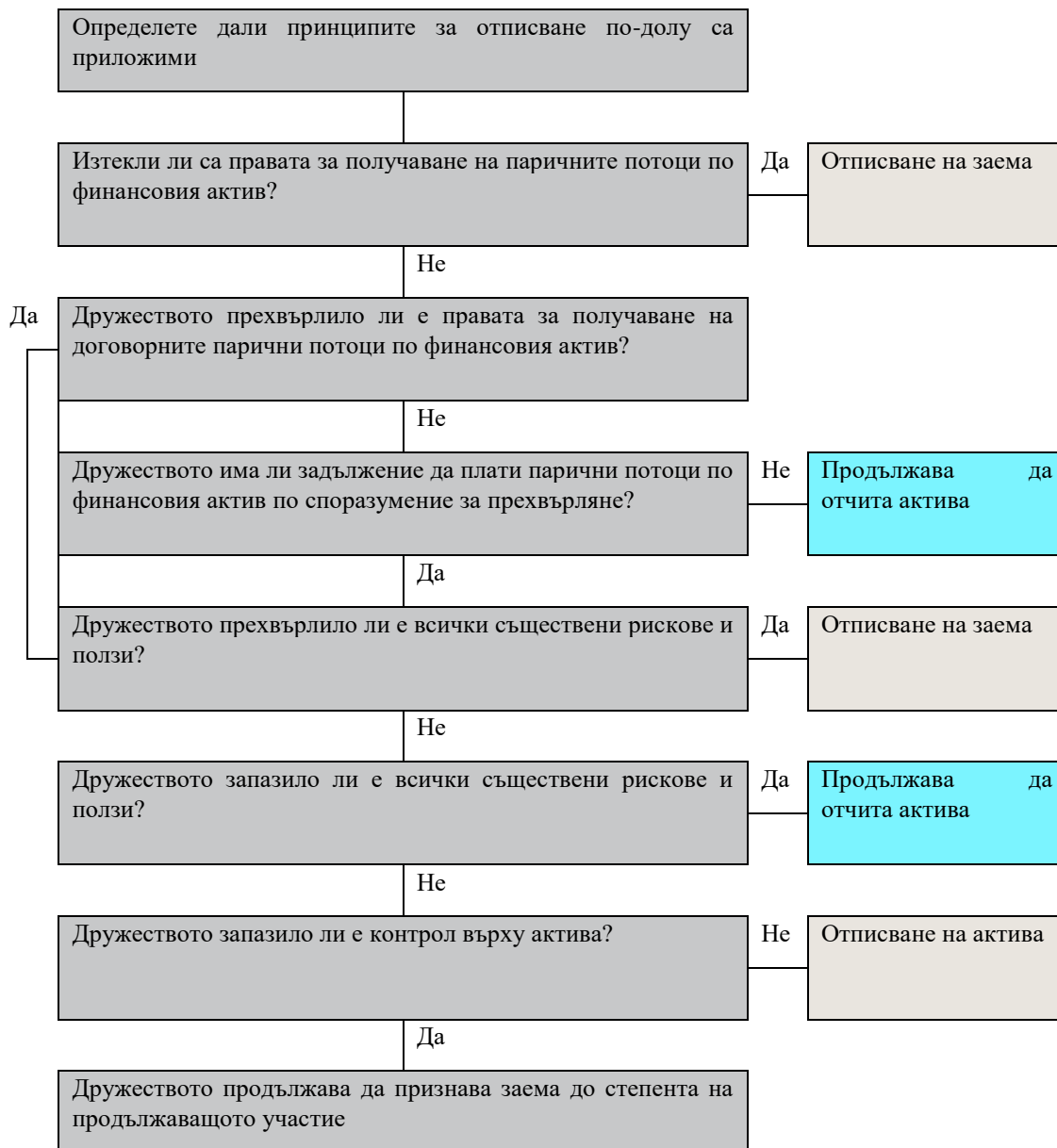
Модификацията може да бъде качествено оценена като погасяване на правата за събиране на очакваните парични потоци към датата на модифициране поради консолидация на различни видове продукти (в сравнение с очакваните парични потоци въз основа на модифицираните споразумения). При оценката на изменението се взема предвид видът на експозициите, които са консолидирани, за да се създаде нова, както и целта за финансиране на предишните експозиции. По отношение на вида на кредитите, Дружеството се позовава на качествените характеристики на кредита.

4) Въвеждане на опция за конверсия на дълг в капитал в модифициран договор

В случай че в модифицирания актив се въведе опция за конвертиране на дълга в капитал и включването на такъв термин води до промяната на статута на ЕПГЛ на актива (т.е. от актив, който отговаря на изискванията за ЕПГЛ, в такъв, който не отговаря), се счита за съществена промяна, която би довела до отписване от актива. По отношение на оценката на ЕПГЛ се разглеждат допълнителни фактори като например ликвидността на акциите на дружеството заемател и възможността за лесно конвертиране в пари.

Дърво на решенията

Разпоредбите на МСФО 9 относно отписването на кредити и аванси на клиенти се прилагат както следва:

Проверката за наличие на различните условия за отписване на актив съгласно МСФО 9 се прилагат в указания по-горе ред.

Отписвания

Дружеството намалява брутната балансова стойност на финансов актив, когато няма разумни очаквания за възстановяване на договорните парични потоци от финансов актив в неговата цялост или част от него. В този случай Дружеството отписва стария финансов актив, без да признава нов актив.

Закупен или първоначално създаден финансов актив с кредитна обезценка (РОСІ актив)

При някои необичайни обстоятелства след модификация, водеща до отписване, може да има доказателства, че модифицираният финансов актив е кредитно обезценен при първоначалното признаване - напр. когато има съществено изменение на обезценен актив. Закупените или първоначално създадени финансови активи с кредитна обезценка (РОСІ активи) са финансови активи, които са кредитно обезценени при първоначално признаване.

Отписването на активи, които вече са класифицирани като кредитно обезценени, породено от промяна на задълженото лице не води до признаване на закупен или първоначално създаден финансов актив с кредитна обезценка, ако са изпълнени следните условия:

- новият длъжник има по-добър кредитен рейтинг в сравнение с предходния;
- новият длъжник не е във финансово затруднение; и
- очакваните парични потоци от новия длъжник са достатъчни.

Модификация, която не води до отписване

В случай че предоговарянето или модификацията на договорните парични потоци по финансов актив не води до отписване на съществуващия финансов актив съгласно МСФО 9, то Дружеството:

- а) продължава с текущото счетоводно третиране на съществуващия актив, който е бил модифициран;
- б) признава печалба или загуба от модификацията, като преизчислява брутната балансова стойност на финансовия актив като сегашната стойност на предоговорените или модифицирани договорни парични потоци, дисконтирани с първоначалния EIR на финансовия актив (или коригиран EIR, за закупени или първоначално създадени финансови активи с кредитна обезценка).

Това счетоводно третиране е в съответствие с изискванията за случаите, при които финансовите инструменти са модифицирани, но не са отписани и следователно не се третират като нови финансови инструменти. В резултат на това амортизираната стойност се изчислява с първоначалния ефективен лихвен процент. [МСФО 9 BC5.229]

Модификация, която води до отписване и признаване на нов заем

При отписване на финансов актив в неговата цялост разликата между:

- а) балансовата стойност на актива; и
- б) полученото възнаграждение, включително всеки новопридобит актив, минус новия поет пасив (в случай на прехвърляне) или новия заем, изчислен по справедлива стойност (в случай на изтичане на правата)

се признава от Дружеството в Отчета за печалбата или загубата [МСФО 9.3.2.12]. Освен това всяка кумулативна печалба или загуба по отношение на този актив, която преди е била призната в друг всеобхватен доход, следва да бъде рекласифицирана от собствения капитал в печалбата или загубата, ако активът е дългов инструмент, осчетоводен по справедлива стойност през друг всеобхватен доход съгласно МСФО 9. [МСФО 9.3.2.10].

10.1.7 Обезценка

Обезценка в Дружеството се извършва на следните категории финансов инструменти:

1	Краткосрочни търговски вземания	Дългови инструменти, оценявани по амортизирана стойност	Опростен подход
2	Търговски вземания с компонент на финансиране	Дългови инструменти, оценявани по амортизирана стойност	Стандартизиран подход
3	Краткосрочни вземания от свързани лица	Дългови инструменти, оценявани по амортизирана стойност	Опростен подход
4	Вземания от свързани лица с компонент на финансиране	Дългови инструменти, оценявани по амортизирана стойност	Стандартизиран подход
5	Вземания по предоставени заеми	Дългови инструменти, оценявани по амортизирана стойност	Стандартизиран подход
6	Парични средства и еквиваленти	Дългови инструменти, оценявани по амортизирана стойност	Стандартизиран подход
7	Други финансови, съдебни и присъдени вземания	Дългови инструменти, оценявани по амортизирана стойност	Опростен подход

Признаване на очаквани кредитни загуби

Дружеството признава коректив за очаквани кредитни загуби от финансов актив, лизингово вземане, актив по договора или кредитен ангажимент и договор за финансова гаранция, за които се прилагат изискванията за обезценка.

Активи в обхвата на модела за обезценка

Финансовите активи, които са в обхват на изчисление на обезценката, са следните:

- а. дългови инструменти, отчитани по амортизирана стойност;

- б. дългови инструменти, отчитани по справедлива стойност през друг всеобхватен доход;
- в. всички кредитни ангажименти, които не се отчитат по справедлива стойност през печалбата или загубата;
- г. лизингови вземания в обхвата на МСС 17 (МСФО 16);
- д. търговски вземания и активи по договори съгласно МСФО 15, които дават условно право за възнаграждение;
- е. договори за финансови гаранции, за които се прилага МСФО 9 и не се отчитат по справедлива стойност през печалбата или загубата.

Определяне на размера на очакваните кредитни загуби

Дружеството оценява очакваните кредитни загуби на финансов инструмент по начин, който отразява:

- а. точната и вероятно претеглена стойност на актива, определена чрез оценка на редица възможни резултати;
- б. стойността на парите във времето; и
- в. разумна и подкрепяща се информация за минали събития, настоящи условия и прогнози за бъдещи икономически условия, която е достъпна без съществени разходи или усилия към датата на отчета.

Очакваните кредитни загуби представляват вероятно претеглена оценка на кредитните загуби (т.е. сегашната стойност на всеки недостиг на пари) за очаквания срок на финансовия инструмент. Паричен дефицит е разликата между паричните потоци, дължими на Дружеството в съответствие с договора, и паричните потоци, които Дружеството очаква да получи. Тъй като очакваните кредитни загуби отчитат размера и сроковете на плащанията, очаквана кредитна загуба се признава дори ако Дружеството очаква активът да бъде изплатен изцяло, но по-късно от срока, в който се дължи плащането.

Значително увеличение на кредитния риск

Към всяка отчетна дата Дружеството преценява дали кредитният риск по даден финансов инструмент се е увеличил значително спрямо момента на първоначалното признаване. При извършване на оценката Дружеството използва промяната в риска от неизпълнение, възникващо през очаквания живот на финансовия инструмент, вместо промяната в размера на очакваните кредитни загуби. Тази оценка се прави на база сравнение на риска от неизпълнение на финансовия инструмент към датата на отчета с риска от неизпълнение, настъпил към датата на първоначалното признаване. Информацията се идентифицира, без да са налице ненужни разходи или усилия.

Кредитният риск за даден финансов инструмент се счита за нисък, ако:

- финансовият инструмент има нисък риск от неизпълнение;
- клиентът има финансова стабилност, за да изпълни задълженията си по договор;

- неблагоприятни промени в икономическите и бизнес условия в близко бъдеще може, но не непременно, да намалят способността на клиента да изпълни договорните си задължения.

Кредитният риск за даден финансов инструмент не се счита за нисък:

- ако има предоставено обезпечение и активът е бил класифициран като нискорисков само поради стойността на обезпечението;
- само защото имат по-малък риск от неизпълнение от другите финансови инструменти на Дружеството или от кредитния риск на държавата, в която Дружеството работи.

При определянето на кредитния риск за даден финансов инструмент Дружеството следва да използва разумна и подкрепяща се прогнозна информация, ако такава е налична или не се изискват прекомерни разходи или усилия за набавянето ѝ. Дружеството може да разчита на минала информация, когато се определя дали кредитният риск се е увеличил значително след първоначалното признаване, само ако не е налице разумна информация, която е ориентирана към бъдещето (на индивидуална или на колективна база) или са необходими прекомерни разходи или усилия.

Преценката се извършва като се вземат предвид външни и вътрешни източници на информация, като:

- значителни финансови трудности на клиент или издател на финансов инструмент;
- значителни неизпълнения на договорни задължения или просрочие в плащането на главница и/или лихва;
- спиране на финансов актив от активна търговия;
- национални или местни икономически условия;
- технологични, пазарни или правни промени с неблагоприятен ефект;
- липса на споразумение за разсрочване;
- писмени становища на юристи;
- обявена процедура по ликвидация или несъстоятелност;
- случаи, при които по икономически или правни причини, свързани с финансово затруднение на длъжник, Дружеството му прави отстъпка, каквато не би обсъждал при други обстоятелства.

Когато наличната информация за определяне на сумата на обезценка е ограничена, тогава преценката се основава на исторически данни от опита на Дружеството, свързан с търговските взаимоотношения с подобни длъжници, или на друга надеждна база за преценка.

Въпреки, че Дружеството оценява значителното увеличение на кредитния риск чрез количествени и качествени аспекти, се счита, че кредитният риск върху даден финансов актив се е увеличил значително от първоначалното признаване, когато договорните плащания са в забава повече от 30 дни.

Възможно е Дружеството да отхвърли тази презумпция, ако разполага с разумна и подкрепяща се информация, която е налична без неоправдани разходи или усилия, която доказва, че кредитният риск не се е увеличил значително от първоначалното

признаване, въпреки че договорните плащания са просрочени повече от 30 дни след изтичане на срока.

Дата за оценка на очакваните кредитни загуби

Към всяка отчетна дата Дружеството определя стойността на обезценката за всеки инструмент в размер, равен на очакваните загуби през целия живот, ако кредитният риск за този финансов инструмент се е увеличил значително от момента на първоначалното признаване.

В случай, че към отчетната дата, кредитният риск върху даден финансов инструмент не се е увеличил значително спрямо момента на първоначалното признаване, обезценката за този финансов инструмент е в размер равен на очакваните 12-месечни кредитни загуби.

Особености при определяне на размера на очакваните кредитни загуби

Колективна и индивидуална обезценка

С цел признаване на очакваните кредитни загуби през целия срок на актива при значителни увеличения на кредитния риск спрямо първоначалното признаване, се изготвя оценка на значителното нарастване на кредитния риск на колективна база. Тя се базира на информацията, която е показателна за значителни увеличения на кредитен риск върху група или подгрупа от финансови инструменти, дори ако все още няма доказателства за такова значително увеличение на кредитния риск на отделните инструменти.

Очакваните кредитни загуби за целия срок на актива се признават, преди правата по даден финансов инструмент да са изтекли. Обикновено кредитният риск се увеличава значително преди задълженията по даден финансов инструмент да изпаднат в просрочие или да възникнат други фактори, специфични за кредитополучателя (например модификация или реструктуриране). Следователно, когато е налична разумна и обоснована проспективна информация, без генерирането ѝ да води до значителни разходи или усилия, тя трябва да се използва за оценка на промените в кредитния риск.

Въпреки това, в зависимост от характера на финансовите инструменти и наличната информация за кредитния риск за определени групи финансови инструменти, Дружество може да не е в състояние да идентифицира значителни промени в кредитния риск за отделните финансови инструменти, преди финансовият инструмент да е изпаднал в просрочие. Това може да е случаят с финансови инструменти с контрагенти в сектор „Енергия“, за които има малко или никаква актуализирана информация за кредитния риск, която рутинно се получава и контролира по отделен инструмент, докато клиентът не наруши договорните условия. Ако измененията в кредитния риск за определен финансов инструмент не бъдат идентифицирани преди той да падежира, то обезценка, базирана само на кредитна информация на ниво отделен финансов инструмент, не е надеждна представа за промените в кредитния риск след първоначалното признаване.

Когато Дружеството не разполага с разумна и подлежаща на подкрепа информация, която е налична без неоправдани разходи или усилия, очакваните кредитни загуби през целия срок се признават на колективна база, която отчита всеобхватната информация за кредитния риск. Тази всеобхватна информация за кредитния риск трябва да включва не само информация за просрочията, но и цялата съответна кредитна информация, включително и макроикономическа информация, насочена към бъдещето, с цел резултатът от признаването на очакваните загуби през целия срок да е максимално близък до реално реализираните обезценки, когато има значително увеличение на кредитния риск на ниво отделни инструменти.

За целите на определянето на значителното увеличение на кредитния риск и признаването на разходите за обезценка на колективна основа Дружеството групира финансовите инструменти на базата на сходни рискови характеристики като индустрия, период на просрочие от датата на падежа (до 30 дни, от 31 дни до 90 дни, от 91 дни до 180 дни, от 181 дни до 365 дни, над 365 дни). Групирането на информацията се извършва само по критерий „брой дни просрочие“.

Вероятностно претеглени резултати

Целта на оценката на очакваните кредитни загуби не е нито да се направи оценка на най-лошия сценарий, нито да се оцени най-благоприятния такъв. Приблизителната оценка на очакваните кредитни загуби следва винаги да отразява възможността за възникване на кредитна загуба и възможността да не възникне кредитна загуба, дори ако най-вероятният резултат не е загуба.

РОСІ активи

За закупени или първоначално създадени финансови активи с кредитна обезценка очакваните кредитни загуби се дисконтират, като се използва коригиран ефективен лихвен процент, определен при първоначалното признаване на РОСІ актива.

Към датата на отчета, Дружеството признава само кумулативните промени в очакваните кредитни загуби за целия срок на актива, тъй като при първоначалното признаване активите са признати като закупени или първоначално създадени с кредитна обезценка.

На всяка отчетна дата Дружеството признава в печалбата или загубата сумата на промяната в очакваните кредитни загуби през целия живот като загуба от обезценка. Дружеството признава благоприятни изменения в очакваните кредитни загуби през целия срок на актива като възстановяване на обезценката, дори ако очакваните кредитни загуби през целия период срок са по-малки от размера на очакваните кредитни загуби, включени в прогнозните парични потоци при първоначалното признаване.

Кредитно обезценени финансови активи

Финансов актив е кредитно обезценен, когато са настъпили едно или повече събития, които оказват неблагоприятен ефект върху очакваните бъдещи парични потоци от този финансов актив. Доказателство, че даден финансов актив е кредитно обезценен, включва данни, които могат да бъдат идентифицирани със следните събития:

- a. значителни финансови затруднения на клиентите;

- б. нарушение на договора, като например неизпълнение или просрочие;
- в. поради икономически или договорни причини, свързани с финансовото затруднение на клиентите, като са предоставили на клиента кредитно улеснение, което клиента не би получил при други условия;
- г. става все по-вероятно клиента да започне процедура по несъстоятелност или друга финансова реорганизация;
- д. изчезването на активен пазар на този финансов актив поради финансови затруднения; или
- е. закупуването или възникването на финансов актив със значителна отстъпка, която отразява възникнали кредитни загуби.

Когато не е възможно да се идентифицира едно отделно събитие, се взема предвид комбинираният ефект от няколко събития, който може да доведе до обезценка на финансовите активи.

Фази на финансови активи, отчитани по стандартизирания подход за обезценка според МСФО 9

Фаза 1 Редовни активи

Във фаза 1 се включват всички активи, оценявани по амортизирана стойност (АС). При категоризацията за фаза 1 не се идентифицира събитие, което да е пряко свързано с възможни бъдещи загуби по портфейла. Финансови активи се обезценяват на базата на 12-месечни кредитни загуби за следващите 12 месеца, а не за целия период на държане на актива.

Фаза 2 Финансови активи с влошено кредитно качество

Фаза 2 включва активи за които е идентифицирано значително влошаване на кредитното качество от момента на първоначалното признаване, но няма обективни доказателства за настъпили кредитни загуби.

Преминаването на финансов актив от фаза 1 към фаза 2 се дължи на относителната промяна в кредитния риск. То не е резултат от абсолютния кредитен риск към отчетната дата (observation point). Обезценката на този етап се създава на индивидуална основа и се определя въз основа на очакваните загуби за останалия период на всеки от кредитите/вземанията или друг вид финансови активи от портфейла.

Фаза 3 Финансови активи в неизпълнение

Във фаза 3 са включени кредитни финансови активи, за всеки от които се очакват загуби, настъпило е съществено влошаване на кредитното качество, налице е обективно доказателство за кредитна обезценка. Очакването за възстановяване на актива се базира по-скоро на приетите обезпечения, отколкото на парични потоци, реализирани от дейността на контрагента/длъжника/кредитополучателя.

Обезценката се създава въз основа на очакваните загуби за целия оставащ срок (LT) на кредита. Загубите се оценяват на индивидуална основа.

Основни източници на информация за формиране на фазите

Дружеството разглежда както количествените, така и качествените критерии, за да прецени дали е настъпило значително увеличение на кредитния риск.

Количественият елемент се изчислява въз основа на промяната в PD през целия срок на актива, като се сравняват:

- остатъчната PD до края на срока на актива към датата на отчета;
- остатъчната PD до края на срока на актива, изчислена въз основа на факти и обстоятелства към момента на първоначалното признаване на финансовия актив (коригирана, когато е уместно, за промени в очакванията за предплащане).

Дружеството определя критериите за относителното количествено увеличение на PD, които са показателни за значително увеличение на кредитния риск. Прагът за увеличаване на PD, който трябва да се счита за значителен, варира в зависимост от PD при първоначалното признаване.

В допълнение качествените фактори, които са показателни за увеличаването на кредитния риск, се отразяват своевременно в моделите за PD и по този начин се включват в количествената оценка, а не в отделната качествена оценка. Въпреки това, ако не е възможно в количествената оценка да бъде включена цялата текуща информация за такива качествени фактори, те се разглеждат отделно в качествена оценка дали е налице значително увеличение на кредитния риск.

Характеристики на финансовите инструменти

Представените по-долу характеристики са индикатори за неизпълнение.

- а. дни просрочие (DPD). Финансови активи с настъпил падеж от преди 180 или повече дни към отчетната дата;
- б. вероятност за неплащане (UTP);
- в. обезценен актив, както е определен в изискванията на МСФО 9;
- г. реструктурирани финансови активи, които са класифицирани като в неизпълнение (FNPE);
- д. редовни реструктурирани финансови активи (FPE) по време на пробния период (24 месеца след края на периода на излекуване), за който се прилагат мерките по реструктуриране или има просрочие повече от 30 дни.

При отклонение от горепосочените правила, се изготвя подкрепяща документация, от която да е видно, че правилата са неприложими.

Ако не е налице нито един от индикаторите, които Дружеството използва, за да прецени дали е настъпило значително увеличение на кредитния риск и финансовия актив не е в просрочие, се извършва прехвърляне от фаза 2 към фаза 1.

Модел на очакваните кредитни загуби. Методика за калкулиране на обезценките на дългови инструменти, оценявани по амортизирана стойност
Подход за обезценка на парични средства в банки

Паричните средства и паричните еквиваленти са най-високо ликвидните финансови инструменти. Те не са носители на сетълмент риск, а ликвидният риск, който носят е ограничен до техническата възможност дадено разпореждане с тях да не бъде изпълнено. Паричните средства, депозирани в банки, обаче са носители на кредитен риск от контрагента (риск от неизпълнение). Рискът от контрагента представлява вероятността насрещната страна по финансова сделка да не изпълни своите договорни задължения. Поради това МСФО 9 Финансови инструменти предписва необходимостта и тези финансови инструменти да бъдат обезценени, макар да са носители на най-малко риск за Дружеството. Към посочената категория финансови активи се прилага стандартизирания подход, като за определяне на параметрите на модела се използва кредитният рейтинг на финансовите институции, в които Дружеството влага паричните си средства. Тези кредитни рейтинги са присъдени основно от следните институции:

- Moody's;
- Standard and Poor's;
- Fitch;
- Българска Агенция за Кредитен рейтинг.

Формула за определяне на очакваните кредитни загуби на парични средства в банки

$$ECL = EAD * LGD * PD$$

- EAD - Сума на депозираните средства, вкл. депозити на виждане (разплащателни сметки);
- LGD – Определя се на база кредитния рейтинг, присъединен на банката (източник: LGD¹);
- PD - Определя се на база кредитния рейтинг, присъединен на банката прилагаме стойност на PD².

ECL (OKЗ) представлява сумата на очакваните кредитни загуби за всяка експозиция към финансова институция, към която е изложено дружеството.

Определянето на размера на очакваните кредитни загуби във връзка с експозициите към финансови институции, Дружеството определя към всеки отчетен период, но не по-малко от два пъти годишно – при изготвяне на междинния финансов отчет към 30 юни и при изготвяне на годишния финансов отчет към 31 декември на всеки отчетен период. При идентифициране на събития на съществени загуби, реализирани по селда по парични средства и еквивалентидружеството може да отчете обезценка и на междинни дати.

Подход за обезценка на краткосрочни търговски и други вземания и вземания от свързани лица

¹ Exhibit 21 - Average Sr. Unsecured Bond Recovery Rates By Year Prior To Default, 1983-2017*Source: Moody's Annual Default Study: Corporate Default and Recovery Rates, 1920-2017 - Excel data

² Exhibit 36 - Average Cumulative Issuer-Weighted Global Default Rates By Alphanumeric Rating, 1998-2017, Source: Moody's Annual Default Study: Corporate Default and Recovery Rates, 1920-2017 - Excel data

Дружеството оценява коректив за загуби в размер, равен на очакваните кредитни загуби за целия срок на търговски вземания или активи по договор, които произтичат от сделки, попадащи в обхвата на МСФО 15, и които:

- а. не съдържат съществен компонент на финансиране (или, когато предприятието прилага практически целесъобразна мярка за договори със срок от една година или по-кратък) в съответствие с МСФО 15; или
- б. за активи по договор, които са в обхвата на МСФО 15 (активи или вземания) и съдържат съществен компонент на финансиране, дружеството признава коректив за загуби в размер, равен на очакваните кредитни загуби за целия срок на инструмента.

Тази счетоводна политика се прилага както за отделни търговски вземания и активи по договори, така и за всички подобни търговски вземания или активи по договор. Съгласно опростения подход не е необходимо да се извършва мониторинг за значителното увеличение на кредитния риск, ако има възникнало такова. Вместо това, дружеството измерва непрекъснато очакваните кредитни загуби за целия срок на актива.

Формула за определяне на риска по индустрии

За целите на определяне на очакваните кредитни загуби Дружеството извършва моделиране на ниво индустрия на клиента. Моделирането представлява присъщото извеждане на финансовия риск, който клиентите носят на Дружеството. Поради липсата на надеждни, синхронизирани, изгладени, лесно достъпни и съпоставими данни на ниво Европейски съюз или Регион Източна Европа, за тази цел се използват данни за икономиката на САЩ, които се коригират, за да отразят специфичните за страната рискове.

$$R\% = RFm + CD + Rcr - Rfe + Rar$$

- RFm – Безрискова премия по матуритет, представляваща осреднената доходност по американски T-bonds³
- CD – Цена на финансиране (по индустрии), публикувана на база анализ и оценка на компании в различни индустрии⁴
- RFe – Безрискова премия включена в модела⁵
- Rcr – Риск на държавата⁶
- Rar – Надбавка за допълнителни рискове

Формула за определяне на очакваните кредитни загуби от краткосрочни търговски, други и вземания от свързани лица

³ Източник: <https://www.treasury.gov/resource-center/data-chart-center/interest-rates/Pages/TextView.aspx?data=yieldYear&year=2018>

⁴ <http://www.stern.nyu.edu/~adamodar/pc/datasets/wacc.xls> - Cost of Debt

⁵ <http://www.stern.nyu.edu/~adamodar/pc/datasets/wacc.xls> - Long Term Treasury bond rate

⁶ <http://pages.stern.nyu.edu/~adamodar/> - My most recent data on ERP & CRP by country – за подходящия период

$$ECL = \frac{\text{Нетна сума на вземането} * KK}{\left(1 + \left(\frac{R\%}{360}\right)\right)^{DPD}}$$

- KK – корекционен коефициент
- R% – определен процент по индустрии
- DPD – дни просрочие по конкретен актив - вземане

ECL (ОКЗ) представлява сумата на очакваните кредитни загуби за всяко единично вземане (фактура, лихвен лист и др.), задължаващо контрагента, коригирано на база дните просрочие и стандартния цикъл на плащане от страна на контрагента.

$$KK = \frac{\text{Брой дни забава по фактура}}{\text{Среден брой дни забава по клиент}}$$

Среден брой дни забава по клиент се определя на база историческа информация за периода на покриване на вземанията от страна на клиентите. Ретроспективният преглед се извършва за период от 3 до 5 години.

Особености при изчисление на очакваните кредитни загуби

Определянето на размера на очакваните кредитни загуби Дружеството определя към всеки отчетен период, но не по-малко от два пъти годишно – при изготвяне на междинния финансов отчет към 30 юни и при изготвяне на годишния финансов отчет към 31 декември на всеки отчетен период.

При идентифициране на съществено влошаване във финансовото състояние на длъжника или при наличие на събития на съществени загуби, реализирани по конкретна експозиция, дружеството може да отчете обезценка и на междинни дати.

За целите на изчисляване на очакваните кредитни загуби, за финансов активи, възникнали по договори с някои контрагенти, е възможно Дружеството да определи наличието на допълнителен риск от концентрация. Допълнителният риск се идентифицира на база исторически опит за събираемостта на вземанията на Дружеството от контрагенти от специфична индустрия, включително и влошено финансово състояние, ликвидни проблеми и други затруднения.

Така идентифицираните рискови фактори се считат за индикация за възможно нарастване на кредитния риск.

Количественият ефект на нарастване на кредитния риск към определени контрагенти се определя посредством компонента „специфичен риск“, който участва при определянето на дисконтовия процент, използван за изчисляване на размера на обезценката. От своя страна дисконтовият процент се изчислява като разлика между сбора на:

% безрискова премия по матуритет на вземанията, специфичния за страната риск, цената на дълга, друг специфичен риск

И

% безрискова премия на базисния модел ($DR = RF + CD + CRP - RF$).

При прегледа на вземанията се идентифицират клиенти, за които ръководството на Дружеството очаква, че има забава при събиране на паричните потоци от възникналия финансов актив. Когато е извършена преценка, че не се очакват входящи парични потоци по дадения актив – вземане, то се обезценява на 100%.

Подход за обезценка на дългосрочни търговски и други вземания и вземания от свързани лица

Поради спецификата в дейността на дружеството, за всеки финансов актив се определя обезценка на индивидуално ниво. Моделът за обезценка се базира на очакваните парични потоци, договорени в условията на финансовия инструмент, както и допусканията и преценките за реализируемостта на посочените вземания, възприети от ръководствата при изготвянето на финансовите отчети.

Преразглеждане на очакваните бъдещи парични потоци по всеки конкретен актив се извършва към всяка отчетна дата.

Формула за определяне на очакваните кредитни загуби на дългосрочни вземания

$$ECL = \sum VCCF - \sum PVECF$$

- VCCF – стойност на договорните парични потоци, която е равна на сумата на договорените парични потоци по договор;
- PVECF – настояща стойност на очакваните парични потоци от актива, която е равна на настоящата стойност на очакваните бъдещи парични потоци.

В зависимост от характеристиките на актива и контрагента е възможно очакваните бъдещи парични потоци от актива съществено да се различават от договорените такива. Това би довело и до наличието на съществени равнища на очакваните кредитни загуби от актива.

При идентифициране на просрочие, при което ръководството не очаква съществена разлика между стойността на договорените парични потоци и настоящата стойност на очакваните парични потоци, а забавата се дължи по-скоро на паричен недостиг, отколкото на нежелание от страна на контрагента да изпълни задължението си, то при изчислението на настоящата стойност на очакваните бъдещи парични потоци от актива се определя завишена надбавка за риск, при която общото рисково тегло е в размер на наказателна лихва или 10%+ОЛП.

ECL (ОКЗ) представлява сумата на очакваните кредитни загуби за всяко единично вземане (фактура, лихвен лист и др.), задължаващо контрагент, коригирано на база дните просрочие и стандартния цикъл на плащане от страна на контрагента.

При определяне на размера на очакваните кредитни загуби, дружеството извършва анализ. Ако даден финансов актив е в неизпълнение, и контрагентът на този актив има и други експозиции към Дружеството/Групата, то тези финансови активи се присъединяват към рисковата фаза 2.

Подход за обезценка на вземания от банки в несъстоятелност

Подходът за определяне на очакваните кредитни загуби, реализирани от вземанията от банки в несъстоятелност се базира на изминалото време от датата на преустановяване на търговската дейност на банката.

Отправната точка на изчисленията е стойността, представена в сметката за частично разпределение, публикувана от синдиците на база масата на несъстоятелността.

ECL

$$= \frac{\text{брутна стойност на вземането, определена в сметката за частично разпределение}}{(1 + 10\% + \text{ОЛП})^t}$$

където *t* е изминалият период от фактическото преустановяване на банкова дейност от страна на институцията до отчетната дата.

Подход за обезценка на съдебни и присъдени вземания

Общи постановки на подхода за обезценка на съдебни и присъдени вземания

В рамките на контрагентските взаимоотношения възникват спорни въпроси. В случаите в които Дружеството е предприело съдебни действия за удовлетворяване на своите вземания, то същите се класифицират като Съдебни вземания.

Този тип вземания се характеризират с пълно неизпълнение – т.е. нежелание или невъзможност на клиента да уреди своето задължение. Поради тази причина, независимо от наличието на решения на съдебните органи и стартираните изпълнителни процедури, събираемостта на тези вземания и респ. очакваните бъдещи входящи парични потоци са ниски, а вероятността от неизпълнение вече е настъпила спрямо първоначалния актив, т.е. е равна на 100%.

Формула за определяне на очакваните кредитни загуби на съдебни и присъдени вземания

$$\mathbf{ECL = EAD * LGD * PD}$$

- EAD – брутна стойност на вземането
- LGD – $\text{Max LGL} = 1 - \text{КС}$ в % (коэффициент на събираемост на съдебните вземания за период от 3 до 5 години спрямо салдо от предходна година)
- PD – 100%

Max LGL е максималната загуба, която Дружеството очаква да реализира в резултат от вече настъпилото неизпълнение и историята на събиране на посочените вземания.

ECL (ОКЗ) представлява сумата на очакваните кредитни загуби за всяко съдебно и присъдено вземане, основана на историческата събираемост на този клас активи.

Определянето на размера на очакваните кредитни загуби Дружеството определя към всеки отчетен период, но не по-малко от два пъти годишно – при изготвяне на междинния финансов отчет към 30 юни и при изготвяне на годишния финансов отчет към 31 декември на всеки отчетен период. При идентифициране на съществено влошаване във финансовото състояние на длъжника или при наличие на събития на съществени загуби, реализирани по конкретна експозиция, дружествата от групата могат да заделят обезценка и на междинни дати.

Коефициент на събираемост на съдебни и присъдени вземания

$$КС = \frac{\sum_{t=1}^n \frac{\text{Парични постъпления}_{t+1}}{\text{Салдо съдебни вземания}_t}}{n}$$

- n – брой периоди
- t – номер на периода

Независимо от изчислената сума в резултат на прилагането на горепосочената формула за определяне на очакваните кредитни загуби на съдебни и присъдени вземания, в дружеството следва да се извърши идентифициране и анализ на специфични обстоятелства, които да послужат като основание на ръководството да преразгледа преценката си относно възстановимата стойност на съдебните и присъдени вземания към отчетната дата на индивидуална база, за всяко съдебно и присъдено вземане. Факторите, които се вземат предвид са информация за финансовото състояние на контрагента, от който дружеството очаква да получи погасяване на вземането, етап и статус на съдебната процедура срещу контрагента, ако е приложимо, становище на правни консултанти, събития настъпили след отчетната дата и др.

Счетоводно третиране на обезценката

Очаквани кредитни загуби

Дружеството признава в печалбата или загубата като разходи за (или приходи от възстановяване на) обезценка сумата на очакваните кредитни загуби (или тяхното обратно проявление), които се изискват за коригиране на коректива за обезценка към датата на отчета, до стойността, определена като размер на обезценката.

Балансовата стойност на обезценените вземания се намалява до очакваната възстановима сума чрез използване на корективна сметка за обезценки. Размерът на промяната в провизиите за текущия период се признава в отчета за печалбата и загубата за съответния период.

Ако в последващ период размерът на обезценката на финансовите активи намалее в резултат на събитие, настъпило след отписване, сумата се възстановява чрез

Кт Приходи от възстановени загуби от обезценка

Или сторнираща операция на първоначално взетата счетоводна операция за признаването на загубата от обезценка:

Счетоводен запис: Дт Разходи за загуби от обезценка ()
 Кт Коректив за очаквани кредитни загуби ()

Преразглеждане на допусканията и оценка на размера на очакваните кредитни загуби

Дружеството преразглежда най-малко един път годишно всички ключови допускания, участващи в модела за определяне на очакваните кредитни загуби.

Дружеството определя размера на очакваните кредитни загуби към всеки отчетен период, но не по-малко от два пъти годишно – при изготвяне на междинния финансов отчет към 30 юни и при изготвяне на годишния финансов отчет към 31 декември на всеки отчетен период. При идентифициране на съществено влошаване във финансовото състояние на длъжника или при наличие на събития на съществени загуби, реализирани по конкретна експозиция, Дружеството може да заделят обезценка и на междинни дати.

10.1.8.9-Информация за оповестяване

В пояснителните приложения към финансовите си отчети Дружеството оповестява следната информация:

- балансова стойност на всяка категория финансови активи;
- Критерии за включване на активите в различните категории;
- За парични средства – компоненти, политика на определяне на компонентите;
- Размер на значителни парични наличности, които не са на разположение на ръководството и коментар;
- За финансови активи по справедлива стойност в печалбата или загубата:
 - максимална изложеност на кредитен риск в края на периода;
 - стойността, с която всякакви свързани кредитни деривативи намаляват тази изложеност;
 - стойността на промяната в справедливата стойност през периода и с натрупване, която произтича от промени в кредитния риск, определена като такава, която се дължи на промени в пазарните условия, пораждащи пазарен риск, или чрез използване на алтернативен метод;
 - стойността на промяната в справедливата стойност на всички свързани кредитни деривативи или подобни инструменти, възникнала през периода, и с натрупване до момента, когато са определени активите.

- при прекласифициране на актив като такъв, оценяван по цена на придобиване или амортизирана стойност, или обратно – стойността, която е прекласифицирана, и причини;
- при прекласификация на актив извън категорията на отчитаните по справедлива стойност в печалбата или загубата или на тези на разположение за продажба:
 - стойността, която е прекласифицирана;
 - за всеки отчетен период до отписването – балансови стойности и справедливи стойности на прекласифицираните активи;
 - за отчетния период на прекласификацията – увеличение или намаление на справедливата стойност на актива, което е признато в печалбата или загубата или в друг всеобхватен доход;
 - за всеки отчетен период след прекласификацията до отписване – увеличение или намаление на справедливата стойност на актива, което би било признато в печалбата или загубата или в друг всеобхватен доход, ако активът не е прекласифициран, и печалба, загуба, приходи и разходи, признати в Отчета за печалбата или загубата и друг всеобхватен доход.
- за признати активи и пасиви, които се компенсират – когато има правно основание за компенсиране или Дружеството има намерение или да ги уреди на нетна база, или да реализира актива и уреди пасива едновременно:
 - обща стойност на активите и на пасивите за компенсиране;
 - компенсирани суми при определяне на нетните суми, представени в Очета за финансовото състояние;
 - нетни суми, представени в Отчета за финансовото състояние;
 - суми, обхванати от юридически упражняемо глобално компенсаторно споразумение или подобна договореност – суми във връзка с признатите финансови инструменти, които не удовлетворяват някой критерий за компенсиране и суми във връзка с финансовото обезпечение;
 - нетна разлика между горните две суми.
- за обезпечения:
 - балансова стойност на активи, заложи като обезпечение за пасиви или условни пасиви;
 - срокове и условия на залога.
- за активи, обезценени общо – равнение на промените през периода за всяка група активи;
- за прехвърлени и неизцяло отписани активи:
 - естество на активите;
 - естество на рисковете и постъпления от собственост, на които е изложено Дружеството;

- описание на естество на връзката между прехвърлените активи и свързаните пасиви, вкл. произтичащите ограничения в използването на прехвърлените активи;
 - когато контрагентът при свързаните пасиви може да се възползва единствено от прехвърлените активи – график, определящ справедливата стойностна прехвърлените активи и на свързаните пасиви и нетната позиция;
 - когато Дружеството продължава да признава всички прехвърлени активи – балансова стойност на активите и на свързаните пасиви;
 - когато Дружеството продължава да признава активите до степента на своето продължаващо участие – обща балансова стойност на първоначалните активи преди прехвърлянето, балансова стойност на активите, които продължава да признава и на свързаните пасиви.
- За прехвърлени и изцяло отписани активи – за всеки вид продължаващо участие:
- балансова стойност на признати в Отчета за финансовото състояние активи и пасиви, които представляват продължаващо участие в отписаните активи, както и статиите, в които е призната балансовата им стойност;
 - справедлива стойност на активите и пасивите, които представляват продължаващо участие в отписаните активи;
 - сума, която най-добре представя максималната изложеност на риск от загуба от продължаващото участие в отписаните активи и как се определя тя;
 - недисконтирани изходящи парични потоци, които евентуално ще бъдат необходими за обратното закупуване на отписаните активи или други суми, платими на получателя на прехвърлените активи;
 - анализ на падежите на недисконтираните изходящи парични потоци, които евентуално ще бъдат необходими за обратното закупуване на отписаните активи или други суми, платими на получателя на прехвърлените активи за показване на оставащия договорен срок до падежа на активите;
 - качествена информация за обосновка и обяснение на количествените оповестявания;
 - призната печалба или загуба на датата на прехвърляне;
 - признат доход и признати разходи за отчетния период и с натрупване във връзка с продължаващо участие в отписани активи;
 - ако общата сума на приходите от операциите по прехвърляне в даден отчетен период не е равномерно разпределена във времето – кога е извършена по-голяма част от прехвърлянето; призната сума в този отрязък и обща сума.

Ниво на йерархия на справедливи стойности

За признати в отчета за финансовото състояние оценки на справедливата стойност Дружеството оповестява за всеки клас финансови инструменти:

- Нивото в йерархията на справедливите стойности, към което оценките на справедливата стойност са категоризирани в цялостния им обхват;

- Всяко значимо прехвърляне между ниво 1 и ниво 2 от йерархията на справедливите стойности и причините за него. Прехвърлянията във всяко от нивата се оповестяват и разглеждат отделно от прехвърлянията от всяко от тях;
- За оценките на справедливата стойност в ниво 3 от йерархията на справедливите стойности – равнение от началните към крайните салда, като се оповестяват отделно измененията поради:
 - общата печалба или загуба за периода, призната в печалбата или загубата (както и описание на това къде в отчета за всеобхватния доход тази обща печалба или загуба е представена);
 - общата печалба или загуба, призната в друг всеобхватен доход;
 - покупки, продажби, емисии и уреждания на задължения (всеки тип движение се оповестява отделно); както и
 - прехвърляния към или от ниво 3 (всички прехвърляния поради изменения при наблюдаемостта на пазарната информация) – и причините за тях. За значимите прехвърляния, прехвърлянията към ниво 3 се оповестяват и разглеждат отделно от прехвърлянията от ниво 3.

10.2. Недеривативни финансови пасиви

10.2.1 Определение

Финансови пасиви са всички задължения, които са:

- договорни задължения за доставяне на пари или друг финансов актив на друго предприятие;
- договорни задължения за размяна на финансови активи или финансови пасиви с друго предприятие при потенциално неблагоприятни условия;
- договори, които ще бъдат уредени или могат да бъдат уредени чрез инструменти на собствения капитал на Дружеството и са:
 - недериватив, за който Дружеството е или може да бъде задължено да предостави променлив брой инструменти на собствения капитал на Дружеството; или
 - дериватив, който ще бъде или може да бъде уреден по начин, различен от размяна на фиксирана сума парични средства или друг финансов актив за фиксиран брой инструменти на собствения капитал на Дружеството. За тази цел инструментите на собствения капитал на емитента не включват инструменти, които самите са договори за бъдещо получаване или предоставяне на инструменти на собствения капитал на Дружеството.

10.2.2 Класификация

Финансови пасиви са:

- задължения към доставчици и клиенти;

- получени заеми от банки, други финансови институции и други;
- издадени облигации;
- деривативи, които са задължения.

Получените заеми са временно привлечени средства срещу престация от български или чуждестранни банки и други финансови институции, търговски заеми и др.

Според срока им на погасяване финансовите пасиви се класифицират на дългосрочни и краткосрочни.

10.2.3 Първоначално признаване

Дружеството признава в отчета за финансовото си състояние финансов пасив само когато стане страна по договорни клаузи на финансовия инструмент. Първоначалното признаване става на датата на уреждане и се извършва по справедлива стойност плюс, в случай на финансови пасиви, които не се отчитат по справедлива стойност в печалбата или загубата разходи, директно относими към придобиването или издаването на финансовия пасив. Таксите за управление на получените заеми се разсрочват за периода на ползване на заемите, чрез използване на метода на ефективния лихвен процент и се включват в амортизираната стойност на заемите.

10.2.4 Последващо оценяване

След първоначалното признаване Дружеството оценява финансовите пасиви по следния начин:

№	Тип	Метод на оценяване
1	Заеми и задължения	Амортизирана стойност
2	Деривативите, които са задължения	По справедлива стойност, а ако тя не може да бъде надеждно определена – по себестойност. Всяка промяна при последвалото оценяване на тези финансови пасиви се признава като текущи приходи или разходи
3	Договори за финансова гаранция	По-високата от: - стойността, определена в съответствие с МСС 37; и - първоначално признатата стойност минус, когато е подходящо, натрупаната амортизация, призната в съответствие с МСС 18.

№	Тип	Метод на оценяване
4	Финансови пасиви определени като отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата при първоначалното им признаване	По справедлива стойност
5	Получените заеми в чуждестранна валута	Преоценяват се към датата на отчета по официалния курс на Българска народна банка. Представят се по амортизирана стойност. Разликата между амортизираната и номиналната стойност се представя в отделна счетоводна сметка
6	Всички останали финансови пасиви	Амортизирана стойност с използването на метода на ефективния лихвен процент

10.2.5 Инвентаризация и отписване, печалби и загуби

Инвентаризация

Инвентаризация на финансовите пасиви в Дружеството се извършва съгласно раздел *Общи счетоводни политики*.

Отписване

Дружеството отписва финансов пасив само когато:

- уреди задължението;
- изтече срокът на задължението; или
- кредиторът се откаже от правата си.

Разликата между балансовата стойност на финансовия пасив, уреден или прехвърлен на друга страна, и заплатеното за уреждането, включително пари и прехвърляне на непарични активи, се признава в печалби и загуби за периода.

Печалби и загуби

Печалба или загуба, която възниква от промяна на справедливата стойност на финансов пасив, който не е част от хеджиращо взаимоотношение, се признава по следния начин:

- Печалба или загуба от финансов пасив, класифициран като отчитан по справедлива стойност в печалбата или загубата, се признава в печалбата или загубата за периода.
- За финансовите пасиви, които се отчитат по амортизирана стойност, печалбата или загубата се признава в печалбата или загубата за периода, когато финансовият актив или финансовият пасив се отписва или обезценява и чрез процеса на амортизиране.

10.2.6 Информация за оповестяване

В пояснителните приложения към финансовите си отчети Дружеството оповестява следната информация:

- За всеки клас пасиви – естество и характер, включително значителни срокове и условия, които могат да окажат влияние върху сумата, времето и сигурността на бъдещите парични потоци;
- Възприетите методи за признаване и прилаганите бази за оценка;
- За издадени облигации – номинал, падеж, купон, други условия при издаване;
- Начини за определяне на справедлива стойност и значими предположения (виж оповестяване на йерархията на справедливите стойности за финансови активи);
- Всички значими приходи и разходи, възникващи от финансови пасиви.

Когато Дружеството държи обезпечение (на финансови или нефинансови активи) и му е позволено да продава или да залага на свой ред обезпечението, дори когато няма неизпълнение от страна на собственика на обезпечението, то оповестява:

- Справедливата стойност на държаното обезпечение;
- Справедливата стойност на всяко такова обезпечение, продадено или заложено повторно, и дали Дружеството има задължение да го върне; и
- Сроковете и условията, свързани с неговото използване на обезпечението.

За задълженията по кредити, признати на отчетната дата, Дружеството оповестява:

- Подробностите за всички неизпълнения през периода на главницата, лихвите, погасителния фонд или сроковете на обратно изкупуване на тези задължения по кредити;
- Балансовата стойност на задълженията по кредити, които са в неизпълнение на отчетната дата;
- Дали неизпълнението е предоговорено или сроковете на задълженията по кредити са предоговорени преди финансовите отчети да са одобрени за издаване;
- Възприети критерии за класификация на заемите;
- Суми включени в печалби и загуби за периода като лихви, такси, комисионни и курсови разлики; и

- Промените в кредитите (пасивите, произтичащи от дейностите по финансиране) през периода поотделно за:
 - промените, произтичащи от паричните потоци (напр. получени и погасени заеми за периода); и
 - промените от непарично естество (напр. промени в справедливата стойност).

11 Лизинг в сила до 31.12.2018 г.

Изисквания на МСФО:

- МСС 17 Лизинг
- КРМСФО 4 Определяне дали дадено споразумение съдържа лизинг
- ПКР 15 Оперативен лизинг – стимули
- ПКР 27 Оценяване на съдържанието на операции, включващи правната форма на лизинг

11.1 Определение и класификация

11.1.1 Определение

Лизингът е договорно споразумение между две лица, по силата на което лизингодателят предава на лизингополучателя срещу еднократно или серия от плащания правото на ползване на актив за определен срок.

11.1.2 Класификация

Лизинговите договори биват:

- финансов – лизингов договор, при който по същество се прехвърлят всички рискове и изгоди, произтичащи от собствеността върху даден актив. В края на договора правото на собственост може да бъде или да не бъде прехвърлено.

Един лизингов договор се класифицира като финансов или оперативен лизинг въз основа на същността на сделката, а не на базата на формата на договора.

Примерни договорни условия, които индивидуално или в комбинация водят до класифициране на лизинговия договор като финансов са:

- лизинговият договор прехвърля собствеността върху актива на лизингополучателя към края на срока на лизинговия договор;
- наемателят притежава опция за закупуване на актива на цена, която се очаква да бъде значително по-ниска от справедливата стойност към датата, на която опцията става изпълнима, като в началото на лизинговия договор в голяма степен е сигурно, че опцията ще бъде упражнена;
- срокът на лизинговия договор покрива по-голямата част от икономическия живот на актива, дори ако правото на собственост не е прехвърлено;
- в началото на лизинговия договор сегашната стойност на минималните лизингови плащания се равнява до голяма степен на справедливата стойност на наетия актив;
- наетите активи имат специфичен характер, като само наемателят може да ги експлоатира без извършването на съществени модификации;

- лизингополучателят може да отмени лизинговия договор, а свързаните с отмяната загуби от страна на лизингодателя се покриват от лизингополучателя;
 - печалбите или загубите от колебанията в справедливата стойност на остатъчната стойност остават у лизингополучателя (например под формата на отстъпка в наема, равна на по-голямата част от постъпленията от продажбите в края на лизинговия договор);
 - лизингополучателят има възможност да продължи лизинговия договор за нов срок срещу наем, който е значително по-нисък от пазарния наем.
- оперативен – лизингов договор, който не е финансов лизинг.

11.1.3 Определяне дали дадено споразумение съдържа лизинг

Определянето дали дадено споразумение представлява или съдържа лизинг следва да се базира на същността на споразумението и изисква оценка от страна на Дружеството относно това дали:

- а) изпълнението на споразумението зависи от използването на конкретен(ни) актив(и) (актива); и
- б) споразумението прехвърля правото за използване на актива (споразумението предоставя на Дружеството правото да упражнява контрол върху използването на базовия актив).

Ако дадено споразумение включва лизинг, този лизинг следва да се класифицира като финансов лизинг или оперативен лизинг в съответствие с МСС 17. Други елементи от споразумението, които не попадат в обхвата на МСС 17, следва да бъдат отчитани счетоводно в съответствие с други стандарти (МСС 18).

При възникване или след повторна оценка на споразумението, Дружеството разделя плащания и други изисквани възнаграждения от това споразумение на такива за лизинг и такива за другите елементи въз основа на относителните им справедливи стойности. Ако Дружеството заключи, че за даден финансов лизинг е невъзможно да се разделят плащанията надеждно, актив и пасив се признават в размер равен на справедливата стойност на базовия актив. След това пасивът се намалява, като плащанията се извършват, и вменен финансов разход върху пасива се признава като се използва лихвен процент, определен от Дружеството.

Ако Дружеството заключи, че за даден оперативен лизинг е невъзможно да се разделят плащанията надеждно, то би следвало да третира всички плащания по споразумението като лизингови плащания за целите на спазване изискванията за оповестяване в МСС 17, но:

- тези плащания се оповестяват отделно от минималните лизингови плащания по други споразумения, които не включват плащания за нелизингови елементи; и
- посочва се, че оповестените плащания включват и плащания по нелизингови елементи в споразумението.

11.2 Отчитане на финансов лизинг

Когато дружеството е лизингополучател

В началото на лизинговия срок в отчета за финансовото състояние дружеството признава актив и пасив, които се оценяват по по-ниската стойност между справедливата стойност на наетия актив в началото на лизинговия срок и настоящата стойност на минималните лизингови плащания определени в началото на лизинговия договор.

При определяне на настоящата стойност на минималните лизингови плащания дисконтовия фактор е равен на лихвения процент по договора за финансов лизинг.

Първоначалните преки разходи, извършени от лизингополучателя, се прибавят към сумата, призната като актив.

Минималните лизингови плащания се разпределят като погасяване на задължението по лизинга и като финансов разход.

Финансовият разход трябва да се разпределя по периоди през срока на лизинговия договор, така че да се получи постоянен периодичен лихвен процент по остатъчното салдо на задължението за всеки период.

Активът се амортизира съобразно възприетата политика за амортизиране на съответния вид актив. Когато не е ясно дали собствеността върху актива ще бъде получена, той се амортизира напълно за по-краткия от двата срока – на лизинговия договор или полезния живот на актива.

При наличие на индикации за обезценка, активът трябва да се обезцени съгласно изискванията на МСС36 „Обезценка на активи”. Принципите на обезценка са посочени в раздела за *Обезценка на активи*.

Когато дружеството е лизингодател

Финансовият лизинг се представя в отчета за финансовото състояние като вземане със стойност, равна на нетната инвестиция в лизинговия договор. Нетната инвестиция е равна на брутната инвестиция в лизинговия договор, намалена с незаработения финансов приход.

Получаваните суми по лизинговите плащания се разпределят като погасяване на вземането и като финансов приход. Финансовият приход се разпределя равномерно през целия лизингов срок.

11.3 Отчитане на оперативен лизинг

Когато дружеството е лизингополучател:

Лизинговите плащания по оперативен лизинг трябва да се признават като разход в отчета за всеобхватния доход по линейния метод за целия срок на лизинговия договор, освен ако друга системна база не е представителна за времето, през което потребителят използва изгодите на наетия актив.

При договаряне или подновяване на договор за оперативен лизинг, лизингодателят понякога предоставя стимули под формата на възстановяване или поемане от лизингодателя на определени разходи (по преместване, подобрения на наетото имущество), при предварително плащане в брой или договорено неплащане от страна на лизингополучателя на няколко наемни вноски, или намален размер на първите няколко наемни вноски.

Лизингополучателят трябва да признае общата полза от стимулите по лизинговия договор, предоставени от лизингодателя като намаление на разходите за наем през срока на лизинга на линейна база, освен ако друга системна база не представя разпределението във времето на ползите за лизингополучателя от използването на лизинговия актив.

Разходите, понесени от лизингополучателя, включително разходите, свързани със съществуващ по-рано лизинг (например разходите по прекратяването, подобренията или преместването на наетото имущество), трябва да се отчетат от лизингополучателя в съответствие със стандартите, приложими към тези разходи, включително разходите, които ефективно са възстановени чрез споразумението за стимула.

Когато дружеството е лизингодател:

Лизингодателите представят в своите отчети за финансовото състояние активите, които са обект на оперативен лизинг, в съответствие с тяхното естество.

Наемният доход от договори за оперативен лизинг се признава като доход по линейния метод за срока на лизинговия договор, освен ако друга системна база отразява по-точно времевия модел, при чието използване е намалена извлечената полза от наетия актив. Началните преки разходи, извършени от лизингодателя във връзка с договарянето и уреждането на оперативен лизинг, се прибавят към балансовата стойност на наетия актив и се признават като разход през целия срок на лизинговия договор на същата база както дохода от лизинг.

Лизингодателят трябва да признае общата сума на разходите за стимули по лизинговия договор, предоставени от лизингодателя като намаление на дохода от наем през срока на лизинга на линейна база, освен ако друга системна база не е представителна за разпределението във времето, през което ползата от лизинговия актив намалява.

11. 4 Информация за оповестяване

В пояснителните приложения към финансовите отчети Дружеството оповестява следната информация:

Когато дружеството е:	При финансов лизинг	При оперативен лизинг
<i>Лизингополучател</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Нетна балансова стойност на всеки клас активи • Общата сума на минималните лизингови плащания към датата на баланса и тяхната настояща стойност (за периодите: до 1 година, от 1 до 5 години и над 5 години) • Описание на по-съществените ангажименти по всеки договор • Сумата на задължението по договора към края на периода • Сума на отчетения текущ финансов разход 	<ul style="list-style-type: none"> • Сума на бъдещите минимални плащания (по периоди до 1 година, от 1 до 5 години и над 5 години) • Сума на отчетения текущ разход по лизинговите плащания с отделни суми за минимални лизингови плащания, условни наеми и подлизингови плащания • Общо описание на значителните лизингови ангажименти.
<i>Лизингодател</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Сума на вземането по договора в края на периода (по периоди до 1 година, от 1 до 5 години и над 5 години) • Описание на по-съществените ангажименти по всеки договор • Сума на отчетения финансов приход. 	<ul style="list-style-type: none"> • Сума на бъдещите минимални лизингови плащания за получаване (по периоди до 1 година, от 1 до 5 години и над 5 години) • Сума на отчетения текущ приход по лизинговите плащания • Общо описание на значителните лизингови ангажименти.

12 Лизинг в сила от 01.01.2019 г.

Изисквания на МСФО:

- *МСФО 16 Лизинг, в сила от 01.01.2019 г.*

12.1 Определение и класификация

Когато дружеството сключва нов договор, се преценява дали договорът представлява или съдържа елементи на лизинг.

Определение

Даден договор представлява или съдържа елементи на лизинг, ако по силата на този договор се прехвърля срещу възнаграждение правото на контрол над използването на даден актив за определен период от време.

Отделяне на елементите на договора

За договор, който представлява или съдържа елементи на лизинг, дружеството отчита всеки лизингов компонент отделно от нелизинговите компоненти на договора.

Срок на лизинговия договор

Дружеството определя срока на лизинговия договор като неотменим период на лизинга, заедно с:

- периодите, по отношение на които съществува опция за удължаване на лизинговия договор, ако е достатъчно сигурно, че лизингополучателят ще упражни тази опция; и
- периодите, по отношение на които съществува опция за прекратяване на лизинговия договор, ако е достатъчно сигурно, че лизингополучателят ще упражни тази опция.

При оценката на това дали е достатъчно сигурно, че лизингополучателят ще упражни опцията да удължи или няма да упражни опцията да прекрати срока на лизинга, предприятието взема предвид всички факти и обстоятелства, които създават икономически стимул за лизингополучателя да упражни опцията да удължи или да не упражни опцията да прекрати срока на лизинга.

Дружеството преразглежда срока на лизинговия договор при промяна в неотменимия период на лизинга, ако:

- лизингополучателят упражни опция, която предприятието не е отразило преди това при определянето на срока на лизинговия договор;

- лизингополучателят не упражни опция, която предприятието е отразило преди това при определянето на срока на лизинговия договор;
- настъпи събитие, което договорно задължава лизингополучателя да упражни опция, която предприятието не е отразило преди това при определянето на срока на лизинговия договор; или
- настъпи събитие, което договорно забранява на лизингополучателя да упражни опция, която предприятието е отразило преди това при определянето на срока на лизинговия договор.

-

12.2 Отчитане на лизинг, когато дружеството е лизингополучател

Признаване

На началната дата лизингополучателят признава актив с право на ползване и пасив по лизинга.

Оценяване

На началната дата лизингополучателят оценява **актива с право на ползване** по цена на придобиване, която включва:

- размера на първоначалната оценка на пасива по лизинга;
- лизинговите плащания, извършени към или преди началната дата, минус получените стимули по лизинга;
- първоначалните преки разходи, извършени от лизингополучателя; и
- оценка на разходите, които лизингополучателят ще направи за демонтаж и преместване на основния актив, възстановяване на обекта, на който активът е разположен, или възстановяване на основния актив в състоянието, изисквано съгласно реда и условията на лизинговия договор, освен ако тези разходи са направени за производството на материални запаси. Задължението за тези разходи се поема от лизингополучателя към началната дата или, вследствие използването на основния актив, през определен период.

На началната дата лизингополучателят оценява **пасива** по лизинга по настоящата стойност на лизинговите плащания за правото на ползване на основния актив по време на срока на лизинговия договор, които не са платени към началната дата. Те могат да бъдат:

- фиксирани плащания минус подлежащите на получаване стимули по лизинга;

- променливи лизингови плащания, зависещи от индекс или процент, които са оценени според стойността на индекса или процента към началната дата (напр. референтен лихвен процент като LIBOR);
- суми, които се очаква да бъдат дължими от лизингополучателя по гаранциите за остатъчна стойност;
- цената на упражняване на опция за покупка, ако е достатъчно сигурно, че лизингополучателят ще упражни тази опция; и
- плащания на санкции за прекратяване на лизинговия договор, ако в срока на лизинговия договор е отразено упражняването на опция за прекратяването на договора от страна на лизингополучателя.

Лизинговите плащания се дисконтират с лихвения процент, заложен в лизинговия договор, ако този процент може да бъде непосредствено определен. Ако този процент не може да бъде непосредствено определен, дружеството използва лихвения процент, който то би трябвало да плаща, за да заеме за сходен период от време при сходно обезпечение средствата, необходими за получаването на актив със сходна стойност в сходна икономическа среда.

Последваща оценка

След началната дата дружеството в качеството си на лизингополучател оценява **актива с право на ползване** съгласно:

- *модел на цената на придобиване* - по цена на придобиване минус всички натрупани амортизации и всички натрупани загуби от обезценка и коригиран спрямо всяка преоценка на пасива по лизинга).

Лизингополучателят прилага изискванията за амортизация в МСС 16 Имоти, машини и съоръжения.

Ако собствеността върху актива се прехвърля на лизингополучателя по силата на лизинговия договор до края на срока на този договор или ако в разходите за актива с право на ползване е отразено упражняването на опция за закупуване от лизингополучателя, последният амортизира актива с право на ползване от началната дата до края на полезния живот на основния актив. В противен случай лизингополучателят амортизира актива с право на ползване от началната дата до края на полезния живот на актива с право на ползване или до изтичането на срока на лизинговия договор, което от двете настъпи по-рано.

Лизингополучателят прилага МСС 36 Обезценка на активи, за да определи дали активът с право на ползване е обезценен и да отчете всички установени загуби от обезценка. Принципите на обезценка са посочени в раздела за *Обезценка на активи*.

или

- *модела на справедливата стойност* - Ако активите с право на ползване се отнасят за определен клас имоти, машини и съоръжения, по отношение

на който лизингополучателят прилага модела на преценка от МСС 16, лизингополучателят може да избере да прилага този модел на преценка за всички активи с право на ползване, които се отнасят за този клас имоти, машини и съоръжения.

След началната дата лизингополучателят оценява **пасива** по лизинга като:

- увеличава балансовата стойност, за да отрази лихвата по пасива по лизинга;
- намалява балансовата стойност, за да отрази извършените лизингови плащания; и
- преоценява балансовата стойност, за да отрази преоценките или измененията на лизинговия договор (напр. промяна в срока на договора, на опцията за закупуване) или да отрази коригираните фиксирани по същество лизингови плащания.

След началната дата лизингополучателят признава в печалбата или загубата, освен ако разходите са включени в балансовата стойност на друг актив съгласно други приложими стандарти, както лихвата по пасива по лизинга, така и променливите лизингови плащания, които не са включени в оценката на пасива по лизинга, в периода, през който е настъпило събитието или обстоятелството, довело до тези плащания.

След началната дата лизингополучателят преоценява пасива по лизинга, за да отрази промените в лизинговите плащания. Лизингополучателят признава сумата на преоценката на пасива по лизинга като корекция на актива с право на ползване. Ако обаче балансовата стойност на актива с право на ползване е намалена до нула и има по-нататъшно намаляване в оценката на пасива по лизинга, лизингополучателят признава остатъчна сума на преоценката в печалбата или загубата.

Лизингополучателят преоценява пасива по лизинга, като дисконтира коригираните лизингови плащания, ако:

- има промяна в сумите, които се очаква да бъдат дължими по гаранции за остатъчна стойност. Лизингополучателят определя коригираните лизингови плащания, за да бъде отразена промяната в сумите, които се очаква да бъдат дължими по гаранции за остатъчна стойност;
- има промяна в бъдещите лизингови плащания, произтичаща от промяна в индекс или процент, използван за определяне на тези плащания, включително например промени в пазарното равнище на наемите след преглед на пазара за отдаване под наем. Лизингополучателят преоценява пасива по лизинга, за да отрази тези коригирани лизингови плащания само когато има промяна в паричните потоци (т.е. когато корекцията на лизинговите плащания влезе в сила). Лизингополучателят определя коригираните лизингови плащания за остатъка от срока на лизинговия договор въз основа на коригираните договорни плащания.

Лизингополучателят отчита изменението на лизинговия договор като отделен

ЛИЗИНГ, ако:

- изменението увеличава обхвата на лизинговия договор, като добавя правото на ползване на един или повече основни активи; и
- възнаграждението по лизинговия договор се увеличава със сума, съизмерима със самостоятелната цена за увеличението в обхвата и евентуални корекции на тази цена за отразяване на обстоятелствата по конкретния договор.

Представяне

Лизингополучателят представя в отчета за финансовото състояние или оповестява в пояснителните приложения:

- активите с право на ползване, отделени от другите активи. Ако не представя активите с право на ползване отделно в отчета за финансовото състояние, лизингополучателят:
 - включва активите с право на ползване в същата позиция, в която съответните основни активи щяха да бъдат представени, ако бяха собствени; и
 - оповестява кои позиции в отчета за финансовото състояние включват тези активи с право на ползване.
- пасивите по лизинга, отделени от другите пасиви в баланса. Ако не представя пасивите по лизинга отделно в отчета за финансовото състояние, лизингополучателят оповестява кои позиции в отчета за финансовото състояние включват тези пасиви.

В отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход лизингополучателят представя лихвените разходи за пасиви по лизинга отделно от амортизационните отчисления за активите с право на ползване.

Дружеството оповестява информацията за лизинговите договори, по които е лизингополучател, в самостоятелно пояснително приложение или в отделен раздел от своите финансови отчети. Не е необходимо обаче лизингополучателят да повтаря информацията, която вече е представена на друго място във финансовите отчети, при условие че тя е включена чрез препратка в самостоятелно пояснително приложение или в отделен раздел относно лизинговите договори.

Изключение при представянето и отчитането на лизинговите договори, по които дружеството е лизингополучател

В случаите, когато дружеството е лизингополучател по отношение на:

- краткосрочни лизингови договори (със срок под 1 година); или

- лизингови договори, основният актив по които е с ниска стойност (под прага за признаване на нетекущи активи от групата на имоти, машини и съоръжения или нематериални активи)

дружеството признава свързаните с тях лизингови плащания като разход по линейния метод за срока на лизинговия договор или на друга систематична база.

12.3 Отчитане на лизинг, когато дружеството е лизингодател

Лизингодателят класифицира всеки от своите лизингови договори като договор за оперативен или за финансов лизинг.

Лизинговият договор се класифицира като **договор за финансов лизинг**, ако с него се прехвърлят по същество всички рискове и изгоди от собствеността върху основния актив, и като **договор за оперативен лизинг**, ако с него не се прехвърлят по същество всички рискове и изгоди от собствеността върху основния актив.

Дали даден лизингов договор е договор за финансов или за оперативен лизинг зависи от същността на сделката, а не от формата на договора. Ситуации, които индивидуално или в комбинация водят по принцип до класифициране на лизинговия договор като договор за финансов лизинг, са например:

- лизинговият договор прехвърля собствеността върху основния актив на лизингополучателя към края на срока на лизинговия договор;
- лизингополучателят притежава опция за закупуване на основния актив на цена, която се очаква да бъде достатъчно по-ниска от справедливата стойност към датата, на която опцията може да бъде упражнена, за да бъде достатъчно сигурно към датата на въвеждане, че опцията ще бъде упражнена;
- срокът на лизинговия договор покрива по-голямата част от икономическия живот на основния актив дори ако правото на собственост не е прехвърлено;
- на датата на въвеждане настоящата стойност на лизинговите плащания се равнява по същество на най-малко цялата справедлива стойност на основния актив; и
- основният актив има дотолкова специфичен характер, че само лизингополучателят може да го използва без съществени модификации.

Показатели за ситуации, които индивидуално или в комбинация също биха могли да доведат до класифицирането на лизингов договор като договор за финансов лизинг, са:

- ако лизингополучателят може да отмени лизинговия договор, свързаните с отмяната загуби от страна на лизингодателя се покриват от лизингополучателя;
- печалбите или загубите от колебанията в справедливата стойност на остатъчната стойност се поемат от лизингополучателя (например под

формата на отстъпка в наема, равна на по-голямата част от постъпленията от продажбите в края на лизинговия договор); и

- лизингополучателят има възможност да продължи лизинговия договор за последващ срок срещу наем, който е значително по-нисък от пазарния наем.

Финансов лизинг

Признаване и оценяване

На началната дата лизингодателят признава активите, държани по силата на договор за финансов лизинг, в своя отчет за финансовото състояние и ги представя като вземане, чиято сума е равна на нетната инвестиция в лизинговия договор.

Първоначална оценка

Лизингодателят използва лихвения процент, заложен в лизинговия договор, за да определи размера на нетната инвестиция в лизинговия договор. В случай на преотдаване, ако лихвеният процент, заложен в договора за преотдаване, не може да бъде непосредствено определен, междинният лизингодател може да използва дисконтовия процент по основния лизинг (коригиран за първоначалните преки разходи, свързани с преотдаването), за да оцени нетната инвестиция по договора за преотдаване.

Първоначалните преки разходи, различни от извършените от лизингодател — производител или търговец, се включват в първоначалната оценка на нетната инвестиция в лизинговия договор и с тях се намалява сумата на признатия доход през целия срок на лизинговия договор. Лихвеният процент, заложен в лизинговия договор, се определя така, че първоначалните преки разходи да бъдат автоматично включени в нетната инвестиция в лизинговия договор; не се налага те да се включват отделно.

На началната дата лизинговите плащания, включени в оценката на нетната инвестиция в лизинговия договор, обхващат следните плащания за правото на ползване на основния актив по време на срока на лизинговия договор, които не са получени към началната дата:

- фиксирани плащания (включително фиксираните по същество плащания, както е описано в параграф Б42), минус подлежащите на плащане стимули по лизинга;
- променливи лизингови плащания, зависещи от индекс или процент, които са оценени според стойността на индекса или процента към началната дата;
- всички гаранции за остатъчна стойност, предоставени на лизингодателя от лизингополучателя, от лице, свързано с лизингополучателя, или от трета страна, несвързана с лизингодателя, която има финансова възможност да изпълни задълженията по гаранцията;

- цената на упражняване на опция за покупка, ако е достатъчно сигурно, че лизингополучателят ще упражни тази опция (оценена при отчитане на факторите, описани в параграф Б37); и
- плащания на санкции за прекратяване на лизинга, ако в срока на лизинговия договор е отразено упражняването на опция за прекратяването на договора от лизингополучателя.

Последваща оценка

Лизингодателят признава финансовия доход през срока на лизинговия договор според модел на постоянна периодична норма на възвръщаемост от нетната си инвестиция в лизинга.

Лизингодателят се стреми да разпределя финансовия доход през целия срок на лизинговия договор системно и рационално. Той приспада лизинговите плащания през отчетния период от брутната инвестиция в лизинговия договор, за да намали както главницата, така и нереализирания финансов доход.

Оперативен лизинг

Признаване и оценяване

Лизингодателят признава лизинговите плащания по договори за оперативен лизинг като приход по линейния метод или на друга систематична база. Лизингодателят прилага друга систематична база, когато тази база отразява по-точно начина, по който се намалява ползата от използването на основния актив.

Лизингодателят признава разходите, включително амортизацията, извършени във връзка с генерирането на дохода от лизинг, като разход.

Лизингодателят прибавя първоначалните преки разходи, извършени във връзка с постигането на оперативен лизинг, към балансовата стойност на основния актив и ги признава като разход през срока на лизинговия договор на същата база както дохода от лизинг.

Амортизационната политика по отношение на амортизируемите основни активи, предмет на оперативен лизинг, трябва да бъде съгласувана с обичайната амортизационна политика на лизингодателя по отношение на подобни активи. Дружеството начислява амортизацията в съответствие с МСС 16 и МСС 38.

Дружеството прилага МСС 36, за да определи дали основен актив, предмет на оперативен лизинг, е обезценен и да отчете всички установени загуби от обезценка.

Изменения на лизинговия договор

Дружеството отчита изменението в договор за оперативен лизинг като нов лизинг от датата на влизане в сила на изменението, като взима предвид всички авансово платени или начислени лизингови плащания, свързани с първоначалния договор за лизинг, като част от лизинговите плащания за новия лизинг.

Представяне

Лизингодателят представя в своя отчет за финансовото състояние основните активи, предмет на оперативен лизинг, в съответствие с тяхното естество.

12.4 Информация за оповестяване

В пояснителните приложения към финансовите отчети Дружеството оповестява следната информация:

Когато дружеството е лизингополучател, то оповестява

- амортизационните отчисления за активите с право на ползване, за всеки клас основни активи;
- лихвените разходи за пасивите по лизинга;
- разходите, свързани с променливи лизингови плащания, които не са включени в оценката на пасивите по лизинга;
- дохода от преотдаване на лизинг на активи с право на ползване;
- общия изходящ паричен поток за лизингови договори;
- допълненията към активи с право на ползване;
- печалбата или загубата, възникваща от сделки за продажба с обратен лизинг;
- балансовата стойност на активите с право на ползване в края на отчетния период, за всеки клас основни активи;
- ако лизингополучателят оценява активите с право на ползване по преоценена стойност съгласно МСС 16, лизингополучателят оповестява справедливата им стойност, дата на преоценка, дали е участвал независим оценител и балансовата им стойност, ако се отчитаха по метода на цена на придобиване;
- дружеството оповестява анализ на падежите на пасивите по лизинга;
- когато отчита краткосрочните лизингови договори или лизинг на активи с ниска стойност, лизингополучателят оповестява този факт;
- за краткосрочните лизингови договори, ако са със срок над един месец, се оповестяват отчетените разходи по линейния метод;
- за лизинговите договори, по които основният актив е с ниска стойност се оповестяват отчетените разходи по линейния метод.

Когато дружеството е лизингодател, то оповестява:

Във връзка с договорите за финансов лизинг:

- печалба или загуба от продажба;
- финансов доход по нетната инвестиция в лизинговия договор; и
- доходите, свързани с променливи лизингови плащания, които не са включени в оценката на нетната инвестиция в лизинговия договор;
- количествено и качествено обяснение на значителните промени в балансовата стойност на нетната инвестиция във финансов лизинг.
- анализ на падежите на вземанията по лизингови плащания, представящ недисконтираните лизингови плащания, които ще бъдат получени на годишна база, за най-малко всяка от първите пет години, както и общия размер на сумите за оставащите години. Лизингодателят прави равнение между недисконтираните лизингови плащания и нетната инвестиция в лизинговия договор. При равнението се определят нереализираният финансов доход, свързан с вземанията по лизингови плащания, и дисконтираната негарантирана остатъчна стойност.

Във връзка с договорите за оперативен лизинг:

- дохода от лизинг, като отделно се оповестяват доходите, свързани с променливите лизингови плащания, независещи от индекс или процент.
- за позициите на имоти, машини и съоръжения, предмет на оперативен лизинг, лизингодателят прилага изискванията за оповестяване в МСС 16. Когато прилага изискванията за оповестяване в МСС 16, лизингодателят представя разбивка на всеки клас имоти, машини и съоръжения по активи, предмет на оперативен лизинг, и активи, които не са предмет на оперативен лизинг. Следователно за активите, предмет на оперативен лизинг (по клас основни активи), лизингодателят представя оповестяванията, изисквани съгласно МСС 16, отделно от тези за притежаваните активи, държани и използвани от него.
- анализ на падежите на лизинговите плащания, представящ недисконтираните лизингови плащания, които ще бъдат получени на годишна база, за най-малко всяка от първите пет години, както и общия размер на сумите за оставащите години.

13 Доходи на наети лица

Изисквания на МСФО:

- МСС 19 Доходи на наети лица

13.1 Определение и класификация

Определение

Доходите на наети лица включват всички форми на възнаграждения, които са им предоставени в замяна на вложения от тях труд (предоставени от тях услуги).

Класификация

№	Доходи на персонала	Описание
1	Планове с дефинирани вноски	Пенсионни доходи, определяни на база на извършените дефинирани вноски; изплащат се от Националния осигурителен институт и Универсалните пенсионни фондове
2	Планове с дефинирани доходи	Обезщетения по Кодекс на труда и Колективен трудов договор
3	Доходи при прекратяване	Обезщетения по Кодекс на труда и Колективен трудов договор
4	Краткосрочни доходи на наети лица	<ul style="list-style-type: none">• парични<ul style="list-style-type: none">- заплати, социални осигуровки, компенсирани отсъствия (платен отпуск), социални надбавки от Колективен трудов договор, премии;- предвидените в Колективен трудов договор и Кодекс на труда допълнителен отпуск за дългогодишен трудов стаж и юбилейни възнаграждения за дългогодишен трудов стаж, обезщетения за дългосрочна нетрудоспособност и др.;• непарични – медицинско обслужване, жилищно настаняване, безплатни или субсидирани стоки и услуги.

13.2 Дефиниция и признаване

Планове с дефинирани вноски

План с дефинирани вноски е план за доходи след напускане, според който дружество плаща вноски на друго лице и няма никакви правни или конструктивни задължения да плаща допълнителни суми след това. Правителството на България носи отговорността за осигуряването на пенсии по планове за дефинирани вноски. Разходите по ангажимента на Дружеството да превежда вноски по плановете за дефинирани вноски, се признават в печалби и загуби текущо.

Планове с дефинирани доходи

План с дефинирани доходи е план за доходи след напускане, различен от план с дефинирани вноски. Нетното задължение на Дружеството за планове с дефинирани доходи се изчислява като се прогнозира сумата на бъдещите доходи, които служителите са придобили в замяна на своите услуги в текущия и предходни периоди; и този доход се дисконтира, за да се определи неговата настояща стойност.

Дружеството има задължение за изплащане на доход при напускане на тези свои служители, които се пенсионират, в съответствие с изискванията на чл. 222, § 3 от Кодекса на труда (КТ) в България и Заповед на Изпълнителния директор.

Към датата на баланса ръководството оценява приблизителния размер на потенциалните разходи за всички служители на база на доклад, изготвен от актюер чрез използването на метода на прогнозните кредитни единици. В отделна бележка към финансовия отчет се оповестява сумата на начисленото задължение, както и основните допускания, на базата на които е извършена оценката му.

Дружеството признава всички актюерски печалби и загуби възникващи от плана за дефинирани доходи в разходи за персонала в друг всеобхватен доход.

Доходи при прекратяване

Доходи при прекратяване се признават като разход, когато Дружеството се е ангажирало ясно, без реална възможност за отказ, с официален подробен план, с който или да прекрати работни отношения преди нормалната дата на пенсиониране, или да предостави обезщетения при прекратяване, в резултат на предложение, направено за насърчаване на доброволното напускане. Доходи при прекратяване за доброволно напускане са признати като разход, ако Дружеството е отправило официално предложение за доброволно прекратяване, и е вероятно, че офертата ще бъде приета, а броят на приелите може да се оцени надеждно. Ако обезщетения се дължат за повече от 12 месеца след края на отчетния период, те се дисконтират до тяхната настояща стойност.

Краткосрочни доходи на наети лица

Задължения за краткосрочните доходи на наети лица се оценяват на недисконтирана база и се отчитат като разход, когато се предоставят свързаните с

тях услуги. Пасив се признава за сумата, която се очаква да бъде изплатена по краткосрочен бонус в пари или планове за разпределение на печалбата, ако Дружеството има правно или конструктивно задължение да заплати тази сума като резултат от минали услуги, предоставени от служител, и задължението може да се оцени надеждно. Дружеството признава като задължение недисконтираната сума на оценените разходи по платен годишен отпуск, очаквани да бъдат заплатени на служителите в замяна на труда им за изминалия отчетен период.

13.3 Информация за оповестяване

Дружеството оповестява следната информация, която ще позволи на потребителите на финансовите му отчети да оценят характера на неговите планове с дефинирани доходи и финансовите ефекти от промени в тези планове през периода.

Планове с дефинирани вноски

Активите и пасивите относно планове с дефинирани вноски обичайно са текущи и се представят като такива.

Относно планове с дефинирани вноски се оповестява сумата, призната като разход за периода, и задълженията към осигурителни организации и пенсионни фондове към края на отчетния период.

Планове с дефинирани доходи

Дружеството оповестява следната информация, която ще позволи на потребителите на финансовите му отчети да оценят характера на неговите планове с дефинирани доходи и финансовите ефекти от промени в тези планове през периода.

- Счетоводната политика на дружеството за признаване на актюерски печалби и загуби;
- Описание на вида на плана за дефинирани доходи;
- Анализ на движенията между началните и крайните салда на настоящата стойност на задълженията за обезщетения при пенсиониране показващи отделно, ако е приложимо, ефектите за периода, които се дължат на:
 - платени суми за обезщетения;
 - стойност на придобитите права през годината;
 - стойност на придобитите права за минали години;
 - лихви върху задължението;
 - актюерски печалби и загуби признати в печалби и загуби;
 - актюерски печалби и загуби признати в друг всеобхватен доход.
- Общо разходи, признати в печалби и загуби, и позициите от отчета за всеобхватните доходи, в които са включени следните разходи:
 - стойност на придобитите права през годината;

- лихви върху задължението;
- актюерски печалби и загуби признати в печалби и загуби.
- Актюерски печалби и загуби признати в друг всеобхватен доход.
- Основните актюерски предположения използвани към края на отчетния период, включващи, когато е приложимо:
 - норма на дисконтиране;
 - очаквано увеличение на заплатите;
 - дата на пенсиониране съгласно разпоредбите за прослужено време и възраст;
 - други използвани съществени актюерски предположения.

МСС 19.118 не изисква разграничение между текущи и не-текущи задължения по планове с дефинирани доходи. В практиката, такива задължения обичайно се представят като не-текущи, но ако разграничението между текущата и не-текущата част е ясно, тогава е позволена презентацията поотделно.

Доходи при прекратяване

Доходите при прекратяване могат да доведат до разход, който може да е съществен и следователно се оповестява.

Предприятието оповестява доходите след прекратяване на трудовото правоотношение на ключовия ръководен персонал според изискванията на МСС 24.

Краткосрочни доходи на наети лица

Относно краткосрочни доходи на наети лица Дружеството оповестява:

- разходи за заплати;
- разходи за осигуровки;
- разходи за компенсируеми отпуски;
- социални разходи
- текущи задължения към персонала и осигурителни организации в края на отчетния период.

14 Провизии

Изисквания на МСФО:

- МСС 37 Провизии, условни пасиви и условни активи
- КРМСФО 1 Промени в съществуващите задължения за извеждане от експлоатация, възстановяване и сходните с тях задължения
- КРМСФО 5 Права за участие във фондове за извеждане от експлоатация и възстановяване на околната среда

14.1 Общи положения за провизии

Определение

Провизия е настоящо задължение (правно или конструктивно) с неопределена срочност или стойност, възникнало в резултат от минали събития има правно или конструктивно задължение, което е надеждно измеримо, и е вероятно погасяването му да се осъществи за сметка на изходящ поток от икономически ползи.

- *Правно задължение* е задължение, което произлиза от договор (според неговите изрични клаузи и по подразбиране), законодателство или друго действие на закона.
- *Конструктивно задължение* е задължение, което произлиза от действията на Дружеството, когато:
 - на базата на установена тенденция на предходна практика, публикувани политики или достатъчно специфично текущо твърдение Дружеството е показало на други страни, че е готово да приеме определени отговорности; и
 - като резултат Дружеството създава у другите страни определено очакване, че ще изпълни тези отговорности.

Класификация

Дружеството оповестява провизиите отделно по класове.

Примери за класове провизии са:

- провизии за реструктуриране (реструктуриране е програма, която е планирана и контролирана от ръководството на Дружеството и която ще промени съществено обхвата на дейността на Дружеството или начина на осъществяване на дейността на Дружеството);
- провизии за очакваните разходи за демонтаж, преместване на ИМС и възстановяване на площадки и терени до степента, до която има поето задължение за подобно възстановяване;
- провизии по обременяващи договори;
- други провизии (по съдебни спорове, поети гаранции).

Признаване

Провизия се признава тогава, когато:

- Дружеството има настоящо задължение (правно или конструктивно) като резултат от минали събития;
- има вероятност за погасяване на задължението да бъде необходим поток ресурси, съдържащ икономически ползи;
- може да бъде направена надеждна оценка на стойността на задължението.

Ако тези условия не са изпълнени, провизия не се признава.

Дружеството не признава провизии за:

- очаквани бъдещи оперативни разходи или оперативни загуби, освен ако такива разходи са свързани с обременяващ договор;
- печалби или загуби от очаквани отписвания или обезценки на активи;
- инвестиции в нови системи;
- по-ниско от очакваното натоварване на съоръжения;
- разходи за обучение или преместване на служители;
- разходи за персонал, който продължава да е нает в текущата дейност;
- бонуси за лоялност или платени суми към персонала като стимул за оставане на работа;
- разходи за преместване на активи или дейности;
- административни или маркетингови разходи;
- разпределение на корпоративни режийни разходи; или
- разходи за промяна на името на дружество.

Първоначално оценяване

Сумата на признатата провизия е най-добрата приблизителна оценка на разходите, необходими за покриване на настоящото задължение към датата на отчета.

Когато оценяваната провизия включва голям брой отделни позиции, както при поети гаранции при продажба на продукти, провизията се оценява по нейната очаквана стойност.

Очакваната стойност взема в предвид всички възможни резултати, претеглени на база на техните вероятности.

Когато се оценява единично задължение индивидуалният най-вероятен резултат обичайно е най-добрата оценка на задължението.

Риск и дисконтиране

Рисковете и несигурностите, които неотменимо съпътстват много събития и обстоятелства, се вземат предвид при постигането на най-добрата приблизителна оценка на провизията.

Когато ефектът е съществен (според Общите положения на МСФО), тогава оценката на очакваните разходи се дисконтира на база лихвен процент преди данъци, който отразява текущата пазарна стойност на парите във времето и рисковете, специфични за задължението, освен когато бъдещи парични потоци са вече коригирани за тези рискове.

Рисковете се отчитат с корекция на паричните потоци или на лихвения процент. Дружеството може да коригира рисковете за паричните потоци и тези очаквани парични потоци да се дисконтират на база на безрисков лихвен процент. Безрисковият лихвен процент може да бъде определен на база на лихвения процент на държавни облигации в същата валута и със същата срочност както задължението.

Последващо оценяване

Провизиите се преизчисляват на всяка дата на отчета на база най-добрата текуща оценка за погасяване на задължението. Промените в оценката може да са в резултат на промени в стойността или разпределението във времето на изходящите парични потоци или на промени в лихвените проценти (дисконтови фактори).

За провизии, включени в стойността на свързан нетекущ актив, ефектът от промени в съществуващото задължение, включително от промени в използвания лихвен процент, обикновено се прибавят или изваждат от стойността на свързания актив и се амортизират проспективно за полезния живот на актива.

Ако активът се оценява, като се използва моделът на преоценка промените в задължението променят преоценъчния резерв, които преди това е бил признат за този актив, така че намалението на задължението се отнася директно в преоценъчния резерв в друг всеобхватен доход, освен ако не се признава в печалбата или загубата доколкото възстановява обратно преоценъчен резерв на актива, който преди това е бил признат в печалбата.

Ако повече не съществува необходимост от изходящи потоци, съдържащи икономически ползи, за погасяването на задължения, провизията се възстановява.

Бъдещи събития

Бъдещи събития, които могат да повлияят на сумата, необходима за погасяване на задължението, се отразяват в сумата на провизията тогава, когато има достатъчно обективни доказателства, че тези събития ще настъпят.

Печалби

Печалбите от очаквано освобождаване от активи не се вземат предвид при оценката на провизиите. Следователно, ако е призната провизия за реструктуриране, тогава

печалбите от свързаната продажба на евентуални активи не се взимат предвид при оценката на провизията. В резултат разходите свързани с реструктурирането е вероятно да се признаят по-рано, отколкото печалбата от свързаната продажба на активи.

Свързани разходи

Провизиите се оценяват на база на това, което Дружеството би платило, в рамките на разумното, за да уреди или прехвърли задължението.

Провизии за бъдещи загуби

Провизии за бъдещи загуби от дейността не се начисляват.

Провизия се признава, само ако има възникнали минали събития. Следователно една провизия трябва да отразява само причинените вреди/щети възникнали към отчетната дата. Очаквани бъдещи загуби са индикация, че определени активи е възможно да са обезценени. В този случай се прилагат правилата за обезценка на активи, така както те са представени в *раздел „Обезценка на активи“*.

Възстановявания

Възстановявания от трети лица (като застрахователни обезщетения, компенсации или гаранции) се признават като отделен актив, когато възстановяването на тези разходи е фактически сигурно. Признатата стойност като актив е ограничена до стойността на свързаната провизия.

В отчета за всеобхватния доход разходите, отнасящи се за провизии, могат да бъдат представени, намалени със сумата на възстановените разходи, но в отчета за финансово състояние провизията и свързания актив относно правото за възстановявания се отчитат отделно.

Използване на провизиите

Провизията се използва само за покриване на разходите, за които е създадена първоначално.

14.2 Провизии за реструктуриране

Провизия за разходи по реструктуриране се признава, когато Дружеството има одобрен подробен формален план за реструктуриране и реструктурирането е започнало, или е обявено публично. Бъдещи оперативни разходи не се провизират.

Реструктуриране се дефинира като програма, която е планирана и контролирана от ръководството на Дружеството и която ще промени съществено обхвата на дейността на Дружеството или начина на осъществяване на дейността на Дружеството.

Провизията за реструктуриране на разходи се признава само когато са изпълнени общите критерии за признаване на провизии (посочени в МСС 37.14).

Конструктивно задължение за реструктуриране възниква само когато Дружеството:

- има подробен формален план за реструктуриране, в който се посочват най-малко:
 - дейността или частта от нея, която ще бъде засегната;
 - засегнатите основни териториални поделения;
 - териториалното поделение, дейността и приблизителният брой служители, които ще бъдат компенсирани за прекратяването на тяхната работа;
 - разходите, които ще трябва да бъдат посрещнати;
 - кога ще бъде внедрен планът.
- се е погрижило засегнатите да получат валидно очакване, че реструктурирането ще бъде извършено, като се започне осъществяването на този план, или е обявило основните моменти на плана за реструктурирането пред засегнатите от него.

Провизията за реструктуриране включва само непосредствените разходи, възникващи от реструктурирането, които отговарят на следните две условия:

- да са породени по необходимост от реструктурирането; и
- да не са свързани с продължаващата дейност на Дружеството.

МСФО забраняват признаването на провизии за разходи свързани с текуща дейност. Следователно не се признават провизии за:

- очаквани бъдещи оперативни разходи или оперативни загуби, освен ако такива разходи са свързани с обременяващ договор;
- печалби или загуби от очаквани отписвания или обезценки на активи;
- инвестиции в нови системи;
- по-ниска от очакваното натоварване на съоръжения;
- разходи за обучение или преместване на служители;
- разходи за персонал, който продължава да е нает в текущата дейност;
- бонуси за лоялност или платени суми към персонала като стимул за оставане на работа;
- разходи за преместване на активи или дейности;
- административни или маркетингови разходи;
- разпределение на корпоративни режимни разходи; или
- разходи за промяна на името на дружество.

14.3 Провизии за очаквани разходи за възстановяване на площадки и терени

Задължението на Дружество да възстанови или поправи вреди нанесени на природата или други такива възникнало при инсталиране на актив се осчетоводява като провизия веднага от момента, в който възниква вредата от минало събитие - инсталирането на актива.

Дружеството следва да признава провизии за околната среда и съответните законови изисквания, провизии за възстановяването на терена по отношение на замърсена околна среда, и свързаните с това разходи се признават, когато замърсяването е възникнало.

Признаването и оценката на провизия за задължения за опазване на околната среда следва общите изисквания на МСС 37. Следователно такава провизия се признава, когато има правно или конструктивно задължение да се възстанови терен по отношение на замърсена земя; вредата на околната среда е вече нанесена; вероятно е, че ще се направят разходи за възстановяването; и разходите могат да бъдат надеждно оценени (МСС 37.14).

Конструктивно задължение може да възникне от публикувани политики, минали практики за почистване на околната среда или дадени изявления в пресата или на публични форуми относно политики за почистване на околната среда (МСС 37.10). Вътрешни стандарти и политики се третират като конструктивно задължение, само ако те са комуникирани на трети лица. Бъдещи промени в законодателството, свързани с опазване на околната среда, не би трябвало да се взимат в предвид, освен ако не е практически сигурно, че са влезли в сила.

Оценка на провизията

Провизията се оценява на база най-добрата оценка на бъдещите разходи за почистване. Оценката би трябвало да отразява сумата, която дружеството би било необходимо да плати, за да уреди задължението на отчетната дата (МСС 37.36)

Оценката се прави обикновено с помощта на експерти в тази област.

Очаквани спестени разходи в резултат на бъдещо развитие на технологиите се взимат в предвид при оценката на провизията само ако съществуването на тези технологии е практически сигурно (МСС 37.49).

Провизията трябва да включва очакваните допълнителни директни разходи като суми платени на консултанти, разходи за оборудване предназначено за почистването, и разходи за служители извършващи самото почистване. Разходи за следните дейности се включват в оценката на провизията: проучвателна дейност, оценка на риска, анализи за осъществимостта на проектите, изготвяне на възстановителен план за действие, работи по възстановяването, разходи за контрол от страна на правителството, и последващ мониторинг за установяване, че извършената работа по възстановяването е била успешна.

Изходящите парични потоци по отношение на провизии за опазване на околната среда могат да възникнат далеч напред в бъдеще. Следователно има голяма вероятност ефектите от дисконтиране да са съществени, и ако това е така,

провизиите се оценяват по сегашната стойност на очакваните парични потоци и се оценяват отново, когато промени в лихвените проценти оказват въздействие върху текущата оценка на дисконтовия фактор (МСС 37.45).

Признаване

В случаите, когато за Дружеството възниква задължение да се възстановяват площадки и терени или да се демонтира актив при първоначалното признаване на актива, кореспондиращият дебит се третира като част от стойността на свързания актив и не се признава веднага в печалби и загуби. Отчетната стойност на актив част от имоти, машини, съоръжения и оборудване включва не само "първоначалната оценка" на разходите свързани с демонтиране, отстраняване или възстановяване на актива в момента на инсталиране на актива, но също и разходи признати през периода на употреба, за цели различни от производството на материални запаси, например като някои допълнително възникнали задължения за разходи за възстановяване.

В случай че задължение за демонтиране или извеждане от употреба на актив или възстановяване на площадки и терени възникне след първоначалното признаване на актива, поради промени в законодателството или намеренията, то тогава се признава провизия в същия момент, когато възниква задължението. Очакваните разходи трябва да се признаят като корекция на балансовата стойност на актива и да се амортизират проспективно за оставащия полезен живот на актива (като се приема, че задължението не е възникнало от използването на актива, например за производството на материални запаси). По този начин, една нова стойност на актива е аналогична на преразглеждане на оценката на предишното съществуващо задължение. Също така, трябва да се има в предвид, че увеличаването на балансовата стойност на актива може да доведе до необходимост от признаване на загуби от обезценка, като тези допълнителни разходи не са възстановими.

Същият подход следва да се прилага, дори ако задължението възниква само в края на полезния живот на актива (като коригираната стойност на актива ще трябва да се тества за обезценка).

14.4 Провизии за очаквани разходи за демонтаж и преместване на ИМС

Извеждането на актив от употреба, също като възстановяването на вреди нанесени на околната среда, обикновено се случва в бъдещето. Следователно ефектите от дисконтиране на задължения за извеждането на активи от употреба обичайно са съществени. Ако съществува несигурност за полезния живот на актива, и следователно за периода, през който очакваните изходящи парични потоци свързани с извеждането от употреба трябва да се дисконтират, то тогава тази несигурност трябва да се предвиди в оценката на провизията, отколкото това да бъде използвано като аргумент за непризнаване на задължение за извеждане от употреба. Т.е. несигурност относно полезния живот на активите не би трябвало да води до невъзможност да се оцени надеждно провизията. Също трябва да се има в предвид, че ако полезният живот на активите е много дълъг, то тогава сегашната

стойност на съответната провизия може да не бъде материална в по-ранните години.

При определяне на очакваното разположение във времето на изходящите парични потоци, трябва да се вземе в предвид очаквания полезен живот на съответния актив. Предположения за бъдещи събития трябва да бъдат подкрепени с обективни доказателства поради несигурността от предсказване на събития далеч в бъдещето. Използваните предположения също трябва да бъдат в съответствие с другите предположения относно използването на актива.

Ефектът от промени в съществуващо задължение за разходи за демонтаж обикновено се прибавя към или изважда от стойността на съответния актив и се амортизира проспективно за оставащия полезен живот на актива (т.е. това се третира като промяна в оценка).

14.5 Провизии за обременяващи договори

Обобщение на счетоводната политика

Обременяващ договор е такъв, при който неизбежните разходи за изпълняване на задълженията по договора превишават очакваните икономически облаги очаквани да бъдат получени по договора (МСС 37.10). Неизбежните разходи по такъв договор представляват най-малкия нетен разход от оттегляне от договора, който представлява по-ниската стойност от разхода за изпълнение на договора и всякакви компенсация или неустойки възникващи от неизпълнение на договора (МСС 37.68)

При оценката дали един договор е обременяващ е необходимо да се вземат в предвид:

- неизбежните разходи свързани с изпълнение на договорните задължения, които представляват по-ниската стойност от нетните разходи за изпълнение на договора и цената за прекратяване на договора; и
- икономическите ползи, които се очаква да бъдат получени (нетната сегашна стойност на бъдещите постъпления свързани с договора).

Ако един договор може да бъде прекратен без възникване на задължение за неустойка, то такъв договор не е обременяващ.

Провизия за обременяващи договори се признава, когато очакваните ползи за Дружеството от договора са по-ниски от неизбежните разходи за изпълнение на задълженията по договора. Тази провизия се оценява по настоящата стойност на по-ниското от очакваните разходи за прекратяване на договора и очакваните нетни разходи за продължаване на договора. Преди установяване на провизията, Дружеството признава загуба от обезценка на активи, свързани с този договор.

Ако Дружеството е сключило обременяващ договор, настоящите задължения според договора се признават и оценяват като провизия.

Оценка на провизията

Сегашната стойност на задължението по обременяващ договор трябва да се признае като провизия. Това би трябвало да бъде по-ниската стойност от цената за прекратяване на договора и нетния разход при продължаване на изпълнението на договора (МСС 37.66).

14. 6 Други провизии

14.6.1 Провизии за поети гаранции

Провизиите за гаранции се признават, когато свързаните с тях продукти или услуги са продадени. Провизиите се базират на исторически данни за гаранциите и на претегляне на всички възможни случаи с вероятностите те да се случат.

14.6.2 Провизии по съдебни дела

За признаване на провизии по съдебни дела се изисква становище на специалисти от отдел “Правен”.

14.7 Информация за оповестяване

Провизиите се представят на отделен ред в отчета за финансовото състояние. Провизиите, които ще бъдат използвани в рамките на една календарна година се класифицират като текущи задължения.

В пояснителните приложения към финансовите си отчети Дружеството оповестява следната информация за всеки клас провизии (като не се изисква сравнителна информация):

- балансовата стойност в началото и в края на отчетния период;
- допълнителни провизии, направени през периода, включително увеличенията в съществуващите провизии;
- използваните суми през периода (т.е. възникналите и отписаните разходи срещу провизии);
- неизползвани суми, които са отменени/сторнирани през периода; и
- увеличението през периода на дисконтираните суми, произлизащо от изминалото време, и ефекта от настъпили промени в дисконтовия процент.
- кратко описание на характера на задължението и очакваното разположение във времето на изходящите потоци икономически ползи;
- посочване на елементите на несигурност относно разположението във времето и сумата на тези потоци; когато е необходимо да се предостави съответната информация, Дружеството оповестява основните предположения, направени по отношение на бъдещи събития, във връзка с необходимите оповестявания описани в точки а) до д) по-горе (МСС 37.84); и
- сумата на очакваните възстановени суми с отразяване на сумата на актива, който е бил признат за тези очаквани възстановени суми (от трети лица).

15 Безвъзмездни средства, предоставени от държавата

Изисквания на МСФО:

- МСС 20 Счетоводно отчитане на безвъзмездни средства, предоставени от държавата, и оповестяване на държавна помощ

15.1 Определение и класификация

Определение

Безвъзмездни средства, предоставени от държавата, са помощ, която държавата (правителството, държавните агенции и подобни органи, които могат да бъдат местни, национални или международни) предоставя под формата на прехвърляне на ресурси в замяна на минало или бъдещо съответствие с определени условия по отношение на оперативната дейност на Дружеството. Държавна помощ е действие на правителството, предназначено за предоставяне на икономическа полза конкретно за Дружеството, в случай че то отговаря на определени критерии.

Класификация

Безвъзмездни средства, предоставени от държавата в Дружеството, са свързани с:

- финансираня за придобиване на активи - безвъзмездни средства, предоставени от държавата, чието основно условие е, че дружеството следва да закупи, да създаде или да придобие по друг начин ИМС;
- финансираня за текущата дейност.

15.2 Признаване и първоначална оценка

15.2.1 Признаване

Безвъзмездни средства, предоставени от държавата, включително непарични дарения, се признават в отчета за финансовото състояние на Дружеството, когато има достатъчна сигурност, че Дружеството ще изпълни условията, свързани с тях и дарението е получено.

Ако дарението е получено, но не е сигурно, че ще се изпълнят условията по него, то се признава като пасив (задължение).

15.2.2 Първоначална оценка

Оценката зависи от вида на дарението:

№	Вид на дарението	Първоначална оценка по:
1	Пари	Номинална стойност на получените или подлежащите на получаване пари
2	Прехвърляне на непарични активи	Справедлива стойност на непаричния актив, оценена от лицензиран оценител към датата на прехвърлянето
3	Опрощаване на заем	Номинал на опростената сума

Признаване на безвъзмездни средства като приход

Безвъзмездни средства се признават като приход както следва:

№	Безвъзмездни средства за:	Принцип за признаване на приход
1	Придобиване на актив	На систематична база за полезния живот на актива
2	Направени вече разходи	Еднократно цялата сума се признава като приход.
3	Планирани/текущи разходи	На систематична база в периодите, в които се признават разходите.
4	Други видове средства, предоставени под условие	Първоначално като отсрочени приходи по справедлива стойност (когато има достатъчна сигурност, че Дружеството ще изпълни условията, свързани със средствата)
5	Други видове средства, предоставени без условия (напр. за материални запаси)	Като други приходи в печалби и загуби, когато сумата подлежи на получаване

15.2.3 Възстановяване

Безвъзмездните средства, предоставени от държавата, които подлежат на възстановяване, се отчитат счетоводно като корекция на счетоводната приблизителна оценка в съответствие с МСС 8 „Счетоводна политика, промени в счетоводните приблизителни оценки и грешки”.

В случаите в които заемът е приспаднал от цената на придобиване на актива, възстановяването му се отчита чрез увеличение на балансовата стойност на актива. Допълнителната амортизация с натрупване, която би била призната към

съответната дата като разход в отсъствието на безвъзмездните средства (а не на база на нетна балансова стойност), следва да се признае незабавно като разход.

В случаите, в които заемът е отчетен като приход за бъдещ период, възстановяването му се представя като намаление на салдото на прихода за бъдещи периоди с дължимата за погасяване сума.

Възстановяването на безвъзмездни средства, предоставени от държавата, свързани с приходи се прилага първо спрямо всички неамортизирани приходи за бъдещи периоди, създадени по отношение на безвъзмездните средства. До степеня, до която възстановяването надвишава всички такива приходи за бъдещи периоди или когато не съществува приход за бъдещи периоди, възстановяването се признава като разход незабавно.

15.3 Информация за оповестяване

В пояснителните приложения към финансовите си отчети Дружеството оповестява следната информация:

- Счетоводната политика, възприета за безвъзмездните средства, предоставени от държавата, включително методите на представяне, прилагани във финансовите отчети;
- Естеството и степеня на безвъзмездните средства, предоставени от държавата, признати във финансовите отчети, и посочване на други форми на държавна помощ, от които Дружеството директно се е ползвало като например:
 - Технически и маркетингови услуги;
 - Гаранции;
 - Държавни поръчки;
 - Безлихвени и нисколихвени заеми;
 - Други форми на помощ, включително инфраструктура, от която се ползва по-скоро дружеството, отколкото обществото като цяло;
- Неизпълнени условия и други условности, свързани с държавна помощ, която е била призната.

16. Други дарения

В случай, че Дружеството получи дарение, различно от безвъзмездни средства, получени от държавата, то го отчита в зависимост от вида и предназначението му.

В пояснителните бележки към финансовия си отчет дружеството прави оповестявания за естеството, размера, начина на признаване и представяне на другите дарения.

17 Собствен капитал

17.1 Определение и класификация

Определение

Собственият капитал (нетните активи) представлява остатъчната стойност на активите след приспадане на всички пасиви.

Обикновените акции се класифицират като собствен капитал. Разходите пряко свързани с издаването на обикновените акции и опции върху акции се признават като намаление на собствения капитал, нетно от всички данъчни ефекти.

Класификация

Собственият капитал на дружеството се състои от:

- Основен капитал;
- Резерви;
- Финансов резултат.

17.2 Основен капитал

Основният капитал е представен по неговата номинална стойност, съгласно съдебното решение за регистрацията му.

Основният капитал на Дружеството е разпределен в акции с номинална стойност 1 лев всяка. Той се регистрира в съда. Правата на собственост върху акциите на дружеството се упражняват от едноличния собственик – „Български Енергиен Холдинг” ЕАД.

Увеличаването на основния капитал се извършва чрез:

- емитиране на акции;
- увеличаване на номиналната стойност на вече емитирани акции;
- превръщане на облигации в акции.

Намаляването на основния капитал се извършва чрез обезсилване на акции.

Решения за промени в основния капитал на дружеството се взимат от едноличния собственик на капитала.

17.3 Резерви

Резервите на дружеството се формират след облагане на печалбата на дружеството при спазване на установени законови изисквания и при извършване на преоценки на активи.

Законови резерви

Законови резерви се формират на основание разпоредби на Търговския закон и са в размер на 10% от печалбата на Дружеството след данъчно облагане. Законните резерви могат да се използват за покриване на загуби.

Други резерви

Други резерви са резервите, които дружеството създава по решение на акционерите, освен резервите, предвидени в нормативни актове. Тези резерви се използват за покриване на загуби, за увеличаване на основния капитал или за други цели.

Друг всеобхватен доход

Резерви от оценки на активи се формират в резултат на извършваните към края на отчетния период преоценки на имоти, машини и съоръжения и финансови инструменти. Тези резерви, нетно от отсрочени данъци, се трансформират съответно в неразпределена печалба и текущи финансови приходи или разходи за периода на отписване на съответния актив от патримониума на дружеството.

Промени в справедливите стойности на финансови активи на разположение за продажба, рекласифицирани в печалби и загуби, ефекти от хеджиране на парични потоци и други, нетно от отсрочени данъци, се представят като друг всеобхватен доход в собствения капитал.

17.4 Финансов резултат

Финансовият резултат се състои от:

- печалби/загуби от предходни години;
- нетна печалба/загуба от текущата година.

Нетна печалбата/загубата от текущата година се получава като от приходите на дружеството се приспадат разходите му, включително и разхода за данък.

Този резултат съгласно решение на едноличния собственик на дружеството се използва за:

- увеличаване на законови резерви;
- изплащане на дивиденди;
- покриване на загуба от минали години;
- увеличаване на основен капитал;
- увеличаване на други резерви;
- други цели.

17.5 Информация за оповестяване

В годишните си финансови отчети и пояснителните приложения към тях Дружеството представя следната информация:

- брой издадени акции и номинална стойност на една акция;
- изменения в собствения капитал за текущия и предходния отчетен период;
- начислени дивиденди;
- разпределение на печалбата;
- формиране на резерви от преоценки.

Дружеството трябва да оповести информация, която да подпомага потребителите на неговите финансови отчети да направят оценка на целите на Дружеството, политиките и процесите по управление на капитала, като оповестяват следното:

- качествена информация относно целите, политиките и процесите по управление на капитала, включително, но не само:
 - описание какво се управлява като капитал;
 - кога Дружеството е субект на външно поставени изисквания за капитал, естеството на тези изисквания и как тези изисквания се изпълняват в управлението на капитала, и
 - как това се съгласува с целите на управлението на капитала.
- кратки количествени данни за това какво управлява като капитал;
- всякакви промени в предходните точки от предходния период;
- кога Дружеството не е било в съответствие с такива външно поставени изисквания за капитала и последствията от такова несъответствие.

Тези оповестявания трябва да се базират на вътрешно подадена информация на ключовия управленски персонал.

Когато обобщеното оповестяване на изискванията за капитала и как се управлява капитала не биха предоставили полезна информация или изопачава разбирането на потребителите на финансовите отчети за капиталовите ресурси на Дружеството, Дружеството трябва да оповести отделна информация за всяко изискване за капитала, на което Дружеството е субект.

18 . Приходи

Изисквания на МСФО:

- МСФО 15 Договори с клиенти

18.1 Определения, общи положения и класификация

Дружеството признава приходи по договори с клиенти в съответствие и по реда на МСФО15 Приходи от договори с клиенти, който влиза в сила от 01.01.2018 г. Дружеството е избрало първоначалното прилагане на стандарта да бъде по подход с ограничено прилагане с обратна сила. Ефекти върху отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход няма. Друг елемент на финансовия отчет, върху който има ефект от прилагането на новия стандарт, е Материалните запаси, но ефектът се счита за несъществен и няма да се прави преизчисление.

Определения

Признаването на приходи се извършва с цел да се отрази прехвърлянето на обещани стоки или услуги на клиенти и в размер, който отразява възнаграждението, на което Булгаргаз ЕАД очаква да има право в замяна на тези стоки или услуги.

Приходите представляват увеличение на икономическите ползи през отчетния период под формата на входящ поток или увеличение на активите, или намаление на пасивите, което води до увеличение на собствения капитал, различно от увеличенията, свързани с вноските на акционерите.

Дружеството признава приходи по договори с клиенти в съответствие и по реда на МСФО 15 Приходи от договори с клиенти, когато (или като) удовлетвори задължението за изпълнение съгласно условията на договора, като прехвърли обещаната стока или услуга на клиента. Даден актив (стока или услуга) е прехвърлен, когато (или като) клиентът получи контрол върху този актив.

При признаване на приходите на Дружеството се прилага пет степенния модел на МСФО 15:

1. Идентифициране на договора с клиента
2. Идентифициране на задължения за изпълнение
3. Определяне цената на сделката
4. Разпределяне на цената на сделката към задължения за изпълнение
5. Признаване на прихода, когато е удовлетворено задължението за изпълнение

Клиентът е страна, която е сключила договор с дружеството да получи стоки или услуги, които са резултат от неговата обичайна дейност, в замяна на възнаграждение.

Договорът е съглашение между две или повече страни, което създава правно приложими права и задължения.

Договор не е налице, ако всяка страна по договора има едностранно право да прекрати изцяло неизпълнен договор без да обезщети другата страна (или страни). Договорът е изцяло неизпълнен, ако са спазени и двата от следните критерии:

- а) предприятието все още не е прехвърлило обещаните стоки или услуги на клиента; и

б) предприятието все още не е получило и все още няма право да получи никакво възнаграждение в замяна за обещаните стоки или услуги.

Дружеството може да прилага МСФО 15 за портфейл от договори (или задължения за изпълнение) със сходни характеристики, ако дружеството има основания да очаква, че прилагането на стандарта по отношение на портфейла не би имало съществено различно въздействие върху финансовите отчети от прилагането му по отношение на индивидуалните договори (или задължения за изпълнение) в рамките на този портфейл.

Дружеството комбинира два или повече договора, сключени по или приблизително по едно и също време със същия клиент (или свързани с клиента страни), и отчита договорите като един единствен договор, ако са изпълнени един или повече от следните критерии:

- договорени са в пакет с единна търговска цел;
- размерът на възнаграждението, което следва да бъде платено по един договор, зависи от цената или изпълнението по другия договор; или
- стоките или услугите, които са обещани в договорите (или някои от стоките или услугите, обещани във всеки един от договорите), представляват едно единствено задължение за изпълнение.

Идентифициране на задължения за изпълнение

При влизането в сила на договора предприятието оценява стоките или услугите, обещани по договора с клиент, и определя като задължение за изпълнение всяко обещание да прехвърли на клиента или:

- а) стока или услуга (или набор от стоки или услуги), която е отделна; или
- б) поредица от отделни стоки или услуги, които по същество са еднакви и имат същия модел на прехвърляне на клиента.

Контролът върху актив (стока или услуга) се отнася до способността да се ръководи използването на актива и да се получат по същество всички останали ползи от него.

Контролът включва способността за предотвратяване на това други дружества да ръководят използването на актива и получаването на ползи от него. Ползите от един актив са евентуалните парични потоци (постъпления или икономии на изходящи парични потоци), които могат да бъдат получени пряко или непряко по много начини, като например чрез:

- използването на актива за производството на стоки или предоставянето на услуги;
- използването на актива за повишаване на стойността на други активи;
- използването на актива за уреждане на пасиви или за намаляване на разходи;
- продажбата или замяната на актива;
- използването на актива като залог за обезпечаване на заем; както и
- задържането на актива.

Дружеството прехвърля контрола върху стока или услуга с течение на времето или към определен момент във времето.

Дружеството признава приходи с течение на времето, когато удовлетворява задължението за изпълнение при спазване на един от следните критерии:

- клиентът едновременно получава и потребява ползите, получени от дейността на дружеството в хода на изпълнение на тези дейности;
- в резултат от дейността на дружеството се създава или подобрява актив (например незавършено производство), който клиентът контролира в хода на създаването или подобряването на актива; или
- в резултат от дейността на дружеството не се създава актив с алтернативна употреба за дружеството и дружеството разполага с обвързващо право да получи плащане за

извършената към съответната дата дейност.

Дружеството признава приходи към определен момент във времето, когато задължение за изпълнение не е удовлетворено с течение на времето.

За да се определи моментът, в който даден клиент получава контрол върху обещания актив (стока или услуга) и дружеството удовлетворява задължението за изпълнение, се вземат предвид изискванията относно контрола посочени по-горе. Дружеството взема предвид признаци за прехвърлянето на контрола, които включват, но не се ограничават до следното:

- дружеството има съществуващо право на плащане за актива — ако клиентът е понастоящем задължен да заплати за актива, това може да означава, че в замяна клиентът е получил възможността да ръководи използването и да получава по същество всички останали ползи от актива;
- клиентът има законното право на собственост върху актива — законното право на собственост може да показва коя страна по договора може да ръководи използването и да получава по същество всички останали ползи от актива или да ограничи достъпа на други предприятия до тези ползи. Следователно прехвърлянето на законното право на собственост върху актив може да означава, че клиентът е получил контрол върху актива. Ако дружеството запазва законното право на собственост само като защита срещу неплащане от страна на клиента, тези права на дружеството не възпрепятстват клиента да получи контрол върху актива;
- дружеството е прехвърлило физическото владение върху актива — физическото владение на клиента върху актива може да показва, че клиентът има способността да ръководи използването и да получава по същество всички останали ползи от актива или да ограничи достъпа на други предприятия до тези ползи. Въпреки това физическо владение може и да не съвпада с контрола върху даден актив. Например, в някои споразумения за обратно изкупуване и договори за консигнация, клиентът или получателят може да влезат във физическо владение върху актива, който дружеството контролира. И обратно, в някои договорености за фактуриране и задържане, дружеството може да запази физическото владение върху актив, който се контролира от клиента.
- клиентът носи значителните рискове и ползи от собствеността върху актива — прехвърлянето към клиента на значителните рискове и ползи от собствеността върху актива може да показва, че той е получил възможността да ръководи използването и да получава по същество всички останали ползи от актива. Въпреки това при извършването на оценка на рисковете и ползите от собствеността върху обещания актив, дружеството изключва всякакви рискове, които пораждат отделно задължение за изпълнение в допълнение към задължението за изпълнение, свързано с прехвърлянето на актива. Например, дружеството може да е прехвърлило контрола върху актива на клиента, но все още да не е удовлетворило допълнителното задължение за изпълнение, свързано с предоставянето на услуги по поддръжката във връзка с прехвърления актив;
- клиентът е приел актива — приемането на актива от клиента може да показва, че той е получил възможността да ръководи използването и да получава по същество всички останали ползи от актива.

Когато дадена сделка попада частично в обхвата на МСФО 15 и частично в обхвата на други стандарти дружеството прилага изискванията за разделяне и/или за първоначално оценяване, посочени в тези стандарти, ако в другите стандарти е посочено как да се разделят и/или първоначално да се оцени една или повече части от договора. Дружеството изключва от цената на сделката стойността на частта (или частите) от договора, която първоначално е оценена в съответствие с други стандарти, и прилага изискванията на МСФО 15, за да разпредели оставащата стойност от цената на сделката.

Ако в други стандарти не е посочено как да се разделят и/или първоначално да се оцени една или повече части от договора, тогава дружеството прилага МСФО 15 за разделянето и/или първоначалното оценяване на частта (или частите) от договора.

Класификация

Основните дейности, от които Дружеството генерира приходи, включват:

- продажба на природен газ на клиенти
- продажба на природен газ за балансиране на комбинирания оператор
- неустойки по просрочени вземания
- други, които включват възстановени съдебни разноски

18.2 Оценяване

Цената на сделката е размерът на възнаграждението, на който дружеството очаква да има право в замяна на прехвърлянето на клиента на обещаните стоки или услуги, с изключение на сумите, събрани от името на трети страни (например данък върху добавената стойност). Обещаното в договора с клиента възнаграждение може да включва фиксирани суми, променливи суми, или и двете.

Когато (или като) бъде удовлетворено задължение за изпълнение, дружеството признава като приход стойността на цената на сделката (което изключва приблизителни оценки на променливото възнаграждение, съдържащо ограничения), която е отнесена към това задължение за изпълнение.

При определяне на цената на сделката се взимат предвид въздействието на всички от следните фактори:

- променливо възнаграждение, вкл. оценки съдържащи ограничения
- съществуване на значителен компонент на финансиране;
- непарично възнаграждение
- възнаграждение, дължимо на клиент.

18.3 Признаване

18.3.1 Общи политики

Приходите се измерват въз основа на възнаграждението, посочено в договор с клиент като се изключват сумите, събрани от името на трети страни. Дружеството признава приходи, когато то прехвърля контрол върху стока или услуга на клиент.

18.3.2 Подход за признаване на основни видове приходи

Задълженията за изпълнение на Дружеството по отношение на продажбата на природен газ са:

- доставка на природен газ на конкретно определен приемо предавателен пункт (ППП) след транспортиране на природния газ до точката на предаване
- покупко-продажба на газ за балансиране

Доставка на природен газ и транспортиране на природния газ до точката на предаване се счита за едно задължение за изпълнение.

Възнаграждението за транспортиране на природен газ под формата на такса достъп и пренос се разпределя към задължението за изпълнение.

Покупко-продажбата на газ за балансиране идентифицирано като задължение за изпълнение.

Основните видове приходи в Дружеството се признават, както следва:

No	Приходи	МСФО/ МСС	Подход за признаване на приходите
1	Приходи от продажба на природен газ	МСФО 15	<p>В качеството си на обществен доставчик на природен газ, Булгаргаз ЕАД осъществява доставките на природен газ целогодишно при непрекъснат режим на работа. Клиентът:</p> <ul style="list-style-type: none"> - получава и консумира ползите едновременно; - получава контрола върху стоката (природен газ) чрез прехвърляне на законното право на собственост върху актива; - носи значителните рискове и ползи от собствеността върху актива - приема актива. <p>В резултат от дейността на дружеството не се създава актив с алтернативна употреба за дружеството и дружеството разполага с обвързващо право да получи плащане за извършената към съответната дата дейност.</p> <p>Приходите от продажби се признават при всяко прехвърляне на контрол върху продаваните активи, когато те се доставят на купувача и няма останали неизпълнени задължения, които биха могли да повлияят върху приемането на природен газ от страна на купувача. Доставка възниква за всяко изпращане на активи на конкретното място (пункт на приемане-предаване), рисковете от потенциални загуби са прехвърлени на купувача и той е приел активите в съответствие с договора за продажба.</p> <p>Количеството природен газ, доставено на клиента през всеки от дните на съответния месец, се отразява в Месечен акт, съдържащ информация за задълженията на Булгаргаз за доставка и задълженията на клиента за приемане.</p> <p>Цената на сделката е размерът на възнаграждението, на който предприятието очаква да има право в замяна на прехвърлянето на клиента на обещаните стоки или услуги, с изключение на сумите, събрани от името на трети страни (ДДС, акциз).</p> <p>Възнаграждението от клиента за продажба на природен газ включва фиксирани и променливи суми.</p> <p>Фиксираната сума е продажната цена на природния газ, която е регулирана и се определя от КЕВР за всяко тримесечие от годината и се формира съгласно Наредба за регулиране цените на природен газ. Тя е разходно ориентирана и се състои от следните компоненти: доставна цена, надбавка "обществена доставка" (чл. 17, алб от НРЦПГ) и "задължение към обществото" (чл. 11а, ал2 от НРЦПГ).</p>

No	Приходи	МСФО/ МСС	Подход за признаване на приходите
1	Приходи от продажба на природен газ	МСФО 15	<p>Таксата за капацитет и пренос на природен газ се определя в съответствие с Методика за определяне на цената за достъп и пренос публикувана от КЕВР в съответствие с тарифи на комбинирания оператор, в чиято полза се събира тя за сметка на клиента.</p> <p>Променливото възнаграждение е свързано с:</p> <ul style="list-style-type: none"> - отклонения между заявеното и фактическо доставено минимално годишно количество газ *; - отклонения в дневно договорено количество газ • - доставен природен газ с влошено качество <p>Плащането по продажбите е дължимо в период до 12 дни от издаване на окончателната фактура за доставка на природен газ, което е в съответствие с пазарната практика. Следователно, счита се, че при продажбите на природен газ не е налице финансиращ компонент.</p> <p>При доставянето на активите се признава вземане, тъй като това е моментът, в който правото на възнаграждение става безусловно и се изисква само изтичането на време преди плащането да бъде дължимо.</p>
2	Приходи от продажба на природен газ за балансиране	МСФО 15	<p>За осъществяване на доставката на природния газ до клиентите Булгаргаз има сключен договор за достъп и пренос на природен газ през територията на България с комбинирания оператор Булгартрансгаз. Неразделно с договора за достъп и пренос има сключен договор за покупко-продажба на природен газ за балансиране. Балансирането е също с непрекъснат характер и клиентът получава и потребява ползите едновременно. Приходът се признава с течение на времето, както при продажбата на природен газ, описана по-горе.</p> <p>Възнаграждението от клиента за продажба на природен газ за балансиране включва фиксирани суми и се базира на цената за продажба на природен газ за текущия месец + разходна компонента за балансиране, определена и фиксирана от КЕВР за газовата година.</p> <p>При продажбите на природен газ за балансиране няма наличие на финансиращ компонент, тъй като плащането по продажбите е дължимо в период до 20 - 25 дни от издаване на фактурата, което е в съответствие с пазарната практика.</p> <p>При доставянето на активите се признава вземане, тъй като това е моментът, в който правото на възнаграждение става безусловно и се изисква само изтичането на време преди плащането да бъде дължимо.</p>
3	Неустойки по просрочени вземания	МСФО 15	<p>Приходите от неустойки за просрочени вземания се признават, когато се установи правото на дружеството да получи плащането.</p>

* Минималното годишно количество (МГК) е задължително количество, което клиентът трябва да приеме и е в размер на $(0,8 * \text{Годишното договорено количество} - \text{Фактическо доставено количество})$. Ако клиентът не е приел МГК за съответната година на доставка той заплаща 50% от стойността на неприетото количество по среднопредетелена цена,

изчислена за 12 месеца на съответната година на доставка. Клиентът има право да приеме платените частично количества в следващите 24 месеца по определен график. Клиентът доплаща останалите 50% от количествата по действащата цена на природния газ през съответния месец на доставка. Към 31 декември в случаите, в които има невзети количества природен газ, Дружеството следва да признае задължение по договор (приход за бъдещ период) в размер на 50% от стойността на неприетото количество по среднопретеглена цена, изчислена за 12 месеца на съответната година на доставка. Текущ приход се признава през периода, в който Дружеството доставя тези количества природен газ на клиента до размера на съответната доставка.

18.3.3 Определяне дали Дружеството действа като принципал или агент

Когато трета страна участва в предоставянето на стоки или услуги на клиент, дружеството определя дали естеството на неговото обещание е задължение за изпълнение, свързано с предоставяне на конкретните стоки или услуги (принципал), или с уреждане третата страна да предостави тези стоки или услуги (агент).

Дружеството е принципал, когато контролира обещаната стока или услуга преди да я прехвърли на клиента. Въпреки това, дружеството не действа непременно като принципал, ако получава правото на собственост върху даден актив само временно, преди правото на собственост да бъде прехвърлено на клиента.

Дружеството е агент, ако задължение за изпълнение на дружеството е да уреди предоставянето на стоките или услугите от трета страна. Когато дружеството-агент, удовлетворява задължение за изпълнение, то признава приход в размер на такса или комисионна, на които очаква да има право в замяна на това, че е уредило стоките и услугите да бъдат предоставени от друга страна. Таксата или комисионната на дружеството може да бъде нетният размер на възнаграждението, който дружеството запазва след като заплати на другата страна възнаграждението, получено в замяна на стоките или услугите, които трябва да бъдат предоставени от тази страна.

Признаците, че дружеството е агент, включват следните елементи:

- трета страна носи основната отговорност за изпълнението на договора;
- преди или след като стоките са били поръчани от клиента, при изпращането им или при връщане на стоката не възниква риск за материалните запаси на дружеството;
- дружеството не разполага с правомощия за определяне на цените на стоките или услугите на другата страна и, следователно, ползата, която дружеството може да получи от тези стоки и услуги, е ограничена;
- възнаграждението на дружеството е под формата на комисиона;
- дружеството не е изложено на кредитен риск за вземането от клиента в замяна на стоките или услугите на другата страна.

18.4 Активи, пасиви и вземания по договор

Актив по договор - правото на дружеството да получи възнаграждение в замяна на стоки или услуги, които дружеството е прехвърлило на клиент, когато това

право се обуславя от фактор, различен от изтичането на определен срок (например бъдещите дейности на дружеството).

Пасив по договор - задължението на дружеството да прехвърли стоки или услуги на клиент, за които дружеството е получило възнаграждение (или сумата е дължима) от клиента.

Пасивите по договор могат да се третираат като приходи за бъдещи периоди. Те могат да бъдат:

- краткосрочни – очаква се да бъдат признати като текущ приход до в период до 1 година след датата на годишните финансови отчети;
- дългосрочни – очаква се да бъдат признати като текущ приход в периоди над 1 година след датата на годишните финансови отчети.

18.5 Разходи по договор

Дружеството признава като актив допълнителните разходи за постигането на договор с клиент, ако дружеството очаква да си възстанови тези разходи.

Допълнителните разходи за постигането на договор са разходите, които дадено дружество понася за постигането на договор с клиент, които то не би понесло, ако договърът не беше факт (например комисиона за продажба).

Ако разходите, направени при изпълнението на договор с клиент, не попадат в обхвата на МСС 2 Материални запаси, МСС 16 Имоти, машини, съоръжения и оборудване или МСС 38 Нематериални активи, дружеството признава актив от разходите, направени за изпълнение на договор, само ако те отговарят на всеки от следните критерии:

- разходите се отнасят пряко към даден договор, който дружеството може да идентифицира конкретно
- разходите създават или подобряват ресурсите на дружеството, които ще бъдат използвани за удовлетворяване в бъдеще на задължения за изпълнение
- очаква се разходите да бъдат възстановени

За разходи, направени при изпълнението на договор с клиент, които попадат в обхвата на МСС 2 Материални запаси, МСС 16 Имоти, машини, съоръжения и оборудване или МСС 38 Нематериални активи, дружеството отчита тези разходи в съответствие с тези други стандарти.

Актив, признат в резултат на капитализиране на допълнителни разходи за постигането на договор или разходи, направени при изпълнението на договор, се амортизира на систематична база, която съответства на прехвърлянето към клиента на стоките или услугите, за които се отнася активът.

Дружеството актуализира амортизацията, за да отрази значителна промяна в очакванията на дружеството относно срока, в който стоките или услугите, за които се отнася активът, ще бъдат прехвърлени на клиента. Такава промяна се отчита като промяна в приблизителната счетоводна оценка в съответствие с МСС 8.

18.6 Информация за оповестяване

Дружеството следва да оповестява достатъчно информация, за да позволи на ползвателите на финансовите отчети да разберат естеството, размера, времевите параметри и несигурността на приходите и паричните потоци, произтичащи от договори с клиенти.

В отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход и пояснителните приложения към годишния финансов отчет Дружеството оповестява:

- счетоводната политика, приета по отношение на признаването на всяка категория приходи;
- информация за договорите с клиенти, значими решения, както и промени в тях;
- всички активи, признати от разходите за получаване или изпълнение на договор с клиент;
- разбивка на приходите, салда по договор и други.

Типовете приходи, които следва да бъдат оповестени във финансовия отчет, са:

- **Приходи от продажба на природен газ**
 - ◆ Продажба на природен газ на клиенти
 - *Постоянно възнаграждение* – продажната цена, одобрена от КЕВР
 - *Променливо възнаграждение* – възнаграждение за отклонения между заявеното и фактическо доставено минимално годишно количество газ, възнаграждение за отклонения в дневно договорено количество газ, възнаграждение за доставен природен газ с влошено качество
 - ◆ Продажба на природен газ за балансиране
- **Други приходи**
 - ◆ Приходи от неустойки по просрочени вземания
 - ◆ Други приходи (възстановени съдебни разноски и други)

Детайли относно изискванията на оповестяване на информация, свързана с приходи по договори с клиенти са посочени по-долу в таблицата. С „да“ са маркирани задължителните оповестявания, а останалите текстове съдържат насоки и указания:

Реф. МСФО 15	Оповестяване	Признаване на прихода	
		с течение на времето	към определен момент
МСФО 15.116-118	Салда по договор		
	<ul style="list-style-type: none"> • Салдото в началото и края на отчетния период, свързано с договори с клиенти (ако по друг начин не са представени или оповестени отделно) за: <ul style="list-style-type: none"> - активи по договори, - пасиви по договори и - вземания по договори с клиенти 	да	да

Реф. МСФО 15	Оповестяване	Признаване на прихода	
		с течение на времето	към определен момент
	<ul style="list-style-type: none"> Размерът на приходите, признат през текущия период, който е бил включен в салдото на пасивите по договора към началото на периода. 	да	да
	<ul style="list-style-type: none"> Размерът на приходите, признат през текущия период от задължения за изпълнение, които са удовлетворени (или частично удовлетворени) в предишни периоди - например промени в цената на сделката. 	да	да
	<ul style="list-style-type: none"> Обяснение как моментът на удовлетворяване на задълженията за изпълнение на Предприятието се отнася до обичайния момент на плащането и как тези два фактора ще повлияят на салдото на активите и пасивите по договора. 	да	да
	<ul style="list-style-type: none"> Обяснение на значителните промени в салдото на активите и пасивите по договора, включвайки количествена и качествена информация - примерите могат да включват: <ul style="list-style-type: none"> - изменения в резултат на бизнес комбинации; 	да	да
	<ul style="list-style-type: none"> - корекция на приходите с цел кумулативно наваксване (и на съответните договорни салда), произтичащи от промяна в темпа на напредъка, промяна в приблизителната цена на сделката или промяна в договора; 	да	да
	<ul style="list-style-type: none"> - обезценка на актив по договора или 	да	да
	<ul style="list-style-type: none"> - промяна в сроковете, в рамките на които правото на възнаграждение може да стане безусловно (прекласифициран във вземане) или задължението за изпълнение трябва да бъде удовлетворено (признаването на приход, произтичащ от пасив по договор). 	да	да
МСФО 15.119-122	Задължение за изпълнение		
	<ul style="list-style-type: none"> Когато предприятието обикновено удовлетворява задълженията си за изпълнение - например при изпращане, доставка, предоставяне на услугите или след приключване на услугите; 	да	да
	<ul style="list-style-type: none"> Съществени условия на плащане - например дали договорът има значителен компонент на финансиране, възнаграждението е променливо и променливото възнаграждение съдържа ограничения. 	да	да
	<ul style="list-style-type: none"> Естеството на стоките или услугите, които предприятието е обещало да прехвърли, като отбележи всички задължения за изпълнение, свързани с уреждането на това друга страна да прехвърли стоките или услугите (т.е. ако предприятието действа като агент); 	да	да
	<ul style="list-style-type: none"> Задължения във връзка с връщането на стоки, възстановяването на суми и други подобни задължения; 	да	да
	<ul style="list-style-type: none"> Видове гаранции и свързани задължения 	да	да
	<ul style="list-style-type: none"> Общият размер на цената на сделката, разпределена към задължения за изпълнение, които са неудовлетворени (или частично неудовлетворени) към отчетната дата; 	да	да
	<ul style="list-style-type: none"> Също се изисква количествено (използвайки времеви интервали) или качествено обяснение кога сумата се очаква да се признае като приход. 	да	да
МСФО 15.121,129			
	<p>Като практически целесъобразна мярка предприятието не е задължено да оповестява цената на сделката, разпределена към неудовлетворени (или частично неудовлетворени) задължения за изпълнение и когато предприятието очаква да признае този приход, използвайки количествени или качествени оповестявания, ако:</p> <ul style="list-style-type: none"> договорът има първоначално очакван срок от една година или по-малко; или предприятието прилага практически целесъобразната мярка за признаване на приход в размер, позволяващ правото на фактуриране, което съответства директно на стойността, която извършената от предприятието дейност към съответната дата създава за клиента- например договор за услуга, съгласно който предприятието начислява фиксирана сума за всеки час. <p>Ако предприятието избере да използва практически целесъобразната мярка, трябва да оповести този факт.</p>		
МСФО 15.122	Предприятието също оповестява дали прилага практически целесъобразната мярка и дали възнаграждение по договори с клиент не е включено и цената на сделката - например дали размерът е ограничен и следователно не е включен в оповестяванията.		

Реф. МСФО 15	Оповестяване	Признаване на прихода	
		с течение на времето	към определен момент
МСФО 15.123-126	Значими преценки при прилагането на МСФО 15		
	<ul style="list-style-type: none"> Предприятието оповестява решенията и промените в тях, взети при прилагането на новия стандарт, които значително засягат определянето на размера и времевите параметри на признаването на приходите- по-специално, тези решенията, използвани при определяне на сроковете за удовлетворяване на задълженията за изпълнение, цената на сделката и сумите, разпределени към задълженията за изпълнение. 	да	да
	<ul style="list-style-type: none"> Относно задължения за изпълнение, които се удовлетворяват с течение на времето, предприятието описва метода, използван за признаване на приход - например: - описание на методите отчитащи продукцията и тези отчитащи вложените ресурси и как тези методи се прилагат; - защо използваните методи осигуряват вярно представяне на прехвърлянето на стоки или услуги. 	да	непри- ложимо
	<ul style="list-style-type: none"> Във връзка със задълженията за изпълнение, удовлетворени към определен момент във времето, новият стандарт изисква оповестяване на значимите решения, взети при оценката на момента, в който клиентът получава контрол върху обещаните стоки или услуги. 	непри- ложимо	да
	<p>Предприятието оповестява информация за методите, входящите данни и допусканията, използвани за:</p> <ul style="list-style-type: none"> определянето на цената на сделката, която включва: <ul style="list-style-type: none"> - оценка на променливото възнаграждение, - определянето на това дали приблизителната оценка на променливо възнаграждение съдържа ограничения; - коригиране на възнаграждението за съществен финансов компонент - измерване на непарични възнаграждения; разпределянето на цената на сделката, включително приблизително оценяване на единични продажни цени на обещаните стоки или услуги, и разпределянето на отстъпките и променливото възнаграждение; и оценяването на задълженията във връзка с връщането на стоки, възстановяването на суми и други подобни задължения. 	да	да
	Признати активи, възникващи от разходите за получаване или изпълнение на договор с клиент		
МСФО 15.127-128	<p>Предприятието оповестява следните елементи, които са признати от разходите, направени за постигане или изпълнение на договор с клиент:</p> <ul style="list-style-type: none"> размерът на амортизациите; и загубите от обезценка, признати през отчетния период. <p>Тези елементи са разпределени по основна категория активи- например разходи за придобиване, разходи по предварителен договор, разходи за стартиране на дейност и други разходи за изпълнение.</p>	да	да
	<p>Предприятието оповестява решенията, взети при определянето на размера на разходите, направени за постигане или изпълнение на договор с клиент и използвания метод при определяне на амортизацията за всеки отчетен период.</p>	да	да

19 Разходи

19.1. Определение

Разходите представляват намаляване на икономическата изгода по време на отчетния период под формата на изтичане или намаляване на активите или натрупване на пасиви, което води до намаляване на собствения капитал отделно от онова, което подлежи на разпределение между собствениците на капитала.

19.2. Признаване

Разходите в Дружеството се признават в момента на тяхното възникване и на база принципите на начисляване и съпоставимост.

Дружеството не може да представя каквито и да е приходни и разходни статии като извънредни позиции нито в отчета за всеобхватния доход, нито в пояснителните приложения.

Когато се очаква икономическата изгода да бъде придобивана в продължение на няколко отчетни периода, при което връзката с приходите може да се определи само най-общо и косвено, разходите се признават в отчета за всеобхватния доход на базата на системни и рационални процедури на разсрочване. Целта на подобни процедури на разсрочване е разходите да бъдат признавани през онези отчетни периоди, през които свързаната с тези пера икономическа изгода ще се придобие и изчерпи изцяло.

Разход се признава незабавно в печалби и загуби в случай, че няма да доведе до бъдещ приход или друга икономическа изгода или когато бъде установено, че е вероятно тази бъдеща икономическата изгода да не се класифицира като актив в отчета за финансовото състояние.

В печалби и загуби се признава и разход в случаите, при които е отчетено задължение, без да е придобит актив (провизии).

19.3.Класификация

За нуждите на икономическата дейност на Дружеството разходите се групират въз основа на различни признаци – критерии:

Според икономическото им съдържание разходите биват:

- Разходи за материали и консумативи, в това число:
 - електроенергия;
 - горивен газ – съгласно договор за транзит през територията на Р. Румъния;
 - гориво;
 - резервни части;

- спомагателни материали
- други разходи за материали и консумативи.

1. Разходи за външни услуги, в това число

- отдаден капацитет;
 - наеми;
 - пощенски разходи;
 - одиторски и консултантски услуги;
 - застраховки;
 - лицензионни такси;
 - съдебни такси и разноски;
 - абонамент и абонаментен сервиз;
 - комуникации
 - ел. енергия, вода и топлинна енергия
 - такси за съхранение
 - и други.
- Разходи за персонала, в това число:
 - заплати;
 - социални осигуровки;
 - социални разходи
 - други разходи за персонала.
 - Други разходи, в това число:
 - разходи за глоби по облагателни актове;
 - разходи за командировки и представители;
 - разходи за неустойки за забавени плащания;
 - разходи за еднократни данъци;
 - разходи за квалификация и обучение;
 - различия в границите на клас „несигурност” на измервателните системи
 - разходи за обезценка на активи;
 - провизии за задължения;
 - отчетна стойност на продадени активи;

- други.
- разходи за данъци, такси и други подобни плащания;

Според начина на възникване и значение за Дружеството, разходите биват:

- Разходи по управлението – административни разходи;
- Разходи за осъществяване на дейността –включват отчетната стойност на природния газ (включително такса пренос).
- Разходи за спомагателна дейност – разходи за поддръжка на автомобили, сгради;
- Разходи за придобиване и ликвидация на ДМА, НДМА;
- Социални разходи в натура.

Според отношението им към обема на дейността:

- променливи – горивен газ и разходи за съхранение;
- условно-постоянни – всички останали.

19.4. Отчитане на разходите по икономически елементи

Основните разходи, се отчитат първоначално по икономически елементи.

В Дружеството е възприето следната обща класификация на разходите по икономически елементи в Отчета за всеобхватния доход:

- Разходи за материали:

Разходи за материали са разходите за горивен газ, смазочни, канцеларски, консумативи, авточасти, рекламни материали, стопански инвентар, ДМА под стойностен праг на същественост и други

Разходите за материали се отчитат, като в исканията за отпускане на материали следва да се вписва обекта и вида дейност, за която се отпускат материалите. Разходите за горивен газ се отчитат месечно на база на изготвения от отдел „Оперативен контрол и баланс на природен газ” баланс на газа и съответните протоколи и месечни актове за доставка и потребление на газа. Стойността на горивния газ се определя на база на количествата и средно претеглената цена на газа за месеца.

- Разходи за външни услуги:

Разходи за външни услуги, са разходите за извършени услуги от трети лица за: услуги, свързани с нерегулирана дейност, разходи за съхранение на природен газ, лицензионни такси, застраховки, наеми, разходи по договори за управление, охрана, комуникации, реклами, обяви, одиторски и консултантски услуги, абонаментен сервиз и други.

Разходите за съдебни разноси, възникнали в случаите на предявени просрочени вземания от клиенти на Дружеството, се отчитат в разчетна сметка до края на съответното производство.

В случай, че изходът е в полза на Дружеството, с възстановяването на съдебните разноси, разчетът се закрива.

В случай на изход, който не е в полза на Дружеството, съдебните разноси се отчитат на разход в отчетния период, в който съдебното производство има окончателно решение.

В случай на съдебни производства с продължителност повече от един отчетен период, в края на отчетния период, се прави преглед за обезценка, като се прилагат насоките описани в т. 10.1.8 Обезценка.

Разходите за външни услуги се документират, като на обратната страна на първичния документ, с който е извършена услугата на Дружеството, се вписва обекта и вида дейност, за която се отнася тя. Ако услугата е регламентирана с договор, се изготвя приемо – предавателен протокол, който се разписва от двете страни и доказва извършената услуга. Протоколът се прилага към издадената фактура.

- Разходи за персонала:

Разходи за персонала (възнаграждения) са всички възнаграждения на персонала, начислени съобразно действащото законодателство – индивидуалните трудови договори между всеки член от персонала и работодателя. Те се делят на основни и допълнителни възнаграждения. Към допълнителните възнаграждения се отнасят плащанията за вътрешно заместване, външно съвместителство, премии, нощен труд, извънреден труд, платен отпуск и др.

Ползването на платения годишен отпуск е регламентирано в нормативните документи. Ако правото на отпуск не е използвано изцяло, се оценяват очакваните разходи по натрупаните компенсирани отпуски и се отчитат като допълнителна сума към датата на съставяне на годишния финансов отчет, като за база се използва последният месец от отчетната година, за който е налична информация към датата на изготвяне на отчета.

- Разходи за социално осигуряване:

Разходи за социално осигуряване са разходите за осигуровки и други плащания на персонала КТ.

- *Разходите за осигуровки* са начислените суми за социални и здравни осигуровки, за допълнителни пенсионни осигуровки, както и начислените суми за фонд “Безработица”. Осигурителните вноски за фонд “Трудова злополука и професионална болест” са за сметка на осигурителите. Върху средствата за социални разходи, давани постоянно или периодично пряко на лицата в пари или в натура се внасят осигурителни вноски в размера за фонд “Пенсии”.

В края на всяка финансова година, се начисляват разходи за неизползван платен годишен отпуск и осигуровки към тях, съгласно действащото законодателство.

Разходи за други плащания са плащания на персонала съгласно Заповед на Изпълнителния директор, във връзка с чл. 294 от Кодекса на труда и са свързани със социално-битови и културни потребности:

- сумите, които се изплащат за храна на персонала изплащане на суми за почивка на персонала;
- суми за честване на професионален и национални празници, юбилеи
- други плащания по КТ

- **Разходи за амортизации**

Разходи за амортизации са начислените амортизации на амортизируемите активи.

- **Отчетна стойност на продадения природен газ в страната**

Отчетната стойност на продадения природен газ в страната следва да се отчита, като се генерират аналитични сметки, които да съответстват на аналитичните сметки при отчитане на приходи от продажби на природен газ. Отчетната стойност включва себестойността на закупения газ, транзитните такси на територията на Румъния, и разходите за пренос и разпределение.

- **Различия в границите на класа „несигурност“ на измервателните системи**

Различията в границите на класа „несигурност“ на измервателните системи се отчитат месечно на база на изготвения от отдел „Оперативен контрол и баланс на природен газ“ баланс на газа и съответните протоколи и месечни актове за доставка и потребление на газа. Стойността на горе цитираните различия се определят на база на количествата и средно претеглената цена на газа за месеца.

19.4.1 Разходи за провизии

- Провизии за пенсии на база актюерско изчисление;
- Провизии за задължения;
- Провизии за задължения свързани със съдебни дела;
- Провизии за неизползвани отпуски.

19.4.2. Разходи за алтернативни и местни данъци и такси

Разходите за данъци и такси са за:

- данъци по Закона за корпоративното подоходно облагане (освен корпоративен данък);

- местни данъци – данък върху недвижимите имоти, данък при придобиване на имущества чрез дарение и безвъзмезден начин, данък върху превозните средства и други местни данъци, определени чрез закон;
- местни такси – такси за битови отпадъци, за ползване на тротоари и улични платна, такси за технически и административни услуги, такси за охрана и други такси, определени със закон;
- концесионни такси;
- други такси към държавната администрация, определени със закон.

19.4.3 Други разходи

Разходите, които са възникнали случайно или са породени от събития извън обичайната дейност и не се очаква да възникнат отново в близко бъдеще се отчитат като други разходи.

В други разходи се отчитат:

- командировки в страната и чужбина;
- членски внос;
- отписани вземания;
- обучение и квалификация на наетите лица;
- липси и брак на активи;
- санкции, глоби и неустойки по договори.

При възникването на група разходи, съществени за Дружеството, но които не попадат в нито една от групите в общата класификация, Дружеството съгласува с ръководството на БЕХ ЕАД тяхното отчитане, както за целите на индивидуалните, така и за целите на консолидираните финансови отчети.

19.4.4 Разходите от последваща оценка на активи

Разходите от обезценка на активи възникват от разликите между балансовите им стойности и оценената възстановима стойност от последващото им оценяване.

Разходите за обезценка на активи включват отчетените обезценки на финансови активи и разходите за преоценка на материални запаси, нематериални активи и имоти, машини и съоръжения.

19.5 Разходи за дейността

19.5.1. Разходи за основна дейност

Разходите за основната дейност се формират от преките и непреки разходи за доставка на природен газ.

Преки разходи са тези, които са свързани непосредствено със създаването на конкретен вид продукт, доставката на стока или услуга. Такива са разходите за доставка на газ и таксите за пренос.

Непреки разходи биват общи постоянни и общи променливи.

Общи променливи разходи са тези непреки разходи, които се променят пряко или почти пряко в зависимост от обема на доставките, например разходите за съхранение и разходите за горивен газ. Тези разходи се разпределят на база на реалните доставки.

Общи постоянни разходи са тези непреки разходи, които са сравнително постоянни, независимо от обема на доставките. Такива могат да бъдат разходи за амортизации и за поддържане на сгради и оборудване, непосредствено използвани в доставките. Тези разходи се разпределят и се включват към вече отчетените непосредствени (преки) разходи, на база на нормалния ритъм на доставките.

19.5.2. Разходи за спомагателна дейност

Разходите за отделните спомагателни дейности се отчитат в групи по всяка аналитична сметка съобразно посочената по-долу схема:

- разходи за материали;
- разходи за външни услуги;
- разходи за амортизации;
- разходи за персонала;
- разходи за социални осигуровки;
- други разходи.

19.5.3. Разходи за придобиване на дълготрайни активи

Разходите за придобиване на дълготрайни активи се обособяват в отделна сметка, като се създава аналитично отчитане по видове активи, съобразно утвърдените позиции в техническите проекти. Разходи за придобиване на дълготрайни активи разходи са всички разходи пряко отнасящи се до привеждането на даден актив до местоположението и в състоянието, необходими за експлоатацията по начина, предвиден от ръководството.

19.5.4. Разходи за организация и управление (Административни разходи)

Административните разходи са свързани с функционирането на общата система на управлението на Дружеството. Те могат да се третират и като допълнителни разходи, защото са в непосредствена връзка с организационната структура на Дружеството. Административните разходи са свързани с цялостната дейност на Дружеството и не могат да се отнасят за отделно осъществявани дейности в него.

Разходите за организация и управление на Дружеството се отчитат като административни разходи, директно в печалби и загуби.

Социални разходи в натура обхващат разходите за допълнително доброволно здравно осигуряване, доброволно застраховане и други.

19.5.5.Разходи за ликвидация на ИМС

Тази група разходи обхваща разходите, генерирани в процеса на ликвидация на имоти, машини и съоръжения.

19.6.Разходи от последваща оценка на активи

Разходите от обезценка на активи възникват от разликите между балансовите им стойности и оценената възстановима стойност от последващото им оценяване.

Разходите за обезценка на активи включват отчетените обезценки на финансови активи и разходите за преоценка на материални запаси, нематериални активи и имоти, машини и съоръжения.

19.7 Информация за оповестяване

В отчета за доходите и пояснителните приложения към годишните си финансови отчети Дружеството оповестява:

- Счетоводна политика, приета по отношение на признаването на разходите и формирането на себестойността;
- Сумата на всяка важна категория разходи, признати през периода, включително разходите за материали, външни услуги, амортизации, заплати и осигуровки, финансови разходи и разходи от обезценки на активи.

20 Предплатени суми за разходи, платени и получени аванси

Като предплатени суми се отчитат платени суми за разходи, които не се отнасят за текущата дейност през отчетния период.

Разходите могат да бъдат:

- краткосрочни – отнасят се за периоди до 1 година след датата на годишните финансови отчети;
- дългосрочни – отнасят се за периоди над 1 година след датата на годишните финансови отчети.

След отчитането на предплатените суми за разходи се изготвя план за признаването им като текущи разходи за дейността.

В състава на предплащанията се включват:

- услуги – абонамент, застраховки, предплатени наеми;
- други – такси и данъци;
- работно облекло с определен срок на износване.

Платени аванси

Като платени аванси се отчитат плащания към доставчици за бъдещи доставки на стоки, услуги, материали или други активи.

Получени аванси

Като получени аванси се отчитат получени плащания от клиенти за бъдещи доставки от страна на Дружеството.

21. Финансови приходи и разходи

21.1 Финансови приходи

Финансовите приходи включват:

- приходи от лихви по инвестирани средства (включително финансови активи на разположение за продажба);
- приходи от дивиденди;
- печалба от продажба на налични за продажба финансови активи;
- промени в справедливата стойност на финансови активи, отчитани по справедлива стойност, в печалба или загуба;
- печалба от операции в чуждестранна валута;
- приходи от лихви по просрочени вземания.

Политиката за признаване на финансови приходи е представена в *раздел Приходи*.

Финансовите разходи

Финансовите разходи включват:

- разходи за лихви – по краткосрочни редовни и просрочени заеми в левове и чуждестранна валута; по дългосрочни редовни и просрочени заеми в левове и чуждестранна валута; по неизплатени заплати в срок; по търговски задължения; по държавни вземания; по лизинг и други;
- разходи от отрицателни разлики от операции с инвестиции и други финансови инструменти;
- разходи в резултат на увеличение на задължението, следствие на приближаване с един период на датата, определена за реализиране за провизии;
- промени в справедливата стойност на финансови активи, отчитани по справедлива стойност, в печалби и загуби;
- обезценка на финансови активи, с изключение на обезценка на материални запаси, търговски, съдебни присъдени вземания, вземания от неустойки;
- разходите по заеми, които не могат да бъдат пряко отнесени към придобиването, изграждането и производството на отговарящ на условията актив и които се признават в печалби и загуби по метода на ефективния лихвен процент;
- по други финансови операции – банкови такси, комисионни и други.

Валутни курсови разлики

Печалби и загуби от валутни курсови разлики се представят нетно.

22. Отчитане на разходи по заеми

Изисквания на МСФО:

- МСС 23 „Разходи по заеми”

22.1. Определения

Дружеството капитализира разходите за заеми, за отговарящи на условията активи, чиято начална дата на капитализация е на, или след 1 януари 2009 г.

За отговарящи на условията активи, чиято начална дата на капитализация е преди 1 януари 2009 г., разходите за заеми, които могат пряко да се отнесат към придобиването, строителството или производството на такива активи, продължават да се признават така, както са били отчитани преди тази дата.

Разходите по заеми могат да включват:

- лихви, изчислени по метода на ефективния лихвен процент, както е описан в МСС 39 „Финансови инструменти: признаване и оценяване“;
- финансови разходи по отношение на финансови лизинги, признати в съответствие с МСС 17 „Лизинг“; и
- курсови разлики, възникващи от заеми в чуждестранна валута, до степента, в която те се разглеждат като корекция на разходите за лихви.

Разходи по заеми, които не могат да се отнесат пряко към придобиването, строителството или производството на отговарящ на условията актив, се признават в печалби и загуби като се използва метода на ефективния лихвен процент.

Разходите по заеми, които могат пряко да се отнесат към придобиването, строителството или производството на един отговарящ на условията актив се капитализират като част от стойността на този актив.

За да се определи кой актив отговаря на условията, се прави анализ на периода от време за подготовка, за неговата предвиждана употреба или продажба. Отговарящ на условията актив е актив, за придобиването на който непременно се изисква значителен период от време, за да стане готов за предвижданата му употреба или продажба.

Такива активи могат да са материални запаси за които се изисква значителен период от време, за да бъдат приведени в състояние за продажба, производствени съоръжения, съоръжения за производство на енергия, нематериални активи и инвестиционни имоти.

Началната дата на капитализацията е датата, на която Дружеството за първи път удовлетворява следните условия:

- извършва разходите за актива;
- извършва разходите по заемите;
- предприема дейности, необходими за подготвяне на актива за предвижданата му употреба или продажба.

Ръководството на Дружеството прави преценка как да се разпределят разходите по заеми между отделните активи като определя средно претеглен лихвен процент.

В последствие Дружеството прави анализи за:

- Определяне на размера на разходите по заеми, които са допустими за капитализиране по този актив като от действителните разходи, извършени по тези заеми през периода, се извади всякакъв инвестиционен доход от временното инвестиране на тези заеми.
- Ако за придобиването, строителството или производството на отговарящ на условията актив се използват и общи заеми, то Дружеството изчислява процент на капитализация като средно претеглената величина на разходите по заеми, отнесени към заемите на Дружеството, които са непогасени през периода, като се изключат заемите, извършени специално с цел придобиване на един отговарящ на условията актив.

- Дали размерът на разходите по заеми, които се капитализират през един период не превишават размера на разходите по заеми, извършени през този период.
- Дали балансовата сума на отговарящия на условията актив превишава неговата възстановимата стойност или нетна реализируема стойност и ако има такова превишение балансовата сума се отписва частично или изцяло.
- Възникване на условия за преустановяване на капитализирането на разходите по заеми, т.е. налице са дълги периоди, през които е прекъснато активното подобрене на отговарящ на условията актив, тъй като се приема, че това са разходи за притежаване на частично завършени активи, които не следва да се капитализират. Капитализацията на разходите за заеми обаче обикновено не се преустановява през период, когато се извършва значителна техническа и административна работа.
- Причините за дългите периоди, през които е прекъснато активното подобрене на отговарящ на условията актив и дали са породени от външни фактори; дали е техническо или правно прекъсване, типично за процеса или прекъсването на дейностите е съпроводено с продължаване на значителна техническа и административна дейност.
- Възникване на условие за прекратяване на капитализацията на разходите по заеми, т.е. дали са приключени в значителна степен всички дейности, необходими за подготвянето на отговарящия на условията актив за предвижданата употреба или продажба.
- Когато строителството на един отговарящ на условията актив се приключва на части и всяка една част може да се използва, докато продължава строителството по другите части, капитализацията на разходите по заеми следва да се прекрати, когато са приключени всички дейности, необходими за подготвянето на тази част за нейното предвиждано използване или продажба.
- За целите на изготвянето на консолидиран отчет следва капитализираните разходи по вътрешногрупови заеми и съответната им амортизация, ако има такава да бъдат елиминирани.

22.2 Информация за оповестяване

Дружеството оповестява:

- Сумата на разходите по заеми, която е капитализирана през периода;
- Процентът на капитализация, който е използван за определяне на размера на разходите по заемите, които са допустими за капитализиране.

23 Данъци

Изисквания на МСФО:

- МСС 12 Данъци върху дохода

23.1 Определение и класификация

Определение

Данъкът върху печалбата за годината представлява текущи и отсрочени данъци. Данъкът върху печалбата се признава в печалби и загуби, с изключение на този, отнасящ се за статии, които са признати директно в собствения капитал, или в друг всеобхватен доход.

- Текущият данък е очакваното плащане за данъка върху облагаемата печалба за годината, прилагайки данъчните ставки в сила, към датата на изготвяне на отчета и всички корекции за дължими данъци за предходни години.
- Отсрочените данъци се изчисляват чрез балансовия метод върху временните разлики между сумата на активите и пасивите, използвана за целите на изготвянето на финансовия отчет, и сумата, използвана за данъчни цели.

Класификация

В Дружеството се признават:

- текущи данъчни активи и пасиви;
- пасиви по отсрочени данъци;
- активи по отсрочени данъци.

23.2 Текущи данъчни активи и пасиви

Определение

Текущият данък е очакваното данъчно плащане върху облагаемата печалба за годината, прилагайки данъчните ставки в сила към датата на изготвяне на отчета и всички корекции за дължими данъци за предходни години.

Оценка

Текущите данъчни пасиви/активи за текущия и предходните периоди се оценяват по сумата, която се очаква да бъде платена / възстановена от данъчните органи при прилагане на данъчни ставки (и данъчни закони), действащи или по същество въведени в сила към датата на отчета.

Признаване

Текущият данък за текущия и предходни периоди се признава като пасив, до степента, до която не е платен.

Ако вече платената сума за текущ и предходен период превишава дължимата сума за тези периоди, излишъкът се признава като актив.

Ползата, свързана с данъчна загуба, която може да бъде пренесена напред, за да се възстанови текущ данък за предходен период, се признава като актив, до степента до която е вероятна бъдеща облагаема печалба, срещу която могат да се оползотворят неизползваните данъчни загуби.

23.3 Отсрочени данъци

Отсрочените данъци се изчисляват чрез балансовия метод върху временните разлики между сумата на активите и пасивите, използвана за целите на изготвянето на финансовия отчет, и сумата използвана за данъчни цели.

Сумата на отсрочените данъци се базира на очакването те да се реализират или приспадат, използвайки приложимите към датата на отчета данъчни ставки.

Отсрочен данък не се признава за временни разлики от първоначално признаване на активи и пасиви при сделки, незасягащи печалби и загуби, нито за счетоводни, нито за данъчни цели.

Отсрочените данъчни активи и пасиви се нетират, ако има правно основание за нетиране на текущи данъчни активи и пасиви или тези данъчни активи и пасиви ще се реализират едновременно.

Индикатор за необходимостта от признаване на временните разлики и начисление или приспадане на отсрочен данък за Дружеството може да бъдат следните основни групи транзакции:

- преоценка или обезценка на ИМС, нематериални активи или материални запаси;
- разлика в начислените амортизации на ИМС и нематериални активи за счетоводни и данъчни цели;
- отписване на ИМС и нематериални активи или материални запаси, които са били преоценявани/обезценявани;
- промени в справедливата стойност на финансови инструменти;
- обезценки и отписвания на вземания;
- обезценка на инвестиции в дъщерни предприятия, клонове, асоциирани предприятия или участия в съвместни предприятия;
- провизии за неизползвани отпуски и задължения при пенсиониране, начислени, но неизплатени възнаграждения по граждански договори и договори за управление;
- начисления и обратно проявление на провизии;
- наличие на индикации за слаба капитализация;

- данъчна загуба за приспадане или пренасяне.

23.3.1 Пасиви по отсрочени данъци

Признаване

Отсрочен данъчен пасив се признава за всички облагаеми временни разлики, освен когато отсроченият данъчен пасив възниква от:

- първоначалното признаване на репутация; или
- първоначалното признаване на актив или пасив при транзакция, която:
 - не е бизнес комбинация; и
 - не влияе нито върху счетоводната печалба, нито върху данъчната печалба/загуба към момента на извършване на транзакцията.

Дружеството признава отсрочен данъчен пасив за всички облагаеми временни разлики, свързани с инвестиции в дъщерни предприятия, клонове, асоциирани предприятия или участия в съвместни предприятия, освен до степента, до която са изпълнени и двете описани по-долу условия:

- предприятието майка, инвеститорът или съдружникът е в състояние да контролира момента във времето на обратното проявление на временната разлика; и
- съществува вероятност временната разлика да няма обратно проявление в предвидимо бъдеще.

Оценка

Отсрочените данъчни пасиви се оценяват по данъчните ставки, които се очаква да бъдат в сила за периода, в който пасивът се уреди въз основа на данъчните ставки (и данъчни закони), действащи или по същество въведени в сила към датата на отчета.

Оценяването на отсрочените данъчни пасиви отразява данъчните последици, които биха произтекли от начина, по който Дружеството очаква към датата на отчета да уреди балансовата стойност на своите пасиви.

Сумата на пасивите по отсрочените данъци се посочва като нетекущ пасив.

Отсрочените данъчни пасиви не се дисконтират.

23.3.2 Активи по отсрочени данъци

Признаване

За разлика от пасивите по отсрочени данъци, отсрочен данъчен актив се признава за всички приспадащи се временни разлики само до степента, до която е вероятно да съществува облагаема печалба, срещу която да могат да се оползотворят

приспадащите се временни разлики, освен ако отсроченият данъчен актив не произтича от първоначалното признаване на актив или пасив в транзакция, която:

- не е бизнес комбинация; и
- не влияе нито върху счетоводната, нито върху данъчната печалба/загуба към момента на извършване на транзакцията.

Сумата на отсрочените данъци се базира на очакването те да се реализират или приспаднат, използвайки приложимите към датата на отчета данъчни ставки.

Балансовата стойност на отсрочените данъчни активи се преразглежда към всяка дата на отчета. Дружеството намалява балансовата стойност на отсрочения данъчен актив до степента, до която вече не е вероятно да бъде реализирана достатъчна облагаема печалба, която да позволява да се оползотвори ползата от част или целия отсрочен данъчен актив. Всяко такова намаление трябва да се отчете с обратен ефект до степента, до която стане вероятно да се реализира достатъчна облагаема печалба.

Оценка

Отсрочените данъчни активи се оценяват по данъчните ставки, които се очаква да бъдат в сила за периода, в който активът се реализира въз основа на данъчните ставки (и данъчни закони), действащи или по същество въведени в сила към датата на отчета.

Оценяването на отсрочените данъчни активи отразява данъчните последици, които биха произтекли от начина, по който Дружеството очаква към датата на отчета да възстанови балансовата стойност на своите активи.

Сумата на активите по отсрочени данъци се представя като нетекущ актив.

Отсрочените данъчни активи не се дисконтират.

Счетоводно третиране

Текущите и отсрочените данъци се признават като приход или разход и се включват в печалбата или загубата за периода, освен до степента, до която данъкът възниква от:

- транзакция или събитие, която(ето) е призната(о) през същия или различен период, директно в собствения капитал; или
- бизнес комбинация.

Текущите и отсрочените данъци се дебитират или кредитират директно в собствения капитал, когато данъкът се отнася до статии, които са били дебитирани или кредитирани през същия или през различен отчетен период директно в собствения капитал.

23.4 Компенсиране и ефективна данъчна ставка

Компенсиране

Отсрочените данъчни активи и пасиви се нетират, ако има правно основание за нетиране на текущи данъчни активи и пасиви или тези данъчни активи и пасиви ще се реализират едновременно.

Ефективна данъчна ставка

Ефективната данъчна ставка се определя като сумата на текущия данък за периода се раздели на печалбата преди облагане с данъци.

Отсрочените данъчни активи и пасиви се оценяват на база на:

- очаквания начин на възстановяване (на актива) или уреждане (на пасива); и
- данъчната ставка, която се очаква да е приложима, когато основният актив (пасив) се възстановява (урежда), на база на ставки, които са в сила или се очакват да са в сила на отчетната дата.

Отсроченият данък се калкулира като очакваната приложима ставка се базира на законовата данъчна ставка, а не на ефективната данъчна ставка за дружеството.

23.5 Данък върху добавената стойност (ДДС)

Нетната сума на ДДС, възстановима от или дължима на данъчните власти, се включва в стойността на вземанията или задълженията в отчета за финансовото състояние .

Приходите, разходите и активите се признават нетно от ДДС, с изключение на случаите, когато:

- ДДС, възникващ при покупка на активи или услуги не е възстановим от данъчните власти, в който случай ДДС се признава като част от цената на придобиване на актива или като част от съответната разходна позиция, както това е уместно; и
- вземанията и задълженията, които се отчитат с включен ДДС.

23.6 Информация за оповестяване

В пояснителните приложения към годишните си финансови отчети Дружеството оповестява основните компоненти на разхода за данъци/данъчния кредит поотделно:

- текущ разход за данъци/данъчен кредит;
- всички корекции на текущ данък от предходни периоди, признати през периода;
- сумата на разхода/прихода по отсрочени данъци, отнасяща се до възникването и обратното проявление на временни разлики;

- сумата на отсрочения данъчен разход/приход, отнасяща се до промени в данъчните ставки или въвеждането на нови данъци;
- сумата на ползите, възникващи от непризната преди данъчна загуба, данъчен кредит или временна разлика за предходен период, използвана, за да се намали разходът за текущи данъци;
- сумата на ползите, възникващи от непризната преди данъчна загуба, данъчен кредит или временна разлика за предходен период, използвана, за да се намали отсроченият данъчен разход;
- отсрочения данъчен разход, възникващ в резултат на обезценката или отчитането с обратен ефект на предишна обезценка на отсрочен данъчен актив; и
- сумата на данъчния разход/приход, отнасяща се до онези промени в счетоводната политика и грешки, които са включени в печалбата или загубата в съответствие с МСС 8, тъй като не могат да бъдат отчетени ретроспективно (с обратна сила).

Следното трябва да се оповести поотделно:

- общата сума на текущите и отсрочените данъци, отнасящи се до статии, които са дебитирани или кредитирани в собствения капитал;
- обяснение на връзката между данъчния разход/приход и счетоводната печалба в едната или и двете от следните форми:
 - числово равнение между данъчния разход/приход и резултата от умножаването на сумата на счетоводната печалба по приложимата данъчна ставка, с оповестяване също на основата, върху която се изчислява приложимата данъчна ставка; или
 - числово равнение между средната ефективна данъчна ставка и приложимата данъчна ставка, с оповестяване също на основата, върху която е изчислена приложимата данъчна ставка;
- обяснение на промените в приложимата данъчна ставка в сравнение с предходния отчетен период;
- сумата (и датата на изтичане на срока им, ако има такъв) на приспадащите се временни разлики и неизползваните данъчни загуби и кредити, за които в отчета за финансовото състояние не е бил признат отсрочен данъчен актив;
- общата сума на временните разлики, свързани с инвестиции в дъщерни предприятия, клонове и асоциирани предприятия и участия в съвместни предприятия, за които не са били признати отсрочени данъчни пасиви (МСС 12.39);
- по отношение на всеки вид временни разлики и всеки вид неизползвани данъчни загуби и неизползвани данъчни кредити:
 - сумата на отсрочените данъчни активи и пасиви, призната в отчета за финансовото състояние за всеки представен период;

- сумата на отсрочения данъчен приход или разход, призната в отчета за доходите, ако тя не е очевидна от измененията на сумите, признати в отчета за финансовото състояние ;
- по отношение на преустановени дейности, данъчният разход, отнасящ се до:
 - печалбата или загубата от преустановяването; и
 - печалбата или загубата от обичайна дейност на преустановените дейности за периода заедно със съответните суми за всеки представен период; и
- сумата на ефектите от дивиденди към акционерите в Дружеството върху данъка върху дохода, които са предложени или декларирани, преди финансовите отчети да бъдат одобрени за издаване, но не са признати като пасиви във финансовите отчети.

Дружеството оповестява сумата на отсрочен данъчен актив и естеството на доказателствата, подкрепящи неговото признаване, когато:

- усвояването на отсрочения данъчен актив зависи от бъдещите облагаеми печалби, превишаващи печалбите, които възникват в резултат от обратното проявление на съществуващите облагаеми временни разлики; и
- са претърпели загуба в текущия или в предходния период в данъчната юрисдикция, към която се отнася отсроченият данъчен актив.

Трябва да се оповестяват непризнати временни разлики по отношение на инвестиции в дъщерни, асоциирани и съвместни предприятия; не се оповестява стойността на непризнатия отсрочен данък, а по скоро се оповестява брутната временна разлика.

24 Условни активи

Изисквания на МСФО:

- МСС 37 Провизии, условни пасиви и условни активи

Определение

Условен актив е възможен актив, възникващ като следствие от минали събития и чието съществуване може да се потвърди от настъпването или ненастъпването на едно или повече несигурни бъдещи събития, които не могат да бъдат напълно контролирани от Дружеството.

Класификация

Условни активи в Дружеството са:

- вземания по съдебни дела, които се очаква да бъдат разрешени в полза на Дружеството;
- вземания по гаранции, записи на заповед, акредитиви и др. подобни, издадени или открити в полза на Дружеството;
- всякакви условни активи в съответствие с МСС 37, които могат да възникнат от такива позиции, като например разходи по гаранции, искове, неустойки или евентуални загуби (МСС 18.36);
- всички свързани с данъци условни активи в съответствие с МСС 37, които могат да възникнат например от неразрешени спорове с данъчните органи (МСС 12.88);
- други.

Признаване

Условни активи не се признават в отчета за финансовото състояние. Условен актив се оповестява според изискванията на МСС 37.89, когато е вероятен входящ поток от икономически ресурси.

Информация за оповестяване

Когато има вероятност от постъпването на поток икономически ползи, дружеството оповестява в пояснителните приложения към финансовите си отчети:

- кратко описание на характера на условните активи към датата на отчета; и
- където е необходимо, преценка на техния финансов ефект, оценен според принципите, определени за провизии (в параграфи 36-52 от МСС 37): вероятни суми и време на получаване, естество, оценка на финансовия ефект, други.

Ако поради практическа невъзможност тази информация не може да бъде оповестена, този факт също се оповестява.

Когато има вероятност от постъпването на поток икономически ползи, Дружеството оповестява кратко описание на характера на условните активи към

датата на отчета и, където е необходимо, преценка на техния финансов ефект, оценен според принципите, определени за провизии.

25 Условни задължения

Изисквания на МСФО:

- МСС 37 Провизии, условни пасиви и условни активи

Определение

Условно задължение е:

- възможно задължение, възникнало като следствие от минали събития и чието съществуване може да се потвърди само от настъпването или ненастъпването на едно или повече несигурни бъдещи събития, които не могат да бъдат напълно контролирани от Дружеството; или
- настоящо задължение, произтичащо от минали събития, което не е било признато поради това, че:
 - не е вероятно да се появи необходимост от изходящ поток от ресурси, съдържащи икономически ползи, за погасяване на задължението; или
 - сумата на задължението не подлежи на оценяване с необходимата надеждност.

Класификация

Условни пасиви в Дружеството са:

- задължения по съдебни дела, които се очаква да бъдат разрешени във вреда на Дружеството;
- задължения по гаранции, записи на заповед, акредитиви и други подобни, издадени или открити от Дружеството;
- всякакви условни пасиви в съответствие с МСС 37, които могат да възникнат от такива позиции, като например разходи по гаранции, искове, неустойки или евентуални загуби (МСС 18.36);
- всички свързани с данъци условни задължения в съответствие с МСС 37, които могат да възникнат например от неразрешени спорове с данъчните органи (МСС 12.88);
- други.

Признаване

Условни задължения не се признават в отчета за финансовото състояние. Условно задължение се оповестява, освен ако вероятната необходимост от изходящ поток ресурси, съдържащ икономически ползи, за погасяване на задължението е отдалечена във времето.

Информация за оповестяване

С изключение на случаите, в които вероятната необходимост от изходящи потоци от ресурси, съдържащи икономически ползи, е отдалечена във времето, Дружеството оповестява в пояснителните приложения към финансовите си отчети:

- кратко описание на характера на условните пасиви за всеки клас условни пасиви, а когато е практически възможно и
 - оценка на техния финансов ефект, оценен в съответствие с изискванията за най-добра приблизителна оценка на условните активи и пасиви;
 - посочване на елементите на несигурност, отнасящи се до разположението във времето на потоците; и
 - вероятността да бъдат възстановени суми от трети лица.

Ако поради практическа невъзможност тази информация не може да бъде оповестена, този факт също се оповестява.

В изключително редки случаи оповестяването на цялата информация за условните активи и пасиви, изисквана от стандарта, или част от нея може да доведе до сериозно предубеждение към позицията на Дружеството при спорове с други страни по въпросите на провизиите, условните пасиви или условните активи. В такива случаи не е необходимо Дружеството да оповестява тази информация, но оповестява най-общо същността на спора заедно с факта, че информацията не е оповестена и причините за това.

26 Доходи на акция

Изисквания на МСФО:

- МСС 33 Нетна печалба на акция

Определение

Основен нетен доход на акция е нетната печалба или загуба, подлежаща на разпределение към притежателите на обикновени акции на Дружеството за периода, разделена на среднопретегления брой обикновени акции през периода.

Дружеството представя в отчета за всеобхватния доход основен нетен доход на акция (НДА) и такъв с намалена стойност за всеки клас от своите обикновени акции.

Измерване

Основният НДА се изчислява като се раздели печалбата или загубата за притежателите на обикновени акции на Дружеството със средно претегления брой на обикновени акции през периода, коригиран за притежавани собствени акции.

НДА с намалена стойност се определя като се коригира печалбата или загубата за притежателите на обикновени акции и средно претегления брой на обикновени акции, коригиран за притежавани собствени акции и с ефектите от всички намаляващи стойността потенциални обикновени акции, които включват конвертируеми облигации и опции върху акции отпуснати на служители.

Начинът за разпределение на нетната печалба или загуба, подлежаща на разпределение към притежателите на обикновени акции на Дружеството за периода се урежда от Устава на Дружеството.

Информация за оповестяване

Дружеството представя в отчета за всеобхватния доход основен нетен доход на акция и такъв с намалена стойност за всеки клас от своите обикновени акции, общо и за продължаващи дейности. Изисква се отделно оповестяване на доход на акция за преустановени дейности, в отчета за всеобхватния доход или в бележките към финансовия отчет.

Оповестяват се стойностите, използвани като числител в калкулациите на основния НДА и НДА с намалена стойност, и се представя обяснение за разликата до печалби и загуби принадлежащи на дружеството.

Оповестява се средно-претегления брой обикновени акции използвани като знаменател при калкулацията на основния НДА и НДА с намалена стойност и се представя обяснение за калкулацията му.

Оповестяват се инструменти, които потенциално биха могли да доведат до намаление стойността на НДА, но не са били включени при изчислението на стойността.

Оповестяват се транзакции с обикновени акции след датата на отчетния период, които биха имали значителен ефект върху НДА, ако се бяха случили преди края на отчетния период.

27 Преустановени дейности

Изисквания на МСФО:

- МСФО 5 *Нетекучи активи, държани за продажба, и преустановени дейности*

Определение

Преустановена дейност е компонент от Дружеството, който или е свободен или е класифициран като държан за продажба и

- представлява отделна основна линия от отрасловата или географската област на действие;
- е част от един координиран план за освобождаване на отделен основен вид дейност или географска област на дейности;
- е и дъщерно предприятие, придобито изключително с намерение да бъде препродадено.

Информация за оповестяване

В годишните си финансови отчети и пояснителните приложения към тях Дружеството оповестява:

- в отчета за всеобхватния доход – сума на печалбата или загубата след данъчно облагане, отнасяща се до преустановена дейност и печалбата или загубата след данъци, призната при оценка по справедлива стойност, намалена с разходите за продажба;
- анализ на приходи, разходи и печалба или загуба преди облагане с данъци за преустановената дейност;
- разхода на данък върху дохода относно преустановената дейност;
- печалбата или загубата след данъци, призната при оценка по справедлива стойност, намалена с разходите за продажба;
- нетни парични потоци от преустановената дейност;
- сумата на прихода от продължаващи и преустановени дейности, относим към собствениците на компанията-майка.

28 Събития след края на отчетния период

Изисквания на МСФО:

- *МСС 10 Събития след датата на отчета*

Определение

Събитията между края на отчетния период и датата на приемане на финансовите отчети за публикуване са събития след края на отчетния период.

Краят на отчетния период е 31 декември.

Датата на приемане на финансовите отчети за публикуване е датата на тяхното утвърждаване от Съвета на директорите на Дружеството.

Събитията могат да бъдат:

- коригиращи - доказващи условия, съществували към края на отчетния период и
- некоригиращи - показателни за условия, възникнали след края на отчетния период.

Главният счетоводител, началник управление финанси и ръководството на Дружеството извършват преглед и класификация на събитията като коригиращи или некоригиращи и вземат решение дали следва да се направят корекции в годишния финансов отчет, или само да се оповестят настъпилите събития.

Признаване и оценяване на коригиращи събития

Коригиращите събития се включват във финансовите отчети. Те могат да бъдат:

- Получена информация, че даден актив е обезценен към 31 декември поради обявяване в ликвидация или несъстоятелност на клиент;
- Необходимост от коригиране на обезценка на актив вследствие на информация за сделки със сходни активи;
- Установена себестойност на закупени активи преди края на отчетния период;
- Установяване на измами и грешки;
- Решаване на съдебно дело;
- Установяване на суми за изплащане на бонуси и комисиони.

Признаване и оценяване на некоригиращи събития

Некоригиращите събития са свързани с възможности за настъпили корекции в пазарните стойности на активи, както и с предприети действия от съществено значение в дейността на Дружеството. Те не се признават във финансовите отчети, но се оповестява информация за тях и оценката на финансовия ефект от тях.

Некоригиращите събития могат да бъдат:

- бизнес комбинации;
- продажба на дъщерни предприятия;
- план за преустановяване на дейности;
- обявяване на важно реструктуриране;
- съществени покупки или освобождавания от активи;
- вреди от стихийни бедствия;
- поемане на значителни ангажименти и задължения;
- започване на важни съдебни спорове, произтичащи единствено от събития, възникнали след края на отчетния период;
- необичайно големи промени в цени на активи и валутни курсове.

В случай, че не е възможна оценка на финансовия ефект, този факт се оповестява.

В случай че Дружеството декларира дивиденди за притежателите на капиталови инструменти след датата на баланса, Дружеството не признава тези дивиденди като задължение към датата на баланса. Декларираните дивиденди (т.е. дивидентите, които са подходящо одобрени и вече не са предмет на преценка) се оповестяват в пояснителните бележки към финансовите отчети.

Информация за оповестяване

Дружеството оповестява датата на приемане на финансовите отчети за публикуване и кой е извършил одобряването им.

Дружеството следва да оповести:

- Датата на приемане на финансовите отчети за публикуване и от кого са приети/одобрени;
- Да се обнови информация за събития съществуващи към края на отчетния период, когато има получена нова информация след края на отчетния период;
- Оповестяване характера на съществени некоригиращи събития
- Оповестяване на оценка на финансовите ефекти от съществени некоригиращи събития, или да се декларира, че такава оценка не може да бъде направена;
- Възможно е да са необходими други оповестявания според изискванията на други стандарти (например МСФО 3 Бизнес Комбинации и МСС 33 Нетна печалба на акция).

За съществените некоригиращи събития Дружеството оповестява:

- Естеството на събитията;
- Приблизителната оценка на финансовия му ефект или заявление, че не може да бъде направена такава оценка.

29 Свързани лица

Изисквания на МСФО:

- МСС 24 „Оповестяване на свързани лица”

Определение

Свързани са лицата, когато едното е в състояние да контролира другото или да упражнява върху него значително влияние при вземането на финансови и икономически решения за дейността му.

Класификация

Свързани лица за Дружеството са:

- държавно контролирани предприятия;
- дъщерни предприятия на БЕХ ЕАД;
- дъщерни предприятия на всяко от дружествата в Групата БЕХ ЕАД;
- асоциирани предприятия на всяко от дружества от Групата БЕХ ЕАД;
- съвместно контролирани предприятия на всяко от дружества от Групата БЕХ ЕАД;
- индивидуални физически лица, членове на ключов управленски персонал на дружеството или на неговото предприятие майка и/или близък техен роднина;
- предприятия, контролирани, съвместно контролирани или значително повлияни от някое от посочените по-горе физически лица или притежаващи значителни правомощия за гласуване в тези предприятия;
- предприятия, които представляват план за доходи след напускането на работата на служителите на Дружеството.

Сделки със свързани лица

Сделки със свързани лица са сделки по трансфер на ресурси, услуги или задължения, без значение дали се прилага някаква цена:

- покупко-продажба на стоки и продукция;
- покупко-продажба на имоти или други активи;
- предоставяне или получаване на услуги;
- лизинг;
- трансфер на научно-изследователска или развойна дейност;
- трансфер по лицензионни споразумения;
- трансфер по споразумения за финансиране;
- предоставяне на заеми;

- предоставяне на гаранции или обезпечения;
- уреждане на пасиви.

Информация за оповестяване

В пояснителните приложения към годишните си финансови отчети Дружеството оповестява минимум:

- Взаимоотношенията, при които е налице контрол, независимо дали има осъществени сделки;
- Сделки – естество, вид и елементи:
 - сума на сделките;
 - сума на неуредени салда към края на отчетния период с техните срокове, условия, обезпечения и обезщетения;
 - подробности за дадени и получени гаранции;
 - провизии за съмнителни вземания, свързани с неуредените сделки, както и разходите, признати за периода по отношение на лоши и съмнителни вземания.

Оповестяванията се правят отделно за предприятия със съвместен контрол или значително влияние върху Дружеството, дъщерни предприятия, асоциирани предприятия, съвместни предприятия, в които предприятието е контролиращ съдружник, ключов ръководен персонал и други свързани лица.

- Компенсации на ключов управленски персонал – общо и поотделно за краткосрочни доходи, доходи при напускане, доходи след прекратяване на трудовото правоотношение, други дългосрочни доходи, плащания на база акции.
- За сделки и неуредени салда, включително задължения, между Дружеството и държавата или друго предприятие, което е свързано лице, тъй като държавата упражнява контрол, съвместен контрол или значително влияние върху това предприятие, Дружеството оповестява следната информация:
 - името на държавата и естеството на взаимоотношението с Дружеството;
 - естеството и стойността на всяка индивидуално значима сделка;
 - количествени или качествени показатели относно размера на сделките, които са съвкупно, но не поотделно значими.

30 Управление на риска

Изисквания на МСФО:

- МСФО 7 Финансови инструменти: оповестяване

Определение

Рискът може да бъде кредитен, ликвиден, пазарен и оперативен риск.

- *Кредитен риск* е рискът, при който една от страните по договори и/или финансови инструменти не изпълнява задълженията си. Дружеството оповестява кредитния риск по групи инструменти. Кредитният риск би могъл да произтече от вземания от клиенти, инвестиции във финансови инструменти, предоставени гаранции и заеми.
- *Ликвиден риск* е рискът, че Дружеството ще срещне трудности при изпълнението на задължения, свързани с финансови пасиви, които се уреждат в пари или чрез друг финансов актив.
- *Пазарен риск* е рискът, че справедливата стойност или бъдещите парични потоци на финансовия инструмент ще варират, поради промени в пазарните цени. Пазарният риск се състои от три вида риск: валутен риск, лихвен риск и друг ценови риск.
 - *Валутен риск* е рискът, при който стойността на даден финансов инструмент се колебае поради промени в обменните курсове на чуждестранните валути.
 - *Лихвен риск* е рискът, при който справедливата стойност или бъдещите парични потоци на даден финансов инструмент се колебае поради промени в пазарните лихвени проценти.
 - *Друг ценови риск* е рискът, че справедливата стойност или бъдещите парични потоци на финансовия инструмент ще варират поради промени в пазарните цени (различни от тези, възникващи от лихвен риск или валутен риск), независимо от това дали тези промени са причинени от фактори, специфични за отделния финансов инструмент или неговия емитент, или от фактори, влияещи върху всички подобни финансови инструменти, търгувани на пазара.
- *Оперативен риск* е рискът от преки или косвени загуби, произтичащи от широк кръг от причини, свързани с процесите, персонала, технологиите и инфраструктурата на Дружеството, както и от външни фактори, различни от кредитни, пазарни и ликвидни рискове, като например тези, произтичащи от правни и регулаторни изисквания и общоприети стандарти на корпоративно поведение. Оперативни рискове възникват от всички операции на Дружеството.

Признаване

Поетите рискове от Дружеството са обосновани в случаите, когато рисковите експозиции са ясно количествено определени и се управляват и контролират ефективно.

Процесът на управление на риска включва установяване, измерване, наблюдение и контрол.

Управлението на риска се извършва от Съвета на директорите на БЕХ ЕАД, на Дружеството и/или упълномощени от него лица.

За управлението на риска Дружеството изготвя и приема правила за управление на риска, включващи информация за видовете рискове за дружеството, задължения на отделните звена, лимити за определени операции и сделки и др.

Информация за оповестяване

За всеки вид риск, възникващ от финансови инструменти, Дружеството оповестява:

- Качествени оповестявания:
 - излаганията на риск и как възникват те;
 - своите цели, политика и процеси за управление на риска и методите, използвани за оценяване на риска; и
 - всякакви промени в оповестяванията по горните две точки от предходния период.
- Количествени оповестявания:
 - обобщени количествени данни за своята изложеност на този риск на отчетната дата;
 - специфични оповестявания за всеки вид риск, освен когато рискът е несъществен;
 - концентрациите на риск, ако не са видими от оповестяванията посочени по-горе.

Дружеството оповестява информация за кредитния риск както следва:

- по групи финансови инструменти - стойността, която най-добре представя неговата максимална изложеност на кредитен риск на отчетната дата, без да се взимат предвид държани обезпечения и други кредитни разширения; описание на обезпечението, държано като гаранция, и другите кредитни разширения; информация за кредитното качество на финансовите активи, които нито са просрочени, нито са обезценени; балансовата стойност на финансовите активи, които иначе биха били просрочени или обезценени, но чиито срокове са били предоговорени;
- по групи финансови активи - анализ на периода на съществуване на финансовите активи, които са просрочени към отчетната дата, но не са обезценени; анализ на финансовите активи, които са индивидуално определени да бъдат обезценени към отчетната дата, включително факторите,

които Дружеството е взело предвид при определянето, че са обезценени; описание на обезпечението, държано от Дружеството като гаранция, и другите кредитни разширения, и, освен когато е практически неприложимо, оценка на тяхната справедлива стойност за оповестените суми;

- активи, придобити от обезпечения - Когато Дружеството придобива финансови или нефинансови активи през периода чрез придобиване на собственост върху обезпечение, което държи, или чрез мобилизиране на други ресурси за повишаване качеството на кредита (например гаранции), и тези активи отговарят на критериите за признаване в други стандарти, Дружеството оповестява естеството и балансовата стойност на тези активи и политиката си за освобождаването или използването им.

Дружеството оповестява информация за ликвидния риск както следва:

- анализ на падежите за финансови пасиви, който показва оставащите по договорите падежи;
- описание как то управлява присъщия за тези финансови пасиви ликвиден риск.

Възприетите времеви интервали за оповестяване на количествена информация са, както следва:

Към 31 декември 20XX г.	Балансова стойност	Договорени парични потоци	6 месеца или по-малко	6-12 месеца	1-2 години	2-5 години
	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.	хил. лв.
Емитирана облигационна емисия	X	X X	X X	X X	X X	X X
Получени заеми от свързани лица	X	X X	X X	X X	X X	X X
Търговски и други задължения	X	X X	X X	X X	X X	X X
Търговски задължения към свързани лица	X	X X	X X	X X	X X	X X
	<u>X</u>	<u>X</u>	<u>X</u>	<u>X</u>	<u>X</u>	<u>X</u>

Анализ на чувствителността

За всеки вид пазарен риск, Дружеството оповестява анализ на чувствителността, методите и предположенията, операциите, други събития или условия върху финансовото състояние, резултати или парични потоци на използвани при изготвянето на анализа, промени от предходния период и причините за тези промени, ако има такива.

Когато анализите на чувствителността са непредставителни за риска, присъщ на финансовия инструмент (например, защото изложеността на риск в края на годината не отразява изложеността през годината), Дружеството оповестява този факт и причината, поради която счита анализите на чувствителността за непредставителни.

Съгласно МСС 1, Дружеството оповестява информация, която дава възможност на потребителите на финансовите отчети да оценят неговите цели, политики и процеси за управление на капитала.

31 Отчитане на промени в счетоводни политики

Изисквания на МСФО:

- МСС 8 Счетоводна политика, промени в счетоводните приблизителни оценки и грешки

31.1.Промени в счетоводните политики

Определение

Дружеството прилага счетоводната политика последователно през отчетните периоди с цел осигуряване на възможност на потребителите да сравняват финансовите отчети за по-дълъг период от време и да могат да установят тенденциите в развитието.

Значимите счетоводни политики се оповестяват в приложението към годишния финансов отчет.

Дружеството извършва промени в счетоводните си политики само когато:

- има промени в законодателството;
- промяната се изисква от конкретен счетоводен стандарт или разяснение;
- промяната ще доведе до представяне във финансовите отчети на надеждна и по-уместна информация за ефекта от операциите, други събития или условия върху финансовото състояние, резултати или парични потоци на Дружеството /по-подходящо представяне на събитията или сделките във финансовите отчети на Дружеството/.

Промените в счетоводните политики се одобряват и приемат от Съвета на директорите, по предложение на главния счетоводител и/или началник на управление Финанси на Дружеството и се представят за съгласуване и одобрение от БЕХ ЕАД.

Когато промяна на счетоводната политика има съществен ефект върху текущия период или върху предходни и бъдещи отчетни периоди, се представя допълнителна информация за естеството, размера и влиянието от промяната. За целта се извършват корекции, съгласно изискванията на приложимите МСФО.

Промяната в счетоводната политика се прилага с обратна сила, освен в случаите когато това е по изискване на закон или промяна в приложимите счетоводни стандарти. Корекциите в следствие на промяната, обикновено се отразяват като корекция на салдото на неразпределената печалба от минали периоди. Сравнителната информация следва да бъде преизчислена. В случай, че сумата, която се отнася за предходни периоди не е надеждно измерима в разумни граници, Дружеството прилага новата счетоводна политика по отношение на балансовата стойност на активите и пасивите към началото на най-ранния период, за който е осъществимо прилагането с обратна сила, като това може да бъде текущият период. Дружеството прави съответните корекции в началното салдо на всеки засегнат елемент от капитала за този период.

Първоначалното прилагане на Стандарт или Разяснение се отчита като промяна в счетоводната политика в съответствие с конкретните преходни разпоредби в този Стандарт или Разяснение. Когато промяната в счетоводната политика е в резултат на първоначално прилагане на Стандарт или Разяснение, които не включват конкретни преходни разпоредби по отношение на тази промяна, или се прави доброволна промяна в счетоводната политика, то тази промяна се прилага с обратна сила. При прилагане с обратна сила на промяната в счетоводната политика се отразява като корекция в началното салдо на всеки засегнат компонент на собствения капитал за най-ранния представен период и другите сравнителни стойности, оповестени за всеки представен период, все едно, че новата счетоводна политика е била прилагана винаги.

Не представлява промяна на счетоводната политика, приемането на счетоводна политика за събития и сделки, които не са се случвали преди или които се различават по същество от случилите се преди това, събития и сделки.

Представяне

Промените в счетоводните политики се отразяват чрез коригиране началното салдо на всеки засегнат компонент от капитала за най-ранния представен предходен период, когато това е изрично определено в стандарт. За всички останали случаи се коригира началното салдо на неразпределената печалба. Оповестяваните и представяните суми за предходни периоди се преизчисляват по начин, сякаш дружеството винаги е прилагало новите счетоводни политики.

Не се прави преизчисление с обратна сила, само когато е практически неприложимо да се определят конкретните ефекти за периода или кумулативния ефект от промяната.

При поява на нови обекти на отчитане се допълват счетоводните политики. Това не се третира като промяна в счетоводна политика.

Информация за оповестяване

В пояснителните приложения към годишните си финансови отчети Дружеството оповестява:

- наименование на счетоводен стандарт или разяснение, които налагат промени в счетоводните политики;
- естество на промените в счетоводните политики;
- размер на корекцията за текущия и всеки представен предходен период за всяка засегната статия във финансовите отчети;
- причини, поради които дружеството счита, че промените в счетоводните политики ще осигурят по-голяма надеждност на информацията.

Когато при прилагане на счетоводната политика е дадено предимство на един счетоводен принцип пред друг, това се оповестява в приложението към годишния финансов отчет заедно с основанията за даването на предимство.

Отклонението от някои принципи на счетоводната политика се оповестява заедно с причините за това отклонение. Когато отклонението от възприетата счетоводна политика е предизвикано от промени в дейността на Дружеството или изменения в нормативни актове по счетоводство, това обстоятелство се оповестява в приложенията към годишния финансов отчет.

Нарушенията на принципите на счетоводната политика или допуснати съществени грешки и неточности в отделни елементи на годишния финансов отчет не се коригират чрез оповестяването им в приложенията.

31.2 Промени в счетоводните приблизителни оценки

Определение

Промяна в счетоводната приблизителна оценка е корекция на балансовата стойност на актив или пасив или в размера на периодичната обезценка на актив, настъпили в резултат на нова информация или ново развитие и не се третират като корекции на грешки.

Промени в счетоводните приблизителни оценки се налагат при:

- оценка на трудносъбираеми и несъбираеми вземания от клиенти;
- оценка на годност на материални запаси;
- оценка на справедлива стойност на активи и пасиви;
- оценка на срок на годност и модел на получаване на бъдещите икономически ползи от амортизируемите активи;
- оценка на провизии.

При изготвяне на годишния финансов отчет могат да възникнат следните случаи на промяна в приблизителните счетоводни стойности:

- промяна в метода на амортизация - когато се промени начина на ползване на икономически изгоди от актива. Коригират се амортизационните квоти за текущия и за следващите периоди;
- промяна в очаквания полезен живот на актива. Коригират се амортизационните квоти за текущия и за следващите периоди;
- промяна в остатъчната стойност на актива. Коригират се амортизируемата стойност и амортизационните квоти за текущия и за следващите периоди;
- промяна в приблизителните оценки за размера на трудносъбираемите вземания - коригира се само текущия период;
- промяна в приблизителната оценка относно морално остарели стоково-материални запаси. Коригира се само текущия период и следващите периоди.

Представяне

Когато промяна в счетоводната приблизителна оценка води до промени в активите и пасивите или се отнася до компонент на капитала, тя се признава за периода на

промяната чрез коригиране на балансовата стойност на актив, пасив или компонент на капитала.

Ефектът от промяната в счетоводната приблизителна оценка се включва в нетната печалба/загуба за текущия или текущия и бъдещите периоди.

Информация за оповестяване

В пояснителните приложения към годишните си финансови отчети Дружеството оповестява естеството и размера на промяната.

31.3.Грешки от предходен период

Определение

Грешки от предходен период са пропуските или неточното представяне на финансовите отчети за един или повече предходни периоди, произтичащи от неизползване или неправомерно използване на надеждна информация, която е била налична към момента на оторизиране за публикуване на финансовите отчети, и която е можело да бъде взета предвид при изготвянето и представянето на тези отчети. В съответствие с МСС 8.42 се коригират само съществените грешки от предходни периоди в първия период след откриването им, като се преизчислява сравнителната информация и преизчисление на активите и пасивите за най-ранно представения период.

Класификация

Грешки от предходен период могат да бъдат:

- математически грешки;
- грешки при прилагане на счетоводните политики;
- недоглеждане или неточно представяне на факти;
- измами.

Представяне

Евентуални грешки за текущия период, открити в същия, се коригират преди финансовите отчети да бъдат одобрени за публикуване.

Корекция на грешки от предходен период се представя в първите финансови отчети след откриването им чрез преизчисляване на сравнителните суми за представените предходни периоди, в които са възникнали грешките. Когато грешките са възникнали преди най-ранно представяните предходни периоди, те се представят чрез преизчисляване на началното салдо на засегнатите активи, пасиви или капитал.

Информация за оповестяване

В пояснителните приложения към годишните си финансови отчети Дружеството оповестява:

- Естество на грешката от предходен период;
- За всеки представен предходен период, доколкото е практически приложимо, сумата на корекцията:
 - за всяка засегната статия от финансовите отчети; и
 - в случай че, дружеството прилага МСС 33 - дохода на акция с намалена стойност.
- Сумата на корекцията в началото на най-ранния представен предходен период; и
- В случай че преизчисляването с обратна сила е практически неприложимо за определен предходен период, следва да се оповестят обстоятелствата, които са довели до съществуването на това условие, и да се опишат начинът и датата, на която грешката е била коригирана.

32 Междинно финансово отчитане

Изисквания на МСФО:

- МСС 34 Междинно финансово отчитане
- КРМСФО 10 Междинно финансово отчитане и обезценка

Определение

Междинен финансов отчет е финансов отчет, съдържащ или пълен комплект финансови отчети (както са описани в МСС 1 „Представяне на финансови отчети“), или комплект съкратени финансови отчети (както са описани в МСС 34 „Междинно финансово отчитане“) за даден междинен период.

Дружеството изготвя комплект съкратени финансови отчети в своя междинен финансов отчет, като тези съкратени отчети включват като минимум всяко от заглавията и междинните суми, които са били включени в последния му годишен финансов отчет и подбрани пояснителни приложения за събития и сделки, които са съществени за разбиране на промените във финансовото състояние и резултати на Дружеството след края на последния годишен отчетен период.

Междинните финансови отчети включват минимум компоненти, както следва:

- съкратен отчет за финансовото състояние;
- съкратен отчет за всеобхватния доход, представен или като:
 - съкратен единен отчет;или
 - съкратен отделен отчет за доходите и съкратен отчет за всеобхватния доход;
- съкратен отчет за промените в собствения капитал;
- съкратен отчет за паричните потоци;
- подбрани пояснителни бележки.

Не е необходимо пояснителните приложения към междинния финансов отчет да представят относително несъществено актуализиране на информацията, която е била вече отчетена в приложенията към последния годишен отчет. Към датата на междинния финансов отчет, по-полезно е наличието на обяснение за събитията и сделките, които имат значение за разбирането на промените във финансовото състояние и резултатите на Дружеството от датата на последното годишно отчитане.

В междинния финансов отчет, Дружеството прилага същата счетоводна политика, каквато прилага и в годишния си финансов отчет, с изключение на промените в счетоводната политика, въведени след датата на последния годишен финансов отчет, които трябва да бъдат отразени в следващия годишен финансов отчет.

Оценките с цел междинно отчитане се правят на базата на периода от началото на годината, до момента.

Периоди, за които се изисква представяне на междинни финансови отчети и сравнителна информация

Междинните отчети включват междинни финансови отчети (съкратени или пълни) за периоди, както следва:

- отчет за финансовото състояние към края на текущия междинен период и сравнителен отчет за финансовото състояние към края на непосредствено предхождащата финансова година;
- отчети за всеобхватния доход за текущия междинен период и с натрупване за текущата финансова година до настоящия момент със сравнителни отчети за всеобхватния доход за съответните сравними междинни периоди (текущ и от началото на годината) на непосредствено предходната финансова година;
- отчет, посочващ промените в собствения капитал с натрупване за текущата финансова година до настоящия момент със сравнителен отчет за съответния сравним период от началото на годината до момента на непосредствено предходната финансова година; и
- отчет за паричните потоци с натрупване за текущата финансова година до настоящия момент със сравнителен отчет за съответния сравним период от началото на годината до момента на непосредствено предходната финансова година.

33 Разделно (регулаторно) счетоводство

Според изискванията на чл. 37 от Закона за Енергетиката, Дружеството следва да води отделна счетоводна отчетност за:

- всяка дейност, подлежаща на лицензиране по този закон и другите им дейности;
- всеки клон и предприятие;
- дейности при регулирани и свободно договорени цени.

Счетоводното отчитане по дейности се осъществява в рамките на установената за Дружеството организационна структура за Централно управление и Технологично звено Румъния.

Счетоводното разделение на дейностите, се осъществява на синтетично и аналитично ниво в обратната ведомост на дружеството, според изискванията на Закона за счетоводството.

33.1.Активи

За целите на регулаторното счетоводство, счетоводните сметки следва да се детайлизират по признаци, като се отчита принадлежността на елементите към клас активи и към съответния вид лицензионна дейност.

Дружеството няма материални активи, свързани с дейностите пренос и разпределение, тъй като тези дейности се извършват от Булгартрансгаз ЕАД.

Съществуват само финансови активи и пасиви, свързани с префактурираните услуги с Булгартрансгаз ЕАД (пренос и разпределение).

Прехвърляне на ИМС между звена

При прехвърляне на ИМС от един район в друг или между райони и Централно управление на Дружеството се съблюдават следните правила:

- Прехвърлянето се извършва със заповед на ръководителя на Дружеството;
- При прехвърлянето се съставя протокол в три екземпляра. Два от тях остават в Районите, а трети екземпляр се изпраща в централното управление;
- Копие от протоколите се представят в счетоводните отдели на районите и в централното управление;
- счетоводното отразяване на прехвърлянето се извършва чрез сметка 460 “Вътрешни разчети”;
- активът се отписва (отчетна стойност и натрупана амортизация) от сметките на Района, предоставящ актива и се заприхважда в сметките на Района, приемащ актива;
- счетоводно се прехвърля и натрупания преоценъчен резерв на актива, обект на вътрешен трансфер;

- активът се отписва от амортизационния план и инвентарната книга на Района, предоставящ актива и се завежда в регистрите на района, приемащ актива;
- датата на прехвърляне, е датата на която се преустановява начисляването на амортизация на актива в района, предоставящ актива и започва начисляване на амортизация в Района приемащ актива.

Начисляването на амортизация не се преустановява в резултат на прехвърлянето, с изключение на случаите, при които при прехвърлянето, активът се въвежда отново в експлоатация със значително закъснение (над 6 месеца) и през този период не се очаква актива да загуби част от стойността си в резултат на овехтяване или морално остаряване.

33.2.Пасиви

При класификацията на пасивите за целите на регулаторното счетоводство е необходимо да се вземат предвид следните изисквания:

- Подсметките на група 12 “Финансови резултати (Печалби и загуби)” се детайлизират по признак резултати от регулирана и нерегулирана дейност;
- Съществуват само финансови активи и пасиви свързани с префактурираните услуги с Булгартрансгаз ЕАД (пренос и разпределение).

33.3.Разходи за основна дейност

Дружеството разделя разходите за основна дейност по отделни видове дейност на базата аналитични сметки. Всички разходи за основна дейност са свързани с дейността по доставка на газ, с изключение на услугите, оказвани от Булгартрансгаз ЕАД на крайните клиенти за пренос и разпределение на природен газ (такса пренос), за които Дружеството получава фактура от Булгартрансгаз ЕАД и които префактурира на крайните клиенти.

33.4.Административни разходи

Дружеството не отчита административни разходи по видове дейности, тъй като реално извършва само една лицензирана дейност - „доставка на природен газ”.

33.5.Приходи по дейности

Дружеството разделя приходите по отделни видове дейност на базата аналитични сметки. Всички приходи са свързани с дейността по доставка на газ, с изключение на услугите оказвани от Булгартрансгаз ЕАД на крайните клиенти за пренос и разпределение на природен газ (такса пренос), за които Дружеството получава фактура от Булгартрансгаз ЕАД и които префактурира на крайните клиенти.

34. Годишни финансови отчети

Изисквания на МСФО и законодателството:

- *МСС 1 Представяне на финансови отчети*
- *МСС 7 Отчети за паричните потоци*
- *Закон за счетоводството*
- *Търговски закон*

Финансовите отчети на Дружеството се изготвят в съответствие с изискванията на МСС 1 „Представяне на финансови отчети“. Дружеството представя в Отчета за промените в собствения капитал всички промени в собствения капитал, свързани със собствениците, докато всички промени в собствения капитал, несвързани със собствениците, се представят в отчета за всеобхватния доход.

34.1.Общи положения

Годишният финансов отчет се съставя за период от една календарна година към 31 декември на съответната година.

Годишният финансов отчет на Дружеството включва:

- Отчет за финансовото състояние към края на периода;
- Отчет за всеобхватния доход за периода;
- Отчет за промените в собствения капитал за периода;
- Отчет за паричните потоци за периода;
- Пояснителни приложения, представляващи обобщение на по-важните счетоводни политики и друга пояснителна информация;
- Отчет за финансовото състояние към началото на най-ранния сравнителен период, когато Дружеството прилага счетоводна политика със задна дата или прави преизчисление със задна дата на статии в своите финансови отчети, или когато прекласифицира статии в своите финансови отчети.

Финансовият отчет на Дружеството съдържа информация за наименованието, правната форма и адреса на Дружеството, всякаква промяна в тази информация от края на предходния отчетен период, периодът, за който се отнася, датата, към която е съставен и датата на изготвянето му.

Форматът и съдържанието на финансовия отчет се одобряват от ръководството на Дружеството.

Дружеството представя отчетите в следните формати:

- Отчета на финансовото състояние по трайност/срочност при изготвянето;
- Отчета за паричните потоци по прекия метод;

- Отчета за доходите на базата на класификация на разходите по характер (икономически елементи) и съдържа информация за доходите за отчетния период и разпределения на печалбата или загубата за периода.

34.2. Разграничение текущи/нетекущи активи и пасиви

Дружеството класифицира даден актив като текущ, когато:

- очаква да реализира актива или възнамерява да го продаде или употреби в своя нормален оперативен цикъл;
- държи актива предимно с цел търгуване;
- очаква да реализира актива в рамките на дванадесет месеца след края на отчетния период; или
- активът е пари или парични еквиваленти (съгласно дефиницията на МСФО 7), освен ако за актива няма ограничение да бъде разменен или използван за уреждане на пасив в продължение най-малко на дванадесет месеца след края на отчетния период.

Дружеството класифицира всички останали активи като нетекущи.

Дружеството класифицира даден пасив като текущ, когато:

- очаква да уреди пасива в своя нормален оперативен цикъл;
- държи пасива предимно с цел търгуване;
- пасивът следва да бъде уреден в рамките на дванадесет месеца след края на отчетния период; или
- няма безусловно право да отсрочва уреждането на пасива за период най-малко дванадесет месеца след края на отчетния период.

Класификацията на даден пасив не се влияе от условията във връзка с него, които биха позволили на контрагента при желание да го уреди чрез издаване на инструменти на собствения капитал.

Дружеството класифицира всички останали пасиви като нетекущи.

Дружеството класифицира своите финансови пасиви като текущи, когато следва да се уредят в рамките на дванадесет месеца след отчетния период, дори ако:

- първоначалният срок е бил за период по-дълъг от дванадесет месеца
и
- споразумение за рефинансиране или за нов погасителен план на дългосрочна база е сключено след отчетния период и преди финансовите отчети да са одобрени за публикуване.

Ако Дружеството очаква и има право на преценка да рефинансира или да прехвърли напред задължение за най-малко дванадесет месеца след отчетния период по съществуващо кредитно улеснение, то класифицира задължението като нетекущо, дори ако в противен случай то би било дължимо в по-кратък срок.

Когато обаче рефинансирането или прехвърлянето напред на задължението не е по преценка на Дружеството (например няма споразумение за рефинансиране), потенциалът за рефинансиране не се взема предвид и задължението се класифицира като текущо.

Когато Дружеството наруши поето условие по дългосрочно споразумение на или преди края на отчетния период, в резултат на което задължението стане изискуемо, задължението се класифицира като текущо, дори ако кредитодателят се е съгласил, след отчетния период и преди одобрението на финансовите отчети за публикуване, да не изисква плащането като последица от нарушението. Задължението се класифицира като текущо, защото към края на отчетния период Дружеството няма безусловно право да разсрочи уреждането му за период най-малко дванадесет месеца от тази дата.

Пасивът обаче се класифицира като нетекущ, ако кредитодателят се е съгласил към края на отчетния период да предостави гратисен период, приключващ най-малко дванадесет месеца след отчетния период, в рамките на който Дружеството може да изправи нарушението, и през който кредитодателят не може да изиска незабавно погасяване.

По отношение на кредити, класифицирани като нетекущи, ако настъпят следните събития между края на отчетния период и датата на одобрение на финансовите отчети за публикуване, тези събития отговарят на условията за оповестяване като некоригиращи събития в съответствие с МСС 10 „Събития след датата на баланса“:

- рефинансиране на дългосрочна база;
- изправяне на нарушение по дългосрочно кредитно споразумение; и
- получаване от кредитодателя на гратисен период за изправяне на нарушението по дългосрочно кредитно споразумение най-малко дванадесет месеца след отчетния период.

34.3. Подписване на финансовите отчети

Финансови отчети на Дружеството се подписват най-малко от съставителят им и изпълнителния директор и се одобряват за издаване от Съвета на директорите на Дружеството.

Годишен доклад за дейността

В края на годината се изготвя и годишен доклад за дейността, който включва:

- Достоверно изложение за развитието на дейността и за състоянието на Дружеството и рисковете, пред които е изправено;
- Важните събития, настъпили след датата, към която е съставен годишния финансов отчет;
- Предвижданото развитие на Дружеството;
- Дейността в областта на научните изследвания и проучвания;

- Движението на акциите в съответствие с изискванията на действащото законодателство;
- Наличието на клонове на Дружеството;
- Използваните от Дружеството финансови инструменти, а когато е съществено за оценяване на активите, пасивите, финансовото състояние и финансовия резултат, се оповестяват:
 - целите и политиката на Дружеството по управление на финансовия риск, включително политиката му на хеджиране на всеки основен тип хеджирана позиция, за която се прилага отчитане на хеджирането; и
 - експозицията на Дружеството по отношение на ценовия, кредитния и ликвидния риск и риска на паричния поток.
- Броят и номиналната стойност на придобитите и прехвърлените през годината собствени акции, частта от капитала, която те представляват, както и цената, по която е станало придобиването или прехвърлянето;
- Основанието за придобиванията, извършени през годината;
- Броят и номиналната стойност на притежаваните собствени акции и частта от капитала, която те представляват.
- Възнагражденията, получени общо през годината от членовете на органите за управление;
- Придобитите, притежаваните и прехвърлените от членовете на органите за управление през годината акции и облигации на дружеството;
- Правата на членовете на органите за управление да придобиват акции и облигации на дружеството;
- Участието на членовете на органите за управление в търговски дружества като неограничено отговорни съдружници, притежаването на повече от 25 на сто от капитала на друго дружество, както и участието им в управлението на други дружества или кооперации като прокуристи, управители или членове на съвети;
- Договори на Членовете на органите за управление и свързани с тях лица с дружеството, сключени през годината, , които излизат извън обичайната му дейност или съществено се отклоняват от пазарните условия;
- Планираната стопанска политика през следващата година, в това число очакваните инвестиции и развитие на персонала, очакваният доход от инвестиции и развитие на дружеството, както и предстоящите сделки от съществено значение за дейността на дружеството;
- Друга информация по преценка на ръководството.

Приемане на финансовите отчети

Годишните отчети на Дружеството се приемат от Съвета на директорите на БЕХ ЕАД в качеството му на орган, упражняващ правата на едноличен собственик на капитала.

Разглеждането на отчетите се осъществява от назначена със заповед на Изпълнителния директор на БЕХ ЕАД работна група (балансова комисия). Комисията разглежда годишния финансов отчет на Дружеството, заедно с годишната данъчна декларация, отчет за изпълнението на бизнес програмата, годишния доклад за дейността, доклада на независимия одитор и доклад на одитния комитет на Дружеството.

Комисията, след разглеждането и анализа на предоставената информация изготвя становище до Съвета на директорите на БЕХ ЕАД за приемането/неприемането на отчета, разпределението на печалбата, размера на тантиемите, оценка на изпълнението на бизнес програмата, освобождаване/неосвобождаване от отговорност на органите за управление на Дружеството.

СД на БЕХ ЕАД документира решението си с протокол и го изпраща до Дружеството за последващи действия.

35 Справедлива стойност

Изисквания на МСФО и законодателството:

- МСФО 13 *Оценяване по справедлива стойност*

35.1 Определение и класификация

Определение

Справедлива стойност е цената, която би била получена, за да се продаде актив или прехвърли пасив при обичайна сделка между пазарните участници на датата на оценяване.

Оценяване

Оценяването по справедлива стойност се използва, за да се прецени цената на продажба на актив или прехвърляне на пасив в рамките на обичайна сделка между пазарни участници при актуални към датата на оценяване пазарни условия. За да оцени справедливата стойност предприятието трябва да определи следното:

- конкретния актив или пасив, предмет на оценяване (в съответствие със своята разчетна единица);
- за нефинансов актив — уместната за оценяването презумпция за остойносттаване (в съответствие с оптималното му използване);
- основния (или най-изгодния) пазар за този актив или пасив;
- уместния за оценяването метод (или методи) за остойносттаване, предвид наличието на данни, с помощта на които да се разработят хипотези, които представляват допусканията на пазарните участници при определянето на цената на дадения актив или пасив и нивото в йерархията на справедливите стойности, на което са категоризирани хипотезите.

При оценяването на справедливата стойност на нефинансов актив се отчита способността на даден пазарен участник да генерира икономически ползи чрез използване на актива с цел максимизиране на стойността му или чрез продажбата му на друг пазарен участник, който ще го използва по такъв начин.

Йерархията на справедливите стойности има следните нива:

- листингови (некоригирани) цени на активните пазари за идентични активи или пасиви (ниво 1);
- други елементи при актив или пасив, освен включените в ниво 1 листингови цени, които могат да се наблюдават или пряко (например цени), или косвено (например основани на цени) (ниво 2); както и
- елементите при актив или пасив, които не се основават на наблюдаема пазарна информация (ненаблюдаеми елементи) (ниво 3).

35.2 Признаване

Когато е придобит актив или поет пасив в разменна сделка за този актив или пасив, цената на сделката е платената за придобиването на актива или получената за поемането на пасива (входна цена). За разлика от това, справедливата стойност на актив или пасив е цената, получена при продажбата на актива или платена при прехвърлянето на пасива (продажбена цена). Предприятията не винаги продават активите на цените им на придобиване. Аналогично, те прехвърлят пасивите не непременно по цените, получени от тях за поемането им.

При определянето на това дали справедливата стойност при първоначалното признаване е цената на сделката, предприятието отчита фактори, специфични за сделката, както и за актива или пасива. Цената на сделката например може да не представлява справедливата стойност на актив или пасив при първоначалното признаване, ако е изпълнено някое от следните условия:

- сделката е между свързани страни, въпреки че цената в сделка между свързани лица може да бъде използвана като хипотеза в оценяването на справедливата стойност, ако предприятието разполага с доказателства, че сделката е сключена при пазарни условия;
- сделката се осъществява по принуда или продавачът е принуден да приеме цената на сделката. Такъв може да бъде случаят, когато продавачът изпитва финансови затруднения;
- разчетната единица, представена от цената на сделката, се различава от отчетната единица за актива или пасива, който се оценява по справедлива стойност. Такъв може да бъде например случаят, ако активът или пасивът, който се оценява по справедлива стойност, е само един от елементите на сделката (например при бизнес комбинация), ако сделката включва имплицитни права и привилегии, които се оценяват отделно в съответствие с друг МСФО, или ако в цената на сделката са включени разходи по сделката;
- пазарът, на който се осъществява сделката, е различен от основния (или най-изгодния) пазар. Тези пазари например могат да се окажат различни, ако предприятието е дилър, който сключва сделки с потребители на пазара на дребно, но основният (или най-изгодният) пазар за сделката по продажба е с други дилъри на дилърския пазар.

35.3 Методи за остойносттаване

Подход на пазарните сравнения

При подхода на пазарните сравнения се използват цени и друга полезна информация, генерирана от пазарни сделки с идентични или сравними (т.е. подобни) активи, пасиви или група активи и пасиви като например стопанска структура.

Подход на базата на разходите

Подходът на базата на разходите отразява актуалната сума, която би се изисквала, за да се замени годността на актива (често наричана текуща възстановителна стойност).

Подход на базата на доходите

Подходът на базата на доходите превръща бъдещи суми (например парични потоци или приходи и разходи) в единна текуща (т.е. сконтирана) сума. При използването му оценката на справедливата стойност отразява текущите пазарни очаквания за тези бъдещи суми.

35.4 Хипотези при методите за остойностяване

При прилаганите за оценяване на справедливата стойност методи за остойностяване се използват максимално съответни наблюдаеми хипотези и се свежда до минимум използването на ненаблюдаеми хипотези.

Хипотези от 1-во ниво	Обявени (некоригирани) цени на активните пазари за идентични активи или пасиви, до които предприятието може да има достъп към датата на оценяване.
Хипотези от 2-ро ниво	Други хипотези освен включените в ниво 1 обявени цени за актив или пасив, които са наблюдаеми пряко или косвено.
Хипотези от 3-то ниво	Ненаблюдаеми хипотези за актив или пасив.

35.5 Оповестяване

Предприятието оповестява информация, която помага на ползвателите на финансовите му отчети да оценят следните елементи:

- за активите и пасивите, оценени по справедлива стойност на периодична или непериодична основа в отчета за финансовото състояние след първоначалното признаване — методите за остойностяване и хипотезите, използвани за изготвянето на тези оценки;
- за повтарящите се оценки на справедливата стойност, при които са използвани значими ненаблюдаеми хипотези (от 3-то ниво) — въздействието от оценката върху печалбата или загубата или върху друг всеобхватен доход за периода.

В отчета за финансовото състояние след първоначалното признаване предприятието оповестява като минимално изискване следната информация за всеки клас активи и пасиви, оценени по справедлива стойност (включително оценките, основани на справедливата стойност по силата на настоящия МСФО):

- за периодичните и непериодичните оценки на справедливата стойност — оценката на справедливата стойност в края на отчетния период, а за еднократните оценки на справедливата стойност — причините за тях;
- за периодичните и непериодичните оценки на справедливата стойност — нивото в йерархията на справедливите стойности, на което са категоризирани цялостните оценки на справедливата стойност (ниво 1, 2 или 3);
- за активите и пасивите държани в края на отчетния период, които са оценени по справедлива стойност на периодична основа — размерът на всяко прехвърляне между 1-во и 2-ро ниво в йерархията на справедливите стойности и причините за него, както и политиката на предприятието за определяне на случаите, когато се приема, че има прехвърляне между нива. Прехвърлянията към всяко ниво се оповестяват и разглеждат отделно от прехвърлянията от всяко ниво;
- за периодичните и непериодичните оценки на справедливата стойност, категоризирани на нива 2 и 3 от йерархията на справедливите стойности — описание на използваните при оценяването на справедливата стойност метод(и) за остойностяване и хипотези. Ако е имало промяна в даден метод за остойностяване (например преминаване от подход на пазарните сравнения към подход на базата на доходите или използването на допълнителен метод за остойностяване), предприятието оповестява това изменение и причините за него. За оценките на справедливата стойност, категоризирани на ниво 3 от йерархията на справедливите стойности, предприятието предоставя количествена информация за значимите ненаблюдаеми хипотези, използвани при оценяването на справедливата стойност;
- за повтарящите се оценки на справедливата стойност, категоризирани на ниво 3 от йерархията на справедливите стойности — равнение на началните с крайните салда, като се оповестяват отделно настъпилите през периода изменения в резултат на: общата печалба или загуба за периода, призната в печалбата или загубата, и позициите в печалбата или загубата, където е призната тази печалба или загуба; общата печалба или загуба за периода, призната в друг всеобхватен доход, и позициите в другия всеобхватен доход, където е призната тази печалба или загуба; покупките, продажбите, емисиите и урежданията на задължения (всеки от тези видове промени се оповестява отделно); размерът на евентуалните прехвърляния към или от ниво 3 от йерархията на справедливите стойности, причините за него, както и политиката на предприятието за определяне на случаите, когато се приема, че има прехвърляне между нива. Прехвърлянията към ниво 3 се оповестяват и разглеждат отделно от прехвърлянията от ниво 3;

- за повтарящите се оценки на справедливата стойност, категоризирани на ниво 3 от йерархията на справедливите стойности — размерът на общата печалба или загуба за периода, включена в печалбата или загубата в резултат на изменение на нереализираната печалба или загуба, свързана с активите и пасивите, държани към края на отчетния период, и позициите в печалбата или загубата, където е призната тази нереализирана печалба или загуба;
- за повтарящите се и еднократните оценки на справедливата стойност, категоризирани на ниво 3 от йерархията на справедливите стойности — описание на процеса на остойностяване, използван от предприятието (например как предприятието определя политиката си на остойностяване и анализира измененията в оценките на справедливата стойност между различните периоди);
- за повтарящите се оценки на справедливата стойност, категоризирани на ниво 3 от йерархията на справедливите стойности:
 - за всички тези оценки — текстово описание на чувствителността на оценката на справедливата стойност към измененията при ненаблюдаемите хипотези, ако промяна на стойността при тези хипотези може да доведе до значително по-висока или по-ниска оценка на справедливата стойност. При наличието на взаимовръзки между тези хипотези и други ненаблюдаеми хипотези, използвани при оценяването на справедливата стойност, предприятието също така предоставя описание на тези взаимовръзки и на начина, по който те биха могли да увеличат или смекчат въздействието на измененията при ненаблюдаемите хипотези върху оценката на справедливата стойност. За да бъде изпълнено това изискване за оповестяване, текстовото описание на чувствителността към измененията при ненаблюдаемите хипотези включва като минимално изискване оповестените в съответствие с разпоредбите на ненаблюдаеми хипотези;
 - за финансовите активи и пасиви, ако изменението при една или повече ненаблюдаеми хипотези с оглед отразяването на разумно възможни алтернативни допускания би довела до съществено изменение на справедливата стойност, предприятието обявява този факт и оповестява въздействието от тези изменения. Предприятието оповестява как е изчислено въздействието от изменението, направено с оглед отразяването на разумно възможно алтернативно допускане. За тази цел, значимостта се преценява по отношение на печалбата или загубата и общата стойност на активите или на пасивите, или, когато промените в справедливата стойност са признати в друг всеобхватен доход — по отношение на общата стойност на собствения капитал;
 - за повтарящите се и еднократните оценки на справедливата стойност - ако използването на нефинансов актив с цел максимизиране на

стойността му се различава от неговата текуща употреба, предприятието оповестява този факт, както и защо нефинансовият актив се използва по начин, който се различава от използването с цел максимизиране на стойността му.

Предприятието оповестява и последователно провежда политиката си за определяне на случаите, когато се приема, че има прехвърляне между нива от йерархията на справедливите стойности. Политиката за момента на признаване на прехвърлянията е една и съща както за прехвърлянията към нивата, така и за прехвърлянията от тях. Примери за политики за определяне на момента на признаване на прехвърлянията включват следното:

- датата на събитието или изменението на обстоятелствата, породили прехвърлянето;
- началото на отчетния период;
- края на отчетния период.

А Приложение: Приложими счетоводни стандарти

Стандарти и Разяснения, приети от Съвета по международни стандарти, приети за прилагане от Европейската Комисия към 01.01.2018 г.:

No	Наименование
Международни счетоводни стандарти	
МСС 1	Представяне на финансови отчети
МСС 2	Материални запаси
МСС 7	Отчети за паричните потоци
МСС 8	Счетоводна политика, промени в счетоводните приблизителни оценки и грешки
МСС 10	Събития след отчетния период
МСС 12	Данъци върху дохода
МСС 16	Имоти, машини и съоръжения
МСС 17	Лизинг, в сила до 31.12.2018 г.
МСС 19	Доходи на наети лица
МСС 20	Счетоводно отчитане на безвъзмездни средства, предоставени от държавата, и оповестяване на държавна помощ
МСС 21	Ефекти от промените в обменните курсове
МСС 23	Разходи по заеми
МСС 24	Оповестяване на свързани лица
МСС 26	Счетоводство и отчитане на планове за пенсионни доходи
МСС 27	Индивидуални финансови отчети
МСС 28	Инвестиции в асоциирани предприятия и съвместни предприятия
МСС 29	Финансово отчитане при свръхинфлационни икономики

№	Наименование
МСС 30	Оповестяване във финансовите отчети на банки и сходни финансови институции
МСС 32	Финансови инструменти: представяне
МСС 33	Нетна печалба на акция
МСС 34	Междинно финансово отчитане
МСС 33	Нетна печалба на акция
МСС 36	Обезценка на активи
МСС 37	Провизии, условни пасиви и условни активи
МСС 38	Нематериални активи
МСС 39	Финансови инструменти: признаване и оценяване
МСС 40	Инвестиционни имоти
МСС 41	Земеделие
Международни стандарти за финансово отчитане	
МСФО 1	Прилагане за първи път на МСФО
МСФО 2	Плащане на базата на акции
МСФО 3	Бизнес комбинации
МСФО 4	Застрахователни договори
МСФО 5	Нетекучи активи, държани за продажба, и преустановени дейности
МСФО 6	Проучване и оценка на минерални ресурси
МСФО 7	Финансови инструменти: оповестяване
МСФО 8	Оперативни сегменти
МСФО 9	Финансови инструменти
МСФО 10	Консолидирани финансови отчети

No	Наименование
МСФО 11	Съвместни предприятия
МСФО 12	Оповестяване на дялови участия в други предприятия
МСФО 13	Оценяване по справедлива стойност
МСФО 15	Приходи от договори с клиенти
МСФО 16	Лизингови договори, в сила от 01.01.2019 г.
Разяснения на КРМСФО	
№ 1	Промени в съществуващите задължения за извеждане от експлоатация, възстановяване и сходните с тях задължения
№ 2	Дялове на членове на кооперации и сходни инструменти
№ 4	Определяне дали дадено споразумение съдържа лизинг, в сила до 31.12.2018 г.
№ 5	Права за участие във фондове за извеждане от експлоатация и възстановяване на околната среда
№ 6	Задължения, възникващи от участие в специфичен пазар – отпадъчно електрическо и електронно оборудване
№ 7	Прилагане на подхода за преизчисляване на финансовите отчети, съгласно МСС 29 Финансово отчитане при свръхинфлационни икономики
№ 10	Междинно финансово отчитане и обезценка
№ 22	Сделки в чуждестранна валута и авансово възнаграждение
Разяснения на ПКР	
ПКР-7	Въвеждане на еврото
ПКР-10	Държавна помощ – без специална връзка с оперативната дейност
ПКР-15	Оперативен лизинг — стимули, в сила до 31.12.2018 г.

No	Наименование
ПКР-25	Данъци върху дохода – промени в данъчния статут на едно предприятие или неговите акционери
ПКР-27	Оценяване на съдържанието на операции, включващи правната форма на лизинг, в сила до 31.12.2018 г.
ПКР-29	Оповестяване – споразумения за концесионна услуга
ПКР-31	Приход – бартерни сделки, включващи рекламни услуги
ПКР-32	Нематериални активи – разходи за интернет страници

В Приложение: Класификатор на ИМС и нематериални активи

	Група активи	Ам.срок в години счетоводен
	<i>Имоти, машини и съоръжения</i>	
1	Земи (терени)	няма
2	Машини, съоръжения и оборудване	2- 19 години
3	Транспортни средства	2-9 години
4	Компютърна техника, офис обзавеждане	2-7 години
	<i>Нематериални дълготрайни активи</i>	
1	Патенти, лицензи, търговски марки	35 години
2	Програмни продукти	10 години

С Приложение: Система за счетоводно отчитане

Приложението представя системата за счетоводно отчитане на Дружеството в следните секции:

- *Група от счетоводни сметки и използване*

Секцията описва основните групи сметки от сметкоплана на Дружеството, които се използват за отчитането на транзакциите, свързани със съответния раздел на счетоводната политика.

В случаите, където в сметкоплана на Дружеството няма създадени сметки за отчитане на определени видове приходи, разходи, активи или пасиви и би могло възникнат казуси или транзакции, свързани с контирането на тези приходи, разходи, активи или пасиви, са включени нови примерни сметки. При описанието на системата за счетоводно отчитане на Дружеството по-долу, тези сметки са маркирани с „*“.

- *Свързани стопански операции*

Секцията описва обичайните транзакции, при които основните групи сметки, свързани със съответния раздел на счетоводната политика, се дебитират и кредитират в процеса на счетоводно отчитане.

- *Представяне в отчетите*

Секцията представя основните позиции в отчета за финансовото състояние и отчета за всеобхватния доход, където обичайно се отчитат съответните групи сметки.

Секцията не представя отчитането на съответните транзакции в отчета за паричните потоци, отчета за промените в собствения капитал и в пояснителните бележки.

С.1 .Имоти, машини и съоръжения

Група от счетоводни сметки и използване

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на ИМС.

Номер	Наименование	Използване
Гр. 20	<u>Имоти, машини и съоръжения</u>	
201	Земи/терени	Сметката се използва за отчитане на собствените земи (терени) на Дружеството. Тези земи могат да бъдат не залесени, застроени, залесени, земи с предназначение за добив на рудни и нерудни изкопаеми и др.
202	Подобрения върху земите/терените	Сметката се използва за отчитане на извършените разходи за подобряване инфраструктурата на земите/терените като: - асфалтиране на алеи; - ограждане; - мероприятия по отводняване; - оформяне на терени; - други благоустройствени подобрения
203	Сгради и конструкции	Сметката се използва за отчитане на: - сградите и конструкциите с производствено и непроизводствено предназначение, които служат за стопанската и административна дейност на Дружеството, както и за съхраняване на материалните запаси и др.; - вградените в сградите съоръжения, инсталации, мебели и други подобни като: асансьори, газопроводи и топлопроводи, канализация, отоплителни и вентилационни устройства
204	Машини, съоръжения и оборудване	Сметката се използва за отчитане на производствените, енергетичните и двигателните машини, предавателните устройства и измервателни и регулиращи уреди

Номер	Наименование	Използване
205	Транспортни средства	Сметката се използва за отчитане на: - автомобили, автобуси, самолети, плавателни съдове и др.; - прикрепения трайно към транспортните средства преносим инвентар.
206	Компютърна техника, обзавеждане и трайни активи	Сметката се използва за отчитане на компютърната техника, канцеларски мебели, офис-обзавеждане, спортен и друг стопански инвентар – железни каси, маси, бюра, гардероби, радиоапарати, телевизионни приемници и други
207	Транспортни средства на финансов лизинг	Сметката се използва за отчитане на придобитите транспортни средства при условията на финансов лизинг.
208	Компютърна техника на лизинг	Сметката се използва за отчитане на придобитата компютърна техника при условията на финансов лизинг
209	Други материални активи	По сметката се отчитат материални активи, които не са посочени в изброени дотук сметки, като инвентарен амбалаж, производствени инструменти, пособия с дългосрочна употреба и други

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на амортизацията на ИМС:

Номер	Наименование	Използване
Гр. 24	<u>Амортизация на имоти, машини и съоръжения</u>	
241	Амортизация на земи/терени	Амортизация на амортизируеми активи, отчетени в сметка 201 „Земи/терени”
242	Амортизация на подобрения върху земи/терени	Амортизация на активи, отчетени в сметка 202 „Подобрения върху земите/терените”
243	Амортизация на сгради и конструкции	Амортизация на активи, отчетени в сметка 203 „Сгради и конструкции

Номер	Наименование	Използване
244	Амортизация на машини, съоръжения и оборудване	Амортизация на активи, отчетени в сметка 204 „Машини, съоръжения и оборудване”
245	Амортизация на транспортни средства	Амортизация на активи, отчетени в сметка 205 „Транспортни средства”
246	Амортизация на компютърна техника, обзавеждане и трайни активи	Амортизация на активи, отчетени в сметка 206 „Компютърна техника, обзавеждане и трайни активи”
248	Амортизация на компютърна техника на лизинг	Амортизация на активи, отчетени в сметка 208 „Компютърна техника на лизинг
249	Амортизация на други материални активи	Амортизация на активи, отчетени в сметка 209 „Други материални активи”

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на резервите от последваща оценка на ДМА:

Номер	Наименование	Използване
Гр. 11	<u>Резерви от преоценки на ДМА</u>	
1121	Резерви от преоценки на дълготрайни материални активи	Отчитане на резервите от преоценки на ДМА

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на приходите и разходите, свързани с ИМС:

Номер	Наименование	Използване
Гр. 60	<u>Разходи по икономически елементи</u>	
601	Разходи за материали <i>На ниво аналитични сметки</i>	Разходи за материали, свързани с ремонт и поддръжка на ИМС или с изграждане на ИМС по стопански начин
602	Разходи за услуги <i>На ниво аналитични сметки</i>	Разходи за услуги, свързани с ремонт и поддръжка на ИМС

Номер	Наименование	Използване
603	Разходи за амортизация	Разходи за амортизация на ИМС
609	Други разходи <i>На ниво аналитични сметки</i>	Разходи при отписване на активи Последващи разходи, свързани с нематериални активи, които не се капитализират
<u>Гр. 63</u>	<u>Разходи от преоценки на активи и пасиви</u>	
631	Разходи от преценка на ИМС	Обезценки на ИМС и намаление на стойността на активи, когато няма резерв от преоценки при прилагането на модела на преоценките
<u>Гр. 70</u>	<u>Приходи от продажби</u>	
706	Приходи от продажби на активи	Сметката се използва за отчитане на резултата от продажбите на ИМС
707	Приходи от ликвидация на активи	Сметката се използва за отчитане на резултата от ликвидацията на ИМС
<u>Гр. 73</u>	<u>Приходи от преоценки на активи и пасиви</u>	
731	Приходи от преоценки на ИМС	Възстановени загуби от обезценки на ИМС Приходи от преоценки на ИМС за отчетени през предходни периоди разходи от преоценки

Свързани стопански операции

Обичайните транзакции, при които сметките от група 20 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Първоначално признаване на ИМС (напр. при закупуване, придобиване по стопански начин, дарение, рекласификация, апортна вноска от собственик и т.н.)
2	Положителна преценка при прилагане на метода на преценка
3	Последващи разходи, които водят до очаквана повишена икономическа изгода от актива над тази, която съществува към момента на извършването на разходите

Обичайните транзакции, при които сметките от група 20 се кредитират, са :

#	Стопанска операция
1	Изваждане от употреба (напр. при отписване, бракуване, продажба)
2	Рекласификация
3	Обезценка
4	Отрицателна преоценка при прилагане на метода на преоценка

Сметките от група 24 се дебитират при следните стопански операции:

#	Стопанска операция
1	Изваждане от употреба на актива (напр. при отписване, бракуване, продажба)
2	Обезценка

Обичайните транзакции, при които сметките от група 24 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Текущо начисляване на разходи за амортизация на нематериални активи

Представяне в отчета за финансовото състояние

ИМС се отчитат по балансова стойност в:

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Активи
	Нетекучи активи
	Имоти, машини и съоръжения

Представяне в отчета за всеобхватния доход

Разходите за амортизация на ИМС се отчитат в:

Отчет	Отчет за всеобхватния доход
Позиция в отчета	Разходи за амортизация

С.2 Нетекущи активи, класифицирани като активи, държани за продажба

Група от счетоводни сметки и използване

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на нетекущи активи, класифицирани като активи, държани за продажба.

Номер	Наименование	Използване
Гр. 32	Нетекущи активи за продажба	
321	Нетекущи активи за продажба	Отчитане на нетекущи активи, които са предназначени за продажба
322*	Нетекущи задължения, държани за продажба	Отчитане на нетекущи задължения (като част от група за изваждане от употреба), които са държани за продажба

Свързани стопански операции

Обичайните транзакции, при които сметките от група 321 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Класифициране на активи като държани за продажба
2	Печалба от последващо увеличение на справедливата стойност на актива (намалена с разходите за продажба) до размера на кумулативната загуба от обезценка

Обичайните транзакции, при които сметките от група 321 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Преустановяване класифицирането на нетекущи активи, държани за продажба като имоти, машини и съоръжения
2	Продажба
3	Отписване
4	Загуба от обезценка (вкл. увеличение на настоящата стойността на разходите за продажба, когато се очаква продажбата да бъде реализирана след повече от една година)

Обичайните транзакции, при които сметките от група 322 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Преустановяване класифицирането на пасиви (като част от група за изваждане от употреба) като държани за продажба
2	Продажба на групата за изваждане от употреба

Обичайните транзакции, при които сметките от група 322 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Класифициране на пасиви (като част от група за изваждане от употреба) като държани за продажба

Представяне в отчета за финансово състояние

Активи, държани за продажба, се представят в:

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Активи
	Текущи активи
	Активи, класифицирани като държани за продажба

Задължения (като част от група за изваждане от употреба), класифицирани като държани за продажба, се представят в:

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасиви
	Текущи пасиви
	Задължения, класифицирани като държани за продажба

Представяне в отчета за всеобхватния доход

Отчет	Отчет за всеобхватния доход
Позиция в отчета	Активи, държани за продажба и преустановени дейности
	Печалба (загуба) след данъци за периода от активи, държани за продажба и преустановени дейности

С.3 Нематериални активи

Група от счетоводни сметки и използване

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на нематериални активи:

Номер	Наименование	Използване
Гр. 21	<u>Нематериални активи</u>	
210	Права върху интелектуална собственост	Отчитане на лицензи, патенти, търговски права и авторски права
211	Права върху индустриална собственост	Концесии, разрешения
212	Продукти от развойна дейност	Вътрешно създадени нематериални активи
213	Патенти, лицензи, търговски марки	Отчитане на патенти , лицензи и търговски марки
214	Програмни продукти	Закупен софтуер
219	Други нематериални активи	Вещни права, откупени права на строеж, проекти по програма за модернизация и др.

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на амортизацията на нематериалните активи:

Номер	Наименование	Използване
Гр. 25	<u>Амортизация на нематериални активи</u>	
250	Амортизация на права върху интелектуална собственост	Амортизация на активи, отчетени в сметка 210 „Права върху интелектуална собственост“
251	Амортизация на права върху индустриална собственост	Амортизация на активи, отчетени в сметка 211 „Права върху индустриална собственост“
252	Амортизация на продукти от развойна дейност	Амортизация на активи, отчетени в сметка 212 „Продукти от развойна дейност“

Номер	Наименование	Използване
253	Амортизация на патенти, лицензи, търговски марки	Амортизация на активи, отчетени в сметка 213 „Патенти, лицензи, търговски марки”
254	Амортизация на програмни продукти	Амортизация на активи, отчетени в сметка 214 „Програмни продукти”
259	Амортизация на други нематериални активи	Амортизация на активи, отчетени в сметка 219 „Други нематериални активи”

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на резервите от последваща оценка на ДНА:

Номер	Наименование	Използване
<u>Гр. 11</u>	<u>Резерви от преоценки на ДНА</u>	
1123*	Резерви от преоценки на нематериални активи	Отчитане на резервите от преоценки на нематериални активи

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на приходите и разходите, свързани с нематериални активи:

Номер	Наименование	Използване
<u>Гр. 60</u>	<u>Разходи по икономически елементи</u>	
603	Разходи за амортизация	Разходи за амортизация на нематериални активи
609	Други разходи	Разходи при отписване на активи Последващи разходи, свързани с нематериални активи, които не се капитализират
<u>Гр. 63</u>	<u>Разходи от преоценки на активи и пасиви</u>	
632	Разходи от преоценка на нематериални активи	Обезценки на нематериални активи и намаление на стойността на активи, когато няма резерв от преоценки при прилагането на модела на преоценките
<u>Гр. 70</u>	<u>Приходи от продажби</u>	
706	Приходи от продажби на активи	Продажби на нематериални активи

Номер	Наименование	Използване
707	Приходи от ликвидация на активи	Приходи при ликвидация на нематериални активи
Гр. 73	<u>Приходи от преоценки на активи и пасиви</u>	
732	Приходи от преоценки на нематериални активи	Възстановени загуби от обезценки на нематериални активи Приходи от преоценки на нематериални активи за отчетени през предходни периоди разходи от преоценки

Свързани стопански операции

Обичайните транзакции, при които сметките от група 21 се дебитират, са

#	Стопанска операция
1	Първоначално признаване на нематериален актив (напр. при закупуване, вътрешно създаване, дарение, апортна вноска от собственик и т.н.)
2	Положителна преценка при прилагане на метода на преценка
3	Последващи разходи, които водят до очаквана повишена икономическа изгода от актива над тази, която съществува към момента на извършването на разходите.

Обичайните транзакции, при които сметките от група 21 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Отрицателна преценка при прилагане на метода на преценка
2	Обезценка
3	Изваждане от употреба (напр. при отписване, бракуване, продажба)

Обичайните транзакции, при които сметките от група 25 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Изваждане от употреба на актива (напр. при отписване, бракуване, продажба)
2	Преоценка при прилагане на метода на преоценка

Обичайните транзакции, при които сметките от група 25 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Текущо начисляване на разходи за амортизация на нематериални активи
2	Преоценка при прилагане на метода на преоценка

Представяне в отчета за финансовото състояние

Нематериалните активи се отчитат по балансова стойност в:

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Активи
	Нетекущи активи
	Нематериални активи

Представяне в отчета за всеобхватния доход

Разходите за амортизация на нематериалните активи се отчитат в:

Отчет	Отчет за всеобхватния доход
Позиция в отчета	Разходи за амортизация

С.4 Обезценка на активи

Група от счетоводни сметки и използване

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на загубите от обезценка на активите, които са в обхвата на МСС 36 „Обезценка на активи“:

Номер	Наименование	Използване
Гр. 28	<u>Обезценки на активи и пасиви</u>	
281	Обезценки ДМА	Обезценки на ИМС и намаление на стойността на активи, когато няма резерв от преоценки при прилагането на модела на преоценките
283	Обезценки на нематериални активи	Обезценки на нематериални активи и намаление на стойността на активи, когато няма резерв от преоценки при прилагането на модела на преоценките
284*	Обезценки на дългосрочни инвестиции	Обезценки на дългосрочни инвестиции в дъщерни, асоциирани или съвместни предприятия
Гр. 63	<u>Разходи от преоценки на активи и пасиви</u>	
631	Разходи от преоценки на ДМА	Загуба от обезценка на ИМС
632	Разходи от преоценка на нематериални активи	Загуба от обезценка на нематериални активи
633*	Разходи от преоценки на дългосрочни инвестиции	Загуба от обезценка на дългосрочни инвестиции в дъщерни, асоциирани или съвместни предприятия
Гр. 73	<u>Приходи от преоценки на активи и пасиви</u>	
731	Приходи от преоценки на ДМА	Обратно възстановени загуби от обезценка на ИМС
732	Приходи от преоценка на нематериални активи	Обратно възстановени загуби от обезценка на нематериални активи

Номер	Наименование	Използване
733	Приходи от преоценки на дългосрочни инвестиции	Обратно възстановени загуби от обезценка на дългосрочни инвестиции в дъщерни, асоциирани или съвместни предприятия

Свързани стопански операции

Обичайните транзакции, при които сметките от група 28 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Обратно възстановяване на загуби от обезценка
2	Отписване на актив, за който са били признати загуби от обезценка

Обичайните транзакции, при които сметките от група 28 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Загуба от обезценка (отчетени в капитала или в печалби и загуби)

Представяне в отчета за финансовото състояние

Обезценки на ИМС се представят в:

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Активи
	Нетекущи активи
	Имоти, машини и съоръжения

Обезценки на нематериални активи се представят в:

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Активи
	Нетекущи активи
	Нематериални активи

Обезценки на инвестиции в дъщерни, съвместни или асоциирани предприятия се представят в:

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Активи
	Нетекущи активи
	Инвестиции в предприятия

С.5 Дългосрочни инвестиции

Група от счетоводни сметки и използване

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на инвестиции на в капиталите на други дружества:

Номер	Наименование	Използване
<u>Гр. 22</u>	<u>Дългосрочни инвестиции</u>	
221	Инвестиции в дъщерни предприятия	Отчитане на инвестиции в дъщерни предприятия
222	Инвестиции в асоциирани предприятия	Отчитане на инвестиции в асоциирани предприятия
223	Инвестиции в съвместни предприятия	Отчитане на инвестиции в съвместни предприятия
229	Други дългосрочни инвестиции	Отчитане на инвестиции в други дружества (с дялово участие в размер под 20% от капитала)

Свързани стопански операции

Обичайните транзакции, при които сметките от група 22 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Първоначално признаване на инвестиции в капитала на други предприятия

Обичайните транзакции, при които сметките от група 22 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Продажба или отписване на инвестиции в други предприятия

Представяне във финансовия отчет

Инвестиции в дъщерни предприятия се представят в:

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Активи
	Нетекущи активи
	Инвестиции в дъщерни предприятия

Инвестиции в асоциирани предприятия се представят в:

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Активи
	Нетекущи активи
	Инвестиции в асоциирани предприятия

Инвестиции в съвместни предприятия се представят в:

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Активи
	Нетекущи активи
	Инвестиции в съвместни предприятия

Инвестиции в други дружества (с дялово участие в размер под 20% от капитала) се представят в:

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Активи
	Нетекущи активи
	Други инвестиции

С. 6 Инвестиционни имоти

Група от счетоводни сметки и използване

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на трансакции, свързани с инвестиционни имоти.

Номер	Наименование	Използване
Гр. 22	<u>Дългосрочни инвестиции</u>	
224	Инвестиционни имоти	Отчитане на инвестициите в имоти (земи или сгради), които отговарят на критериите за класифициране като инвестиционни имоти
Гр. 70	<u>Приходи от продажби</u>	
706	Приходи от продажби на дълготрайни активи	Отчитане на нетния резултат от продажбата на инвестиционни имоти
Гр. 63	<u>Разходи от преоценки на инвестиционни имоти</u>	
634*	Разходи от преоценки на инвестиционни имоти	Отчитане на отрицателна преценка в справедливата стойност на инвестиционните имоти
Гр. 73	<u>Приходи от преоценки на активи и пасиви</u>	
734	Приходи от преоценки на инвестиционни имоти	Отчитане на положителна преценка в справедливата стойност на инвестиционните имоти

Свързани стопански операции

Обичайните трансакции, при които сметките от група 224 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Първоначално признаване на ИМС (напр. при закупуване, придобиване по стопански начин, дарение, рекласификация, апортна вноска от собственик и т.н.)
2	Положителна преценка при прилагане на метода на преценка
3	Последващи разходи, които водят до очаквана повишена икономическа изгода от актива над тази, която съществува към момента на извършването на разходите

Обичайните транзакции, при които сметките от група 224 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Отрицателна преоценка при прилагане на метода на преоценка
2	Обезценка
3	Изваждане от употреба (напр. при отписване, бракуване, продажба)
4	Рекласификация

Представяне във финансовия отчет

Инвестиционните имоти се представят в:

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Активи
	Нетекущи активи
	Инвестиционни имоти

С. 7 Материални запаси

Група от счетоводни сметки и използване

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на трансакциите, свързани с материалните запаси:

Номер	Наименование	Използване
<u>Гр. 30</u>	<u>Материални запаси</u>	
301	Доставки	Отчитане на разходите по доставката на материали в дружеството с цел натрупване на разходите и изчисляване на цената на придобиване на материалите
302	Материали	Отчитане на закупени материали, които предстои да бъдат използвани в дейността
303	Продукция	Отчитане на готова продукция
304	Стоки	Отчитане на закупени стоки за с цел последваща продажба
306	Петролни продукти	Отчитане разходи за закупено гориво за автомобилите на Дружеството
<u>Гр. 28</u>	<u>Обезценки на активи и пасиви</u>	
287	Обезценки на материални запаси	Отчитане на обезценката на материалните запаси до тяхната нетна реализируема стойност
<u>Гр. 60</u>	<u>Разходи по икономически елементи</u>	
601	Разходи за материали	
<u>Гр. 63</u>	<u>Разходи от преоценки на активи и пасиви</u>	
635	Разходи от преоценки на материални запаси	Отчитане на разхода от обезценка на материалните запаси до тяхната нетна реализируема стойност
634	Разходи от преоценки природен газ	Отчитане на разхода от обезценка на природния газ до неговата нетна реализируема стойност

Номер	Наименование	Използване
633	Разходи от преоценки на материали	Отчитане на разхода от обезценка на материалните запаси до тяхната нетна реализируема стойност. Отчитане на възстановени загуби (разходи) от обезценки на материалните запаси до размера на отчетените разходи (чрез сторниране)
Гр. 70	Приходи от продажби	
702	Приходи от продажби на стоки	Отчитане на резултата (прихода спрямо себестойността) от продажбата на закупени стоки
704	Приходи от продажби на материали	Отчитане на резултата (прихода спрямо себестойността) от директна продажба на закупени материали

Свързани стопански операции

Обичайните транзакции, при които сметките от група 30 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Доставка на материали
2	Завеждане на готова продукция
3	Рекласификация

Обичайните транзакции, при които сметките от група 30 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Влагане в производство на други материални запаси или активи
2	Изваждане от употреба (напр. при отписване, бракуване, продажба)
3	Рекласификация

Обичайните транзакции, при които сметките от група 287 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Обратно възстановяване на загуби от намаление на стойността на материалните запаси до нетна реализируема стойност

Обичайните транзакции, при които сметките от група 287 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Намаление на стойността на материалните запаси до нетна реализируема стойност

Представяне в отчета за финансовото състояние

Материалните запаси се отчитат по-ниската от себестойността и нетната реализируема стойност в:

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Активи
	Текущи активи
	Материални запаси

С. 8 Финансови инструменти

Група от счетоводни сметки и използване

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на финансови инструменти:

Номер	Наименование	Използване
I. <u>Финансови активи</u>		
<u>Гр. 23</u>	<u>Дългосрочни финансови активи</u>	
231	Финансови активи, държани до падеж	Отчитане на финансови активи, класифицирани като държани до падеж с падеж над 1 година
232	Финансови активи, обявени за продажба	Отчитане на финансови активи, класифицирани като държани до продажба с падеж над 1 година
233	Финансови активи, заложиени за обезпечение	Отчитане на финансови активи, заложиени като обезпечение с падеж над 1 година
234	Държавни ценни книжа	Отчитане на финансови активи, които са издадени от държавен орган с падеж над 1 година
235	Облигации, държани до падеж	Отчитане на финансови активи - облигации, класифицирани като държани до падеж с падеж над 1 година
236	Деривативи	Отчитане на финансови активи – деривативни финансови инструменти
239	Други дългосрочни финансови активи	Отчитане на други финансови активи
<u>Гр. 26</u>	<u>Предоставени нетекущи заеми</u>	
261*	Предоставени нетекущи заеми	Отчитане на нетекущи заеми със срок на изискуемост над 1 година по амортизируема стойност

Номер	Наименование	Използване
262*	Просрочени нетекущи заеми	Отчитане на просрочени нетекущи заеми по амортизируема стойност със срок на изискуемост над 1 година
263*	Предоставени нетекущи заеми, заложиени за обезпечение	Отчитане на финансови активи по амортизируема стойност – предоставени заеми, които са заложиени като обезпечение със срок на изискуемост над 1 година
264	Дългосрочни вземания от клиенти	Отчитане на финансови активи – вземания от клиенти със срок на изискуемост над 1 година
265*	Дългосрочни вземания по лизинг	Отчитане на финансови активи – вземания от по лизингови договори със срок на изискуемост над 1 година
269	Други дългосрочни вземания	Отчитане на други дългосрочни вземания със срок на изискуемост над 1 година
<u>Гр. 41</u>	<u>Клиенти</u>	
411	Клиенти	Отчитане на финансови активи – вземания от клиенти по продажби
413	Клиенти по продажби при определени условия	Отчитане на финансови активи – вземания от клиенти, когато продажбите са реализирани при определени условия
416	Клиенти – свързани лица	Отчитане на финансови активи – вземания от продажби на свързани лица
419	Други разчети с клиенти	Отчитане на финансови активи – вземания от клиенти, които не са свързани с обичайните дейност и продажби на Дружеството

Номер	Наименование	Използване
Гр. 42	<u>Персонал и други лица</u>	
422	Подотчетни лица	Сметката се използва за отчитане както на вземания, така и на задължения от и към персонала и към други лица по повод на предоставени аванси
424	Вземания от съучастия	Отчитане на финансови активи – вземания по полагащи се дивиденди
426	Вземания по записани дялови вноски	Отчитане на финансови активи – вземания по полагащи се вноски в капитала от собствениците на Дружеството.
Гр. 44	<u>Разчети по липси, начети и съдебни спорове</u>	
441	Вземания по рекламации	Отчитане на финансови активи – възникнали вземания от трети лица свързани с рекламации по повод на несъответствия в цени, качество и асортимент при закупени активи или получени услуги
442	Вземания по липси и разчети	Отчитане на финансови активи – възникнали вземания от персонала по повод на липси на активи и финансови средства, както и за причинени щети от загуби и от брак
443	Ценови разлики по липси и начети	Отчитане на финансови активи – възникнали разлики при начетите по липси на активи, когато продажната цена е по-висока от балансовата стойност
444	Вземания по съдебни спорове	Отчитане на финансови активи – възникнали вземания, предадени за решаване от съда
445	Присъдени вземания	Отчитане на финансови активи – присъдени вземания

Номер	Наименование	Използване
<u>Гр. 50</u>	<u>Парични средства</u>	
501	Каса в левове	Отчитане на парични средства в брой в лева
502	Каса в чуждестранна валута	Отчитане на чуждестранни парични средства в брой
503	Разплащателна сметка в левове	Отчитане на парични средства по левови разплащателни сметки
504	Разплащателна сметка в чуждестранна валута	Отчитане на парични средства по разплащателни сметки в чуждестранна валута
505	Каса в чуждестранна валута-звено Румъния	Отчитане на парични средства в брой , в чуждестранна валута
506	Разплащателна сметка в чуждестранна валута – звено Румъния	Отчитане на парични средства по разплащателни сметки в чуждестранна валута
507	Депозити	Отчитане на парични средства по депозити
509	Други парични средства	Отчитане на парични средства, които не попадат в някоя от категориите, описани в останалите сметки от група 50.
<u>Гр. 51</u>	<u>Краткосрочни финансови активи</u>	
511	Финансови активи по справедлива стойност	Отчитане на финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата с падеж до 1 година
512	Държавни ценни книжа	Отчитане на финансови активи, ценни книжа, издадени от държавата с падеж до 1 година
513	Изкупени собствени (съкровищни) акции	Отчитане на изкупени собствени акции
514	Изкупени собствени облигации	Отчитане на изкупени собствени облигации

Номер	Наименование	Използване
515	Финансови активи, обявени за продажба	Отчитане на финансови активи, финансови активи на разположение за продажба с падеж до 1 година
516	Деривативи	Отчитане на признатите текущи деривативи
519	Други краткосрочни финансови активи	Отчитане на други текущи финансови активи, които не попадат в някоя от категориите, описани в останалите сметки
II. <u>Финансови пасиви</u>		
<u>Гр. 15</u>	<u>Получени заеми</u>	
151	Получени краткосрочни заеми	Отчитане на получените краткосрочни заеми по амортизируема стойност
152	Получени дългосрочни заеми	Отчитане на получените дългосрочни заеми по амортизируема стойност
154	Издадени дългови инструменти	Отчитане на получени заеми, посредством издаването на дългови инструменти (напр. облигации)
159	Други заеми и дългове	Отчитане на получени заеми във връзка с договори за финансов лизинг или друг вид заеми
<u>Гр. 40</u>	<u>Доставчици</u>	
401	Доставчици	Отчитане на задължения по доставки на материали, услуги или активи
403	Доставчици по доставки при определени условия	Отчитане на задължения по доставки на материали, услуги или активи за договори със специални условия
406	Доставчици – свързани лица	Отчитане на задължения по доставки от свързани лица

Номер	Наименование	Използване
409	Други разчети с доставчици	Отчитане на разчети във връзка със задължения към доставчици, които не попадат в някоя от другите категории
<u>Сметки за отчитане на финансови активи и/или финансови пасиви</u>		
<u>Гр. 49</u>	<u>Разчети с разни дебитори и кредитори</u>	
491	Разчети с доверители	Отчитане на разчети с доверители за извършени комисионни продажби и продажби на продукцията на консигнация
492	Разчети за гаранции	Отчитане на разчети по повод на получени или предоставени парични гаранции
495	Разчети по застраховане	Отчитане на разчети по повод на взаимоотношения със застрахователни предприятия
496	Разчети по лихви	Отчитане на разчети по повод на начислени лихви
494	Разчети по бизнес комбинации	Отчитане на разчети по повод на осъществени бизнес комбинации
497	Разчети по отсрочени данъци	Отчитане на разчети по повод промяна в отсрочените данъци
498	Разчети с други дебитори	Отчитане на възникнали вземания от други дебитори, които не са обхванати с други счетоводни сметки
499	Разчети с други кредитори	Отчитане на възникнали задължения към други кредитори, които не са обхванати с други счетоводни сметки
<u>Гр. 11</u>	<u>Капиталови резерви</u>	
113	Резерви от преоценка на финансови инструменти	Отчитане на резервите от преоценки на финансови инструменти

Номер	Наименование	Използване
Гр. 28	Обезценка на активи и пасиви	
282	Обезценка на вземания	Отчитане на обезценката на вземанията
284	Обезценка на финансови инструменти	Отчитане на преоценките на финансови инструменти
289	Обезценка на други активи и пасиви	Отчитане на преоценки на други активи и пасиви

Свързани стопански операции

Обичайните транзакции, при които сметките за отчитане на финансови активи се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Първоначално признаване (закупуване на финансов инструмент, възникване на вземане в резултат от продажба или по друг начин, получаване на парични средства срещу финансов пасив или по друг начин)
2	Повишение на справедливата стойност на финансови активи, отчитани по справедлива стойност
3	Преоценка на валутни позиции (при повишаване курса на чуждестранната валута спрямо българския лев)

Обичайните транзакции, при които сметките за отчитане на финансови активи се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Продажба, погасяване на вземане, отписване или прихващане
2	Обезценка
3	Повишение на справедливата стойност на финансови активи, отчитани по справедлива стойност
4	Преоценка на валутни позиции (при понижаване курса на чуждестранната валута спрямо българския лев)

Обичайните транзакции, при които сметките за отчитане на финансови пасиви се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Погасяване на задължението, отписване, прихващане
2	Повишение на справедливата стойност на финансови пасиви, отчитани по справедлива стойност
3	Преоценка на валутни позиции (при понижаване курса на чуждестранната валута спрямо българския лев)

Обичайните транзакции, при които сметките за отчитане на финансови пасиви се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Първоначално признаване при възникване на задължението
2	Повишение на справедливата стойност на финансови пасиви, отчитани по справедлива стойност
3	Преоценка на валутни позиции (при повишаване курса на чуждестранната валута спрямо българския лев)

Представяне в отчета за финансовото състояние

- Вземания и предоставени заеми:
 - Дългосрочни

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Активи
	Нетекущи активи
	Дългосрочни вземания и заеми

- Краткосрочни

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Активи
	Текущи активи
	Вземания и предоставени заеми

- Финансови активи, държани до падеж, отчитани по справедлива стойност при първоначално признаване и на разположение за продажба.

- Дългосрочни

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Активи
	Нетекучи активи
	Други финансови активи (вкл. деривативи)

- Краткосрочни

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Активи
	Текущи активи
	Други финансови активи (вкл. деривативи)

- Паричните средства:

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Активи
	Текущи активи
	Пари и парични еквиваленти

- Задължения към доставчици, клиенти и други задължения:

- Дългосрочни

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасиви
	Нетекущи пасиви
	Търговски и други задължения

- Краткосрочни

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасиви
	Текущи пасиви
	Търговски и други задължения

- Получени заеми от банки, други финансови институции и други:

- Дългосрочна част

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасиви
	Нетекущи пасиви
	Заеми

- Краткосрочна част

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасиви
	Текущи пасиви
	Заеми

- Други финансови пасиви (издадени облигации, деривативи, които са задължения):

- Дългосрочни

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасиви
	Нетекущи пасиви
	Други финансови пасиви (вкл. деривативи)

- Краткосрочни

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасиви
	Текущи пасиви
	Други финансови пасиви (вкл. деривативи)

С.9 Лизинг

Група от счетоводни сметки и използване

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на трансакции, свързани с договори за лизинг.

Номер	Наименование	Използване
<u>ЛИЗИНГОПОЛУЧАТЕЛ</u>		
<u>Отчитане в общия случай</u>		
153	Задължения по лизинг	Отчитане на задължения, възникнали при финансов лизинг
Гр. 20	Имоти, машини и съоръжения / подгрупа Активи с право на ползване, в сила от 01.01.2019 г./	Отчитане на придобитите активи с право на ползване
Гр. 21	Нематериални активи / подгрупа Активи с право на ползване, в сила от 01.01.2019 г./	
621	Разходи за лихви	Отчитане на разходи за лихви по финансов лизинг
<u>Отчитане за краткосрочни лизингови договори и лизингови договори, основният актив по които е с ниска стойност / и за оперативен лизинг на лизингополучател по МСС 17, в сила до 31.12.2018 г./</u>		
602	Разходи за външни услуги	Отчитане на разходи за оперативен лизинг
<u>ЛИЗИНГОДАТЕЛ</u>		
<u>Финансов лизинг</u>		
265*	Дългосрочни вземания по лизинг	Отчитане на вземания възникнали по финансов лизинг
721	Приходи от лихви	Приходи от лихви по финансов лизинг
<u>Оперативен лизинг</u>		

Номер	Наименование	Използване
703	Приходи от продажби на услуги	Отчитане на приходи от оперативен лизинг

Свързани стопански операции

Обичайните транзакции, при които сметките от група 153 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Плащания по финансов лизинг

Обичайните транзакции, при които сметките от група 153 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Признаване на задължение по финансов лизинг

Обичайните транзакции, при които сметките от група 265* се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Признаване на вземане по финансов лизинг

Обичайните транзакции, при които сметките от група 265* се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Получаване на плащания по финансов лизинг

Представяне в отчета за финансово състояние

- Вземанията по лизингов договор се представят в:
 - Дългосрочни вземания

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Активи
	Нетекущи активи

	Вземания по финансов лизинг
--	-----------------------------

- Краткосрочни вземания

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Активи
	Текущи активи
	Вземания по финансов лизинг

- Задължения по лизингов договор се представят в:

- Дългосрочни задължения

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасиви
	Нетекучи пасиви
	Заеми и лизингови задължения

- Краткосрочни задължения

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасиви
	Текущи пасиви
	Заеми и лизингови задължения

С. 10 Доходи на наети лица

Група от счетоводни сметки и използване

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на транзакциите, свързани с доходи на наети лица

Номер	Наименование	Използване
<u>Гр.27</u>	<u>Персонал и други лица</u>	
272	Разчети по неизползвани отпуски	Задълженията към персонала във връзка с начислени неизползвани компенсируеми отпуски
273	Разчети за обезщетения при пенсиониране	Задължения във връзка с доходи при пенсиониране
275	Разчети с осигурители за начислени неизползвани отпуски	Задълженията към осигурители във връзка с начислени неизползвани компенсируеми отпуски
421	Персонал	Задължения за краткосрочни доходи на наети лица
429	Други разчети с персонала	Отчитане на други разчети с персонала
<u>Гр. 45</u>	<u>Разчети с бюджета и с ведомства</u>	
454	Разчети за данъци върху доходите на физически лица	Разчети във връзка с удържани от персонала и от други лица данъци върху доходите им
<u>Гр. 43</u>	<u>Разчети с осигурители</u>	
		Задължения във връзка с осигурителни вноски върху краткосрочни доходи на наети лица
<u>Гр. 60</u>	<u>Разходи по икономически елементи</u>	
604	Разходи за заплати (възнаграждения)	Разходи за доходи на наети лица
605	Разходи за осигуровки	Разходи, свързани с осигурителни вноски върху краткосрочни доходи на наети лица
606	Разходи за провизии	Разходи, свързани с правни и конструктивни задължения

Номер	Наименование	Използване
607	Разходи за неизползвани отпуски и обезщетения при пенсиониране	Разходи, свързани с неизползвани отпуски и обезщетения при пенсиониране
Гр. 62	<u>Финансови разходи</u>	
621	Разходи за лихви	Разходи свързани с увеличението на настоящата стойност на задължението по изплащане на дефинирани доходи

Свързани стопански операции

Обичайните транзакции, при които сметките от група 42 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Изплащане на доходи на нает персонал

Обичайните транзакции, при които сметките от група 42 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Начисляване на разходи, свързани с доходи на нает персонал

Обичайните транзакции, при които сметките от група 43 и сметка 454 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Изплащане на задължения, свързани с доходи на наети лица

Обичайните транзакции, при които сметките от група 43 и сметка 454 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Начисляване на разходи, свързани с доходи на наети лица

Представяне в отчета за финансово състояние

- Задължения във връзка с доходи при прекратяване се представят в:

- Дългосрочна част на задължението

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасиви
	Нетекущи пасиви
	Задължения за обезщетение при пенсиониране

- Краткосрочна част от задължението

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасиви
	Текущи пасиви
	Задължения за обезщетение при пенсиониране

- Задължения за краткосрочни доходи на наети лица се представят в:

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасив
	Текущи пасиви
	Търговски и други задължения

Представяне в отчета за всеобхватния доход

Разходи, свързани с краткосрочни доходи на наети лица, планове с дефинирани вноски и текуща част на разходите, свързани с планове за дефинирани доходи се представят в:

Отчет	Отчет за всеобхватния доход
Позиция в отчета	Разходи за персонала

Разходи, свързани с увеличението на настоящата стойност на задължението по изплащане на дефинирани доходи се представят в:

Отчет	Отчет за всеобхватния доход
Позиция в отчета	Финансови разходи

С. 11 Провизии

Група от счетоводни сметки и използване

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на провизиите

Номер	Наименование	Използване
Гр. 40	<u>Разчети с разни дебитори и кредитори</u>	
493	Провизии по гаранционно обслужване	Отчитане на провизии за задължения по гаранционно обслужване
Гр. 60	<u>Разходи по икономически елементи</u>	
606	Разходи за провизии	Начисляване на разход за провизия
Гр. 70	<u>Приходи от продажби</u>	
709	Други приходи от дейността	Обрано интегриране на провизия, начислена в предходен отчетен период

Свързани стопански операции

Обичайните транзакции, при които сметките от група 493 и 494 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Начисляване на задължение за реалната сума на разходите, които са били провизирани
2	Обратно проявление на начислена провизия

Обичайните транзакции, при които сметките от група 493 и 494 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Начисление на провизия

Представяне в отчета за финансово състояние

Провизии за задължения се представят в:

- Дългосрочна част на задължението

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасиви
	Нетекущи пасиви
	Провизии

- Краткосрочна част на задължението

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасиви
	Текущи пасиви
	Провизии

С. 12 Безвъзмездни средства, предоставени от държавата

Група от счетоводни сметки и използване

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на трансакции, свързани с безвъзмездни средства, предоставени от държавата.

Номер	Наименование	Използване
Гр. 75	<u>Приходи за бъдещи периоди и финансираня</u>	
751	Финансиране на дълготрайни активи	Отчитане на получените финансираня за дълготрайни активи, които подлежат на разсрочване съгласно изискванията на стандарта
753	Финансиране за текущата дейност	Отчитане на получените финансираня за текущата дейност, които подлежат на разсрочване съгласно изискванията на стандарта

Свързани стопански операции

Сметките от група 751 и 753 се дебитират при следните стопански операции:

#	Стопанска операция
1	Признаване на прихода от финансиране на систематична база

Сметките от група 751 и 753 се кредитират при следните стопански операции:

#	Стопанска операция
1	Получаване на финансирането

Представяне в отчета за финансово състояние

Получени безвъзмездни средства, предоставени от държавата, които към датата на изготвяне на финансовите отчети не отговарят на условията за признаване на приход от финансиране, се представят като:

- Дългосрочна част

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасиви
	Нетекущи пасиви
	Отсрочено финансиране

- Краткосрочна част

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасиви
	Текущи пасиви
	Отсрочено финансиране

Представяне в отчета за всеобхватния доход

Приходите от получено финансиране се представят в:

Отчет	Отчет за всеобхватния доход
Позиция в отчета	Други оперативни приходи

С.13 Бизнес комбинации

Група от счетоводни сметки и използване

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на репутация, възникнала при бизнес комбинации.

Номер	Наименование	Използване
Гр. 29	Репутация	
291	Репутация	Отчитане на положителната репутация, възникналата при бизнес комбинация
Гр. 49	Разчети с разни дебитори и кредитори	
494	Разчети по бизнес комбинации	Отчитане на разчети, възникнали във връзка с осъществени бизнес комбинация
Гр. 63	Разходи от преоценки на активи и пасиви	
639	Разходи от преоценки на други активи и пасиви	Отчитане на обезценка на положителната репутация, възникналата при бизнес комбинация
Гр. 70	Приходи от продажби	
709	Други приходи от дейността	Отчитане на приход от отрицателна репутация, възникнала при бизнес комбинация

Свързани стопански операции

Обичайните транзакции, при които сметките от група 29 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Отчитане на възникналата при бизнес комбинация положителна репутация

Обичайните транзакции, при които сметките от група 29 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Обезценка на положителната репутация

Представяне във финансовия отчет

Положителната репутация, възникнала при бизнес комбинация, се представя в:

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Актив
	Нетекущи активи
	Нематериални активи

С. 14 Собствен капитал

Група от счетоводни сметки и използване

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на собствения капитал.

Номер	Наименование	Използване
<u>Гр. 10</u>	<u>Капитал</u>	
101	Основен капитал	Отчитане на акционерния капитал на дружеството
<u>Гр. 11</u>	<u>Капиталови резерви</u>	
111	Общи резерви	Отчитане на законовите и други резерви, образувани чрез отчисления от печалбата на Дружеството
112	Резерви от преоценки на материални активи	Отчитане на резервите от преоценки на имоти, машини и съоръжения
113	Резерви от преоценки на финансови инструменти	Отчитане на резервите от преоценки на финансови инструменти
114	Резерви от емисия на акции	Отчитане на резерви от емитиране на акции на Дружеството (при превишение на цената на акцията над номиналната ѝ стойност)
117	Други резерви	Отчитане на други резерви, които ръководството на Дружеството решава да задели
<u>Гр. 12</u>	<u>Финансови резултати</u>	
121	Загуби от минали години	Отчитане на загуби от минали години
122	Печалби от минали години	Отчитане на печалби от минали години
123	Печалби и загуби от текущата година	Отчитане на финансовия резултат от дейността през отчетния период

Свързани стопански операции

Обичайните транзакции, при които сметките от група 10 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Намаление на основния капитал

Обичайните транзакции, при които сметките от група 10 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Увеличение на основния капитал
2	Рекласификация

Обичайните транзакции, при които сметките от група 11 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Намаление/отписване на резерви
2	Рекласификация

Обичайните транзакции, при които сметките от група 11 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Формиране на резерви

Обичайните транзакции, при които сметките от група 121 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Отчитане на загуби от минали години

Обичайните транзакции, при които сметките от група 121 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Покриване на загуби от минали години

Обичайните трансакции, при които сметките от група 122 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Разпределение на печалбата от минали години

Обичайните трансакции, при които сметките от група 122 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Отчитане на печалби от минали години

Обичайните трансакции, при които сметките от група 123 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Приключване на сметките за разходи
2	Отнасяне на натрупаната печалба към сметката за печалби от минали години

Обичайните трансакции, при които сметките от група 123 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Приключване на сметките за приходи
2	Отнасяне на натрупаната загуба към сметката за загуби от минали години

Представяне във финансовия отчет

Регистрираният капитал се представя в:

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасиви
	Собствен капитал
	Регистриран капитал

Резервите се представят в:

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасиви
	Собствен капитал
	Резерви

Натрупаните печалби/(загуби) от минали години се представят в:

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасиви
	Собствен капитал
	Натрупана печалба (загуба)

Нетната печалба/(загуба) за текущия период се представя в:

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасиви
	Собствен капитал
	Нетна печалба (загуба) за периода

С. 15 Приходи

Група от счетоводни сметки и използване

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на приходите от продажби.

Номер	Наименование	Използване
Гр. 70	<u>Приходи от продажби</u>	
702	Приходи от продажби на стоки	Отчитане на резултата (приходите спрямо себестойността) от продажби на стоки. 702/1 Приходи от продажба на природен газ – преносна мрежа 702/2 Приходи от продажба на природен газ – разпределителна мрежа 702/3 Приходи от продажба на природен газ – за технологични разходи на Булгартрансгаз 702/6 приходи от други продажби на стоки 702/04 Приходи от продажба на природен газ 702/05 Приходи такса пренос 702/06 Приходи такса разпределение
703	Приходи от продажби на услуги	Отчитане на резултата (приходите спрямо себестойността) от продажбата на услуги
704	Приходи от продажби на материали	Отчитане на резултата (приходите спрямо себестойността) от продажби на материали
705	Приходи осигурен капацитет	Отчитане на приходите от осигурен капацитет .

Номер	Наименование	Използване
706	Приходи от продажба на дълготрайни активи	Отчитане на резултата (приходите спрямо себестойността) от продажби на активи
707	Приходи от ликвидация на дълготрайни активи	Отчитане на резултата (разходите по ликвидация спрямо получените приходи) от ликвидацията на активи
709	Други приходи от дейността	Отчитане на други приходи от дейността, които не могат да се отчетат чрез посочените по-горе сметки от група 70
Гр. 72	<u>Финансови приходи</u>	
723	Приходи от дивиденди	Отчитане на приходите от дивиденди от участието в търговски дружества

Свързани стопански операции

Обичайни транзакции, при които сметките от група 70 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Отчитане себестойността на продажбата
2	Приключване към сметка „Печалби и загуби от текущата година”

Обичайните транзакции, при които от група 70 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Отчитане на приход от продажбата
2	Приключване към сметка „Печалби и загуби от текущата година”

Представяне в отчета за всеобхватния доход

Приходите от дейността се представят в:

Отчет	Отчет за всеобхватния доход
Позиция в отчета	Приходи

Приходите от дивиденди се представят на отделен ред като приходи от дейността в отчета за всеобхватния доход:

Отчет	Отчет за всеобхватния доход
Позиция в отчета	Приходи от дивиденди

Приходите от продажби/ликвидация на активи и приходите, отчетени като „други приходи“ се представят в:

Отчет	Отчет за всеобхватния доход
Позиция в отчета	Други приходи

С. 16 Приходи за бъдещи периоди

Група от счетоводни сметки и използване

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на приходи от бъдещи периоди:

Номер	Наименование	Използване
Гр. 75	<u>Приходи за бъдещи периоди</u>	
752	Приходи за бъдещи периоди	Отчитане на приходи , при разминаване на периодите на документиране и признаване.
Гр. 72		
727	Приходи за бъдещи периоди – санкции по договор за продажба на природен газ	Отчитане на приходи , при разминаване на периодите на документиране и признаване.

Свързани стопански операции

Обичайните транзакции, при които сметките от група 752 и 727 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Признаване на приходите за бъдещи периоди като текущи приходи

Обичайните транзакции, при които сметките от група 752 и 727 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Отчитане на приходите като приходи за бъдещи периоди

Представяне в отчета за финансовото състояние

Приходите, които се отчитат като приходи за бъдещи периоди, се представят като:

- Дългосрочна част

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасиви
	Нетекучи пасиви
	Отсрочени приходи и аванси

- Краткосрочна част

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасиви
	Текущи пасиви
	Отсрочени приходи и аванси

С. 17 Разходи

Група от счетоводни сметки и използване

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на разходите по икономически елементи и разходите за дейността.

Номер	Наименование	Използване
<u>Гр. 60</u>	<u>Разходи по икономически елементи</u>	
601	Разходи за материали	Виж секция „Разходи” в счетоводната политика
602	Разходи за външни услуги	Виж секция „Разходи” в счетоводната политика
603	Разходи за амортизация	Виж секция „Разходи” в счетоводната политика
604	Разходи за заплати (възнаграждения)	Виж секция „Разходи” в счетоводната политика
605	Разходи за осигуровки	Виж секция „Разходи” в счетоводната политика
606	Разходи за провизии	Виж секция „Разходи” в счетоводната политика
607	Разходи за неизползвани отпуски и задължения при пенсиониране	Виж секция „Разходи” в счетоводната политика
608	Разходи за данъци и такси	Виж секция „Разходи” в счетоводната политика
609	Други разходи	Виж секция „Разходи” в счетоводната политика
<u>Гр. 61</u>	<u>Разходи за дейността</u>	
611	Разходи за основна дейност	Виж секция „Разходи” в счетоводната политика
612	Разходи за спомагателна дейност	Виж секция „Разходи” в счетоводната политика
614	Разходи за организация и управление	Виж секция „Разходи” в счетоводната политика

Номер	Наименование	Използване
615	Разходи за продажба на продукция	Виж секция „Разходи” в счетоводната политика
616	Социални разходи	Виж секция „Разходи” в счетоводната политика
617	Разходи за ликвидация на активи	Виж секция „Разходи” в счетоводната политика

Свързани стопански операции

Обичайните транзакции, при които сметките от група 60 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Отчитане на разхода според икономическия елемент

Обичайните транзакции, при които сметките от група 60 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Отнасяне на разхода по вид дейност

Обичайните транзакции, при които сметките от група 61 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Отчитане на разхода по вид дейност

Обичайните транзакции, при които сметките от група 61 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Отчитане себестойност на продажбите
2	Приключване към сметка „Печалби и загуби от текущата година”

Представяне в отчета за всеобхватния доход

Разходите за материали се представят в:

Отчет	Отчет за всеобхватния доход
Позиция в отчета	Разходи за материали

Разходите за външни услуги се представят в:

Отчет	Отчет за всеобхватния доход
Позиция в отчета	Разходи за външни услуги

Разходите за заплати (възнаграждения) и разходите за осигуровки се представят в:

Отчет	Отчет за всеобхватния доход
Позиция в отчета	Разходи за персонала

Разходите за амортизация се представят в:

Отчет	Отчет за всеобхватния доход
Позиция в отчета	Разходи за амортизация

Другите разходи се представят в:

Отчет	Отчет за всеобхватния доход
Позиция в отчета	Други разходи

С. 18 Предплатени суми за разходи, платени и получени аванси

Група от счетоводни сметки и използване

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на платените суми за разходи:

Номер	Наименование	Използване
<u>Гр. 65</u>	<u>Разходи за бъдещи периоди</u>	
651	Разходи за бъдещи периоди	Отчитане на предплатени суми за разходи за дейността, които ще се признават за текущи разходи през следващи отчетни периоди
653*	Финансови разходи за бъдещи периоди	Отчитане на предплатени суми за финансови разходи, които ще се признават като текущи през следващи отчетни периоди

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на платените аванси:

Номер	Наименование	Използване
<u>Гр. 40</u>	<u>Доставчици</u>	
402	Доставчици по аванси	Отчитане на разчети с доставчици, на които се предоставят аванси срещу бъдещи доставки на активи и услуги

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на получените аванси:

Номер	Наименование	Използване
<u>Гр. 41</u>	<u>Клиенти</u>	
412	Клиенти по аванси	Отчитане на разчети с клиенти във връзка с получени аванси по повод продажби на продукция и услуги

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на активи по договори с клиенти:

Номер	Наименование	Използване
Гр. 48	Клиенти	
480	Активи по договори с клиенти	Отчитане на правото на дружеството да получи възнаграждение в замяна на стоки или услуги, които то е прехвърлило на клиент, когато това право се обуславя от фактор, различен от изтичането на определен срок (например бъдещите дейности на дружеството).

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на пасиви по договори с клиенти:

Номер	Наименование	Използване
Гр. 49	Клиенти	
490	Пасиви по договори с клиенти	Отчитане на задължението на дружеството да прехвърли стоки или услуги на клиент, за които то е получило възнаграждение или сумата е дължима от клиента.

Свързани стопански операции

Обичайните транзакции, при които сметките от група 651 и 653* се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Отчитане на направени разходи като разходи за бъдещи периоди

Обичайните транзакции, при които сметките от група 651 и 653* се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Признаване на разходите за бъдещи периоди като текущи разходи

Обичайните трансакции, при които сметките от група 402 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Изплащане на аванса

Обичайните трансакции, при които сметките от група 402 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Получаване на доставката и закриване на аванса

Обичайните трансакции, при които сметките от група 412 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Извършване на доставката и закриване на аванса

Обичайните трансакции, при които сметките от група 412 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Получаване на аванса

Обичайните трансакции, при които сметките от група 480 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Прехвърляне на стоки или услуги на клиент, в случай, че все още не е настъпило безусловното право на дружеството на получаване на възнаграждение

Обичайните трансакции, при които сметките от група 480 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Настъпило безусловното право на дружеството на получаване на възнаграждение, при условие, че е бил признат приход на по-ранен етап

Обичайните транзакции, при които сметките от група 490 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Прехвърляне на стоки или услуги на клиент и закриване на получен аванс

Обичайните транзакции, при които сметките от група 490 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Възникване на право за получаване на аванс по неотменяем договор с клиент
2	Получаване на аванс

Представяне в отчета за финансовото състояние

- Разходите, които се отчитат като разходи за бъдещи периоди и авансите, платени към доставчици, се представят като:

- Дългосрочна част

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Активи
	Нетекущи активи
	Аванси и предплатени суми

- Краткосрочна част

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Активи
	Текущи активи
	Аванси и предплатени суми

- Авансите, получени от клиенти, се представят като:
 - Дългосрочна част

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасиви
	Нетекущи пасиви
	Отсрочени приходи и аванси

- Краткосрочна част

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасиви
	Текущи пасиви
	Отсрочени приходи и аванси

- Актив по договор се представя като:
 - Дългосрочна част

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Активи
	Нетекущи активи
	Актив по договор

- Краткосрочна част

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Активи
	Текущи активи
	Актив по договор

- Пасив по договор се представя като:
 - Дългосрочна част

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасиви
	Нетекущи пасиви
	Пасив по договор

- Краткосрочна част

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасиви
	Текущи пасиви
	Пасив по договор

С.19 Финансови приходи и разходи

Група от счетоводни сметки и използване

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на финансовите приходи и финансовите разходи.

Номер	Наименование	Използване
Гр. 62	<u>Финансови разходи</u>	
621	Разходи за лихви и неустойки	Отчитане на разходите за лихви и неустойки по финансови инструменти
622	Разходи по операции с финансови инструменти	Отчитане на отрицателните разлики при операции с финансови
624	Разходи по операции с чуждестранна валута	Отчитане на загуби от промяна на обменните курсове на Българска народна банка спрямо чуждестранните валути
625	Финансови разходи за бъдещи периоди	Отчитане на разходи за лихви по лизингови договори с БЕХ
629	Разходи по други финансови операции	Отчитане на разходи по други финансови операции, като такси и комисионни на банки по обслужване на сметките на дружеството
Гр. 72	<u>Финансови приходи</u>	
721	Приходи от лихви	Отчитане на приходите от лихви без тези по вземания от клиенти
722	Приходи по операции с финансови инструменти	Отчитане на положителните разлики при операциите с финансови инструменти
723	Приходи от дивиденди	Виж секция „Приходи“
724	Приходи по операции с чуждестранна валута	Отчитане на печалби от промяна на обменните курсове на Българска народна банка спрямо чуждестранните валути
725	Неустойки по вземания от клиенти	Отчитане на приходите от неустойки по вземания от клиенти
726	Финансови приходи за бъдещи периоди – лихви върху неустойки	Отчитане на разчети за лихви върху вземания за неустойки за неприети количества по договор за продажба на природен газ

Номер	Наименование	Използване
729	Приходи по други финансови операции	Отчитане на приходите от други финансови операции, които не се отчитат чрез други сметки от групата

Свързани стопански операции

Обичайните транзакции, при които сметките от група 62 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Отчитане на съответния вид финансов разход

Обичайните транзакции, при които сметките от група 62 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Приключване към сметка „Печалби и загуби от текущата година”

Обичайните транзакции, при които сметките от група 72 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Приключване към сметка „Печалби и загуби от текущата година”

Обичайните транзакции, при които сметките от група 72 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Отчитане на съответния вид финансов приход

Представяне в отчета за всеобхватния доход

Финансовите разходи се представят в:

Отчет	Отчет за всеобхватния доход
Позиция в отчета	Финансови разходи

Финансовите приходи се представят в:

Отчет	Отчет за всеобхватния доход
Позиция в отчета	Финансови приходи

С.20 Отчитане на разходи по заеми

Група от счетоводни сметки и използване

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на разходите по заеми:

Номер	Наименование	Използване
Гр. 61	Разходи за дейността	
613	Разходи за придобиване на ДМА	Отчитане на разходи по заеми, които могат пряко да се отнесат към придобиването, строителството или производството на един отговарящ на условията актив
Гр. 62	Финансови разходи	
621	Разходи за лихви	Отчитане на разходи по заеми, които не могат да се отнесат пряко към придобиването, строителството или производството на отговарящ на условията актив.

Свързани стопански операции

Обичайните транзакции, при които сметките от група 613 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Капитализиране на разходи по заеми

Обичайните транзакции, при които сметките от група 613 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Признаване на изградения актив

Обичайните транзакции, при които сметките от група 621 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Отчитане на разхода за лихви като текущ разход

Обичайните транзакции, при които сметките от група 621 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Приключване към сметка „Печалби и загуби от текущата година”

Представяне в отчета за финансовото състояние

Капитализираните разходи по заеми се представят в:

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Активи
	Нетекущи активи
	Имоти, машини и съоръжения <i>или</i> Нематериални активи

Представяне в отчета за всеобхватния доход

Разходите за лихви, признати като текущи, се представят в:

Отчет	Отчет за всеобхватния доход
Позиция в отчета	Финансови разходи

С.21 Данъци

Група от счетоводни сметки и използване

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на текущи и отсрочени данъци.

Номер	Наименование	Използване
<u>Гр.497</u>	<u>Активи и пасиви по отсрочени данъци</u>	
497/1	Активи по отсрочени данъци	Отчитане на възстановимите данъци през бъдещи периоди
497/2	Пасиви по отсрочени данъци	Отчитане на данъчния ефект върху временни разлики, които са възникнали и признати през текущия отчетен период, за които се дължат данъци през бъдещи периоди
<u>Гр.45</u>	<u>Разчети с бюджета и с ведомства</u>	
451	Разчети с общините	Отчитане на разчети по повод на дължими местни данъци и такси
452	Разчети за корпоративен данък	Отчитане на разчети по повод на дължим корпоративен данък
453	Разчети за данък добавена стойност	Отчитане на разчети по повод на данък добавена стойност
454	Разчети за данъци върху доходите на физически лица	Отчитане на разчети по повод на удържани от персонала и от други лица данъци върху доходите им
455	Разчети по данъци върху разходите	Отчитане на разчети във връзка с данъци върху разходите, данъци при източника
457	Разчети с митници	Отчитане на разчети с митниците
459	Други разчети с бюджета и с ведомства	Отчитане на разчети , които не са обхванати в другите сметки от групата
<u>Гр.60</u>	<u>Разходи по икономически елементи</u>	
608	Разходи за данъци и такси	Отчитане на разходи за алтернативни данъци по Закона за корпоративното подоходно облагане, местните данъци и такси, концесионните такси и други видове

Номер	Наименование	Използване
		такси към правителствени органи, определени със закон.

Свързани стопански операции

Обичайните транзакции, при които сметките от група 4971 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Начисляване на сумите на възстановимите в бъдещи периоди суми на данъци върху дохода, свързани с приспадащи временни разлики, пренос на неизползвани данъчни загуби или на неизползвани данъчни кредити

Обичайните транзакции, при които сметките от група 4971 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Намаление на сумите на възстановимите данъци през бъдещи периоди (при обратно проявление, корекции, отписване)

Обичайните транзакции, при които сметките от група 4972 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Намаление на сумите на дължимите данъци през бъдещи периоди, свързани с облагаеми временни разлики (при обратно проявление, корекции, отписване)

Обичайните транзакции, при които сметките от група 4972 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Начисляване на дължимите в бъдещи периоди суми на данъци върху дохода, свързани с облагаемите временни разлики

Обичайните транзакции, при които сметките от група 45 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
---	--------------------

1	Намаление на данъчното задължение (плащане, корекция, отписване)
2	Начисление на разчети по ДДС

Обичайните транзакции, при които сметките от група 45 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Начисляване на съответното данъчно задължение
2	Начисление на разчети по ДДС

Обичайните транзакции, при които сметките от група 608 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Начисление на разхода

Обичайните транзакции, при които сметките от група 608 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Отнасяне на разхода по вид дейност

Представяне в отчета за финансовото състояние

Отсрочените данъчни активи се представят в:

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Актив
	Нетекучи активи
	Отсрочени данъчни активи

Отсрочените данъчни пасиви се представят в:

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасив
	Нетекущи пасиви
	Отсрочени данъчни пасиви

Представяне в отчета за всеобхватния доход

Разходите за данъци, отчетени по сметките от група 608 се представят в:

Отчет	Отчет за всеобхватния доход
Позиция в отчета	Други разходи

С. 22 Кореспондиращи балансови сметки

Група от счетоводни сметки и използване

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на корекции и сторниране:

Номер	Наименование	Използване
Гр. 89	Кореспондиращи балансови сметки	
887	Контролна сметка	Сметката се използва като посредник при счетоводни статии за корекции или сторниране. Към сметката не се организира аналитично отчитане.
888	Транзитна сметка	Сметката се използва като посредник при счетоводни статии за корекции или сторниране. Към сметката не се организира аналитично отчитане.
889	Транзитна сметка 2	Сметката се използва като посредник при счетоводни статии за корекции или сторниране. Към сметката не се организира аналитично отчитане.

Свързани стопански операции

Обичайните транзакции, при които сметките от група 88 се използват, са:

- корекции;
- сторна.

Салдата и оборотите по тези сметки не се рапортуват в финансовите отчети на Дружеството.

С.23 Условни активи и условни задължения

Група от счетоводни сметки и използване

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на задбалансови активи:

Номер	Наименование	Използване
Гр. 98	Условни активи	
980	Задбалансови вземания	Сметка се използва за отчитане на отписани вземания, неустойки и др.
981	Задбалансови активи – отписани като разходи	Сметка се използва за отчитане на активи под стойността праг на същественост, стопански инвентар, работно облекло, авточасти, принадлежности, литература, стандарти, нематериални активи под прага на същественост и др.

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на условни задължения:

Номер	Наименование	Използване
Гр. 99	Условни Пасиви	
990	Условни пасиви	Сметката се използва за отчитане на евентуални задължения, които биха възникнали при спазване на определени предварителни условия, поети гаранции, поръчителства и акредитиви.

Свързани стопански операции

Обичайните транзакции, при които сметките от група 98 Задбалансови активи се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Възникване на условни вземания

Обичайните транзакции, при които сметките от група 98 Задбалансови активи се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	При признаване на условното вземане в отчета за финансовото състояние
2	При промяна в условията, от които са довели до възникване на условния актив

Обичайните транзакции, при които сметките от група 99 Условни задължения се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	При признаване на задължението в отчета за финансовото състояние
2	При промяна в условията, от които са довели до възникване на условното задължение

Обичайните транзакции, при които сметките от група 98 Условни задължения се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Възникване на условни задължения

Представяне във финансовия отчет

Оповестявания за условните активи и условните задължения са част от приложенията към финансовия отчет на Дружеството.

С. 24 Разделно (регулаторно) счетоводство

Група от счетоводни сметки и използване

Всички транзакции за разходи и приходи, за които се води разделно счетоводство по функционален признак „вид дейност“, се отчитат чрез използване на отделни аналитични сметки (партиди) за сметките от сметкоплана на Дружеството.

Номер	Наименование	Използване
Гр.46	<u>Вътрешни разчети</u>	
460	Вътрешни разчети	Тези сметки се използват за отчитане на взаимоотношенията на дружеството, неговите клонове и поделения, които водят самостоятелно счетоводство, но не са отделни юридически лица.

Обичайните транзакции, при които сметките от група 460 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Сметката се дебитира срещу кредитиране на всички сметки за уреждане на разчетите с поделенията

Обичайните транзакции, при които сметките от група 460 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Сметката се кредитира срещу дебитиране на всички сметки за уреждане на разчетите с поделенията

Представяне във финансовия отчет

Салдата и оборотите по сметките от група 460 не се рапортуват в финансовите отчети на Дружеството.

С. 25 Свързани лица

Група от счетоводни сметки и използване

Следните счетоводни сметки се използват от Дружеството за отчитане на трансакции със свързани лица, свързани с доставки или продажби на активи или услуги.

Номер	Наименование	Използване
Гр. 40	<u>Доставчици</u>	
406	Доставчици - свързани лица	Отчитане на задължения по доставки на активи или услуги от свързани лица
Гр. 41	<u>Клиенти</u>	
416	Клиенти – свързани лица	Отчитане на възникнали вземания от свързани лица по повод продажби на активи или услуги

Всички други трансакции със свързани лица се отчитат по отделни аналитични сметки в рамките на групата сметки, към която се отнася съответната трансакция.

Свързани стопански операции

Обичайните трансакции, при които сметките от група 406 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Намаление на задължението към свързано лице (плащане, отписване, приспадане, рекласифициране)

Обичайните трансакции, при които сметките от група 406 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Начисление на задължение към свързано лице

Обичайните трансакции, при които сметките от група 416 се дебитират, са:

#	Стопанска операция
1	Начисление на вземане от свързано лице

Обичайните транзакции, при които сметките от група 416 се кредитират, са:

#	Стопанска операция
1	Намаление на вземането от свързано лице (плащане, обезценка, отписване, приспадане, рекласифициране)

Представяне във финансовия отчет

- Вземанията от свързани лица по продажби се представят в:
 - Дългосрочна част

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Активи
	Нетекущи активи
	Търговски и други вземания

- Краткосрочна част

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Активи
	Текущи активи
	Търговски и други вземания

- Задължения към свързани лица по доставки се представят в:
 - Дългосрочна част

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасиви
	Нетекущи пасиви
	Търговски и други задължения

- Краткосрочна част

Отчет	Отчет за финансовото състояние
Позиция в отчета	Пасиви
	Текущи пасиви
	Търговски и други задължения